

Сўз ТАШРИФИ

«TAMADDUN»
Тошкент-2010

М а с ъ у л м у ҳ а р р и р

Азиз Саид

Сўз ташрифи / Тузувчи ва нашрга тайёрловчи Ҳ.Абдуназар; – Т.: «Тамaddon» нашриёти, 2010. – 336 б.

Ижод макон эмас, кўнгил танлайди. Сўз сеҳрига сидқидилдан боғланиб қолган қалам соҳиби қайси жойда яшашидан қатъи назар самарали ижод этмоғи, эл маънавиятига бир ҳовуч нур янглиғ қўшилади-ган асарлар битмоғи мумкин. Хусусан, ҳар гулнинг ифори ўзгача бўлади.

Қўлингиздаги китоб – "Сўз ташрифи"га асосан вилоятларда, туманларнинг чекка қишлоқларида умргузаронлик қилиб, қалам сураётган ижодкорлар асарларидан намуналар жамланди. Бундан ташқари Сиз баёзда туркиялик, америкалик шоирларнинг янги усулда яратган битиклари билан танишасиз. Бу баёз Сизда ёруғ таассуротлар уйғотишидан умидвормиз.

ISBN 978-9943-377-01-1

©«Тамaddon» нашриёти, 2010 йил.

КЎНГИЛГА ЯҚИН ОВОЗЛАР

Баёз тузиш амали Шарқ халқларида қадим-қадим замонларда шаклланиган тарихдан маълум. Баёзларда ёзувчи ва шоирларнинг ҳаёти, ижод йўли тўғрисида маълумотлар келтирилган, асарларидан сара намуналар ёритилган. Бинобарин, баёз қалам аҳли ҳақида нафақат бир давр одамларига, балки келажакка ҳам хабар берган. Шу нуқтаи назардан қаралганда баёзчиликни ноширликдаги энг муҳим амал десак янглишмаган бўламиз.

Ҳозирги даврда ўзбек адабий жараёнини яхлит ҳолда тасаввур этиш жуда мушкул. Сабаби, вилоят туманларида, туманларнинг олис қишлоқларида яшаётган ижодкорларнинг китоблари бизгача етиб келмайди. Етиб келган тақдирда ҳам бу провинция адабиёти тўғрисида тугал тасаввур олишимизга имконият яратмайди. Шу ҳолни назардан соқит қилмай "Тамаддун" нашриётида "Сўз ташрифи" баёзи нашрга тайёрланди. Унда Матназар Абдулҳақим, Қамчибек Кенжа, Фарид Усмон, Ўроз Ҳайдар, Одил Ҳотам, Замира Рўзиева, Болтабой Бекматов, Ҳафиза Эгамбердиева, Нилуфар Умарова каби пойтахт адабий доирасида танилган шоирлар билан бир қаторда ҳали биз учун умуман нотаниш номлар ҳам учрайди.

Баёзга кирган шеърлар шакл жиҳатидан турфа хиллиги сабаб ҳам ўқувчининг диққат-эътиборини тортади: халқ оғзаки ижодида хос термалар, мумтоз назми эслатадиган ғазал, мухаммас, мустазодлар, европача модерн шеърят руҳидаги ноанъанавий назм намуналари ўқувчи идрокига дам беради, уни толиқтириб қўймайди. Буни оқ, сариқ, пушти, қизил, сиёҳранг тусда чайқалиб турган гулларга тўла гулзорга қиёслаш мумкин: ҳар гулнинг ранги бўлак, ифори бўлак. Қай гулга юзланишингизни билмайсиз... Гулзор саҳнидан завқланасиз, дилингиз яйрайди. Бу нашида нафақат адабий усуллар важдан ҳосил бўлади, балки тил мўъжизаси мақомида Сизни лол қолдиради. Ўзбек тилининг нозик қочиримларга, нафис ишораларга бойлигидан қувонасиз.

Барча соҳаларда бўлгани каби сўз илми ҳам башоратчиликдан холи эмас. XX асрнинг 70-йилларида адабий танқидчиликда аруз вази эскиргани, ўз имкониятларини йўқотгани ҳақида фикрлар билдирилган эди. 80-йилларда эса матбуотда адабиётнинг ўлими мавзусидаги мақола пайдо бўлди. Бундай қарашлар Европада ҳам кўп қузатилган. Аммо, башоратчилик ҳар қанча сабабларни ўртага ташламасин, барибир адабиёт тараққиёт йўлидан чекингани йўқ. Қай-

тангта вилоятларнинг чекка қишлоқларида ҳам қаламқашлар сони кўпайиб бормоқда. Ҳазалнавислик равнақ топмоқда. "Сўз ташрифи" баёзига киритилган ғазаллар фикримизга далил бўла олади. Жумладан, М. Абдулҳакимнинг "Мен сени жоним десам, жонон, жон кимларда йўқ" сатри ила бошланувчи ғазали айни пайтда ҳам фалсафийлиги, ҳам шўх-ўйноқчилиги билан шеър шинавандасини ҳайратлантиради. Поэтик тилдаги сиқиклик, бир-икки сатрга кўп маъно жойлаш санъати эса мутахассис эътиборини тортади. Бу хусусият ўзбек мумтоз шеърляти анъаналари ҳамон ҳаракатда эканлигини тасдиқлайди. Ҳазалда "яхши" ва "ёмон" тушунчалари зидликда эмас, балки ўзаро уйғунликда ифода топган:

*Сен бўлак бир яхшидирсан, бир ёмондирсан бўлак,
Йўқса йўқ кимларда яхши ҳам ёмон, кимларда йўқ.*

Шунингдек, бармоқ вазнини янгидан-янги қирраларини очишда қашқадарёлик шоир Ўроз Ҳайдарнинг хизматларини алоҳида таъкидламоқ жоиз. Шоир шеърлари қўймалиги, фалсафий теранликка эга эканлиги жиҳатидан эсда қолади.

Мазкур баёздан жой олган ҳикояларнинг аксарияти биз кўникиб қолган, аниқ схема асосида яратилган ҳикоялардан фарқланади. Дейлик, "Тунги ташриф" ҳикоясида даставвал ҳикоя қаҳрамони бозорда пул тўла хуржунни ушлаб турганида уни панада кузатаётган йигитдан хавфсирайди. Кузатаётган йигит барзангидай кўринади кўзига. Уни кўрқув ҳисси чулғайди. Кейин билсаки, ўша йигит қишлоғидан ёки кўшни қишлоқлардан савдо қилишга келган бозорчилардан қарз сўраш илинжида пайдо бўлган экан. Қарз олиб контракт пулини тўлаши керак. Акс ҳолда ўқишдан ҳайдалиши мумкин. Муддао очилади. Энди ҳикоя қаҳрамони бошқача ҳолатга тушади. Бу йигитчага қарз берса-ю отаси айтилган муддатга узмаса-чи? Хуллас, ҳикоя охиригача ҳолатлар алмашаверади, образларни ҳаракатлантириб турган зиддият янгиланаверади. Бу психоанализ усули самарасидандир. Умуман, ёзувчиларимиз миллий руҳни сақлаган зайлда европача психоанализ усуллари ҳам унумли фойдаланмоқдалар. Шунингдек, Қамчибек Кенжа, Фарид Усмон каби насрнависларнинг ҳикоялари ҳам ишонарли чиққан. Баёзнинг яна бир хусусияти шундаки, бугунги кун жаҳон адабиёти янгилликларидан ўқувчига хабар беради. Худди шу маънода Шермурод Субхон таржимасидаги турк постмодернчиларининг шеърлари, Аъзам Обид таржимасидаги АҚШ, Колумбия мамлакатлари шоирларининг битиклари ижодкорларни ўзгача тасвир усуллари билан таништиргани боис қадрлидир. Хуллас, "Сўз ташрифи" баёзи биз истаган, кутган Сўзнинг жилоларига лиммолимлиги боис кайфиятни хуш қилади.

Зулҳумор Мирзаева,
филология фанлари номзоди

HAZM

Матназар
АБДУЛҲАКИМ

* * *

Биби Мариямга

*М*ен сени жоним десам, жонон, жон кимларда йўқ,
Оҳ-фиғон чекмак учун, оҳу фиғон кимларда йўқ.

Бир ўзинг бир мен ўзимда, минг шукур борсан фақат,
Десаларким сарвиқад, қоши камон кимларда йўқ.

• Сен бўлак бир яхшидирсан, бир ёмондирсан бўлак,
Йўқса йўқ кимларда яхши ҳам ёмон, кимларда йўқ.

Навбаҳорим, яшасанг бас, мен хазон топгум осон,
Бир куни бир заъфарон фасли хазон кимларда йўқ.

Бошимизни офтоб бирлан силар парвардигор,
Ўксимайлик зарра ҳам, эй, меҳрибон кимларда йўқ.

Бахт қушидирмиз, қўнайлик бир-бироннинг кўнглига,
Чунки ер кимларда йўқдир, осмон кимларда йўқ.

Куйламоқ лозим муҳаббат ҳақда сал оҳистароқ,
Тўхта, эй дил, булбулим, шовқин-сурон кимларда йўқ...

ХАБАРИНГ ЙЎҚ

Зоримни сезиб, титради дутор, хабаринг йўқ,
Фафлатда сену, мен бунда бедор, хабаринг йўқ.

Оламни босар зулмат агар лаҳза юмилса
Ул кўзларинг, эй кўзлари хуммор, хабаринг йўқ.

Ишқ бўлмаса кошонаи бахт кунпаякундир,
Ишқ туйғусидир энг буюк меъмор, хабаринг йўқ.

Ҳам менинг, ҳам қолди куни ишққа заминнинг,
Иккимиз ҳам йўқса у бемор, хабаринг йўқ.

Қалбингдаги ишқ қатрасини офтоб олгач,
Атрофида ер айланади зор, хабаринг йўқ.

Бахтингни кутиб вақт ўтишин тезда тиларсан,
Умрингни ўғирлайди у айёр, хабаринг йўқ.

Дебсанки, хабарсиз бу йигит жабрима маҳқум,
Бундан хабарим аллақачон бор, хабаринг йўқ.

* * *

Бахш этай, жонимни ол, шул бору йўқ божим, гулим,
Сенга муҳтожинг тикандан, менга муҳтожим гулим.

Жой олибдур кўзларингнинг устидан бир қаллавоч,
Кўзи қиймас талпиниб учмоққа қийғочим, гулим.

Ҳеч қачон бошим эгилмас то хаёлинг бирла банд,
Подшоҳман, бошда пинҳондир, ажаб, тожим гулим.

Навбаҳор тонг елларин кўп соғинарлар майсалар
Қўлларингни қўмсагай васл олдидан сочим, гулим.

Не учун барглар шивирлар, сой шовуллар не сабаб,
Сенга ҳайратдан нега бўлмайдди дунё жим, гулим.

Келмагингдан гарчи кўнглим тинч, кўзим йўлингдадир,
Бир-биридан беҳабардир тўқ билан очим, гулим.

Мен-ку сақларман сукут, чаҳчаҳлагай дил булбулим,
Мен соқовдирман, дудуқдир ишқда тилмочим гулим.

* * *

Тўйинг дийдорига, кўзлар, нигорим энди келмасмиш,
Қошидан ҳам қорайтиб рўзигорим энди келмасмиш.

Куёш ботган каби тонглар фироғида қоронғудир,
Чарақлаб кулса тунлар лозазорим энди келмасмиш.

Гулимни минг қучиб тўймас қўлим, сен не муаллақсан,
Дилимни гул каби юл, гулузорим энди келмасмиш.

Менинг зорим эди шодлик, менинг зорим эди андуҳ,
Бу зорим энди кетмасмиш, у зорим энди келмасмиш.

Менинг устимдан, эй кулфат, бўлурму бунча ҳам кулмак,
Кўзидан ёш мени деб шашқаторим энди келмасмиш.

Нигоҳ ташлаб қиё, дилни дилига кўмдию кетди,
Негиб ўзни тавоф айлай, мозорим энди келмасмиш.

Нечун кўксимда саргардон, сағирдир бу яшил ҳислар,
Увилла, қаҳратоним, навбаҳорим энди келмасмиш.

* * *

Ёр хиром этмак билан қалбни қилиб ларзон ўтар,
Не қилайлик, умримиз ҳижрон аро сарсон ўтар.

Аҳли ишқ ёр васлига етмиш, бериб жон нақдини,
Бу не бозор, бебаҳо мулк унда кўп арзон ўтар.

Макр эли мақсад - муродига етишса ошкор,
Бу юракдан минг алам ҳар лаҳзада пинҳон ўтар.

Шул қадар юксакда маҳваш, нисбатини ўйласам,
Кўзларимнинг олдидан, воҳ, ер билан осмон ўтар.

Чарх ураркан то фалак, айт нега ўзни ўртамас,
Васл ўтар, сен бўлма шод, сен чекма ғам, ҳижрон ўтар.

Дилни жон, жон дилни қурбон бергуси ишқ йўлида,
Бир-бирин баҳридан охир бу икки қурбон ўтар...

* * *

Йўлида зорман, жонон кечикди,
Юракда айланишдан қон кечикди.

Бўлурму, айтингиз, бундан зиёд ғам,
Ки, инсон қошига инсон кечикди.

Отар вақтинда гўё отмади тонг,
Юзин кўрмак учун осмон кечикди.

Фироқ маҳбусиман, эрк вақти етди,
Очилмасдан бироқ зиндон кечикди.

Гулим, айб этмагил, сен журъатимни,
Фарибингман, дедим султон кечикди.

Жудолик тортди, оҳ, бошимга шамшир,
Ҳимоятга бу дам қалқон кечикди.

Ўлардим шодлигимдан, ёр, келсанг,
Мени маъзур туг, қурбон кечикди.

* * *

Соғинурман, изтиробим дил деган шайдога юк,
Бўлмасинлар дардларим лекин сира барнога юк.

Таъна қилди минг, кўнгил кўрдим демас мингдан бирин,
Бўлмагай, минг тош улоқтирсанг, азим дарёга юк.

Тушмагайдир ҳеч қачон ишқ мулкига оғирлигим,
Бўлмагай сўз ҳеч ўзи билдиргучи маънога юк.

Ишқи йўқлар фисқидан шаҳлоларингда қалқди ёш,
Аҳли нокас кирдикори ҳар азиз сиймога юк.

Қилгали бахтдан ишора кўз очиб юмдингми, ёр,
Бўлдиларми ё қуюқ киприкларинг иймога юк.

Дардга солди айрилиқнинг кулфати деб ўйлама,
Дил, ахир, сен ким бўлибсан, бу азоб дунёга юк.

* * *

Оҳки, мен оҳлар истарман,
Дилга, чун, доғлар истарман.

Сени мен соғинаман ҳар дам,
Мени мен гоҳлар истарман.

Борлиғим дашт ила саҳродир,
Сенмисан боғлар, истарман.

Бир қиё боқдингу, қул бўлдим,
Қулликка шоҳлар истарман.

Кулгичинг ёдида йиғларман,
Бахтима чоҳлар истарман.

Сочларим торттилар оқ фарёд,
Сени шундоғлар истарман.

Тунда йилт этмади бир юлдуз,
Гарчи минг моҳлар истарман.

Энди бош ургали тошларга,
Мен фақат тоғлар истарман.

* * *

Кўнглимга кириб, санам, сафар қил,
Саҳрода ўзингни мўътабар қил.

Эй рухсори қуёш, кўзи чўлпон,
Осмонда не янгилик, хабар қил.

Беҳудага келмадинг, азизим,
Дунёда ўзингни бир асар қил.

Кўксимга икки кўзинг ики доғ
Ўрнатди, ишонмасанг, назар қил.

Ишқ йўқ эса қай бировда, ундан
Қилмас эса ким ҳазар, ҳазар қил.

Ёр лаълини бўса бирла банд эт,
Сўзингни узатма, мухтасар қил.

Назар ШУКУР

ДЕРСУ УЗАЛА*

Б арг – одам.
Сув – одам.
Одамдир ўрмон!
Майсалар одамдек эгган бошини.
Дарёлар одамдир,
Одамдир қоплон,
Сен эгиб келтирма шоҳлар ғашини.
Тош отсанг, дарёнинг ингроқ жонида,
Оловга тегишсанг тишлаб олади...
Яшайди тайганинг зич ўрмонида
Дерсунинг олами.
Ҳис – одам,
Ишқ – одам.
Одамдир сўзлар!
Изтироб одамдир,
Одамдир бардош.
Қарангки, одамдай тип-тиниқ бўзлар
Гурс этиб қулашдан чўчиган кўз ёш.
Мен севган титроқ бор ҳар ҳаяжонда,
Варақмас, қор кечар титраб қаламим.
Яшайди серқуёш Ўзбекистонда
Менинг оламим!

**Дерсу Узала – В.К.Арсеньевнинг шу номли романининг бош қаҳрамони. У ҳамма нарсани одам деб ат айди.*

ТИНИШ БЕЛГИЛАРИ

Тиниш белгилари, сиз на гап, на сўз,
Хатто бор эмассиз алфавитларда.
Аммо кўп келамиз сизга юзма-юз
Ҳар битта китобда, иншо, хатларда.

Гоҳ қитмир жумлалар узаймоқ бўлса
Бир кичик нуқта ҳам қўяр тўхтатиб.
Қаламлар қоғоздан олган пайт бўса,
Сиз ҳам туғиласиз илдиз – барг отиб.

Жумлалар чарчоқдан уф тортса узун
Оқ бекаат бўлади ҳилолваш вергул.
Бақироқ сўзларни тўхтатмоқ учун
Мансабдор, тик Ундов жуда келар қўл.

Камтар, пок гапларга шартми хушомад?
Уларни эгилиб тўхтатар сўроқ.
Қавслар ичида сўзлар ростлар қад,
Уйқудан турмовчи Тире – бу фиरोқ!

Бўлмаган сингари алфавитларда
Қизгин гурунгларида ҳеч ўрнингиз йўқ,
Сизларни ўрганиб улкан шаҳарда
Кўплаб фан номзоди бугун яшар тўқ!

Хув анов ёш йигит қайтар боши ҳам,
Олий даргоҳ меҳрин этмади ато.
Иншонинг ҳар сўзин у ёзиб бекам
Уч-тўрт вергулдан қилибди хато.

Гоҳ кескин олмоқда норозилик тус,
Исёнлар бўлмоқда бугун сиз сари.
Шеърдан ҳайдади билиб дахлсиз
Хаттоки, забондош турк шоирлари!

Сўзларга таяниб кўрмоқдасиз кун
Китоблар бағрида бўлиб олиб жам.
Сизга жой бермади оқибат бугун
Сарбаст шеърларидан Рауф Парфи ҳам.

Агар шеър ўқисак кенг давраларда
Атайин бекиниб турасиз элдан.
Ойнаи жаҳон ва радиода ҳар дам
Қоғозда борсизу тушасиз тилдан.

Айтилган қўшиққа бўлолмай йўллош
Билинмай қолмоқда "Тирноқлар" ўрни.
Эҳ, охир ошиқлар кўтармоқда бош
Билолмай Уч Нуқта яширган сирни...

Тиниш белгилари, ҳар бир ёзувда
Тонмаймиз, камтарин хизматингиз бор.
Не учун сизларни оқизмоқ сувда?
Ҳар хил исёнларга эмасман икром!

Сезаман хатларда тафтингиз кучин,
Қаламлар ёзган пайт олади ёдга.
Ўшайсиз: жон чекиб одамлар учун
Номлари тилларга тушмаган зотга!

БЕКИНМАЧОҚ

Чуқурликлар, деворлар орти
Заб жой эди бекинмачоққа.
Бўлиб олиб шунда тенг ёрти
Ажралардик биз икки ёққа.

Бир-биримиз топардик излаб,
Қувлашардик ҳаллослаб яна.
"Рақиб"ларни сотмасди бизга
Ўз бағрига яширган пана.

Сира парво қилмасдан шомга,
Бурчакларга бўлардик ғойиб.
Тушиб ташвиш аталган дамга
Излар эди онамиз койиб.

Мафтун эдик йироқ-йироққа,
Ва дилларда орзулар тиғиз.
Ҳар кун қувноқ бекинмачоққа
Дил берганди болалигимиз!

Раъй бермасдик дунё дардига,
Бефарқ эди иссиғи, музи.
Охир баланд йиллар ортига
Болаликнинг беркинди ўзи.

Бир жиддийлик қучди дилларни,
Янги тортди хаёлу ҳислар.
Панасида қолди йилларнинг
Бекинмачоқ ўйнаган дўстлар.

Олис шаҳар олди бағрига,
Боқдим севги йўлига муштоқ.
Соғинтирди ўз дийдорига
Кўзларимдан беркинган қишлоқ.

Тарқалишдик англагач ўзни,
Кетдик бизлар ҳар ён бош уриб.
Чўнг йироқлар бир-биримизни
Деворлардай қўйди яшириб!

Қолдирганча ўзимни ёлғиз,
Иқроор бўлмай севги шартига.
Жим беркинди толеи ол қиз
Тоғ ҳайбатли фиरोқ ортига!

(Марҳум дўстим, айт, жимсан нега?
Сени сўрар орзумиз ҳар гал!)
Қаҳ-қаҳ урар ўз панасига
Одилжонни беркитган ажал!

Кимдир менга кин, зарда сақлар,
Кўзларида яширин таъна.
Катталарбоп бекинмачоқлар
Ўзи томон чорлади яна.

Дўстлар, сизни соғинган чоқда,
Соф ўйиннинг хаёли қийнар.
Оҳ, бугунги бекинмачоқда
Мен суймаган одамлар ўйнар!

СЕН ҚАЙТМАСАНГ

Нетай, сен қайтмасанг, бошқа чорам йўқ,
Биламан, бефойда ҳамма кечирим.
Тилагим: севгидан, бахтдан яша тўқ,
Мен ўтай кунларни ёлғиз кечириб.

Биз юрган йўлақлар энди соғинсин,
Бахтиёр изимиз, майли, қолсин тоқ.
Мовий осмонга ҳам тунранг доғ инсин,
Не дейин, ўзингни сен тутгач йироқ?

Ўлимдан нақадар оғир бўлса-да,
Эггандим йигитлик гуруримни тек.
Баридан, баридан бўлмади фойда,
Қўйганман энди бор умидларга чек!

Сен мени билмоғинг экан кўп қийин,
Хўрландим. Ҳаммасин тутгайман маъзур.
Соғиниб яшайман, барибир, кейин,
Видолар айтурман, на чора ҳозир!

Агар сен қайтмасанг бўлмайин тўсиқ,
Ўзгага йўл олсанг, бахтга бўл эга.
...Кўзёшлар, дунёмни қўйдингиз тўсиб,
Билмайман, бунақа қиляпсиз, нега?

Ўроз ҲАЙДАР

ОСИЁ СЎЗИ

Ҳомид БОБОҚУЛГА

Аттор ҳассаси-ла Сўзнинг танглайин,
Кўтарганлигининг гувоҳи ўзим.
Остонамга урар қуёш манглайин,
Тўрт томоним қибла, осмондир кўксим.

Уқдим юлдузлардан Румий каломин,
Қуёш соя излаб мангу бедордир.
Бедил ёққан шамнинг нурли саломи
Ҳикмат минорини қурган меъмордир.

Хайём тутган майнинг талх бўйидан,
Дунё шабқўр эрур, ўкинмам ҳеч ҳам.
Беруний соқолин битта мўйидан
Оврупо даҳоси яралган, болам.

Конфуций, Форобий – ҳикмат тожидан
Таралган нур ичра гаввосдир шуур.
Ҳофиз ғазалининг куйи авжидан
Оташгоҳ ахтариб қақнус чарх урур.

Тҳакур кўзгусин жилосидан ер
Ҳамон болишидан кўтаролмас бош.
Басёдан қолган уч оёқли шеър
Унсиз шивиридан кўзғалади тош.

Тигга кўксин тутди не-не баҳодир,
Бошимга бир чимдим тушганда ташвиш.
Ҳануз тинчлигимдан олиб хавотир,
Минг йиллар наридан боқур Алпомиш.

ҚУШЛАР

Жўр бўлмай қолса бир куйга
Бир-бирининг устидан қулмас.
Маҳрум этай дея парвоздан
Ҳамроҳининг патини юлмас.

Валдирамас май ичиб сархуш,
Ҳақоратлаб тепмас қутини.
Терса терар ўзиникин, лек
Ўзгаларнинг термас битини.

Одам кўрққан каби одамдан
Ёстигини остида тиг йўқ.
Бир-бирини қонга бўяш-чун
Саҳар туриб ўқталмас милтиқ.

Қушлар шундай беозор, лекин
Ошён этар ҳамманинг боғин.
Сўзи текин, хониши текин,
Алдов нима билмайди тағин.

Дўст келганда эшиқдан ҳеч он
Эргаштириб чиқмас итини.
Минг чақирим наридан билар
Парвоз пайти Ватан ҳидини.

ХУРЖУН

Елкасига ташлаб хуржунни отам
Бозордан қайтарди бозорлик олиб.
Дўпписин отарди осмонга акам,
Укам қийқирарди хуштагин чалиб.

Кимга хўрозқанду кимга ўйинчоқ,
Бир-бир улашарди ҳаммамизга сўнг.
Чув-чувга тўларди ҳовлимиз шу чоқ,
Дарахт барг ёзарди қайтадан шу кун.

Мўралаб қарарди дёвордан қуёш
Шабнамда чайинган қиздек уятчан.
О, у шаффоф кунлар бамисли кўз ёш,
Қайга тўкилганин ҳануз билмайман.

Ота, сиз кетдингиз, хуржун-чи, бир туш,
Дунё хуржунидан айрилган гўё.
Хуржунимиз йўқдир, елкалар бўм-бўш.
Хуржун кўтармаклик наҳотки, уят.

Мана, йўлдадирман, хуржунсиз яна,
Ҳамон излаяпман гўёки ўзни.
Қай йўлга тушириб қолдирдик экан
Елкангиздан олган хуржунингизни.

СУҲБАТ

– Эҳ, ҳали ҳам, эй нодон Сизиф,
Юрибсанми юмалатиб тош.
– Уч минг йилки, шу азобдаман,
Оний вақт йўқ кўтармакка бош.

Бу галгиси тош эмас, Ердир,
Ўра ичра ётибди ғариб.
Кенг дунёни кўрсин, чўққига
Кўймоқчиман озод кўтариб.

ЯЛДО ТУНИДА

Шаҳар бўм-бўш,
кўчалар бўм-бўш,
Сукут сизар ҳар бир туйнукдан.
Зулумотдан таралар товуш,
Ҳаво титрар мубҳам ҳадикдан.

Жимлик аро қамалда шаҳар,
 Ҳеч не бундан қилмайди таъна.
 Ўз уйини тарк этгану ва
 Истеъфога чиққандай ҳамма.

ИТБАЛИҚ

Кўлмакдаги итбалиқ қимир этмас кун бўйи,
 Ёруғлик шарпасига ўчакишгандай гўё.
 Қуртлаган бўтана сув, бижгиган лойнинг бўйи
 На таъбин хира қилар, на завқ этади ато.

Қора кафан ичида қора хаёл суради:
 Дарёлар кўлмак каби алаф ҳидин таратса.
 Балиқлар-чи дарёда уззукун хўрсинади:
 Сафимизга қўшардик итлигини ташласа.

СЎЗ

Сизнинг сўзингиз йўқ, унвонингиз Сўз,
 Бошингизга қўнган омаднинг қуши.
 Ёмғирмас, чапақдан унган майсасиз,
 Тонгни оттирасиз кутиб олқишни.

Адашган шарпадай урилади Сўз
 Қисматингиз қора кўзгуси аро.
 Ахир, даврангизда хорижлик каби
 Сўз – фуқаролиги йўқ бир фуқаро.

* * *

Ёлғизман одамлар орасида мен,
 Юзимни бахт сари қўйинг ўнгариб.
 Бир зум кўзгунгизга кулиб боқайин,
 Тушида бахтиёр телба сингари.

Ўпич нималигин билмаган ошиқ
 Илк бўса завқидан йиғлаган каби.
 Томоғимни йиртсин, майли бир қўшиқ,
 Буюк жасоратга юзлансин қалбим.

Токи, мен тушунай севги олдида,
Ўз гўшамдан ўзим олислигимни.
Мени она эмас, бахт туққан дея
Муборакбод этай Ёлғизлигимни.

ЧОРЛОВ

Мени чорла, ёнингга чақир,
Япроқ каби узилмасдан Ер.
Қилт этмасам, майлига, бақир,
О, кўзларинг – ёзилмаган шеър.

Тузсиз ошим нега бунча шўр,
Нега бунча дарём ташнаҳол.
Чорла, жоним, олам кўзи кўр,
Қабртошдир кўкдаги ҳиллол.

Чорла, гулим, йўллар йўлсиздир,
Йўл очайин қуёшга томон.
Озодман, деб ҳайқирсин, мовий
Панжарасин синдириб Осмон.

* * *

Балки адашдимми?!
Мени қайтаринг,
Қайтаринг, мен севган аёл қошига.
Гунг дунёнгга айтиб бўлдим айтарим,
Кўзимни тикмадим қилу лошига.

Гапирсам хатога қўярмишман йўл,
Жим юрсам хурсандсиз, чаласиз чапак.
Ҳамма унутган бир бемордир кўнги,
Шартми юрагимни отиб ўйнамак.

Олиб боринг мени,
Қайтаринг йўлдан,
Йиғлаётган аёл қошига элтинг.
Бирон меҳрибон-ку тутмади кўлдан,
Тафт ила музлаган қоним илитинг.

Мен одам бўлдимми, бўлмайин одам,
Ёхуд карахтликка уйғотдим рағбат.
Ишқнинг кўчасида тутдимми мотам,
Тиланиб топганим наҳотки нафрат.

Одил ҲОТАМ

А * * *
рғумоқлар кўриб туш,
Уюр-уюр тик ухлар.
Мунгларини ювар хуш,
Минг йиллик тош битиклар.

Булутлар ҳам ҳорийди,
Туғилади шаршара.
Аёл кўзи ёрийди —
Давом этар ШАЖАРА...

ТАВАЛЛУД

На сурон ва на сас қолади,
Тунги қушлар чуғури тинган.
Борлиқ майин нафас олади,
Ой шуъласин йўриғи билан.

Мушфиқ ердан ҳар тонг, субҳидам,
Ювилади гард, губор, чанглар.
Фунчаларнинг пинҳон кўксида,
Туғилади азалий ранглар.

ДИЙДОР

Англамаслар ҳоли харобдир,
Нокасларга шарбат шаробдир,

Ғофилларга мисли саробдир,
Нурли-нурли дийдоринг, диёр...

Тилакларинг ҳаводир, ҳаво,
Булоқларинг шифодир, шифо,
Юракларинг наводир, наво,
Нурли-нурли дийдоринг, диёр...

Гуллолалар шаҳду шакарлаб,
Ҳилол қучар суюб, эркалаб,
Қуёш ўпар ҳар тонг саҳарлаб,
Нурли-нурли дийдоринг, диёр...

Кўзга суртиб неъматларингни,
Дилга босиб заҳматларингни,
Бобур битди ҳикматларингни,
Нурли-нурли дийдоринг, диёр...

Таърифингни битолганим йўқ,
Ҳали дилдан тўёлганим йўқ,
Диёдорингга тўёлганим йўқ,
Нурли-нурли дийдоринг, диёр...

Бир қадамдир хиёнатгача,
Бунча олис диёнатгача,
Кўзга суртай қиёматгача,
Нурли-нурли дийдоринг, диёр...

ХУЛОСА

Ойбекнинг "Навоий" романига ёзув

Тарих зулматининг узун йўлида,
Учрашди музаффар устозу толиб.
Армон машғаласи бирин қўлида,
Бирида қалам бор орзудай голиб.

Учқур асрларнинг шиддати нураб,
Тонглар талвасаси келар ҳалқумга.
Ойбек Навоийга етишди теран,
Навоий Ойбекни берди халқимга.

* * *

Ўроз ҲАЙДАРГА

Юлдузини йўқотиб сўлар,
 Пайпасланиб кезган қуюқ тун.
 Иккимиздан кўп нарса тилар,
 Қаршимизга келган янги кун.

Сўнги кунки... Асло қайтмайди,
 Айтиб кечмиш интиҳосини.
 Биз айтмасак — бизга айтмайди,
 Юракларнинг илтижосини.

Кўчаларнинг тошқин сатҳида,
 Тўлқин-тўлқин тошган тилақдир.
 Илтижолар айтмоқ пайтида,
 Балки, жиндай кўз ёш керақдир...

Ширин сўзлар лозим, эҳтимол,
 Лозим яна ширин табассум.
 Ҳароратдан бўлиб масту лол,
 Елкамизда қуйласа маъсум...

Биз-чи, унга ташлаймиз назар,
 Остонада қолдирган кўйи.
 Бир-бировдан қилгандай ҳазар,
 Дайдиб юрдик бесўз кун бўйи.

Ёруғликка интилган бедор,
 Сўзлар тошдай аста чўкди-да.
 Қолиб кетди айтилмай бекор,
 Биз ҳўплаган қадаҳ тубида.

Манзилига энди етолмас,
 Оқшом аро қизарган булут.
 Мени кутиб ётар столда,
 Сўнги рейсга олинган билет.

Бундан ўзга сўнги кун нетар,
 Эҳсонини оламан ўктам.
 Унинг ўзи қолдириб кетар,
 Тағин қайтиш билетини ҳам...

* * *

Қуёш билан кетдинг уйингга,
Соҳилларни ювар, тўлқин, сув.
Юлдузчалар тушар ўйингга,
Титроқ оқшом — исмсиз гулув.

Нурланган бу азалий чирой,
Ҳеч сиғмагай эркинлигига.
Ишонтирмоқ бўлар ҳамон ой
Сени севмоқ мумкинлигига...

ИҚРОР

Бу йўл авраб, алдади, ҳайҳот,
Эрам боғи, ғолиблик, шароб.
Биз интилган энг нури ҳаёт...
Наҳот энди барчаси сароб?!

Фалак чархи ғирчиллар қурғур,
Тақдирми бу, найрангми, ўйин...
Энди ростни тан олмоқ мушкул,
Ҳақиқатга ишонмоқ қийин...

ҚАЙТИШ

Темирбетон уйлар ўсар заминда,
Бағрида яшнайти минг бир каталак.
"Яратган эгамга минг қуллуқ" ғамда,
Одамзод туп қўйиб, ёзади палак.

Пойида қуйлашин унутиб чиндан,
Хокисор Паҳлавон Маҳмуд май, жомни.
Ногоҳ кўриб қолар тонг нури билан,
Гултувақдан гуллаб ётган Хайёмни...

Хуршида
ВАҲОБЖОН ҚИЗИ

* * *

– *А*йт, ҳаётдан нолиб нетасан?
– Ишқсиз урмай қўймоқда юрак,
Бақога ишқ излаб кетаман!
– Сабр қилсанг кўниб кетасан!?
– Қирқ йил қилган сабрим — бесамар!
– Самолардан келмиш хушхабар:
"Мурудинга энди етасан!"

* * *

Қор учкунлаб қолди...
То дийдор
Йўл тагин мушкулроқ, эҳтимол?
Дил қушим тин олди...
То баҳор
Фанодан топмасми интиқол?
Зор, чирқиллаб кетса
бевисол,
Қонидан унса ол-лолалар,
Бир дийдор ҳаққига соф, зилол
Дуога қўшиб тўк жолалар!?

* * *

Менга, сабр, дединг, то қабр, дединг,
Каломдан сўнг сенинг сўзинг, дедим мен,
Сен ва мен висолга етган тун тонгла
Маҳшар воқе бўлур ўзи, дедим мен!?!..

Севги надир, дединг, ишқ — ҳазил, дединг,
Беишқ қолсам, жоним, узил, дедим мен!
Туни Қадр, дедим, оққушингга айт,
Минг тунлик тилагим — асл, дедим мен!

Меърожим — тушимга сен кирган кеча,
Ибодатимсан тўрт фасл, дедим мен!
Ушшоқ юрагимдан тўкилган такбир,
Пулсирот ипига тизил, дедим мен!

* * *

Умр поёнига етар ҳам бир кун,
Жунун вужудни тарк этар ҳам бир кун...
Шеърим хотимаси битар ҳам бир кун,
Ўшанда тупроқдан тилангум тафтлар!..

Суяқларим қалам бўлиб тупроққа
Ёзса гар исмингни минг бир титроқда,
Руҳим куяверса тагин фироқда,
Унга багишла бир сураи софлар!

Самодан ёғилса мен чеккан оҳлар,
Сен мунаввар нурга бурканган чоғлар,
Мени ютиб ётган оғзи берк чоҳда
Сенинг ғалабангга айтгум шарафлар!

* * *

Сочсам сочибман-да, йўлларингга гул,
Ёзсам ёзибман-да, орзунгда ашъор.
Сара, дур сўзларга тўлса бу кўнгил,
Менда нима гуноҳ, менда не айб бор?

Ёнса ёнибди-да, бу юрак ишқ деб,
Тонсанг тонибсан-да, сен муҳаббатдан,
Гул йўлақлар сенга келмаса гар эп,
Қолсанг қолибсан-да, мангу ғафлатда.

* * *

Самодан нур ёғилди сим-сим,
Хаста замин меҳрга чўмди.
Баҳоримни кузга берган ишқ
Кузим алвон гулларга кўмди.

Атиргуллар юзлари ял-ял,
 Фунчаларнинг лабида ханда,
 Тоғрайҳоннинг ифоридан маст
 Буюк бир ҳис масрур чаманда...

Қуёш олов нигоҳин тиккан,
 Уйғонган кенг дунё ғафлатдан,
 Энтикади гувоҳ — ер-само
 Ишқ тиланар Жавзо Ақрабдан...

* * *

Сўзни тушунмадинг!
 Сўзимдан олам
 Кўкси қалқиб-қалқиб ларзага тушди!
 Шеърга ишонмадинг,
 Зоҳиди Адам,
 Унутма, Калом шеър тарзида тушди!
 Дилга ачинмадинг!
 Аллоҳи Карим
 Мен — гадо кўксига жойлаб ишқ — ганжин,
 Сен — ғаний пойингга отганди атай,
 Дилга Ўзи пинҳон бўлди тиланчи!
 Зикри сир этолмай тепалаб ўтдинг!
 — Меҳр! —
 умидвор дил тутиб тиландик,
 — Шафқат! —
 Сабр билан кутиб тиландик,
 Охир тавалло — шеър айтиб тиландик,
 Доҳил бир сўзни минг қайтиб тиландик —
 Бизни менсимаин тақвога кетдинг!
 Шавқ шаробин тилаб уқбога кетдинг?!..

* * *

Дил — фано дайрида бир дайди тайр —
 На бордир ватани, на ном-нишони,
 На уммон, на тоғдан олади хайр,
 На гул сочар унга анбарафшонин.

Тинмай куйлайверар сирли бир кўшиқ,
 Уни тушунади на ер, на само,
 Найзаларга тўлиб кетгандир тўши,
 Куйламоқда парво қилмай у ҳамон!

Дил — фано дайрида бир дайди тайр!

* * *

Бирам бахтли эдим ўшанда:
Пойимга йўллар гул тўшарди,
Бошимда куларди офтоб,
Юлдузлар мен билан яшарди!..

Бирам шахтли эдим ўшанда:
Кўкларга шай эди парвозим,
Дарёлар тингларди дилимни,
Тоғлардан ошарди овозим!

Бирам тахтли эдим ўшанда!
Давлатим — ишқ эди қудратли,
Мағлуб этолмасди юз ғаним,
Савлатим бор эди шуҳратли.

Сенсиз дунё бўлди кушанда!
Дарёга чўқтирди муродим,
Мен ишқсиз бир ғариб — гунг ва лол,
Бўғзимдан бўғмоқда фарёдим...

Жаҳонгир ИСМОИЛОВ

ИЛИНЖ

Ҷарчи берди қанча изтироб, дард, ғам,
Ўзи сабр берди, бахт берди қайтиб.
Минг бора розиман насиб тақдирдан,
Яшайман Оллоҳга шукрона айтиб.

Бир ўй менга тинчлик бермайди зинҳор,
Кўрган-кечирганим ўйлаган чоғим.
Мен-ку Яратгандан розиман минг бор,
Аммо розимикин мендан Оллоҳим?!

Айтиб қўймадимми ўринсиз бир сўз,
Умрим ўтмадимми бепарво, бефарқ?
Бировнинг ризқига тикмадимми кўз,
Хафа қилмадимми кимнидир ноҳақ?

Узилмадимикин оёғим ердан,
Унитмадиммикин ўзлим, ўзим?
Мени улғайтирган, нону туз берган,
Она юрт олдида ёруғми юзим?

Зарур пайтида дўстга чўзолдимми даст,
Кимгадир манзурми битган байтларим?..
Бўлди баъзан рости, Раҳмоннинг эмас,
Шайтон таъсирига банди пайтларим.

"Беайб – Парвардигор", деган нақл бор,
Мен бир хом сут эмган осий бандаман...
Лекин менинг учун иймон устивор,
Эътиқодим собит сўнгги дамда ҳам.

Бировнинг заволин тилаганим йўқ,
Тиладим яхшилиқ, омад, тўкис бахт.
Кибр, хиёнатдан яшадим йироқ,
Чин матлабим бўлди меҳнат, оқибат.

Киндик қоним томган Ватан – қалбимдир,
Уни тўкис кўрмоқ энг буюк аҳдим.
Унинг изтироби менинг дардимдир,
Унинг бахт, иқболи менинг ҳам бахтим

Мен учун муқаддас ҳар зарра хоки,
Эъзозлайман меҳрим, ёниқ сўз билан.
Унинг пок юзига, тирикман токи –
Қарай олсам басдир ёруғ юз билан.

Бир ўй менга тинчлик бермайди зинҳор,
Кўрган-кечирганим ўйлаган чоғим.
Мен-ку Яратгандан розиман минг бор,
Аммо розимикин мендан Оллоҳим?!

САККИЗЛИКЛАР

Шахмат доналари терилган қаранг,
Шоҳ, фарзин, фил, от, руҳ, пиёда қатор.
Гарчи бари ҳар хил шаклдаги санг,
Тахтада ҳар бирин аниқ ўрни бор.

Қоралар бир тараф,
Оқлар бир тараф,
Тахта узра борар қизгин олишув.
Ўйиндан сўнг барча доналар, ё Раб,
Қутига солингач кетар қоришиб.

* * *

Ўйласанг ҳаётинг мавжуд кам-кўстин,
 Аён ҳақиқат бу: ким ҳам билмайди;
 Олтинми, нокерак темирми, дўстим,
 Лой чапланган эса билиб бўлмайди.

Топганинг занг босган темирдир аён,
 Балким ноёблиқда йўқдир унга тенг.
 Унинг нималиги бўлар намоён,
 Сирли лой, губордан аригандан сўнг.

* * *

Дўстим, ҳамма вақт ҳам оқ ахир оқдир,
 Қора ҳам қорадир ахир ҳамма вақт.
 Ким улар фарқини билишга қодир,
 Ким эса рангларни этолмайди фарқ.

Кимдир кўриб туриб гоҳида рўй-рост,
 Ҳайронман, қорани оқ деб билади.
 Демакки, рангларни фарқлашга, фақат –
 Кўзнинг очиклиги камлик қилади.

* * *

Табиат онадир оқила, мунис,
 Ишқин қуёш айлаб кўтарган юксак.
 Майса бўлиб чўккан пойимизга тиз,
 Арзир уни бошга кўтариб юрсак.

Биз не қилдик?!
 Баримиз ўзимиз учун,
 У – мунис волида борин тугади.
 У мангу бахш этиб бисотин, кўркин,
 Биздан фақатгина меҳр кутади.

* * *

Инсон ақлин машғал қилиб оламга боқди,
 Ер айлана эканлигин кашф этган одам.
 Замин бағрин ўйиб турфа бойликлар топди,
 Забт этолди ҳатто сирли коинотни ҳам.

Тафаккурга муаммолар бераверди тан,
Ўрганолди олисдаги Ойнинг гардини.
Аммо ожиз бир дўст каби англашга баъзан,
Бир заминда яшаётган Инсон дардини.

* * *

Ҳозир сен ҳакамсан,
Қорани-қора,
Оқни-оқ демоқлик қўлингда буткул.
Балким адолатли кўрасан чора,
Балким тескари йўл тутарсан нукул

Ҳозир нени маъкул кўрсанг – қиласан,
Кечинмалар қолар йиллар ёдида.
Сен ҳам пайти келиб ҳисоб берасан,
Вақт отлиғ энг олий ҳакам олдида.

* * *

Илмга, ижодга толибсан, балли,
Ўқиб, китоблардан, сабоқ оласан.
Қизиқ, қанчалик кўп билганинг сари,
Шунча кам билишинг англаб борасан.

Чиндан ҳам дунёнинг боқ, бири кам-да,
Кузатсанг, англайсан ғалати маъни:
Қизиқ, ҳеч нарсани билмаган банда,
Билдим, деб ўйлайди ҳамма нарсани.

МЕҲРИНГ ВА ҚАҲРИНГ

Меҳринг – худди она эркалаб, қучган
Гўдак ҳолатига туширгувчи куч.
Мунаввар тонгларим ундан нур ичган,
Меҳрингсиз умрнинг маъноси йўқ, пуч.

Қиёс толиб бўлмас қаҳрингга зинҳор,
Изғиринлардан ҳам баттар, ўтади.
Мени зулмат ичра адашган, ночор –
Йўловчи ҳолига дучор этади.

Сен – руҳимга қанот,
 Қалбимга дармон,
 Сенга бор бисотим, ҳаётим фидо.
 Меҳринг дариг тутма,
 Меҳрингга зорман,
 Қаҳрингга учрашдан асрасин Худо.

ЎТИНЧ

Нокаслар дастидан толиқса руҳим,
 Кўнглимга ногаҳон етганда озор;
 Сенинг йўлларингга тўрт эрур кўзим,
 Бўламан бир оғиз тасаллингга зор.

Меҳрли боқишинг қалбимга дармон,
 Битта ширин сўзинг руҳимга қанот.
 Тушкунлик арийди дилдан шу замон,
 Яна жозибали туюлар ҳаёт.

Сен мададкор бўлсанг – дунё беғубор,
 Машаққат тортсам ҳам асло толмасман.
 Фақат сен етказма кўнглимга озор,
 Бир сенинг озоринг кўтаролмасман.

ИҚРОРЛИК

Ҳаётим шомида топганим сенсан,
 Сенинг эса умр тонгинг отмоқда.
 Энди бош кўтарган қуёшга тенгсан,
 Менинг-чи, қуёшим қара, ботмоқда.

Яратгандан бардош, тасали сўраб,
 Дардимни жимгина ичимга ютдим.
 Уни дил тубига кўмдим оқ ўраб,
 Унсиз фарёд чекдим,
 Ва аза тутдим.

Вақт ҳукми олдида ночор, бошим ҳам,
 Мангу армон – қанча битилмаган байт.
 Оламни мунаввар этган қуёш ҳам,
 Бағри қон бўлади ботаётган пайт.

Болтажон СОДИҚОВ

СУЯКЛАР
Самандаржон, айтинг-чи,
Одам суяги қанча!
– Суяксиз одам бўлмас,
Айтайин билганимча.

Елкада тўртта суяк,
Бири-бирига илгак.
Чанокда олти суяк,
Бири-бирига тиргак.

Кўкракда йигирма беш,
Йигирма тўққиз бошда.
Поғонада ўттиз тўрт,
Ўхшайди темир, тошга.

Кўлда олтмишта суяк,
Оёқда олтмиш суяк.
Жипслашган мустаҳкам,
Бир юз йигирма суяк.

Одам бўлса бақувват,
Тугал эзгу ниятлар.
Икки юз ўн саккизта,
Жами, жами суяклар.

Одам суяксиз бўлса,
Асло тикка туролмас.
Дадил, дангал айтаман
Қадам ташлаб юролмас.

Самандаржон, Самандар,
Жавоб тўғри, офарин!
Камол топ, қучгин зафар,
Кашф эт олам сирларин!

КЎЗ ҚЎШИҒИ

Қора, кўк, қўй кўзлармиз,
Ўткир, тезкор нурумиз.
Борлиқни тез илғаймиз,
Дард чекмаса тўримиз.

Қизил, яшил, зарғалдоқ,
Қорами ё ҳаворанг.
Гунафша, кўкми, оппоқ,
Рангларни тез сараланг.

Тўр парда, таёқчамиз,
Ишламаса аҳвол шўр.
Сиздан қулар баъзилар,
Шапкўр дейишиб, шапкўр.

Танда нодир аъзомиз,
Нақ гавҳармиз, нақ гавҳар.
Хасталансак давомиз,
Минг жавоҳир, минг жавҳар.

Соғлом бўлсак доимо,
Бўлмасдан асло хира.
Ҳаётда даврон суринг.
Йўлда тўқишмай сира.

Ҳар вужудда яшаймиз,
Эш томирмиз, бир илдиз.
Эъозлангиз тизимли,
Кўш юлдуз деб, кўш юлдуз.

ҚУЛОҚ ҚЎШИҒИ

Ўзим митти қулоқман,
Йўл-йўриқ равоним бор.
Супра, пардам, узангим,
Чиғаноқ сандоним бор.

Торсу турс, шарақ-шуруқ,
Тарақ-туруқ товушни.
Мияга узатаман,
Тез анланг деб юмушни.

Агарда эшитмасам,
Азоб чекасиз, азоб.
Товушни фарқлай олмай,
Юрасиз ғамгин хуноб.

Соғ бўлсам тошаверар,
Товуш тинглаб роҳатинг.
Муסיқани англасанг,
Кучаяр фаросатинг.

Кар бўлмайин ҳеч маҳал,
Фармон берсангиз, фармон.
Сўзларни тинглаб, англаб,
Даврон сурасиз, даврон.

БУРУН ҚЎШИҒИ

Ойдек юз ўртасида,
Жойлашганман мосгина.
Ҳидларни таҳлил қилмоқ,
Бурчим эрур хосгина.

Шиллиқ пардамга қўнар
Ҳидлар чиқармай овоз.
Хушбўй, бадбўй ҳидларни,
Саралайман қилмай ноз.

Нон ва райҳон ҳидини,
 Жуда яхши сезаман.
 Ёқимсиз сассиқ ҳидни,
 Қаншарини эзаман.

Миттигина бурунман,
 Ўшатманглар нақ нокка.
 Ҳидларни филтрлайман,
 Саракка-ю пучакка.

Постда сергак тураман,
 Табибга бидирламанг.
 Жисмингизда мен борман,
 Шамоллаб фирингламанг.

ТИЛ ҚЎШИҒИ

Мен олий зот тилиман,
 Энг керакли аъзоси.
 Оғизда айланмасам,
 Бемаънодир сазоси.

Нозик шиллиқ пардамда,
 Жой олган сўргичим бор.
 Ширин, нордон, аччиқ деб
 Таъм саралаш бурчим бор.

Силлиққина юзачам,
 Юмшоқ танглай қисмидир.
 Вужудингда бўлмасам,
 Жисминг кемтик жисмдир.

Оғизда айланмасам,
 Нохуш, хомуш анқовсиз.
 Маъноли сўзлай олмай,
 Гумроҳ, гунгсиз, соқовсиз.

Ҳар дақиқа мустаҳкам,
 Соғлом бўлсам жуда ҳам.
 Бурчимни бажараман,
 Ҳеч бўлмасдан мутгаҳам.

Мадамин ҚУЧҚОР

МАНГУ ЖИЛО

П арвона қанотин куйдириб олди —
на пушаймон қилди, на бир ўксинди.
Сўнг куйганча шам тубида қолди —
энди шам ёнади унинг кўксиди...

ОЛИС МАНЗИЛЛАР

Тонг отмоқда. Кутиш бефойда,
бедахлмас ўтаётган дам.
Чўққига боқ шу келган жойдан
эҳтиёт бўл кўчкин тошлардан.

Биласанми тоғнинг йўлида
ҳеч шубҳасиз ўнқир-чўнқир бор —
ҳаммасини текис кўрсатиб
ногаҳонда алдамасин қор.

Юрган йўлим ўзимга аён...
Бу ёғига сен қадам ташла.
Яқинлашар сеҳрли баҳор,
эҳтиёт бўл. Тоғ бу! Йўл бошла.

ДАЪВАТ

Дарёнинг сатҳида шуъла сингандек
Баҳорни ёз билан бирлаштирар уфқ.
Имолашар ойу юлдуз бир гўзал
япроқлар ҳилпирар гўё кумуш туғ.

Имолашар ойу юлдуз бир гўзал...
 Сукут ўз салтанатин ҳеч қачон йиғмас.
 Бунда ортиқчадир ҳар қандай жимлик,
 келгин. Бу кенгликка ёлғизлик сиғмас...

ТЎРТЛИКЛАР

* * *

Ер-қўқдан эшитдим ола-ғовурни,
 мафтункор баҳси бор товуш ва нурнинг.
 Ватандир бахтнинг улуғворлиги,
 шуълага айланиб чопса гар умринг.

* * *

Отанг замин қаби мангу меҳнаткаш,
 кўкдаги ҳилолни лол этган ойинг.
 Осмон билан замин муҳаббатидан
 туғилган малаксан. Ёдда тут доим.

* * *

Дунёнинг таянчи ўзингсан, гулим,
 бўлмиш асли дунё ишқингдан бунёд.
 Агар сен бўлмасанг ҳолим вайрондир,
 йиқилиб тушади устимга дунё.

ТУНГИ ЧИРОЙ

Омон МУХТОРга

Ичайинми дейсан қақроқ, ташна лаб,
 бир қошиқ сув билан тунги чиройни.
 Сим-сиёҳ тун билан бир бўлиб, бунда
 қорамон¹ бағрига босибди ойни.

Яқинроқ бордим мен жозиб лавҳага
 қорамон қошида қотиб қолдим донг —
 ой баландда борар бепарво елиб
 армон-ла шовуллаб ётар қорамон.

¹Қ о р а м о н — дарахт.

КУЗ

Қирлар қумушланган. Мезон муаллақ
бундан қўл бўйлари эмасдир холи —
зар ўтлар забардаст темирчининг нақ
ёлқиндан саргайиб кетган соқоли.

ТУНГИ МАНЗАРА

Тун.
Ариқча оқарми ёки оқмайди —
кўринмайди, гугурт чақаман:
жимир-жимир оқиб ётар сув
боғ қўйнида чопар, боқаман —
тун

Қоронғи. Ариқча оқар,
оқар менга қилгандай шаъма...
Оқиб ётар кимнингдир умри
ёлғизликни қилганча Ватан.

ҚИШ МАНЗАРАСИ

Аёз.
Тўлқин қотиб қолган муз бўлиб
бандини тарк этар энг сўнгги япроқ.
Япроққа ўхшамас тушаётганда...

Аёз.
Яланғоч дарахтлар найзага ўхшар
кезар теваракда қиш қадами билан —
аллақачон уйга қочган хонаки гуллар
ташқарига тикиларлар хотиржам
булут ортидаги бир тутам шафаққа ўхшаб.

ТОШНИНГ АРМОНИ

Гуллар ўсгани йўқ менинг устимда
улар яхши билар — мен бир харсанг тош.
На илдиз нафасин сеза билдим мен
майсадек ўстирмас танимни қуёш.

Етар. Тоғ чўққисига кўйинглар мени
Токи сезай устимда эриса қорлар,
ҳеч бўлмаса бояги харсангнинг ҳам
бизда ҳиссаси бор, десин баҳорлар.

УЧЛИКЛАР

* * *

Саратон бағрида бедазор
капалаклар учади беозор
айрилмоқ оғирдир гуллардан.

* * *

Кузги бедазорда кишнаб кўяр гоҳ
қорин солган оқ от ялтирар чақмоқ
от ҳали танимас туёқларини.

* * *

Сув ўтига келиб кўнди капалак
ногоҳ тўлқин суриб оқизди уни
бедазорга оқди кирди гул бўлиб.

* * *

Ой нурида тафт йўқ дейишди
нега шунда ҳовлимдаги оқ тут
тун бўйи пишди.

* * *

Боғда гуллаб турган оғочлар қолиб
тик турган кетмоннинг дастаси узра
кўнибди капалак қандай зукко у.

* * *

Ой жуда ҳам одми одамга ўхшар
қаршингда турганда жозибаси йўқ
олидан олидан чорлайверади.

Хўжаназар ЖўРА

ОҒРИТАР

Аччиқ меҳнат зирқиратиб бел оғритар,
Оғир юкинг ортиқ бўлса қўл оғритар.
Мусофирнинг уйи бўлмас, Ватани йўқ,
Юрганида қариликдан йўл оғритар.

Ёмон билан ошна бўлма, дил оғритар,
Ишёқмасни эринчоқлик, ғам оғритар.
Саёқ юрган уйдан безор, дайдиларни,
Охир бир кун мадор кетиб жон оғритар.

Бекорчини очлик қийнаб, кун оғритар,
Оч одамда уйқу бўлмас, тун оғритар.
Девонадек санқиб қолар эл ичинда
Бу ҳаётда кераксиздек, дард оғритар.

ҚИШЛОҚ ЎҒЛИ

Қизилчовра қирларида қийғир қувдим етолмадим,
Нима қилай, муродсизман, қанотим йўқ, тутолмадим.
Бургут каби тоғ чўққида мана мен деб гердаярдим,
Қанча чопиб югурсам-да ундан ҳеч ҳам ўтолмадим.

Ақл ила тугунларни ечолмадим, телба-соғман,
Темир қанот ясай десам қуролсизман, шунга доғман.
Сабр таги олтин дейман, юпатаман ўзимни мен,
Одамато фарзандиман меҳнат билан вақти чоғман.

Йиллар ўтар, ёш ҳам кетди, узоқлашди ёшлик йиллар,
Ўтмиш куннинг қисматидан зирқирайди оғир беллар.
Тарих ҳукми қолиб кетди ўтмиш кунлар гирдобида
Меҳнат ила давринг келди, ором олинг сокин тунлар.

Билагонлар парвозадир юлдузларнинг орасида,
Билимсизлар армондадир ҳаракатсиз норасида.
Қанот ясаб кўкка боқинг само сари йўллар очиқ,
Ўғлонларим, сизлар бугун йигитларнинг сараси-да.

СЕВИШГАНЛАР

Эссиз хотин эрга захрин сочади,
Ақл бўлса эрин ақлин очади.
Узоқлашар билки жуфти ёмондан,
Охир руҳи у дунёга қочади.

Умр ўлчаб берилгандир бандага,
Ўраб туққан онанг сени жандага.
Кеккаймагин, бу дунёга келибсан,
Айлантирма келажагинг зардага.

Эру хотин аҳил бўлиб яшаса,
Кўрпачани ён-ён қилиб тўшаса,
Ҳаёт қандай асалдайин ширина,
Севишганлар юрак дарди бўшаса.

ҚАЙНАР БУЛОҚ

Тинмай қайнаб шилдирайди қайнар булоқ,
Тоғ бошида ўтлаб юрар эчки-улоқ.
Булоқ бўйи атрофида айланади,
Гириллайди кийик, юрар хомуш, чўлоқ.

Энг чўққида хўжайиндир кийик жоним,
Уни кўриб зирқирайди менинг таним.
Даволасам малҳам бериб жониворни,
Керак бўлса берар эдим юрак қоним.

Қаттиқ тошда қандай кавлар у уяни,
Излаб юрар топармикан мўмиёни.
Ул ҳам ёки ўз жуфтини соғингандир,
Нима учун тинмай тирнар тик қояни.

Қайнар булоқ сувларини ичгим келар,
Оқсаб юрган шул кийикни қучгим келар.
Озор берманг эй, дўстларим, энди менга,
Шу баландга парвоз қилиб учгим келар.

ШОҲИСТА

Шоҳистажон, Шоҳиста,
Севиб қолдим бир пасда.
Боғимга яқин келгин,
Гул берайин бир даста.

Сенинг билан бўлайин,
Бирга ўйнаб кулайин.
Ишқимни рад этсанг гар,
Севгинг билан ўлайин.

Юрагимда битта жой,
Ўлдирмагин энди, ҳой.
Армоним қолмас эрди,
Севиб қолсанг ҳойнаҳой.

Боғимда сайрар булбул,
Яшнаб ўсар атиргул.
Ўшал томон ёлғиз йўл,
Сенга аталгандир шул.

Менинг севганим сенсан,
Борлигим сен, ўзингсан.
Якка-ёлғиз гулимсан,
Адашганда йўлимсан.

Қобил ЭШМАМАТ

ҚИШЛОҚДА БАҲОР

Тоғмоғдоғ ўқилади азонларида,
Сумалак қайнайди қозонларида.
Бойчечак гуллайди тўқсонларида,
Қишлоқда шу зайл бошланар баҳор.

Қирда гурунглашар ёнбошлаб чоллар,
Қишдан қандай чиқдинг, қалай аҳволлар,
Шу тахлит берилар кўпроқ саволлар,
Қишлоқда шу зайл бошланар баҳор.

Кўзларини сузиб, бўяб қошларни,
Келинлар чанқовуз чала бошлайди,
Куёвлар тинглайди ирғаб бошларни,
Қишлоқда шу зайл бошланар баҳор.

Кўйлар маърашади яйловларида,
Қизғалдоқ ранги бор оловларида,
Зигир ёғ қалқийди паловларида,
Қишлоқда шу зайл бошланар баҳор.

Момолар тўй-тўйлаб келин танлайди,
Арилар гул сўриб дарахт чанглайди,
Дехқон тер тўкади танғиб манглайни,
Қишлоқда шу зайл бошланар баҳор.

Чор тараф ям-яшил, чор тараф ўтлар,
Шивалаб ўтади пастлаб булутлар,
Барча Наврўз билан бир-бирин кутлар,
Қишлоқда шу зайл бошланар баҳор.

Аждодлар руҳи бор далаларида,
Меҳр жўш уради болаларида,
Умидлар улғаяр аллаларида,
Қишлоқда шу зайл бошланар баҳор.

Дарёлар пишқириб сувга тўлади,
Гиналар, аразлар унутилади,
Шоири Янги шеър ёзиб келади,
Қишлоқда шу зайл бошланар баҳор.

ҚЎҒИРЧОҚ

"Қўғирчоқ", "қўғирчоқ" ўйнар болалар,
Гоҳ бағрига босар, гоҳ берар койиб.
Гоҳо, юзларини чимчилаб олар,
Бўлса ҳам қўғирчоқ мутлақ беайб.

"Қўғирчоқ", "қўғирчоқ" ўйнар болалар,
Қўғирчоқ сўзламас, сўзлашни билмас.
На кула олади, на йиғлай олар,
Изн - ихтиёри ўзида эмас.

Болалар қўғирчоқ ўйнасин маъқул...
Мени бошқа бир ҳис асир этади;
Баъзи кимсаларнинг яшаши нуқул —
Жонсиз қўғирчоққа ўхшаб кетади.

СЕВГИЛИМ

Шоирларнинг назаридан на ер ва на ой қолди,
На амалдор, на гадо, на тиллоли бой қолди,
Суви саёз, кўримсиз на лойқали сой қолди,
Мен нимани куйлаб сенга тортиқ этай севгилим.

Куйлай - куйлай талаш бўлди Кўҳи Қофнинг тошлари,
Эрам боғи гулларининг қолди фақат лошлари,
Ханжар бўлди, камон бўлди, қилич бўлди қошларинг,
Мен нимани куйлаб сенга тортиқ этай севгилим.

Дарёларнинг сувларини бўлиб олдиқ челақлаб,
 Чўққиларда қор қолмади чиқиб олгач эмақлаб,
 Дарахтларнинг илдизига болта урдик бўлақлаб,
 Мен нимани куйлаб сенга тортиқ этай севгилим.

Олов деб-деб лолаларни охир ёқиб юбордик,
 Мақтаб-мақтаб тулпорларни охир сотиб юбордик,
 Энди илҳом парисини сотгани бозор бордик,
 Мен нимани куйлаб сенга тортиқ этай севгилим.

Одам Ота насли менман, Момо Ҳаво насли сен,
 Бешигида бул ҳаётни тебратгувчи асли сен,
 Тошдан қаттиқ, гулдан нозик доим баҳор фасли сен,
 Бошқа не деб куйлаб сенга тортиқ этай севгилим.

Шоирларнинг назаридан на ер ва на ой қолди.

ИРМОҚЧАЛАР

Энг аввало тоғликларга,
 Сувларидан улашар.
 Она бўлиб какликларга,
 Сўнгра яна йўл ошар.

Эҳтимол шул ирмоқчалар,
 Борлигидан бор башар.
 Ахир улар энг сўнги дам –
 Дарё бўлиб туташар!

ДЎСТЛАРИМНИ КЎРГИМ КЕЛАДИ

Мени эзганида ёлғизлик дарди,
 Қолиб кетганимда ёки назардин,
 Чўчиб тушганимда мудҳиш хабардин,
 Дўстларимни кўргим келаверади.

Баъзан бир пўписа ё бир дўқ сабаб,
 Бир номард олдида турсам қалтираб,
 Устун келганида шафқатдан газаб,
 Дўстларимни кўргим келаверади.

Мен дўст деб билганлар писанд этмаса,
Ночорга узатган қўлим етмаса,
Қалбимни кемирган ғашлик кетмаса,
Дўстларимни кўргим келаверади.

Кўзимни тўрт айлаб, юрагимни хун,
Дўстларимдан жудо этма эй, гардун!
Кулишим, йиғлашим, яшашим учун,
Дўстларимни кўргим келаверади.

ЁМҒИР ЁҒАЁТИР...

Ёмғир ёғаётир далада...
Менга фақат сен камсан дўстим,
Шундай ёмғир эзган паллада —
Ўзинг ҳамдард экансан дўстим.
Қудратинга бугун ишондим,
Ёнимда йўқ сендайин сирдош.
Сени излаб хаёлга толдим,
Кипригимда ёмғир ва кўз ёш...
Бир барг синса бехос бандидан,
Ё дарчамни чертса томчилар,
Дўстим, сени изладим шу дам,
Гўё сен бор ва гўё агар —
Агар тинса шу эзма ёмғир,
Қучоқ очиб келасан кириб,
Сенсиз яшаш нақадар огир
Ёмғир эса ёғар эзилиб...

Рустам
МАШАРИПОВ

ЯНТОҚ
Агар туя оч қолса,
Жазм қилиб емоққа.
Энг аввало бўйнини,
Чўзар эмиш янтоққа.

Яна шундай нақл бор,
Эшитгансизлар чоғи.
Ўзга юртнинг боғидан,
Афзал элим янтоғи.

Қойил қолдим халқимга,
Айтар сўзнинг қаймоғин.
Мақол тўқиш чоғида,
Унутмаган янтоғин.

УМР

Юрибмиз жўралар ерни босқилаб,
Гоҳ уйга шошамиз, гоҳида ишга.
Бир куни ошиқиб баҳорни кутсак,
Баъзан интизормиз кузак ё қишга.

Умр деганлари шундай шошқалоқ,
Бугун ўтмай туриб эрганинг ўйи.
Куёв жўра бўлиб юргандик кеча,
Дўстимнинг индинга невара тўйи.

Йиллар сувдек оқар, ҳайрон боқаман,
Болалиқдан ёдгор оппоқ изларга.
Катта бўлиб қолдик ҳаддимиз сиғиб,
Насиҳат этамиз ўғил-қизларга.

Ота деган номни оқлаб-оқламай,
Бобо ҳам бўламиз – ғалати гурур.
Кексалик дегани одобни билмай,
Уйингга бостириб келади қурғур.

ДАРАХТ

Кушлар чуғурлашар бутоқларида,
Чугур-чуғур тинмас, атрофи гавжум.
Билмадим ким унинг сўроқларида,
Кимни кутиб яшар дарахт нега жим.

Балки эслаётир кўчатлик пайтин,
Илдизи заминга теккан онларни.
Кимга мунтазир у билганлар айтинг,
Ёки қўмсаётир қай замонларни?

Дарахт савлатлидир, улкандир дарахт,
Балки минг йил билан ўлчанар ёши.
Унинг суҳбатдоши осмонми экан,
Ёхуд заминмикан ёлғиз сирдоши.

Не йиллар бошидан шамолдек эсан,
Не бир чақмоқ чақиб ёққан ёмғирлар.
Дарахт хўрсиниб дер: бир ўзим қолдим,
Утин бўлиб кетди барча тенгқурлар.

СУКУНАТ

Сукунатдан қўрқма ўғлим,
Унда ҳам бор ниҳоя.
Сукунатни бузмоқ учун,
Томоқ қирмоқ кифоя.

Бесамару бехосият,
Шовқинлардан қўрқ, болам.
Дод солсанг ҳам эшитмайди,
Шовқинларга ғарқ олам.

ШАМШОД

Қачон униб чиққанини,
Билмай қолди халойиқ.
Қарор қатъий, майдонга,
Бундай кўчат нолойиқ.

Ҳамма бирдан бир вақтда,
Ташландилар юлмоққа.
Бирор кимса қизиқмади,
Нималигин билмоққа.

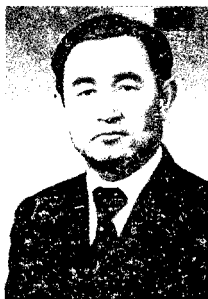
ИШҚ

Қатъий бўлди отанинг сўзи,
Ўғил мулзам тикилар ерга.
Ҳа тўғри-да бировнинг қизи,
Теголмасми дастидан эрга.

Яхши кўрса кўрибди ахир,
Қиз севмаса йўқ экан нафи.
Совчиликка қатнади қанча,
Отанинг ҳам йўқ асли айби.

Ваъда берар ўзига йигит,
Остонасин пойламас энди.
Қиз ёдини унутар буткул,
Ортиқ қалбга жойламас энди.

Сўнги бора, охирги бора,
Дея ўтди қиз кўчасидан.
Қаршисида қиз қулиб турар,
Ишқ дегани бир тилсим экан.

Саломжон МЕНГНОРОВ

РУБОИЙЛАР

III
егсанг, ҳар биллурда ўзига хос сас,
Аралаш ётса ҳам, қум олтин эмас.
Ўзлик асл моҳият бўлгани учун,
Ҳақиқат туйғуга асло бўйсунмас.

* * *

Ҳаёт ишин такрор-такрор қилади,
Не қилмасин, доно, хушёр қилади.
Яхши ёмонидан олмасанг сабоқ,
Бугундан эртангни душвор қилади.

* * *

Бу биёбонда йўл - йўлаклар минг сон,
Тўзонида гангиб, адашмоқ осон.
Тўғри йўл, чин манзил топмоқ истасанг,
Кўнглинг кўзин очиб, сафар қил, инсон.

* * *

Истасанг маърифат кўкида парвоз,
Илмдан қаноат қил мукаммалу соз.
Баҳорни интизор кутган боғлар ҳам,
Кўешнинг тафтида гул очар қийғос.

* * *

Хўб ниятдан эзгу чечаклар унар,
Бад ниятдан ёвуз қилмишлар дўнар.
Ўрмонлар асоси бўлган ёғочдан
Ким қиличга даста, кимдир соз йўнар.

* * *

Эзгу амалларни таратиб бисёр,
Чин инсон бўлмоқни айла ихтиёр.
Олмага тароват бағишлаш билан,
Ўзлигин намоён этади баҳор.

* * *

Гар кўрсанг ёмонлик, хотиринг қил бут,
Сабр қилиб, бўл босиқ, жабрини унут.
Бадлик киндан чиқар, одобдан сабр,
Бардошингдан келар яхшиликни кут.

* * *

Васлинг, жоно, бунча баланд дор қилма,
Лутф айлама, мени унга зор қилма.
Нозинг – олов, ёндирмоқда беаёв,
Йўқ азобни ўйлаб менга бор қилма.

* * *

Йўқликни Қоф кезиб, анқодан топдик,
Беҳислик гурурин юҳодан топдик.
Қоқ тупроқ эканмиз, ёмғиру кўклам,
Ўзликнинг мағзини Танҳодан топдик.

* * *

Жонон, мужгонларинг пайконлик истар,
Мўлжал олиб, мендан нишонлик истар.
Қочмоқдан йўқ мурод, яралаб дилим,
Ётқизиб пойингга, қурбонлик истар.

* * *

Соқий, билгил, висол онидир ҳозир,
Ёр – чанқоқ ошиқнинг жонидир ҳозир.
Лаб болидан сархуш бўлган ошиққа
Майинг арзимас ток қонидир ҳозир.

* * *

Ёрлигим билсин деб, элни яратмиш,
Ғамимни чексин деб, дилни яратмиш.
Қон ила кўз ёшга инсон ғарқ экан –
Ишқи уммонидан селни яратмиш.

* * *

Юрак куйик, дил маҳзун, эй Ёр, ишқингда,
Мен — ошигинг туну кун бедор ишқингда.
Висолинг йўли узун Аҳд кунигача,
Йиғларман мисли Мажнун, зор-зор ишқингда.

* * *

Менга ўз айши билан олам бегона,
Ишқ дардисиз ўтмаган ҳар дам бегона.
Ҳар мушкулни ҳал этар оқилу доно,
Илму ирфондан йироқ ҳамда бегона.

* * *

Ёр ҳақида сўзларим дилим сўзидир,
Жамолига зор кўзим — дилим кўзидир.
Ёр висоли гамида маҳзун сен дема,
Асли маҳзун кўксимда дилим ўзимдир.

* * *

Беҳудлик ҳою-ҳавасдан кечмоқ, асли,
Дил эшигин ёр ёдига очмоқ, асли.
Зухур этса қалбда ҳусни жилвалари,
Кетиб ўздан, шу он жондан кечмоқ асли.

* * *

Ҳақ ишқи покликдир, дилга тушса гар,
Бу дилни у қилар порлоқ, жилвагар.
Висол майин ичмоқ ҳол — жомда тўйиб,
Покликдан ошиққа бўлгай муяссар.

* * *

Ҳақ жамолин кўрмоқ муродинг агар,
Қалб кўзинг губордан покла сарбасар.
Соф, тиниқ кўзгуда акс этар қуёш
Аслидек мунаввар, порлоқ, жилвагар.

* * *

Ёр ишқи дилимни тутмиш чин ватан,
Жигарим қон айлаш бўлди унга фан.
Қийноқ азобида ўтар умримиз —
Ёрни деб, харобу хаста дил ва ман.

* * *

Ишқ майин майи уммондан олгаймиз,
Чин шодликни шодлик замондан олгаймиз.
Май ичиб, кайфидан ўлсак, маҳшар куни
Руҳи равонни ул жонондан олгаймиз.

* * *

Ёр, ишқингда кўксим тўла дуд қилма,
Бу дард ила борим сен нобуд қилма.
Ошиқларингга лутф бисёр қилгайсан,
Мени-да лутфингдан ноумид қилма.

* * *

Ҳикмат дастурхони очилди, бир боқ,
Насиба тимсоли сочилди, бир боқ.
Табиат карами, инсон жаҳдидан
Савоблар тугуни ечилди, бир боқ.

* * *

Бу тан ичра дили доим бемор мен,
Ишқ майини ичиб, харобу хор мен.
Ёр кўйида бундан бошқаси абас,
Соқий, май ичмоққа яна тайёр мен.

* * *

Дилим жом бўлдию, Ёр ишқи – шароб,
Шароб оташидан жигарим кабоб.
Мастлик аслим бўлди, унутдим ўзни,
Ёр васли ғамида харобман-хароб.

* * *

Қадаҳ, жомсиз майи ноб ича олмайсан,
Ишқ дардисиз жонингдан кеча олмайсан.
Қисмат эса ошиқлик, ишқ – илми тақдир,
Ошиқ бўлмай бу сирни еча олмайсан.

* * *

Дилим, ишқда ҳудудинг йўқ сенинг, асло,
Ёр деб куйдинг, лек дудинг йўқ сенинг, асло.
Орзу ҳавас, шодлик эрур дил бойлиги,
Ишқдан ўзга ҳеч будинг йўқ сенинг, асло.

* * *

Самандар
ВОҲИДОВ

ПОЙГАДА

Ш амолларни тигдай тилиб,
Терга ботиб чопар от,
Қий-чув янграр: "Қара, қара...
Қанот чиқарди... қанот"...

От кўз ташлар биқинига:
Қанотини кўрмоқчи.
Қанот қайда? Узангилар
Изи — қонли хандақча...

Чавандоз — шод, оломон — шод,
Тинмас олқиш, ҳайё-ҳуйт.
"Қара... қара... жониворнинг
Туёғидан чақнар ўт"...

От кўз ташлар туёғига:
"Ажаб... наҳот ўт чақнар.
Туёғидан кўзларига
Олов эмас, қон сачрар..."

Жонга тегар бенаф олқиш,
Қаттол қамчи хуштаги.
Ғолиб келар бу азобдан
Халос бўлмоқ истаги.

Чопар энди, гўё алам —
Итларини қувлайди.
Чавандозни улоқтириб,
Ўзи... жарга қулайди.

Қий-чувлар ҳам сўнар буткул,
 На шамол бор, на қуёш.
 Туёғинмас, энди танин
 Тилка-тилка қилар тош.

Хув, тепадан садо келар:
 "Уҳ-хў... кўр бу жарликни..."
 "От ўлса-ку садқаи сар,
 Чавандози тирикми?"

Чавандозни бало урмас,
 Борар бошқа эгарда.
 "Туёғи ўт, қанотли от",
 Ўлар лаҳатдай жарда.

Ўлаётиб кўзни очар
 "Оқибат шуми қисмат?"
 Боши узра ўксиб йиғлар
 Хиёнаткор садоқат...

АЙЛАНАДИР БУ ДУНЁ

Қайтар дунё қайтмай қўймас, қайтади,
 Айтар сўзни айтмай қўймас, айтади,
 Гул тутсанг гул, тош отсанг тош отади,
 Ўйламаким, алданади бу дунё,
 Айланадир,
 Айланади бу дунё.

Айлананинг боши сўнги бўлмагай,
 Олди-орти, сўли ўнги бўлмагай,
 Кириб-чиқар ёқа енги бўлмагай,
 Синовларнинг салтанати бу дунё,
 Айланадир,
 Айланади бу дунё.

Туну кунни алмаштириб айланар,
 Хору гулни чирмаштириб айланар,
 Чўғу кулни қориштириб айланар,
 Сўнг ажримга шайланади бу дунё,
 Айланадир,
 Айланади бу дунё.

Қилмишингга холис ҳакам вақт эрур,
Баҳоси ҳам насиямас, нақд эрур,
Ҳамма унинг раҳмига илҳақ эрур,
Интиҳода айланади бу дунё,
Айланадир,
Айланади бу дунё.

Яраланган ўксик ҳислар покланар,
Қораланган гуноҳсизлар оқланар,
Ораланган орсиз юзлар доғланар,
Бир тиниб, бир лойланади бу дунё,
Айланадир,
Айланади бу дунё...

Роҳат кўрмай, "дунё заҳмат", деганлар,
Заҳмат кўрмай, "дунё роҳат", деганлар,
Фалак чархин айланишин қаранглар:
Офтобланиб, ойланади бу дунё,
Айланадир,
Айланади бу дунё...

Қайтар дунё, қайтмай қўймас, қайтаркан,
Айтар сўзин айтмай қўймас, айтаркан,
Тунни енгиб, ярқироқ тонг отаркан —
Шукрин сўйлар нур тилида дафъатан:
"Ҳақни ноҳақ айламади бу дунё,
Айланадир,
Айланади бу дунё"...

ҚИШЛОҚ ЙЎЛИДАГИ АРАВА

Қишлоқ тонги...
Ўт юкланган арава
Иймангандек йўл четидан боради.
Мошинларнинг пойгасидан тўзган чанг —
Босилгунча, нафас ютиб туради.

Йўл уники эмас, гўё, омонат,
Ўз-ўзидан ҳадиксираб боради.
Мошинларга етолмаган итлар ҳам,
Унга етиб, аламзада хуради.

"Қайга шошар бу сершовқин издиҳом?..."
 Судралганча хомуш хаёл суради.
 Хаёлида хотиралар тикланиб,
 Йўл тўлдириб юрган даврин кўради.

Елдай учган уловларнинг шаштидан
 Уялгандай йўлни четга буради.
 Гўё, ҳорғин ҳолатидан ҳижолат,
 Қоп кўтарган чол депсиниб боради.

* * *

Хайрон қолма, биродар
 Дунёнинг бу коридан.
 Кўндирмайди йўғига,
 Қондирмайди боридан.
 Бировда молу дунё,
 Бировда ақлу шуур.
 Бировнинг — жони улфат,
 Бировга — узлат ҳузур.
 Иймон ила ҳамённинг
 Пайваст бўлиши душвор.
 Иймонлига Оллоҳу
 Ҳамёнлига тилло ёр.
 Икки кема бошини
 Тутмоқ хаёли — хато.
 Бир пайтда Ой, Куёшни —
 Фалак кучолмас ҳатто.
 Ҳар нарса ўз ўрнида
 Қойимлиги сир эмас.
 Инсон — тақдирга тобе,
 Соҳиби тақдир эмас.
 Янги гапмас — ушбу гап,
 Бу гап — чақилган мағиз.
 Ўлмас ҳикмат демишлар,
 Хўжа Исмат бобомиз:
 "Оллоҳ кимга неники
 Қилган экан марҳамат,
 Йўғини бермагайдир,
 Борини бил ганимат"¹.

¹Хўжа Исмат Бухорийнинг "Борларга йўғини асло бермаслар" мисрасига ишора.

Мунаввара ТИЛЛАБОЕВА

Мен яшарман эй кўнгил, гулшан диёр ардоғида,
Ҳар фасл умрим сабоғи, гул очилган чоғида.

Боғлари умримга зийнат, зийнатимдир гуллари,
Титрар юрак, сархуш кўнгил, ой тўлишган чоғида.

Кутдим илҳом, келди тонгда маст этиб кўнгилларим,
Ёшириндир топгин дея, ҳар бутоқ япроғида.

Ҳар бутоқ сеҳрига олди, ноумид бўлма дебон,
Ям-яшил боғларга чиққин, гул юзин очмоғида.

Ям-яшил кўйнига олди, яйради буткул вужуд,
Бор қувончим элга ёйдим, бу юрак титроғида.

Эй Мунаввар, сен Ватаннинг хоки бўл, тупроғи бўл,
Оҳ, Ватан деб нола қилма, қолмагин ҳеч доғида.

КУЙГАНЁРНИНГ БОҒЛАРИДА

Куйганёрнинг боғларида ёрим қолди-я,
Дарахтларнинг соясида норим қолди-я,
Наво бирла чертилмаган торим қолди-я,
Севишганлар қиссасини куйланг ёр-ёр.

Деҳқонларин даласида куёш ёнбошлар,
Кимларни-да, мафтун этмас хумор қарашлар,
Оймома ҳам сайр этмакни шу ердан бошлар,
Севишганлар қиссасини куйланг ёр-ёр.

Куйдим деди ошиқ йигит, куйди муҳаббат,
Кўнгил ёнди, бағир ёнди, ёнди то абад,
Осмон ёруғ, ойдин кеча, ой келур албат,
Севишганлар қиссасини куйланг ёр-ёр.

Қаро дарё лим-лим оқар жилваси бошқа,
Мажнунтолнинг боши эгик тўймади ёшга,
Шунданми-да, сувлар урар бошини тошга,
Севишганлар қиссасини куйлангиз ёр-ёр.

Баҳор сепин ёйганида боғлар қўйнига,
Мафтун бўлдим лолаларнинг нур ўйинига,
Шаббодалар ошиқарди висол қўйнига,
Севишганлар қиссасини куйланг ёр-ёр.

Танлаганим қўшиқ бўлди мунгли бир қўшиқ,
Пок севгининг жарчисидир аламли қўшиқ,
Юракларни пора қилди бу ғамли қўшиқ,
Севишганлар қиссасини куйланг ёр-ёр.

Ўтса ҳамки, неча ою, неча замона,
Пок туйғулар тўғрисида сўйлар афсона,
Сўйлай дедим мен ҳам уни ёна ва ёна,
Севишганлар қиссасини куйланг ёр-ёр.

* * *

Болаликка қайтгим келади,
Дилбар қўшиқ айтгим келади,
Сарин шамол аста елади,
О, у кунлар бағрим тилади,
Болаликка қайтгим келади.

Юрагимда завқ билан ҳавас,
Тин олмасди хаёлим бир пас,
Туйғуларим баҳорга пайваст,
Гул боғлардан келар эди сас,
Болаликка қайтгим келади.

Лой гувала деворларидан,
У сўзларнинг нажжорларидан,

Кўзлари оч бор-борларидан,
Фаҳми калта киборларидан,
Болаликка қайтгим келади.

Сўз тагида нимта сўзи бор,
Турқи совуқ тулкидай айёр,
Ёлғон сўзга уста миришкор,
Кўрмай дейман аларни юз бор,
Болаликка қайтгим келади.

Сўзлашаман донолар билан,
Бағри тўла маънолар билан,
Юзи гулгун раънолар билан,
Ўзича бир дунёлар билан,
Болаликка қайтгим келади.

Онам бирла хушнуд дамларим,
Сезилдими кўзим намлари,
Пок ва ёрқин гўзал онларим,
Ортар экан дил ситамлари,
Болаликка қайтгим келади.

Туғилганим ўшал чорбоғлар,
Соғинтирар бола ўртоқлар,
Яйраганим ям-яшил боғлар,
Интилганим ҳу баланд тоғлар,
Болаликка қайтгим келади.

Ўйнаганим ёдимда "тўптош",
Қирқ кокилли дугонам дилдош,
Гоҳ аразлаб етмасди бардош,
Соғиндим-а, сени қаламқош,
Болаликка қайтгим келади.

Озорларга тўлганда борим,
Ахтараман сени нигорим,
Муҳаббатим берган баҳорим,
У кунлардан ўзинг ёдгорим,
Болаликка қайтгим келади.

Дўстим десам оёғим чалар,
Фикр қотсанг аридай талар,
Бу дунёнинг «тиргāги» алар,
Ҳақман десанг не куйга солар,
Болаликка қайтгим келади.

Замонамнинг шоирларидан,
Сўзлари дур моҳирларидан,
Қисматига собирларидан,
Сўз жанггида бобирларидан,
Болаликка қайтгим келади.

Иззат билан тўрда ўлтирсам,
Майли кемтик жойни тўлдирсам,
Душманимни юз бор ўлдирсам,
Бўлмаганни доим бўлдирсам,
Болаликка қайтгим келади.

Чоҳоргузар ота маконим,
Кўролмасам оғрийди жоним,
Сенданми-да, ширин забоним,
Олам аро дилбар жаҳоним,
Болаликка қайтгим келади.

Насибамни бут қилгин Худо,
Фикрлашдан бўлмайин жудо,
Ҳақ йўлига бу жоним фидо,
Ҳамроҳ бўлсин энг яхши дуо,
Болаликка қайтгим келади.

Ҳабибулло САИДҒАНИ

III НАВОИЙ ҒАЗАЛИГА МУҲАММАС

амси анвар шуъласидин ҳар тараф рангин наво,
Олама ҳар жилвасидин ёғилур ҳамду сано.
Тебратур нурларни бода, субҳидам некбин ҳаво,
Ашрақат мин акси шамсил-каъси анворул-ҳудо,
Ёр аксин майда кӯр, деб жомдин чиқти садо.

Жом тӯла май ишқидин ён, шодумонлиқдир карам,
Соқие, қай севгидин йиғлаб адо бўлғай бу шам?
Кимки ошиқ ўлди, андин бош олиб кетгай ситам,
Ғайр нақшидин кўнгул жомида бўлса занги ғам,
Йўқтур, эй соқий, майи ваҳдат масаллик ғамзудо.

Қай тараф тушса нигоҳинг кўринур ҳар ён сафол,
Ваҳки кўнгил давлатидин ўзгаси ёлғон, сафол.
Асли олам ичра олам не ажаб вайрон сафол,
Эй хуш ул майким, анга зарф ўлса бир синғон сафол,
Жом ўлур гетинамо, Жамшид ани ичган гадо.

Кўнгил ичра ёширин ишқ мавжи уммон ичра дурр,
Қанчалар эрса зимистон, шунча равшан кўринур.
Минг жаҳондин минг хабар жом ичраким санчилса нур,
Жому май гар буйладур, ул жом учун қилмоқ бўлур
Юз жаҳон ҳар дам нисор, ул май учун минг жон фидо.

Май учун эл борму даъво бўлғали, эй муғбача,
Жомда май йўқ эрса ғавғо бўлғали, эй муғбача.
Бир майи икромга маъво бўлғали, эй муғбача,
Дайр аро хуш аҳли расво бўлғали, эй муғбача,
Жоми май тутсанг мени девонадин қил ибтидо.

Қатра майда жамъ эрурким ою юлдуз кечалар,
То саҳар кўз юммагай майдин тотиб ул чеҳралар.
Беҳуш эрмас майпарастдек завқи майдин нечалар,
Токи ул майдин кўнгул жомида бўлгач жилвагар
Чеҳрайи мақсуд, маҳв ўлғай ҳамул дам моадо.

Оразин кўйида ичмакдин йўқ ўзга чораким,
Жоми ишқдин аҳли ориф шодумон май ичсаким.
Юз очар гетинамода ҳар саҳар гулчеҳраким,
Ваҳдате бўлғай муяссар май била жом ичраким,
Жому май лафзин деган бир исм ила қилғай адо.

Ҳар кангул майхона бўлса жом анга маъбуд эрур,
Ювса кўнгил зангини май бирла ким масъуд эрур?
Бу фано дунёсида майсиз ҳаёт не суд эрур,
Сен гумон қилгондин ўзга жому май мавжуд эрур,
Билмайин нафӣ этма бу майхона аҳлин, зоҳидо.

Эй Ҳабиб, ошуфта дил майгун азал соқийсидин,
Май харобот аҳли-чун очун азал соқийсидин.
Тутмиш олам сатҳини не ун азал соқийсидин,
Ташналаб ўлма, Навоий, чун азал соқийсидин
"Ишрабу ё айюҳал, атшон" келур ҳар дам нидо.

* * *

Сендин вафо истар кўнгилдин қолди кўнглим ғам ила,
Кўнглим уйи ёришмагай ёқсам агар минг шамъ ила.

Майдин ки роҳат олгали ўрганди кўнглим ёрсиз,
Гуллар не тонг ял-ял ёнур базмин қуриб шабнам ила.

Ёнингга бордим ҳар қачон кўнглингни тор қилдинг нигор,
Бўлмас кўриб гулдек юзингни кўздаги шўр нам ила.

Одам билиб кўнглимни очдим, бир назар ҳам солмадинг,
Наслинг парирў ёки гул, бўлмас ишинг одам ила?

Гулсиз қолур саҳро-ю чўл ўтлиқ шамолнинг дастидан,
Хошок каби лов- лов ёнур кўнглим гули нолам ила.

Кўнглим учун кел майли сен, кўнгай Ҳабибким соддадил,
Кетсанг агар нолон қолурмен бул ғариб олам ила.

* * *

Моҳитоб! Ойдек юзинг ойлаб мени қилди хароб,
Ким кўнгил қўйди чунон охир хароб айлар шароб.

Қақшаган оғоч каби мен йўл четида хокисор,
Бир назар солсанг дегил девонага қилдим савоб.

Қайга боқсам кўзларимга сарви қомат кўринур,
Даштда гирён йиғлаганга рўбарў бўлгай сароб.

Мен кўнгил қумрисига номингни хўб машқ айласам,
Кўзларида мунг билан кўрдим азобу изтироб.

Мен талаб водийсида қолдимми ё раб, сарсари,
Сен бақо осмонида порлаб турувчи Моҳитоб.

То қиёмат бир хабар кутсам-да сендин йўқ илинж,
Офату, ранжу балолар келмаги бўлди шитоб.

Эй Ҳабиб, қўй, васлин истаб хотиринг инжитмагил,
Касби кори ул парининг ҳам балову ҳам итоб.

* * *

Жаҳондек асли вайрон ҳам ўзимдирман,
Бу вайрон ичра ҳайрон ҳам ўзимдирман.

Кўнгулга сиғмаги осон жаҳонларнинг,
Жаҳонга сиғмаган жон ҳам ўзимдирман.

Парирўлар макон этмиш чаманларни,
Фано даштида нолон ҳам ўзимдирман.

Само сиррин билолмас асти гумроҳлар,
Тоғиб асрорга имкон ҳам ўзимдирман.

Кўниб юрмак фалак измига душвордир,
Қади дол, қасди исён ҳам ўзимдирман.

Ҳабибга нораво балким, онинг ишқи,
Бу ишқсиз оху афғон ҳам ўзимдирман.

* * *

Тола-тола сочларингким толеимни боғлади,
Толеимни банди айлаб сўнг ўзи яллолади.

Ёш юрак ёшлик қилиб бир ёшгинани танласа,
Ёшгина ёшлик қилибму ёш юракни доғлади.

Не тилак қилсанг жаҳонда мен бажо айлай десам,
Ул боқиб Зухрога, Ойга иккисин бармоғлади.

Лоф сўзим қилгач пушаймон лол бўлиб қолдим нетай,
Қўй мени ёлғончи қилма, кимни айт, ишқ соғлади?

Минг жафоси бўлса ҳам тургай Ҳабиб бир сўз демай,
Толеимни тола сочли тунлари ардоқлади.

КУЗНИНГ БИРИНЧИ КУНЛАРИ

Қийин бўлди иккимизга ҳам,
Қийин бўлди кўҳна оламга.
Сен кетурсан, кўзларингда ғам,
Мен қолурман кўмилиб ғамга.
Сен кетурсан, эмассан мағрур.
Сенга ҳоким асов қайсарлик.
Мен-чи, бунда турсам-да мағлуб
Отилмасман дод деб сен сари!
Кунлар келар, балким, дафъатан
Хотирамни солиб жунбушга,
Ўйларимни айлаб беватан
Чиқиб ҳам кетарсан турмушга.
Кунлар келар, балким сесканиб
Уйғонурсан даҳшатли тушдан.
Паришон рўмолинг сирғолиб
Оёғингга урарми кишан...
Кўз ёшингга ғарқ бўлар журъат,
Сўна бошлар ялт этган юлдуз.
Мени қийнар бугун табиат,
Юрагимда йигламоқда куз.

Ражаб ТУРДИ

БОБО ЎГИТИ

Одамда ҳеч нарса эмасдир боқий,
Теран кўз-ла боқиб, айлагин фикр.
Кул бўлма ҳеч қачон нафсинг қўлида,
Аллоҳ сўзин доим айлагин зикр.

Нотўғри йўллардан юрмагин зинҳор,
Адолат, диёнат йўлини кўзла.
Ўқи, илм олгин – умр ўткинчи,
Фақат рост гапиргин, ҳақ сўзни сўзла.

Дилингда асрама кин ҳамда риё,
Кўшилма, эш бўлма дили харобга.
Қилич бўлгунича ботир яроғи
Ўтда пишиб, сўнгра келади тобга.

Бўлмагин ҳеч қачон маъюс, мунғайиб,
Мансабга, бойликка, эҳтиросга қул.
Жаҳолат, разолат этмасин майиб,
Қалбсиз кимсаларга қўймагин кўнгили!

Меҳр ва қадрни бошингда кўтар,
Бир бўлсин одамда сурат ва сийрат.
Сенга ҳамкор эрур яхшилар шони,
Маҳв этгин оламни фикр-ла фақат.

Болам узоқ яша, кўрмагин завол,
Ўқи, насиҳат бил – бу ҳаёт дарси.
Одамлардек яшаб, одамлар аро,
Қалбингда ҳис этгин тириклик сасин.

МЕҲР ВА ЭЗГУЛИК

Азизим, яшаяпман, оляпман нафас,
 Ҳаёт гулларини териб оляпман.
 Келиб кетди қанча қишу баҳорлар,
 Афсус, эвоҳ гулим, қариб қоляпман.

Умр ўтаяпти, шўх болаликнинг,
 Ўтаяпти шодон, гулгун дамлари.
 Ҳаммаси қуюндек, келиб кетяпти,
 Юзда ажин, дилда ғам-аламлари.

Кетаяпти, йиллар манзил-баманзил,
 Тўнларини аста елкага ташлаб.
 Сирли най навоси оғушида жим,
 Узоқ хаёл сурдим кўзимни ёшлаб.

Ражаб, асли шундай бу дунёи дун,
 Бир пас аламларни, ғамларни унут.
 Кунлар ўтаверар, қарагин, қуёш,
 Нурларин тарайди парчалаб булут.

СОҒИНЧ

Эслайман, қишлоқнинг қир-адирларин,
 Беғубор, мусаффо, софдил болалик.
 Ёмғир қуяр шаррос, алак иштонда,
 Унга юз тутардик, қувноқ ва тетик.

Вужудда ўзгача шуқуҳ, тароват,
 Рангоранг гулларнинг ажиб ҳид-бўйи.
 Бахш этиб, танага фароғат, роҳат —
 Янграйди ёшликнинг беғубор куйи.

Гоҳо жазиллатса, иссиқ-саратон
 Ирғишлаб, тупроқда қилардик ўйин.
 Оқарди томирдан жўшқин, тоза қон,
 Ошиқларга тўла чўнчак ва қўйин.

Куз келса, ўтардик девордан ошиб,
Алижон бобонинг катта боғига.
Қишда думалашиб, чуғурлашардик,
Чумчукдек талашиб қорин ёғига.

Қайдасан, эй Йўлдош – болалик дўстим,
Яхшимисан Эргаш, бормисан Мели.
Нега жимсан Омон, кулмайсан Юсуф,
Бунча олис экан соғинчнинг йўли.

Қара ўйнамоқда бир тўп болалар,
Ланг очиб дунёнинг эшикларини.
Кел, биз ҳам куйлайлик шодон овозда,
Болаликнинг ажиб қўшиқларини.

* * *

Бугун ўзгачадир кўкдаги қуёш,
Бугун ўзгачадир қушлар парвози,
Дилларга бир сурур бахш этар бугун,
Борлиқни тўлдирган кўклам овози.

Лаҳзалар чопади қайгадир шошиб,
Қайгадир югурар бермайин тутқич.
Ҳаёт бир уммондир тўлқини тошиб,
Уфқларга урар кўксини ҳар кеч.

Чағалай сингари чарх уриб одам —
Бу уммон бағридан излайди ризқ-рўз.
Кемалар уфққа кетади сингиб,
Тўлқинлар юзида қолдириб оқ из.

Ўзгачадир бугун, ўзгача олам,
Тонгда жаранглайди дўстлар кулгуси.
Осойишта, сокин тунларга чўмиб,
Яна учиб кетар ҳаёт уйқуси.

Қобил МИРЗО

КЕЧА

Хўп ажойиб дам эди, ёнимда ёр ўлғон кеча,
Толейим – бахтим кулиб, дил лолозор ўлғон кеча.

Шодлигим кўксимга сиғмасдан, юрак ўйноғидан,
Фош бўлиб пинҳона ишқим, ошкор ўлғон кеча.

Қайдадир булбул фиғон айлар этиб бағрини қон,
Мен эдим кўп шодумон ул интизор ўлғон кеча.

Най чалиб созандалар кимларни қилди бандилар,
Ҳам ёниб – куйсин алар, мен бахтиёр ўлғон кеча.

Зулфи кўксига тушиб, холини беркитди шошиб,
Дил куши ҳаддин ошиб, лаб беқарор ўлғон кеча.

Лаъли ёқутлар сочиб, сўзларди ҳар дамда чўчиб,
Ақли хуш бошдан учиб, тил йўғу бор ўлғон кеча.

Ошнолик бахтидан – ўз севганимнинг аҳдидан,
Ёр висолин нақдидан, дил беғубор ўлғон кеча.

Сен шукр қилғилки, Мирзо телбалик ҳам энди бас,
Бу кўнгил аҳдида турмоққа қарор ўлғон кеча.

ГЎЗАЛЛАР САРВАРИ

Малаксан ҳам парисан, ҳуру гулмонсан,
Жавоҳирсан, гуҳарсан, дуру маржонсан.
Қамарсан, зулфизарсан, шўху дилбарсан,
Ҳумосан, дилбаросан, роҳатижонсан.

Қалбимга қуёш солди шукр олами сарвар,
ул қилди шафоат.

Хўп зор эди кўнглим унга йиғлаб кеча-кундуз,
раҳм айлади жонон,
Қошимда қаро зулфини ўйнар, ана дилбар,
қилдим тоза роҳат.

Солганми унинг жисмини гул атрига ҳай-ҳай,
кайф этди-ку бай-бай,
Кўзгалса хиёл олама тарқар ҳиди анбар,
ё шулмиди жаннат?

Мирзога вафо айлади дунё,
карам этди, орзусига етди,
Умрини абад оламида қилди муқаррар,
қолдирмади ҳасрат.

ҚИЛГАНДА КАРАМ

Ёримни кўринг, кўзлари хумор бўла келди,
Ошуфта кўнгил боғида гулзор бўла келди.

Қошларни қоқиб дасталади нозу фиғонин,
Жонимни ёқуб шеър ила ашъор бўла келди,

Гулшанда тўлиб сайраса булбул дили вайрон,
Боис гўзалим сарвари гулнор бўла келди.

Оятни ўқиб дилга ривоят ёза қолдим,
Дил учди кўниб зулфига тумор бўла келди.

Тақдирни қаранг, кулди мени омаду бахтим,
Дилбар эшитиб додимни, ёр-ёр бўла келди.

Ишқнинг йўлида ўсган эди Қобили Мирзо,
Қилганда карам жон анга тақрор бўла келди.

ЛАБЛАРНИ

Лабларни юмиб айлади пинҳон дуру инжу,
Сир сақлади маҳкам.
Ё лаълмиди, ёқутмиди, кўрсатмадия у,
Бир сўргани келсам.

Ёр қилди ҳижолат мени, йўқ-йўқ нетасан, деб,
Алдаб кетасан деб,
Кўрқарди, алангларди чўчиб мисоли оҳу,
— Излар эди ёрдам.
Лаълида қўниб тургани - хол келди қаёндан,
Ё кечмиди жондан?
Кўнгил қуши пойлаб уни қилган орзу,
Шарт тишлади маҳкам.
Хол этди менинг ҳолима, лабдан тилагим бор,
Беор, деди дилдор.
Бир бўса учун солди менинг ошима оғу,
Жисмимда жаҳаннам.
Раҳм этмаса, лаб очмаса гул гунчайи ризвон,
Бағримни қилур қон.
Мирзони йиқар ғам тўла ҳасрат ила қайғу,
Тордир анга олам.

РАЙҲОН ТУРУР

Лаъли лаблар узра хол ҳайрон турур,
Кўз узолмай гунчаи ризвон турур.

Волаи ҳайронлиғига не сабаб,
Чунки лаблар устида райҳон турур.

Сўзласа шўх тебранодур бўй сочиб,
Гунча лаълин рақсига ларзон турур.

Балки ёқут бағридан унган эрур,
Чун оёғин остида маржон турур.

Бир куни ўлдирмаса деб кўрқаман,
Қош қилич қайраб анга посбон турур.

Рашкида бўлган адо бир мен эмас,
Аҳли ризвон бағри қон, гирён турур.

Сен шукр қилғилки, Мирзо, беадад,
Токи қошингга келиб жонон турур.

Жұра ТҰХТАЕВ

КҰКЛАМ
Ұнғлим йиғлайди сим-сим,
Булутларга қўшилиб.
Кўкламойнинг келишин
Мен кутдим интиқ бўлиб.
Ҳар йил қайтади кўклам,
Кучоғи гулга тўлиб.
Мен ойнага тикилсам,
Бир гул туради кулиб.
Бир зум ўйга толаман:
Кўклам келаверади.
Қўлга ҳасса олибман,
Умр елаверади...

* * *

Тушиб келар тунги рутубат,
Қаро қушнинг ҳайқириғидай.
Кўнгилларга соларкан гурбат,
Тун ваҳмаси туюлар сирдай.

Тун қийқирар бўғиқ овоз-ла,
Қийқириғи қоплар оламини.
Чиқиб келар ой ҳам ноз ила,
Тез оламан қўлга қаламини.

Ой кўринар чексиз самода,
Сайри унинг бирам сеҳрли.
Чекинади қийқириқларда,
Олам кулар бўлиб меҳрли.

Шу дам ойга ҳавасим келар,
Нурга чулғар у ўнгу сўлин.
Ахир, дўстим, ёритсанг нетар,
Адашган бир одамнинг йўлин?

МЕН КЎНГЛИНГНИ ОЛА БИЛМАДИМ

Кўп жойларни кездим сарсари,
Мен бировни хафа қилмадим.
Ташвишлар ҳам кетди-ку нари,
Лекин кўнглинг ола билмадим.

Сенга атаб гуллар тердим мен,
Жисму жоним, дилим бердим мен,
Сен – қалбимнинг тори, дердим мен,
Лекин кўнглинг ола билмадим.

Йиллар ўтиб борар билдирмай,
Ҳижронларга қорар билдирмай,
Юрагимни ёрар билдирмай,
Лекин кўнглинг ола билмадим.

Қаро тунда чироғинг бўлдим,
Суянгувчи бир торинг бўлдим,
Гоҳ дилингнинг сўроғи бўлдим,
Лекин кўнглинг ола билмадим.

Мен – йўловчи, сен ҳам – йўловчи,
Манзил яқин – етар қулочим.
Сени девдим юрагим тожи,
Лекин кўнглинг ола билмадим...

ХУЛОСА

Овланиб ёниб бормоқда шафақ,
Сарғайган япроқлар айтар алвидо...
Имконим... сукут-ла кузатмоқ, фақат,
Тўкилган япроққа айтолмай видо.

Ўйларга толаман шафаққа боқиб,
Не учун қонталаш ботмоқда қуёш?..

Бугун мен кимгадир қўйдимми тақиб,
Оддий бир райҳонгул, аста эгиб бош?.

Гинасиз ўтдими менинг бир куним,
Дўсту биродарлар кенг даврасида?
Йироқлаб кетдими кундалик йўлим,
Шод-хандон уйимнинг дарвозасидан?

Норизо бўламан... ўзимдан-ўзим,
Бир кунлик аъмолим хулосасидан.
Гоҳида ёшларга тўлади кўзим,
Самарсиз бир куннинг гул косасидан.

Қип - қизил шафаққа боқаман маҳзун...

ОЛ – ОЛМИДИ...

(Бахшиёна)

Ол-олмиди, воҳ, олмиди,
Лаъли лабингда болмиди?
Ошиқни мафтун айлаган,
Лабингдаги бир... холмиди?

Ол-олмиди, воҳ, олмиди,
Сочин силкиган толмиди?
Ҳижронингда бўлдим адо,
Алиф қадгинам долмиди?

Ол-олмиди, воҳ, олмиди,
Айтган сўзинг: – Хуш қолмиди?
Йиллар ўтмоқда жимгина,
Мени кўрганинг фолмиди?

Ол-олмиди, воҳ, олмиди,
Дарёда сузган солмиди?
Оқар сувдай ўтди умрим,
Йўл пойлаган мен чолмиди?

Ол-олмиди, воҳ, олмиди?..

ЁМҒИР ЁҒДИ ТИНМАЙ УЗУН ТУН

Ёмғир ёғди тинмай узун тун,
Эзгу ҳислар уради жумбуш.
Эсламайин мен сени нечун,
Ўтирибман гоҳ хушёр, беҳуш.

Ёмғир ёғди тинмай узун тун,
Соатлар ҳам кетар чўзилиб.
Ҳисобига етмай бағир хун,
Узун тун ҳам борар чўзилиб.

Ёмғир ёғди тинмай узун тун,
Деразамдан мўралар ёмғир.
Забун ҳолим кўриб ушбу кун,
Кўз ёш тўқар осмон ҳам ахир.

Ёмғир ёғди тинмай узун тун,
Булутлар-да кетар судралиб.
Қуёш чиқар таратиб ҳусн,
Ҳазин ҳислар борар қувлашиб.

Ёмғир ёғди тинмай узун тун...

Абдураим ИБОДОВ

III онг саҳарда учиб юрар оқ капалак,
Қанотлари бирам ҳарир, бир беғубор.
Гулдан гулга тинмай учиб қўнади у,
Севгисини фақат гулга қилар изҳор.

Қанот қоқиб, тебраниб-да, гулни ҳидлар,
Оқ гул эса ўз ҳидидан маст уйғонар.
Оқ гулни-ку тонг шамоли тебратади,
Оқ капалак оқ гулдан-да бўса олар.

Оқ капалак боғимизда учиб юрсин,
Хушбўй ҳиддан хуморлансин, ҳеч толмасин.
Ўзи севган оқ гулни-да тарк айлаб у,
Қизил гулга бўсасидан из солмасин.

БЕЛДУРСОЙ ОҲАНГГИ

Кумуш сувлар жаранглайди,
Мовийликдан кийиб тўн.
Борлиқ ташна, жим тинглайди,
Силаб оппоқ кокилин.

Кўкка учар биллурий куй,
Замин силкитар этак.
Турфа ранглар оғушида
Еллар тўқийди эртак.

Тумшуғидан ол нурлар тўзиб
 Қайтиб келди юртга лайлақлар.
 Кўшиқ кўкда булутдек сузиб...
 Оҳанглардан унгай чечаклар.

* * *

Она оққуш полапонини
 Асраб қолмоқ учун аёздан,
 Тўнган қўлга тўш ураркан у,
 Қанотлари синди нохосдан.

Кумуш пати қордек тўзди-да,
 Титрай-титрай ёзди қулочин.
 Ҳаёт муҳри ёниб кўзида,
 Ҳалок бўлди қўл кўзин очиб.

* * *

Баҳри ҳаёт чорловчи маёқ,
 Бўронларда қаҳри намоён.
 Оч тўлқинлар этдими ҳалок,
 Кемам мени ирғитди қаён.

Бас, беҳуда ўртаниш нега,
 Кул остида қолган чўғ мисол.
 Ахир, эрким менга ёт, бунга
 Палаҳмондан учган тош тимсол.

Билъакс, сени севганим сайин
 Замин меҳри жўшар танимда.
 Менга насиб этмиш нетайин,
 Бахтни қуйлаш ҳур ватанимда.

Учар хаёл ойдек нур сочиб,
 Бахт манзили бормикин ўзи?
 Борур мендан йироққа қочиб
 Интилганим сайин юлдузим.

Муҳаббатнинг бекати қайда!
 Бу сўз ботур юракка чўғдай...
 Яшаряпман ишқингдан қайта,
 Бу дунёда кексариш йўқдай.

* * *

Осмон шундай мовий, сал нафас олсанг
Қизлар кулгусидай жаранглаб кетар.
Жим-м! Қаттиқ тикилма! Қитиқлар кўзинг
Титраётган мовий тошқинлик. Етар!

Жилмайиб кўй кўкка, ҳеч бўлмаганда
Бўзлаб юборди шунда Сукунат!

МАЛАК

Кўзларингда кўёш тобланар,
Сочларингда шивирлар баҳор.
Кулганингда муз оловланар,
Сарин сабо қилади хумор.

Жонни элар нозли қадаминг,
Ҳар ишвангдан тўлғонар замин.
Юз бурдингми келур аламин,
Ширин ошнинг аччиқдир таъми.

Товус каби тобланганингда,
Айланади фалакнинг боши.
Жоним қушин худди нон каби
Эзгилайди тегирмон тоши.

Кел малагим, қошимга келгин,
Гўзалликдан яйрасин дилим.
Бу дунёда яшайин эркин,
Муҳаббатнинг мен бўлиб қули.

Турсунбой ОЧИЛОВ

ЎТТИЗ ЙИЛ...

Ўттиз йил нарида қолган Нуржамол...
Шунча йиллик соғинч, шунча йиллик хоб...
Ўттиз йил муқаддам берилган савол...
Ўттиз йил чекилган сўнгсиз изтироб...

Сўз билан ифода этмоқлик осон,
Лекин, кашф этганим — қаримаскан ғам.
Ўттиз йил оловда қоврилса-да жон,
Яшаса бўларкан ўлмасдан одам!

Ўттиз йил кўз тикдим, ул ёр келмади,
Берган ваъдалари наҳот беқарор?
Ўттиз йил шеъримда баҳор қулмади,
Шунча йил қоғозга тинмай ёғди қор...

МЕНСИЗ БУГУНИНГДА...

Ўтмиш хотираси бошлайди ғалва,
Кетади ўртада тумандай фироқ.
Сени жон-жонимдан соғинаман ва
Хотирим мулкига ёқаман чироқ:

"Мен сизни жон қадар севаман", — дейсан,
Калима келтирган каби пичирлаб.
Кўксимга бошингни секин қўясан,
Ўриндиқ ногаҳон кетар гичирлаб...

Бугунги кунингда ўзгача ҳолат:
Нотинч рўзгорингнинг гамини ейсан.
Энди секингина эрингга, ҳайҳот,
"Мен сизни жон қадар севаман", — дейсан.

СИНГИЛ СОҒИНЧИ

Сингилжон, не қилдим мен ака бўлиб,
Ҳолинг сўролмасам ортиб ҳеч ишдан.
Сен гоҳо шодумон, гоҳ гулдай сўлиб,
Соғинчингга малҳам излайсан тушдан.

Мени-ку бир лаҳза унутганинг йўқ,
Кимлардан сўроқлаб, хабар олгайсан.
Ногаҳон эшигинг этганида "тиқ",
Умидвор кўз тикиб, хомуш қолгайсан.

Мен эса уялмай шўх давраларда,
Меҳру оқибатдан уражакман лоф.
Сувратим кулса-да, бундай чоғларда
Қалбимни кемирад тоғдай изтироб.

Умр-ку беш кунлик. Сочдим бекорга —
Ҳо-ю ҳаваслар деб, кўп онларимни.
Баъзида кенг дунё айланди торга,
Эсга олганимда жиянларимни.

Бугун ҳузурингга шамолдай елдим,
Мен учун бўлгандай ҳижрон чавандоз.
Сингилжон, бош эгиб, қошингга келдим,
Этгали пойингга меҳрим поёндоз.

Соғинчдан зирқираб эмранди бу жон,
Меҳрсиз акангни кечир сингилжон!

ЭНДИ НИМАНГНИ СЕВСИН?

Севилмаган киши ўлади,
Деб ўйлардим ўсмир йилларим.
Севилганлар бахтли бўлади,
Дея жўшиб-жўшиб куйлардим.

Севиб қолгач бир шўх зебони,
 Ўйланиб ҳам турмасдан ортиқ,
 Ой, юлдузу бутун дунёни
 Севгилимга айладим тортиқ.

Юракни ҳам мен қилдим совға,
 Бахтимни-да қўш қўллаб тутдим.
 Бор-йўғимдан бўлиб мосуво,
 Энди унинг севишин кутдим.

Куёшим деб, мақтадим уни,
 У-чи, менга қаҳрини сочди.
 Ва кўксимда, унинг тўй куни
 Умид, ишонч ўзини осди...

"Севилмасдан бўлмади яшаб", —
 Деганларга бугун қасдма-қасд,
 Хотирлардан қайта жон ясаб,
 Яшаяпман тирикларга хос.

... Кўкка боқиб ёлвордим мунгли,
 Худо деди: " Бас қил йиғингни.
 Хўш, нимангни севсин у энди,
 Берган бўлсанг бор-у йўғингни?!"

ОНАМГА

Бошимга бир оғир жудолик тушди,
 Ҳолим йўқ дарёдай тўлиб-тошгани.
 Нетай, ҳақсизликдан юрак увишди,
 Ҳафсалам қолмади довон ошгани.

Онажон, ҳаётбахш сўзлардан сўзланг,
 Ҳақиқат ҳақинда тинглайин тўймай.
 Фақат ёлғонларни эшитавериб,
 Адолат борлигин унутиб қўймай.

БУ УЙДА МЕХР ЙЎҚ*"Сен ет иб келдингми, қувғинди Меҳр..."*

Усмон Азим

Бу уйда меҳр йўқ,
Ўйин-кулгу йўқ,
Бу ерда ҳукмини ўтказар Асаб.
Хотиржам яшашга бирон улгу йўқ,
Ҳамма жанжаллашар йўқдан бор ясаб.

Ота-она ҳурмат қилишар талаб,
Фарзандлар орланиб эгишмас бўйин.
Манманлик жанжалга нуқул ўт қалаб,
Дилларни қамрайди ғазабли қуюн.

Бу уй мосуводир раҳм-шафқатдан,
Нуқул таъналардан отилади тош.
Бунда тўйган каби ҳамма ҳаётдан,
Оғуға айланар бори нону, ош.

Ота-онасига ақл ўргатар —
Ҳадеб бетгачопар ўғил ва қизлар.
Ҳамиша юракка тиг бўлиб ботар
Кинояга мойил заҳарли сўзлар.

Бу уйда фарзандлар эмас, кун-бакун
Улғая боради Ғазаб ва Қаҳр...
Негаки, бу уйга доримас яқин —
Муҳаббат, газета, китоб, шеър, меҳр...

ТЎРТЛИКЛАР

* * *

Менинг бу дунёда борлигим гумон,
Балки яшаяпман бир шарпасимон.
Кун кўриб юрибман, бошқа не илож,
Ошиқ юрагимга бўлиб таржимон.

* * *

Ёмонлик ҳақинда тарих айтадир:
Ёмонлик изига бир кун қайтадир.
Ёмонликнинг умри узун бўлса ҳам,
Ёмонлик қилганнинг умри калтадир.

Гавҳар
АБДУВОСИ ҚИЗИ

Дарди сиёҳ экан севгининг,
Тўлғоқлари жонимни олди.
Йўллари чоҳ экан севгининг,
Унда ошиқ излари қолди.

Азоби зўр экан севгининг,
Тиконлари қалбимни тилди,
Кўзлари кўр экан севгининг,
Кипригимга ҳижронни илди.

Дарди сиёҳ экан севгининг...
Азоби зўр экан севгининг...

СОФИНАМАН

Мен сени соғиниб, суйиб яшайман,
Ишқингни жонимга туйиб яшайман,
Жонингга садқалар бўлсин бу жоним,
Кўксингга бошимни қўйиб яшайман.

Сен менинг борлигим, ойм, қуёшим,
Ёнингда юлдузинг бўлиб яшайман.
Пойингга тўкилсин дур бўлиб ёшим,
Кўзинг қароғига кириб яшайман.

Мен сени соғиниб яшайман.

* * *

Энди йўлларингга кўзим тикмасман,
Интиқ-интиқ ширин сўзим тикмасман.
Майли оҳларимдан куйсин осмоним,
Чашми-қароғингга юзим тикмасман.

* * *

Энди иккимиз ҳам бошқа-бошқамиз,
Юраклар висол деб куюнмагайлар.
Дийдор недур билмас энди севгимиз,
Юлдузлар бизни деб суюнмагайлар.

Энди иккимиз ҳам бошқа-бошқамиз...

* * *

Сен кетдинг осмонлар йиқилиб кетди,
Қалбда орзуларим тўкилиб кетди.
Вой, — дедим тутолмай қолди қўлларим,
Вужудим титилиб-титилиб кетди.

Сен кетдинг юлдузлар тўкилиб кетди,
Армонлар бўғзимга тиқилиб кетди.
Мендан адашиблар қолди йўлларим,
Ой, қуёш мангуга, тутилиб кетди.

БИР ДАСТА ГУЛ

Ёлғиз ўзим, минг аламлар кўчасида,
Қирқта эмас, қирқ бир жоним титраб турар.
Висол сўраб ҳижронларнинг кечасидан,
Куюк жоним жаҳонимни суяб турар.

Майли дейман, не бўлса-да, кўрар кўзим,
Қолса бошим бу савдолар гирдобида.
Яратгандан борлигимга тилаб тўзим,
Айланадан орзуларим саробида.

ҚАТРАЛАР

* * *

Ҳақиқий дўстни топмоқ осон, бироқ унга содиқлик ҳар кимнинг ҳам қўлидан келавермайди.

* * *

Ҳаётда майда-чуйда ишлар билан овора бўлиб қолманг, шундоқ ҳам энг қисқа нарса умрdir.

* * *

Орзунинг интиҳоси бўлмаганидек, илмнинг ҳам чегараси йўқ.

* * *

Одам ҳам дарахтга ўхшайди: ўсади, ҳосил беради ва оқибат бутун вужуди билан тупроққа айланади.

* * *

Гўзалликка интилиб яшаш эҳтиросдир. Эҳтирос эса ҳар кўнгилдан жой тополмайди.

* * *

Одамлар билан муомилада ҳақиқатга яқинроқ юр, сермулоҳаза бўл, йўқса, атрофингдагилар сени кўрадилар-у, эшитмайдилар.

* * *

Энг оғир дамларда ҳам рост сўзланг, иймонингиз пок бўлади.

* * *

Одам зоти сўнгги нафасигача болам дейди. Бола-чи? Бола ҳам онам дермикан?! Йўқ, албатта, у ҳам ўз навбатида болам, дейди. Демак, бу дунёда орқага қайтиш йўқ.

* * *

Дарахтларга ҳавасим келади: улар ҳеч қачон, ҳеч кимга, ҳеч қайси фаслдан шикоят қилмайди, тўрт фаслда ҳам тинч ва беозор яшайверади.

* * *

Олдийгина нарсалардан ҳам қувонч ола билишни ўрганинг. Кўзингизга ҳайбатли кўринган нарсадан тез юз ўгирасиз.

* * *

Кимнидир кутиб яшаш, уни кўрганингдан завқланиш, тўлқинланиш, қалбингда ошиб-тошиб ётган энг ширин туйғуларингни у билан баҳам кўриш нақадар гўзал!

* * *

Сиз яхшиларга чинакамига ҳавас қилсангиз, кўнглингизда гина-қудуратга жой қолмайди.

* * *

Бу дунёни бевафо дейдилар. Бироқ, дунёга вафо қилганлар бормикан?!

* * *

Мен дўстимнинг кўзида эмас, кўнглида яшасам дейман.

* * *

Чин юракдан кулолмаганларга ачинаман.

* * *

Яратгандан ўтинчим бор: қариганимда эзма ва кераксиз бўлиб қолмай, дейман.

* * *

Кимдир сизни севса яхши, сиз севсангиз ундан ҳам яхши. Икки туйғудан ҳам бенасиблик бахтиқаролик эмасми?!

* * *

Ошиқ дил учун дунё икки хил: ё бутун дунё бус-бутун гўзаллигича унинг кўзларига жойланади ёхуд бутун олам бенаво, армонли ва омонат кўриनावеради.

* * *

Қалб шундай неъматки, унинг дарду ҳасратлари, қувончу шодликлари кўзларда намоён бўлади.

Али НИЁЗ

* * *

1

Кунлар оғир, ҳис қияпман,
Кечалари енгил тортаман.
Кундузлар оғирлашяпти...
Кўрқаман... Кундузни кўтариб
Толиқдим, қайларга борайин.

2

Аста олиб ўзимни қўлга
Атрофга қарайман жовдираб.
Тўлғониб кутаман тунларни,
Ҳеч нарса кўринмас кўзимга,
Кўтариб оламан кунларни.

3

Рухимни қийнайди тўрт томон
Осмонга қарайман, осмонга.
Бу энди бешинчи бир имкон,
Кунларни тутолмай, йиқилсам —
Ўлди деб кетавер осони...

4

Кураш, дер ким билан курашай,
Майда ташвишларим ўлдирди.
Ҳув кўкда бир нуқта кўринар —
Кўксимни у нурга тўлдирди.
Кунларни енголсам бораман...

* * *

Бир кун ўн икки соат бўлса,
Бир соати олтмиш дақиқа.
Бир дақиқа...
Етишмаяпти менинг умримга.

Қарз оламан тундан, кечадан,
Оғушимда ётар тунги соатлар.
Кунлар узун, чўзилди кунлар
Лек қимир этмайди, бу қитмир соат.

Эрталаб ўзимни ойнага солиб,
Қарайман: юзимда саноксиз излар.
Соқолим ўсибди,
Чўкибди бўйим...

Бир кун ўн икки соат бўлса,
Бир соати олтмиш дақиқа...
Бир дақиқа...
Умрим сигмаяпти бу соатларга...

* * *

Бир парча ер, бир парча осмон,
Соғлиқ, тинчлик ва буюк ишонч.
Сенга яна не керак инсон,
Ҳаёт берган, ҳув ўша қувонч.

Кунлар сулув, бу дилбар кунлар,
Эсда қолар ҳар бир лаҳзаси —
Жамолингдан ёришар тунлар,
Эркалайди ойнинг шуъласи.

Юрагингни ёқди-ку меҳрим,
Улуғ бир ишқ тимсоли мисол.
Билсанг агар у менинг сеҳрим
Вужудимда ўсади ниҳол...

Ана энди шу парча нурнинг,
Жилосига оташ йўғрилар.
Ечимини айтиб бу сирнинг —
Келажагим — Ишонч туғилар...

* * *

Вужуд толикади кун сайин,
 Жон эса — жафокаш, тинмайди.
 Худди ўн беш кунлик ойдек —
 Руҳим жамол очур, тўнмайди.

Аммо дунё юзи салқиган,
 Олис ўтмишдаги доғлар бор.
 Кўзнинг равшанлиги қалқиган —
 Тонг нега бунча тез оқарар?!

Элик йил ўйлайман шу ҳақда,
 Олганларим дашном... ўгитдай.
 Ақл — Бобо бўлиб турса-да —
 Юрак — қирчиллама йигитдай.

КУЗ ЁМҒИРИ

Осмон булут, ер зап кўпчийди,
 Севгилисин соғинган қиздай.
 Шудгорларда бир ҳис урчийди,
 Термулади осмонга тўймай.

Бу сийловни, узоқ йил бўйи —
 Кутди ернинг соғинч кўзлари.
 Хирмонларга тўлди эл уйи,
 Келди, мана, кузнинг ўзлари.

Ёмғир ёғар... олтин ризқ ёғар,
 Шўх кайфият, бирам хуш ҳаво.
 Тонгга қадар қолди булутлар,
 Пичирлашди қониб, ер-само...

Зурафо
НАРЗУЛЛАЕВА

ЖОНИМНИ КУЙДИРДИ...

Шақдир учраштирди бизларни бир кун,
Бошимга ёгилди самодан учкун.
Кўзимда қоришди кундуз билан тун,
Жонимни куйдирди қарашларингиз.

Во, ажаб, шу кундан тинчим йўқолди,
Бир ширин орзулар хаёлим олди.
Борлигим кўп буюк афсунда қолди,
Жонимни куйдирди қарашларингиз.

Кўчамдан ўтмоқни тутдингиз одат,
Юзларимга боқиб жилмайдингиз шод.
Сеҳрлаган каби оҳуни сайёд,
Жонимни куйдирди қарашларингиз.

Ҳолимга ҳайрондир тонг чоғи сабо,
Мени не қўйларга солдинг эй, дунё.
Ишқим иқрорига йўл берма ибо,
Жонимни куйдирди қарашларингиз.

Баҳор нафасидан гуллади чўлим,
Муҳаббат қасрига туташди йўлим.
Оловларда қолди зурафо кўнглим,
Жонимни куйдирди қарашларингиз.

ОҚ РҶМОЛИМ СУВЛАРГА ОҚДИ...

Кулса агар бошимда иқбол,
Асл бахтин рамзидир рўмол.
Тунда қолдим мисоли ҳилол,
Оқ рўмолим сувларга оқди.

Толе мендан ўгирди юзин,
Раво кўрмай битта юлдузин.
Оташларда қолдирди қизин,
Оқ рўмолим сувларга оқди.

Зарба берди ҳаёт болғаси,
Тинч қўймади ағёр ғавғоси.
Бошдан учди ёрим совғаси,
Оқ рўмолим сувларга оқди.

Уфуради гулларнинг иси,
Ёзилганда ёримнинг исми.
Эсмай туриб баҳор насими,
Оқ рўмолим сувларга оқди.

Зурафо, дил тошқинларида,
Ёндим ишқнинг ёлқинларида.
Оқ дарёнинг тўлқинларида
Оқ рўмолим сувларга оқди.

БАРЧАМИЗДАН ҚОЛАР БУ ДУНЁ...

Жаҳон ичра эй, муҳтарам зот,
Умрингга қўш атиргулдек тот.
Изларингда гулласин ҳаёт,
Барчамиздан қолар бу дунё.

Номинг эрур Ҳазрати инсон,
Яхшилик қил, унутма бир он.
Танамизда омонат бу жон,
Барчамиздан қолар бу дунё.

Дарё бўлиб тўлиб яшагин,
Оқ тонгларда қулиб яшагин.

Ҳорма, бахтли бўлиб яшагин,
Барчамиздан қолар бу дунё.

Номинг бўлсин элга ифтихор,
Етказмагин бир дилга озор.
Тарк этмасин умрингни баҳор,
Барчамиздан қолар бу дунё.

Кўзларингни тўсмасин рўё,
Ватан тутсин кўксингни зиё.
Муҳаббатга нур бер Зурафо,
Барчамиздан қолар бу дунё.

ХАЁЛЛАРИМ СЕНИ СЎРОҚЛАР...

Ўргат мени ишқ дарсларига,
Ёр чидар ёр аразларига.
Шифо топай дил дарзларига,
Хаёлларим сени сўроқлар.

Нега ойдек олислаб кетдинг,
Қайси тоғу чўлларга етдинг.
Лайли мисол интизор этдинг,
Хаёлларим сени сўроқлар.

Тўлқин урган дарё бўлиб кел,
Кўзларимга зиё бўлиб кел.
Бахт тимсоли дунё бўлиб кел,
Хаёлларим сени сўроқлар.

Қайда қолди у висол чоғлар,
Азиз жонни қийнар фироқлар.
Орамизни тўсди-ку тоғлар,
Хаёлларим сени сўроқлар.

Ёр, йўлингда интизорингман,
Ҳаётингда номус, орингман.
Зурафومان вафодорингман,
Хаёлларим сени сўроқлар.

ОНАМ КИРДИ ТУШИМГА...

Онам Бахра Қобулова хот ирасига

Онажоним кириб тушимга,
Тақиб қўйди бўйнимга маржон.
Уйғондиму келиб ҳушимга
Ҳикмат кўрдим бунда бир жаҳон.

Фариштадек у ҳаёт чоғи,
Тутди бизга ҳалол нон, тузни.
Волидамнинг гулдек қучоғи,
Улғайтирди биз, ўғил, қизни.

Биз боғ эдик, у қуёшимиз,
Меҳрин солдик юрак ториға.
Онам силар эди бошимиз,
Ярагин деб элнинг корига.

Онажоним ишончин оқлаб,
Юртни севдик ҳар недан ортиқ.
Она халқни, замонни ёқлаб
Фарзанд бўлдик Ватанга содиқ.

Зурафومان, толеимда нур,
Кўзларимда дунё шукуҳи.
То ҳаётман мени бир умр,
Қўллаб турар онамнинг руҳи...

Каримахон ЙЎЛДОШЕВА

БАТАН СОҒИНЧИ

Бир ҳовуч тупроғинг мен билан ҳамроҳ,
Олисларда ташвиш билан юрибман.
Қайтиб боргунимча омон бўлайин,
Ортимга афсусда қараб турибман.

Бир ҳовуч тупроғинг кўзга суртаман,
Ёмғирда ивиган йўлдек юрагим.
Болалигим ўтган йўлларга қайтиш,
Ота уйга қайтиб бормоқ тилагим.

Бир ҳовуч тупроғинг бағримга боссам
Дил қуши сайрайди она тилимда.
Қайтиб боришимга имкон топай деб
Сени омон асраб юрдим дилимда.

Бир ҳовуч тупроғим... бир ҳовуч умрим...

ОНАМ ЁДГА ТУШАР

Онам гапни мақол билан бошларди,
Аччиқ гапни ширин қилиб сўзларди.
Тоғ қулашин тоғ кўтарар, дейдилар,
Бир сўзида юз маънони кўзларди.

Онам гапни мақол билан бошларди,
Оқ кўнгил-да, баъзан кўзин ёшларди.
Бу дунёнинг синовига енгилмай,
У олдинга қараб қадам ташларди.

Ўлтирибман сувга тушим айтганча,
 Шу қўлларда нилуфаргул унсайди.
 Мен райҳоннинг бўйларига маст бугун,
 Нима қилай, онамни дил қўмсайди.

ИШОНМАС ЭДИНГ...

Дилим ўртанади ёдимга тушсанг,
 Сен мени ҳеч кимга ишонмас эдинг.
 Нима ҳам деёлдим қуш бўлиб учсанг,
 Меҳримга ишонмай, қувонмас эдинг.

Сени унутмайман, ўзинг сирдошим,
 Пок руҳинг аҳволим кўриб турибди.
 Хув ёшлик боғида ўн саккиз ёшим
 Сочини қирқ кокил ўриб турибди.

Мен табассум қилсам, кулар лолалар,
 Тўрт ёним чаманзор, гулзорга ўхшар.
 Ёдимдан чиқмайсан ёшлик ўтса ҳам,
 Мен учун тўрт фасл баҳорга ўхшар.

Сен мени кимларга ишониб кетдинг,
 Мен сени ҳеч кимга ишонмас эдим.
 Хаёлим сен билан, орзуга етдинг,
 Сен мени ҳеч кимга ишонмас эдинг...

ЎХШАШЛИК

Осмонда сузар булут,
 Ярми қора, ярми оқ.
 Ёмғирда уст-бошини
 Ювади шаҳар-қишлоқ.

Кимдир тутар соябон,
 Кимдир пана излайди.
 Ёмғир эса тинмайин
 Баҳор ҳақда сўзлайди.

Бирдан ёришар осмон
 Ечиб қора тўнини.
 Шамолга ҳар иш осон,
 Излаб юрмас йўлини.

Кўк ташлагач андоза,
Тақиллади эшик ҳам.
Кўлда гул – остонада
Кулиб турар набирам.

УМР

Йигирма икки йил ўтди-ю кетди,
Боёвутда қуёш чиқиб, ботгандек.
Ўтиб бораяпти куним, йилларим
Сирдарёнинг суви оқиб ўтгандек.

Ичган эдим бағри куйган сувларни,
Кечган эдим қайтиб оқмас сойларни,
Фарзанди жанггоҳга кетган онадек
Мен йўлга кузатдим кунлар, ойларни.

Чалган эдим сирли, мунгли куйларни,
Умрим туш кўргандек хаёлда кечди.
Ота уйим олис юртларда қолди,
Йигирма икки йил ўтди-ю, кетди.

ИЛТИЖО

Қишнинг чилласида туман турибди,
Яна хаёлимда гумон турибди.
Нима иш қилганим билмай, ҳайронман,
Бошлаган ишларим ҳамон турибди.

Бўғзимга бир нарса тиқилиб келар:
"Кўнглимнинг кўзини очгин, Худойим.
Тўғри йўлни ўзим топиб оламан,
Дилимга меҳрингни сочгин, Худойим".

ФАСЛЛАР СУВРАТИ

Қиш – қалин қор...
Бир нарсалар дейди қора қарғалар.
Ёз – қуёшнинг тафтидан
Еру кўк куяр.

Куз – хазон бўлган орзуларни,
қора ўтмишингни эслатар.
Баҳор – қалдирғочларнинг чир...р...р...р...
чир...ри мени уйғотар.

БАҲОР

Ҳилол ярқиради, мовийдир осмон,
Ўйимда баҳору уйимда баҳор.
Турналар бир таниш қўшиқ айтади,
Чалиб тугатмаган куйимда баҳор.

Қалдирғочлар келди, қувониб кетдим,
Остонамга келди саррин шаббода.
Даричамни очиб, ўзингга тўяй,
Сайр қилгим келмоқда тоза ҳавода.

Манзара кашф этган тоғларда баҳор,
Кезиб юрар дала, боғларни баҳор.
Ёмғирлари билан ювиб кетмоқчи
Дилда қолиб кетган доғларни баҳор.

ҚИШ МАНЗАРАСИ

Қиш. Ташқарида изғирин елар,
Бол хаёлни музларга кўмиб.
Туйғуларим дарз кетган чоғда
Ўтирибман хаёлга чўмиб.

Деразамдан боқмас қуёш ҳам,
У ҳам она юртига кетган.
Гуллаш фасли хаёлдан кетмас,
Юрагимни умидвор этган.

Осмондан оқ орзу тўкилар,
Кўнглим кўкка интилган чоғда.
Ҳаёт чекар кунда машаққат,
Шеърим кезар шип-шийдам боғда.

Абдуғулом АБДУФАНИЕВ

Ж

ДИЁРИМЧА

аҳонда топмадим ҳаргиз, гўзал маскан диёримча,
Диёримда ҳусн очган ажаб хушбўй баҳоримча.

Неча ҳофиз, неча шоир каби мадҳ айлайин, юртим,
Кўйлайин ўз овозим-ла чалинган қўлда торимча.

Ватан, кўксингни тафтидан ҳарорат-ла олиб қувват,
Азиз жоним фидо этгум меҳр кўнгилда боримча.

Яшарман токи кўйнингда, ҳамиша сенга мен содиқ,
Қолурман бебаҳо юртим деган ўтли шиоримча.

Боқиб асло тўёлмасман чирой очган жамолинга,
Муродим куйласам дилдан мудом етган мадоримча.

Бу олам ичра йўқдирки, толеи бемисл ёшлар,
Ўқиб, ишлаб, ижод қилган ўғил, қиз — бахтиёримча.

Қабул айла дил изҳорим, дегай мафтун Фулом ўғлинг,
Кечир, ожиз сўзим бўлса, битурман иқтидоримча.

КЕТМАГИЛ

Келдингу кўнглим кўтардинг, эй нигорим, кетмагил,
Бир нафас ўлтир ёнимда, интизорим, кетмагил.

Мунтазир эрдим йўлингга кўз тикиб, афтодаҳол,
Дур сочар ширин каломинг дилда зорим, кетмагил.

Кел, терайлик ишқ-муҳаббат гулшанидан даста гул,
Бода тутсин бизга булбул, қўлда торим, кетмагил.

Ҳада этгил ошиғингга ним табассум, куйдириб,
Тинглагил қалбим очай мен, дил изҳорим, кетмагил.

Кўзларингга тўймагайман, қоқма бир оз кипригинг,
Розиман ул қора зулфинг бўлса дорим, кетмагил.

Ой юзингни шуъласига кўзларим тоб бермагай,
Бор вужудим сенга таслим, ихтиёрим, кетмагил.

Раҳм айлаб, сен Фуломга боғлагил дил риштасин,
Қутлагай кўксин очиб эл, ҳур диёрим, кетмагил.

КИПРИКЛАР

Занжир-занжир сочингга хаёлларим бойланса,
Тўлқин-тўлқин торига қалбим сири жойланса.

Атлас кўйлақда, зулфинг нозик белинг сийпалаб,
Зулук каби товланиб, жон олишга шайланса.

Қучоқлашса киприклар, кўзлар сингиб кетсалар,
Оташ-оташ нигоҳлар бир-бири-ла сийланса.

Орзулар осмонида қанот қоқса муҳаббат,
Ширин-ширин туйғулар вафо бўлиб сайланса.

Розиман паривашнинг рухсорига термулиб,
Куйиб-куйиб бу жоним, бир умрга қийналса.

Анор юзда қулгичлар ўз қаърига тортади,
Гирдобида қанийди Фулом бирга айланса.

ЭЙ МАЛАК

Севгимиз биносининг меъмори – Сиз,
Пойига қалбим тўшай хуммори – Сиз.

Ҳар кеча олам нурафшон бўлғуси,
Боиси ишқ аҳлининг бедори – Сиз.

Фунчалар табрик этаркан жам бўлиб,
Бу гўзал гулдастанинг зуннори – Сиз.

Йиғласам мунчоқларингизни силаб,
Эркалаб дейсиз: "Дилим озори – Сиз".

Ул куни кўрдим гўзаллар базмида,
Барча дилбарлар аро дилдори – Сиз.

Мадҳ этар рухсорингизга маст бўлиб,
Эй малак, ошиқ Фулом ашъори – Сиз.

МУШКУЛ

Сени эй гул, хаёлимдан ўчирмоқ бир умр мушкул,
Хаёлимни хаёлингдан кўчирмоқ бир умр мушкул.

Мусаффо ишқ самосида кабутар мисли қалбимни,
Қаноти хур бўлар шаксиз, учирмоқ бир умр мушкул.

Санам ишқинг билан сармаст фақат менман, вале сенга,
Муҳаббат жомидан бода ичирмоқ бир умр мушкул.

Не тонг сендек паривашга кўнгил қўйдирди Оллоҳим,
Ки илгим ўзгани мундоқ кучирмоқ бир умр мушкул.

Кимни гар бошига тушса, ўшал билгай азобини,
Бу ҳижрон дардини дилдан кечирмоқ бир умр мушкул.

Висол чоғи ҳалак жоним ғариб жисмим беролмай тоб,
Куяр хуршиди тафтидан, ўчирмоқ бир умр мушкул.

Фуломнинг бойлиги ёлғиз ишқ, эғнидаги оппоқ
Либоси тоабат қолгай, ечирмоқ бир умр мушкул.

ТЕНГ

Кўрмасам бир кун ани минг кунга тенг,
Минг азоб берган туни бир тунга тенг.

Кўкдаги гумбурлаган чақмоқ надир,
Куввати кўксимдаги учқунга тенг.

Таърифин битган сўзим, гар билсангиз,
Севги – ишқ қасридаги устунга тенг.

Ул латофат ҳуснининг олдида лол,
Осмон хуршиди ҳам мафтунга тенг.

Интилуру ул ёр томон қалбим вале,
Мисли бул кўкрак – қафас тутқунга тенг.

Кўксига бошим кўйиб гар йиғласам,
Кўзгинамнинг ёшлари Жайхунга тенг.

Билсангиз ошиқ Фуломнинг ҳолати –
Лайлининг кўйидаги Мажнунга тенг.

САБОЛАРГА

Атиргул айлади пайванд саболарни саболарга,
Муҳаббат боғлари ичра садоларни садоларга.

Ватан ҳам ёр учун садқа ширин жонин нисор этган,
Садоқат бобида содиқ фидоларни фидоларга.

Солиб қалбига эзгулик, ёқиб ишқ оташин ҳар он,
Қабоҳат ҳам разолатдан жудоларни жудоларга.

Ики кўнгил баланд тутган муҳаббат жомини кўлда,
Висол айёмида сармаст адоларни адоларга.

Гўзал юртим жамолига берилгай кун аро сайқал,
Бу кўзларни қамаштирган жилоларни жилоларга.

Неча даврон юзин кўрган мусаффо севгини куйлаб,
Наво қилган дотор, танбур, сатоларни сатоларга.

Азиз, покиза инсонлар улуғвор васфини ёдлаб,
Фулом кўксида жўш урган, нидоларни нидоларга.

ЯКУН БЎЛГАЙ

Қаро зулфингни кўрганда бу кундуз менга тун бўлгай,
Нигоҳинг тушса бир бора ярим кўнглим бутун бўлгай.

Асиринг бир умр қалбим, қутилмоқ мен учун душвор,
Хаёл тарк айлагач шу он расо ақлим жунун бўлгай.

Юзингдан тафт олар хуршид, қамар андозаси сендан,
Кўзинг тушгач беролмай тоб юрак - бағри тутун бўлгай.

Сўзингни тинглагач булбул уёлиб қилмагай ҳониш,
Очиб қалбин китобини ўқирда кунма-кун бўлгай.

Кўнгиллар риштаси ногоҳ узулган кун қиёматдир,
Юрак қонин бериб гулга Фулом умри якун бўлгай.

Нормурод ДИЁР

ШОИР БИР СЎЗ АЙТСА...

Шоир бир сўз айтса ўхшатиб айтар,
Дарду дунёсини қақшатиб айтар.
Айтса қоим туриб, ғашлатиб айтар,
Боз унинг кўнглини ғашлама, Дунё.

Қаторда у жондан кечганлар билан,
Қисматдош ўт-олов кечганлар билан.
Дўстлик ҳақ деб заҳар ичганлар билан,
Сен уни оловга ташлама, Дунё.

Аросатда гунгу лол қотса тили,
Боғи талон бўлса, қақшаса чўли.
Бир майса эзилса вайрондир кўнгли,
Қўй, унинг кўзини ёшлама, Дунё.

* * *

(Терма)

Худойим берса қулиға,
Ўнгариб кўяр йўлиға.
Қиличдай чебар тил берсин,
Дўмбира тутган улиға.

Ё, пирларим деб айтая,
Сўзларни сўзга матая.
Кўкайимдаги шовқинлар,
Тинч қўймас мени қайтая.

Гапни ковласанг гап келар,
Кўҳна дунёнинг тубидан.
Дўмбирам, айтсак не бўлар,
Вужудинг олло чубидан.

Торингга сўзни ошлайлик,
Энди ғамларни ташлайлик.
Кўҳна дунёнинг нақлини,
Дўмбирам энди бошлайлик.

* * *

Ёлгон дунё ёлгонинга кўникдим,
Сўк ошию ёлгонинга кўникдим.

Кетолмасман осмон узоқ – ер қаттиқ,
Қўлга кишан солгонинга кўникдим.

Бўлолмадинг ҳеч кимсага содиқ ёр,
Аро йўлда қалгонинга кўникдим.

Қирдикоринг фош айлаган ким эди?
Ўчинг мендан олгонинга кўникдим.

Гоҳо тегар, гоҳо тегмас қасд этиб,
Отган ўқу пайконинга кўникдим.

Боғларингда аврагувчи бисёр ул,
Барча гулу райҳонинга кўникдим.

Дийдам тиниб билмас дарё – таскиним,
Оқиб-оқиб, афгонинга кўникдим.

Шаҳар кездим, чўллар кездим, тоғ кездим,
Шоир деган унвонинга кўникдим.

Ёлгон дунё ёлгонинга кўникдим,
Сўк ошию ёлгонинга кўникдим...

СУЮНДИМ

Тонглар бир ҳайқириқ келар бўрондай,
Кўнглим уйинг бўлсин кел, деб суюндим.
Дийдалар сайдингга худди нишондай,
Хатосиз урмоқни бил, деб суюндим.

Оламга бир ўлмоқ учун келганман,
Қасосим шамшири тил, деб суюндим.
Ёзиғим сувратин тушда кўрганман,
Ўлмоқ бир тасодиф ел, деб суюндим.

Ҳаётда бахт учун курашлар турли,
Ҳар кимга ҳар турфа йўл, деб суюндим.
Жафолар ичинда вале гурурли,
Бор-ку, қалам тутган қўл, деб суюндим.

ЭЛИНГНИ СЕВ

(Терма)

Ўғлон бўлсанг элингни сев,
Янтоқ қуврай гулингни сев.
Эрам, Чамбилбелингни сев,
Чиялидай чўлингни сев.

Бу чўлларда тилло буғдой,
Кўринади улкан қирдай.
Яйловлари ўрам-ўрам,
Тенг бўлолмас боғи эрам.

Қанча гўзал жойлари бор,
Наъра тортган сойлари бор.
Қийиқ кўзли бодом қабоқ,
Қизжипакдай ойлари бор.

Ўғлонлари шерпанжали,
Кўрасиз-да, келса ҳали.
От минганда қийғирдайин,
Туришига балли-балли.

Тўрғай энар гиша-гиша,
Айланайин пастга туш-а.
Тилгинангни сайрат жўш-а,
Ҳаммамиздан ўзинг пеш-а.

ҲАСБИ ҲОЛ

Сухбатдош бўлмадим буюклар билан,
Эларо машҳуру суюклар билан.
Дўстман фақат байту туюқлар билан,
Аниқ айтсам еру осмоним сўздир,
Нукул овораю сарсоним сўздир.

Ҳали бола пайтлар ташвишдан холи,
Ёллари ўсмаган қулун мисоли.
Бир тонг насиб этди бир гулнинг боли —
Шундан буён ҳар кун, ҳар оним сўздир,
Нукул овораю сарсоним сўздир.

Ёпилиб сабийлик деган китобим,
Ўн манзил сориға етди итобим.
Бедор кечаларга айланиб хобим
Билдимки, жон ичра жаҳоним сўздир,
Нукул овораю сарсоним сўздир.

Бу мунглиғ бошимга не бало эй, дил,
Манзилим сахрою карбало эй, дил.
Айт, надир бу ранждан муддао эй, дил —
Тикилсам қай ёна ҳар ёним сўздир,
Нукул овораю сарсоним сўздир.

Қадамбой ШОДОНОВ

ШАМ ВА СОЯ

Дриб ёнаяпти шамдондаги шам,
Тобора пасайиб оловнинг тили.
Шипда, деворларда кўпаяр бирам,
Сояларнинг ёвуз девлардан хили.

Аксига олгандай узайиб ортиқ,
Қора туннинг баттар қораяр қоши.
Гарчи ҳали узоқ тонг — субҳи содиқ,
Тугаб бораяпти шамнинг бардоши.

Рафторсиз соялар гўёки кутар,
Буралиб, чайқалиб шам интиҳосин.
Нега бу соялар зиёдан ҳурқар,
Билишмай шам сўнса — умрин адосин.

СЎНГГИ ИМКОН

Кудуқ қазимаган нинада ҳеч ким,
Телбанинг ҳам ақли етар бу ишга.
Мен эса қазийман барибир, ҳар кун,
Чунки чорам ҳам йўқ ишонмай тушга.

Сувга чўкаётган одамнинг ночор,
Чўпга ёпишгани қадар ишончли.
Бу ҳам менга шундай имкон сўнгги бор,
Ҳаёт-мамот каби қалтис, аянчли.

Гоҳ қўлларим қақшаб, қолмасди кучим,
 Гоҳ санчилиб, қонга беланар игна.
 Ақлдан озаман хохолаб, гоҳ жим,
 Зўр-базўр бир қарич қазибман, мана.

Нина билан қудуқ қазийди текин,
 Ҳамманинг наздида ҳушдан озганлар.
 Сув чиқса ичганмас, йиғлайди лекин,
 Мажбур нина билан қудуқ қазганлар.

ИЛК ШЕЪР

Маҳзунлик — азобдир. Ғамларга ботма,
 Бошингни кўтаргил, кўзларингни оч!
 Саробга алданиб вақтинг йўқотма,
 Денгизинг ёнингда. Нега йўқ ишонч?!

Сувсиз жилғалардан дур изламаслар,
 Зулматлар қўйнидан изланмас зиё.
 Севгим уммонига сен ўзингни от,
 Бахт дегани шунда боқади қиё.

* * *

Хаёллар гирдоби кетмоқда ютиб,
 Теракзор. Шамолда юрибман излаб,
 Сен яхши кўрган шоҳтерака етиб,
 Суяндим. Чап кўксим санчади жизлаб.

Теракни қўйворсам қутурар шамол,
 Турибсан тераклар билан чайқалиб.
 Сочларинг тўзғийди. Қўлингда рўмол,
 Қўзғалсам кетасан кўздан йўқолиб.

Бошни қадаҳ тутган қўлимга ташлаб,
 Йилларнинг устидан орқага қайтдим.
 Юракдан илк бора кечирим сўраб,
 Илк бора ғурурга алвидо айтдим.

Биринчи қадамни ташладим, мана,
 Энг қийин матоҳни синдириб ташлаб.
 Барибир, сен қандай қарайсан бунга.
 Барибир, кучибми, ё қарғаб, ҳайдаб.

Кўксимда гувиллар бўрондан кучли,
Ҳар қандай қасамдан ҳам кучли нидо.
Бир зарб-ла қадаҳни бўшатдим, майли,
Орқага қайтиш йўқ ўлсам-да асло!

Сен сари энг сўнгги қадамни қўйдим,
Йилларнинг устидан кетдим орқага...

ИСТАР

Кўнгил деган кемтик, ғамхона истар,
Ўзи бир ғарибу жонона истар.
Ғамларни опичлаб, ўзига жойлаб,
Кўнгил танҳоликни пинҳона истар.

Кўзларим намланиб, ёшлар келмайди,
Самога юзланиб нажот излайди.
Юрак яраси кўп, лек қон сизмайди,
Ақл телбаликдан майхона истар.

Ўзини гоҳ пешлаб, гоҳида излаб,
Гоҳ ерга қўниб, гоҳ самони кўзлаб.
Ўзига малҳамни ҳар кимдан истаб,
Излаб соялардан ҳам маъно истар.

Ғойибдан тизилиб келса муждалар,
Олов бўлиб ёнсам сезмас кимсалар.
Дунё тор бўп қолса кўзимга агар,
Кафтдай бўш ер излаб сарсона истар.

Тафти ўчса юрак тирикми, жумбоқ,
Мия паришонлик юртига подшоҳ.
Гоҳида дил яйраб, гоҳи уриб оҳ,
Ўз кўксидан қочиб бегона истар.

* * *

Шошиб-пишиб ўт ямлайди от,
Оёғида арқон, ип, тушов.
Ҳали ечилмасдан бу бисот,
Кийгиздилар сувлиқли жилов.

Гоҳо бирдан чайнашдан тўхтаб,
Узоқларга тикилар бедов.
Учмоқчидай ҳақкалаб, сакраб,
Кўзларида ёнар бир олов.

Чиқолмай куч от танасидан,
Тўқнашар кўкракдаги шаштга.
Тер оқиб шўр пешонасидан,
Бошин эгиб қолади пастга...

КУТИШ

Осмонда бир юлдуз жим сўнди,
Тушунгандай улар ҳам мени.
Сезаяпман, келмайсан энди,
Йўқотганим аниқдир сени.

Мен жим эдим йўл бермай гурур,
"Бахтли бўл!" деб айтгандинг аста.
Шу сўз билан ажрашдик. Тақдир —
Ҳал бўлгандай бир оғиз сўзда.

Икки ёнга кетдик шунда биз,
Нақ иккига бўлинди бир йўл.
Яшолмадим мен сира сенсиз,
Мен сендайин силтолмадим қўл.

"Сен кут!" дея ундайди умид,
"Кут!" деб шивирлайди бир илинж.
"Кета кўрма, келади деб кут!"
Ялинади заъфарон соғинч.

Келмасанг ҳам ҳеч қачон, ҳеч вақт,
Қилар мени юбормай карахт.
Сенсиз яшаш деган шўр қисмат,
Кутиш деган биттагина бахт.

Салима
УМАРОВА

РОСТЛИК ЯЛОВИНИ КЎТАРАДИ СЎЗ

Оддийлик – мартаба, поклик – мартаба,
Юрак қони сиёҳ, битади қалам.
Тириклик синовдир, англамоқ – имкон,
Қисмат ҳукмин ўқиб улғаяр олам.

Минг турфа гулдайин кўнгил ранглари,
Қоғозлар қатида улғаяверар.
Замин дардларидан оғриган юрак,
Маҳтобли самода юлдузлар терар.

Заҳарханда танбеҳ, таънадор исён,
Кулибалоларга тигин санчади.
Риё – мунофиқлик кўксин чок этиб,
Илон – хиёнатнинг бошин янчади.

Сўз шундай забардаст, бетимсол қудрат,
Ростлик яловини кўтарар кўкка.
Ундан руҳи қувват олар, куч олар,
Қай ғариб – ғариба қолса гар ўксиб.

Оддийлик – мартаба, поклик – мартаба,
Ростлик яловини кўтаради СЎЗ.
Шу зайли юксалган Абдулла Қаҳҳор...
Бу порлоқ нуқтадан қамашади кўз.

АРМОННИНГ БУНЧАЛАР РАНГИ КҮП...

Яна бир хотира — дилда чўғ,
 Руху жон кўз ёшсиз йиғлайди.
 Исмсиз бир фарёд, тил-да йўқ,
 Беаёв бағрингни тиглайди.

Армоннинг бунчалар ранги кўп,
 Шеър севган дунё-ей, қайдасан?
 Ёруғлик порлаган дилдор хўп,
 Дўст чехра, зиё-ей, қайдасан?

Кўнгил-ку, ошуфта,
 Лекин вақт
 Янчилар —
 Тириклик тегирмон.
 Чопасан жон — карахт, руҳ — карахт.
 Бугун-чи, топганинг бир армон.
 Бир — армон, зўр — армон, гам — Армон,
 Сен унга қул энди.
 Юрак — қул.
 Бойлигинг — хотира, хўп арзон,
 Дўст чехра — энди йўқ,
 Меҳр — тул!
 Армоннинг бунчалар ранги кўп.

ҚАЛАМ

Сен боқийсан, баркамол улуғ,
 Халқ қадарлик, Ватан қадарлик.
 Мансаб ўтар, тожу тахт ўтар,
 Юрт яшайди ўлмас Падардек.

Сен яшайсан савобларида,
 Қуёш билан уйғонар руҳинг.
 Заминдай ҳокисор сўз айтиб,
 Кўтарасан адл шукуҳин.

Суюклигим, вафоли дўстим,
 Не тиласам, ижрокорсан мард.
 Мен ҳам сенга содиқ ҳамқадам,
 Ўтсак элга қолар соғинч — дард.

ОЛДА ЭСА...

Гоҳ ташвишу тангликлардан голиб бўлиб,
Гоҳ бахт жомин маст сипқориб, шавққа тўлиб,
Гоҳ надомат – армонлардан тим тўкилиб,
Ярим аср ёвонидан ўтиб бўлдинг.

Гоҳи қадоқ бўлди қўлинг қаламдан ҳам,
Гоҳ ранж топдинг чин дўст деган одамдан ҳам.
Гоҳи тўйиб туссиз қолган оламдан ҳам
Ярим аср товонидан кечиб бўлдинг.

Гоҳи соғинч бўлди дунё, гоҳи имкон,
Синовлардан синмай ўтиш эмас осон.
Излай-излай топган дўстинг, шукр, иймон,
Ярим аср имконидан кўчиб бўлдинг.

Олда эса...

Ҳануз йўлга умидворлик,
Руҳи – жонни ташлаб кетар, деб беморлик.
Икки дунё саодати, деб бедорлик...
Балки узлат уммонига етиб бўлдинг.

ОНАМГА

Мен кўз очиб дунёга боқиб,
Кўрдим вафо деган оламни.
Ҳижрон отлиқ бало ютоқиб,
"Ютиворди" менинг онамни.

Қаро зулфга қўнмай кумуш доғ,
Қаро кунга юз босди бир бош.
Йўл ярмида ўчди-ку, чироқ,
Юракда нақ тоғ каби бардош.

Мунча шошдинг, ўлим – бесабр,
Бошқа йўлдан кетсанг нетарди.
Биров сенга муштоқ – мунтазир,
Ҳар он тайёр бўлиб кутарди.

Бўлмасди-ку унда нигоҳи,
Ҳар юракка санчилган гўдак.
Бахт бўлмасди фиғони, оҳи,
Олис маъволарга етгудак.

Унда бахтни сипқориб ичган
Ва кузатган инсон бор эди.
Ё бахт дея курашда кечган
Бутун умр армон бор эди.

Сен-чи, ҳисоб қилмадинг асло
На ёш билан, на юрак билан.
Идрокинда бир қатъият жо,
Жуда совуқ бир керак билан

Иш юритдинг ўйламай-нетмай,
Олиб кетдинг унинг ёрини.
Фарёдига парво ҳам этмай,
Қаторидан узиб норини.

Қоқ бағрига ботдинг тиф бўлиб,
Оқар эди ундан чак-чак қон.
Яшади у кунда бир ўлиб,
Шу бағрда сақладим мен жон.

Йўлларини тўсган кимсалар
Ўша қонга кетди фарқ бўлиб.
Қон томган ер ёқут ранг олар,
Атиргулга кетдилар тўлиб.

Гулзор узра қувиб капалак,
Мен улғайдим, етдим камолга.
Мен деганда минг жони ҳалак
Онам бугун бир зум тин олгай.

Ортга боқар ҳорғин ва маъюс,
Кўрар вафо деган чаманни.
Бу чаманга киролмагай куз,
Забт этса ҳам минг жонни — танни.

Бу боғ ичра қора зулфига,
Боғлиқ ётар эрка ҳислари.
Бу боғ ичра армон қулф ургай,
Ҳар ён тараб бардош исларин.

Олиб келди сув каби оқиб,
Умр қуруқ вужуд онамни.
Мен бу кемтик дунёга боқиб,
Кўрдим вафо деган оламни.

Зиёвуддин ҚЎЗИЕВ

Б у қандай бахтки, ёр юз кўрсатиб мисли Зуҳал келди,
Ўтиб Фарҳоду Мажнунлар биза севмоққа гал келди.

Амал қилмоққа тушдик расмини аҳли салафларнинг,
Қочиб қайга қутулгаймиз у тақдири азал келди.

Бутун ишқ даҳри осмонин булут қоплаб-да олмиш, ҳеч,
Қутулмоқликка имкон йўқ — ҳалокатли қамал келди.

Жаҳон айвонида ҳар нарсанинг бордир кушандаси,
Асалдан кетди тот буткул ўшал лаби асал келди.

Зиёбек, жон фидо қилмас эсанг бахтингга йўл бўлсин,
Ахир, меҳнат, машаққатдин қачон ҳосил аввал келди?

Гўзалдир бунчалар ҳам, эҳ, бу боғнинг битта райҳони,
Агар у чўлда пайдо — боғ — гулистон дунё сайҳони.

Чиқар жон устихондин бир қиё боқдими, фарқ қилмас,
У оддий битта қулми ёки бир дунёни султони.

Олов кучган хашакдек жон қўярга жой тополмаслар,
Шу ҳолга ким тушар, бўлса қутулмоқликнинг имкони?

Ки савдои муҳаббат ўтида дўзахча тафт бордур,
Синалгай бунда ишқ дунёсининг бор марду-майдони.

Зиёбек, битта сенмас ишқ азобидин азоб чеккан,
Билар ишқ аҳли Ҳофизни, Навоийни, Ҳувайдони.

* * *

Аҳли ишқ ичра ўз аҳволини билмасмикин?
Тавба, шундан Қайс каби телбалардек мастмикин?

Тутмагай ҳеч ким нажот лангарини фарқ бўлса ҳам,
Ошиқ аҳли гўйиё дарёга тушган хасмикин?

Қилди бағрим тилка-тилка, оғриди жоним менинг,
Ул ситамкор қўлга тутган тиғи ханжармасмикин?

Қайсу Фарҳод қисматига ошноман, найлайин,
Қанча муддат ўтса ҳам ишқ ҳукми ўзгармасмикин?

Эй Зиёбек, сен кирар бу мулки олам сир экан,
Қўрқадурман мен оёқ босгучи роҳ жармасмикин?

* * *

Нетай, дарди муҳаббатдин бу тик қаддим-да дол ўлди,
Қийинму шунча ёр васлига етмоқлик - савол ўлди.

Муҳаббат ҳам илмдек, ул машаққат ичра ҳосилдир,
Қачон танбал ва ёлқовга илм фазлу камол ўлди.

Агар осон эди ҳижронда қоврулмасди булбуллар,
Қўрибдур кимки Қайсга васли дамлар бемалол ўлди?

Ҳаво бўйлаб учар момиқ киби шуҳратда ошиқлар,
Ажабланмоқ нечун бир гап ели элга шамол ўлди.

Муҳаббат — бу гўзаллар зулфини севмоқ эмас, тақдир,
Яратгандин ҳукм ўлмиш Зиёбек неки ҳол ўлди.

* * *

Кел мени сўнгакларимни ушла талқонми керак,
Кел мени кўксимга бош қўй — чиқмаган жонму керак.

Лолазаорлар бу дилимдин қирмизи ранг олдилар,
Боқ ана кангулга, гулга — қип-қизил қонму керак.

Дилдаги ғам бир куни титратмаса деб қўрқаман,
Бирки ўт, бирки олов бағримда — вулқонму керак.

Мухтасар қилсам дилим шарҳин фалакни куйдирур,
Ёз менинг сўзимнимас, оҳимни — дostonму керак.

Эй Зиёбек, ўтди Қайслар, ўтди Фарҳодлар эми,
Топа олмайсан жаҳонда сенга қалқонму керак.

* * *

Не жафолар кўрмади кўз қадди дол қош остида.
Неча бор сўлгин юзим қолмиш сели ёш остида.

Бошимизга қанча ғам келмиш, ёғилмишдир, улар —
Сувга тушган гил киби кўпчийди бардош остида.

Майлига оғриқни тиш остига қис, эл билмасин,
Тош келиб бошингга тегса ул ёриқ бош остида.

Қўрқма дил кулфат азобидин жисм тобланғуси,
Зеб очар кун-кун ёғоч, чун зарби наққош остида.

Вақт етиб, келгай унар дамлар, Зиёбек, бир куни,
Бойчечак қолгай абад деб айтди ким тош остида.

Замира
РУЗИЕВА

О ВАТАНГА СЕВАМАН ДЕЙИШ ...

сон эмас, йўқ жуда мушкул,
Севаман деб айтиш дафъатан.
Жойлашолса икки кўзингга буткул,
Бўйи эни билан бу Ватан.

Узоқ ҳозирлик кўр, тайёрла ўзни,
Бойчибор тизгинин тополсин қўлинг.
Қизарган қароқлар ювганда юзни,
Япроқлардан шабнам теролсин кўнглинг.

Боқий қасрларга нигоҳинг етса,
Кўра бил ботирлар хешингми сенинг.
Ҳақиқат йўлида курашлар кетса,
Хақ тараф тутарми пешингни сенинг.

Чуқур илдизлардан олдингми сабоқ,
Руҳингга ёрми бил Навоийдан байт.
Зулумотни қандай енгшин чироқ,
Ўзлик дафтارينгга этиб қўйгин қайд.

Кулоғингга чорлов саси етган дам,
"Лаббай" дан кучланиш топгин дафъатан.
Кўкрагингга уриб бақирмасанг ҳам,
Севишингни англа бу дониш Ватан.

Шунчаки гап эмас... жудаям мушкул,
Севаман деб айтиш Ватанга...

* * *

Минг йиллик савдодан аёндир бу ҳол,
Икки турфа таъриф топган тирик жон.
Бири яхшилардир – сифатлари бол,
Бирининг таърифи битта сўз – Ёмон.

Ҳар феълнинг ўзига лойиқ мукофот,
Сийловлар буюрган улуг зот – Ҳақдир.
Яхшиларга берган бўлса саодат,
Ёмонларга теккан аттангли тақдир.

Шуни ўйлаб илло шукронам айтай,
Мен ҳам олгандайман яхши отини.
Ҳақ менга берибдир Ўзбекистондай,
Ватанга фарзандлик мукофотини.

* * *

Хабар кутиб толган нигоҳларимдан
Тўкилмасдан туриб охор, севгилим.
Бутунлик қизғонмай кўнгли яримдан,
Баҳор бўлиб келинг, баҳор, севгилим.

Биттагина дилга минг оғриқ нечун,
Мунгли кўравериб зерикди очун,
Кун кўришим эмас, яшашим учун,
Баҳор бўлиб келинг, баҳор, севгилим.

Муз кўмган бойчечак янглиғ йўқ эдим,
Ғийбат милтиғлари отди, ўқ едим,
Қақшатгич тунларда эртақ тўқидим,
Баҳор бўлиб келинг, баҳор, севгилим.

Гулимсан, музлардан қизғонаман, денг,
Дилимсан, ишқингда уйғонаман денг,
Ҳайратлардан дунё бўлиб кетсин кенг,
Баҳор бўлиб келинг, баҳор, севгилим.

Кўкдан тушсин гўё илоҳий тилсим,
Субҳидам шамоллар эркалаб елсин,
Тангрим борлигини рақиблар билсин,
Баҳор бўлиб келинг, баҳор, севгилим.

КЎНГЛИНГИЗДА БИР НЕ БОРМИДИ...

Кўнглингизда бир не бормиди,
Мен умримни беришга лойиқ,
Хаёлдаги атиргул ҳиди,
Орзудаги чироқдай ёниқ.

Дилизорим дея атасам,
Борми тоза ишққа зорингиз.
Изингизга жоним қадасам
Кўтарарми эътиборингиз.

Сезармисиз, мен бир гул, майса,
Шабнамимда кулган қуёш бор.
Кўнглингизда борми бир нарса,
Мен умримни айласам нисор.

* * *

Бор эдим,
Борлигим сезмай ўтдингиз,
Истак гулшанларим кезмай ўтдингиз,
Қор қувиб, тош ёрган бойчечак бўлдим.
Аёз урган юмуқ кўздай ўтдингиз.
Икки дунём биру сиз бирмидингиз,
Асли баланд ишққа арзирмидингиз.

Муҳаббатдан бўлак дардим йўқ эди,
Дилим олов эди, дилим чўғ эди,
Кимга сара бўлдим, кимга масхара
Кўзимни ҳижжалаб қуёш ўқиди.
Сиз офтоб етмаган қасирмидингиз,
Асли баланд ишққа арзирмидингиз.

Кўклам ҳамалларин менга илинди,
Еллар таскин тутди, билдим, билинди,
На хабар, на ҳайрат топдингиз ундан,
Фунчалар аттанг деб қат-қат тилинди.
Ифорбахш бир гулга жабрмидингиз,
Асли баланд ишққа арзирмидингиз.

Орзуда қолдирдим манглай тожимни,
Оққа осон бердим қора сочимни.

Кет энди, кўкламлар тугади дея,
Қайтмасга кузатдим қалдирғочимни,
Худонинг санокдан қарзимидингиз,
Асли баланд ишққа арзимидингиз.

ДУНЁ

Тушунмайман феълингга гоҳ,
Келар менга малол дунё.
Этармисан ўзинг огоҳ,
Кўзларимда савол, дунё.

Қара, ишқли кўнгил йиғлар,
Ишончига санчдинг тиглар,
Яйраб ётар ишқи йўқлар,
Солиб бердинг похол, дунё.

Нодонингни қўйдинг алқаб,
Дониш дилни ўтса топтаб.
Сувга чўкдими ё одоб,
Айт бу қандай завол, дунё.

Айландингми кўру карга,
Ҳотам бўлдинг тўймасларга.
Сабрлини сурдинг жарга,
Ваъдангми хом хаёл, дунё.

Қай бир қарғанг билмай ёниш,
Булбулман деб қилар хониш.
Олқишлашинг ўздан тониш,
Чертганларинг сопол, дунё.

Ҳақ арқонинг узукмиди,
Тош-тарозинг бузукмиди.
Бир каминг рост ёзуқмиди,
Гуноҳларга ҳаммол, дунё.

Сизлаб суйдим, ҳеч иймадинг,
Чопонингни ўнг киймадинг.
Мен куйдиму сен куймадинг,
Феълинг афтодаҳол, дунё.

* * *

Эй дил, бунча қайсар бўлдинг,
Жонима дардисар бўлдинг,
Қаёқданам шу бедилни
Севдинг-а, ҳокисор бўлдинг.

Айтаринг хуш самандардан,
Хуржунинг мулк қаландардан,
Ор қилмадинг шом саҳардан,
Эй дил, бунча қайсар бўлдинг.

Вужудимга ўт ташлабсен,
Демак Мажнун ё Машрабсен,
Қайтгил дедим-ки, ёраб сен,
Эй дил, бунча қайсар бўлдинг.

Йўлинг саҳро, жон куйдиргич,
Чанқасанг кўз ёшимни ич,
Кўп эди-ку сени суйгич,
Эй дил, бунча қайсар бўлдинг.

Эй дил, бунча қайсар бўлдинг,
Жонима дардисар бўлдинг.

* * *

Йиғлайвердинг, узоқ йиғладинг,
Азобланди оғриқдан дилинг.
Севги битта, маломатлар минг,
Соқов янглиғ чидади тилинг.

Қалинлашар кўнгил куюгинг,
Аралашиб ишқнинг зангига.
Аллақачон ўша буюгинг
Ботиб бўлди нафрат чангига...

Шойим ШЕРНАЗАР

Ҷ * * *
ланлар туғилади,
Ҳаётнинг бешигидан.
Бир қатим нур тушади,
Орзунинг эшигидан.

Дунё ўзи синоат —
Ҳикмати кўп хазина.
Ақл қайроғи фурсат,
Чиқасан зина-зина.

Момомнинг чанқовузи,
Мозийларга етаклар.
Келажак боласини,
Улғайтирар эртаклар.

Тоғларга боқ, тоғларга,
Кўкни ҳайрат тугади.
Етаклаб гулбоғларга,
Бизни Ватан кутади...

МАНЗАРА

Жилови узилган шамолни,
Тераклар тушади рақсга.
Кўнглим-а билмади малолни,
Ошуфта бўлибди бир ҳисга...

Чуғурчуқ чуғурлар безовта,
Саратон кўшиғи — жизловиқ.

Буғдойзор яйрайди таффотда,
Даланинг яктаги зар қовуқ.

Боеларда шонади ҳайратим,
Ҳосили шокила хурмолар.
Мупкидан тўяди нафасим,
Ариқнинг бўйида ҳулволар...

* * *

Гулларга кўнади капалак,
Уйғотиб дилимда туйғулар.
Анҳорнинг лабида чархпалак,
Умидим гулига сув қуяр...

Орзумнинг даласи бепоён,
Кутганим ушалмай қолади.
Дардимни билмасе у жонон,
Шаббода тушуниб олади...

Майсалар тинглайди дилимни,
Чумчуқлар гирдимда парвона.
Булоқлар сўрайди кўнглимни,
Дард айтиб юрибман — девона...

УМР ТАРОЗИСИ

Умр ўтар. Йиллар — тарози —
Сарҳисоб этади вақт билан.
Кимлардир ўлчовдан норози,
Ким безар умрни бахт билан.

ТЎРТЛИК

Ҳамма отга минмоқ истайди,
Мансаб қули ҳаммаси, ҳайҳот.
Кўриб туриб кулгум қистайди,
Нима қилай битта бўлса от...

* * *

Оқшом сўлим, шитирлар толлар,
Ой шуъласин кучоқлар ҳовуз.

Хаёлимда бир ҳис уйғотар,
Момом чалиб кетган чанқовуз.

Шаббодага эргашар руҳим,
Ҳаловатим олиб қочар у.
Хур водийга бошлайди йўлим,
Кўзларимдан чекинар уйқу.

* * *

Даланинг йўлида ҳайратим,
Боғларда умримнинг меваси.
Фарзандлар – мен топган давлатим,
Невара – ҳаётим шеваси.

* * *

Шу қишлоқ вужудим – Ватандир,
Шу ерга тирмашган томирим.
Шу йўлдан боболар ўтгандир,
Мана шу йўл менинг қисматим.

НАЗАР ШУКУР ОРЗУСИ

Суюнчим сен, юпанчим шеърдир,
Сен жигарим, иним бўласан.
Менинг битта орзуим шулдир
"Ўроз, катта шоир бўласан..."

Чироқчининг қирлари азиз,
Ўлсам мени шунда кўясан.
Ўзим кетсам руҳим бўлар кўз,
"Ўроз, катта шоир бўласан..."

Мени йўқлаб дўстларим келса,
Қишлоғимга олиб борасан,
Қабрим узра шивирлар майса,
"Ўроз, катта шоир бўласан..."

* * *

Ху-ув тупроққа ботиб ётган тош,
Қаноатни ўргатди менга.
Мажнунтоллар эгганида бош,
Далда бўлди бу гўр сабримга...

Майсаларга кўчганда гуссам,
Ҳолим сўраб еллар елдилар,
Дўст деганим сўрамаса ҳам,
Қалдирғочлар излаб келдилар...

Дардкаш бўлди ёнимда ҳулбўй,
Камалаклар мени чорлади.
Боларилар бошлаб боғда тўй,
Янги кунга кўрар тарадди...

Боғларимга бош олиб кетдим,
Ўша қамиш чайла — қадрдон.
Не кўргилик барин унутдим,
Туйғум қалбга бўлганди меҳмон...

* * *

Меҳнатсевар асаларини
Йиққан болин хушлайди айиқ.
Сокингина денгиз қўйнида
Мағрур сузар митти бир қайиқ...

Фақат нафсин ўйлаган "полвон",
Қайдан билсин ари заҳматин.
Шамол билан ўйнаган елкан,
Билармикан тўлқин қудратин...

**Болтабой
БЕКМАТОВ**

ҚЎЛИНГНИ БЕР МЕНГА, ФАРИШТАМ

(N.N.га.)

Сени бағримга босаркан
дардинг дардимга айланди
руҳиятинг кўчди руҳиятимга

Сени бағримга босаркан
юрагимда куртак ёзди
ҳали исм қўймаганим
шаффоф бир туйғу

Сени бағримга босаркан
ўзга бир оламга ташриф буюрдим
рангларга тўлиғ эди бу олам

Сени бағримга босаркан
кўзларим қамашди бир зумга
ва таассуфки унутиб қўйдим
туғилган йилим ва исмимни

Сени бағримга босаркан
туйғулар муштараклигини истадим
жуда-жуда истадим

2

Мана
уч кун ўтди ўшандан бери
уч кун эмас
етмиш икки соат ўтди-ку ахир

Икки туйғу ичра дарбадар
эллик тўрт маротаба кўнғироқ қилдим
лекин ҳар сафар
робот – аёл алдайди мени
"Хизмат кўрсатиш доирасидан ташқарида" деб

(Хизмат кўрсатиш доираси қаерда ўзи)

Биламан
сен яқинимдасан
хизмат кўрсатиш доираси ичидасан сен

Балки бу ҳам аёл макридир

3

Ўртамизда ловуллар гулхан,
алвон-алвон учқунлар учар.
Ва учқунлар сенинг қўлларинг,
кўкрагингга урилар, ўчар.

Сен эса жим. Сен гўё лоқайд,
жилмаясан, лаззат туясан.
Сўнаётган гулханни аста,
оёғинг-ла қўзғаб қўясан.

Ҳароратни истар қўлларинг,
юрагинг ҳам ташна оташга.
Чеҳранг эса... тушуниб бўлмас,
бир зум лоқайд, бир зумда яшнар...

Ўртамизда ёнади гулхан,
алвон-алвон учқунлар учар.
Ишқ оташи каби мавжли у,
ишқ оташи каби у ўчар.

4

Дафъатан
деразага кўзинг тушади
дафъатан
тун чўкканин кўриб қоласан
дафъатан
хаёлингга келар даҳшатли фикр
дафъатан
отиласан эшикка
хайр-маъзур айтмай жўнаб қоласан

(Нақадар совуқ бу дафъатан сўзи)

Сени кузатгани чиқаман
хонага қайтаман оҳиста
оҳиста бўғила бошлайман
осмон пастглаётир оҳиста

(Нақадар даҳшатли оҳиста сўзи)

5

Жиринглар уяли телефоним
жаранглайди сенинг овозинг
таралади Бахтнинг ифори
Тинглагим келади қайта ва қайта
тўйиб-тўйиб ҳидлагим келар
Телефоним тушмас қўлимдан

6

Сенинг юрагингни севдим
севгилим
у дунё ва бу дунё узра
еру осмон узра
зулматлар андуҳлар армонлар узра
сочилиб ётган
муҳаббатни севдим
севгилим

Сариқ гулни севдим мен
баргларига губор сачраган

тиканаклар остида қолган
нафис бир гулни

Юрагимда томир ёзди
муҳаббат ва гул

Хирсни эмас
хусни эмас
Тангри йўлида
юрагингни севдим
севгилим

7

Тушунаман
тоза туйгуларимга бефарқлигингни
ўтмишни унутиб
битиктошдаги ёзувларни
ўчириб бўлмаслигини
тушунаман

Ва лекин
ишонгим келмайди
бугун ҳам кечадек ўтиши
юрак ҳам битиктошдек қотиши
муқаррарлигига ишонгим келмас

Ахир жар ёқасидан асраб қолдинг-ку
жаётимга мазмун бахш этдинг-ку сен

Нима қилай энди севгилим
май тўла жомни
бу ширин оғуни нима қилай мен

8

Кетдинг
уч бандгина шеърингни ўқиб

Дунёдаги ҳар нарсанинг
ҳар бир гулнинг
ҳар бир туйғунинг
ҳар битта сўзнинг
эгаси борлигин эслатиб кетдинг

Тошйўлак узра ялтирар
биллур гулдон парчалари

Мана
етиб келдим жарнинг тубига
миямга санчилди-ку
музнинг қирраси

9

Парадоксни хуш кўрасан сен
Сен ҳақда ўйлашга маҳкум одамга
мен ҳақимда ўйламанг дейсан

Ҳаётга чорлайсан
ўлим ҳақидаги шеърларинг ўқиб
Ўзинг гул бўлатуриб
гул бўлсайдим дея орзу қиласан

Парадоксни хуш кўрасан сен
Бу фазилат менга-да юқди
оппоқ сочу соқолим билан
севиб қолдим ёш йигитлардай

Айтгин
севгилим
парадокс эмасми ҳаёт

Агар Бахтни кутсам
нима келаркин

10

Қошу киприкларга қалам тегибди
демак ўқланибди яроқлар
демак мавжуд экан режа ва ҳийла
демак жанг бўлиши муқаррар
Менда эса на қалқон на тиф
юрагим-ку энг оддий нишон

Қошу киприкларга қалам тегибди

Қизиқ
кимдан чиқди бу ёвуз гоя

Ибройим ЮСУПОВ

ОНАЖОН

Бағрингиздан эркин қуш бұлиб,
Мен кўқларга учдим, онажон.
Меҳрингизни юракка жойлаб,
Унутмасман сизни ҳеч қачон.

Ойдин йўллар тиланг, онажон,
Шуъла сочар умидлар гўё.
Талпинурман келажак томон,
Қучоқ очар менга кенг дунё.

Билмам тақдир қайларга бошлар,
Неларга мен бардош этурман.
Йироқларга йўл олдим бугун,
Шеър ишқида ёниб кетурман.

Мисраларга излайман зиё,
Нигоҳларим ёнмоқ истайди.
Қайда бўлсам дилда меҳрингиз,
Ёмон кўздан мудом асрайди.

ҚОРА ДЕНГИЗ

Қора денгиз, эй чексиз уммон,
Яна келдим соғиниб сени.
Кенг бағрингда топарман дармон,
Асир қилган мавжларинг мени.

Қирғоқларга бош уриб сурон,
Тўлқинларинг тиним билмайди.
Зилол сувлар гўёки маржон,
Жавлон уриб, шодон ўйнайди.

Ташрифимни қилгандек олқиш,
Оқчорлоқлар парвози жўшқин.
Бу жойларга келмагандек қиш,
Ҳар бир лаҳза мунаввар, ёрқин.

Қийналмоқда аммо юрагим,
Жавоб бергил суронли денгиз.
Қайда қолди менинг малагим,
Қайда мени соғинтирган қиз?!

Билардинг-ку, сочлари сумбул,
Абхаз қизи, қалам қошлари.
Қирғоқларга келардик нуқул,
Чорлаганда висол онлари.

Сен ёшлиқни бебошлик дема,
Гуноҳкорни ахтарма, майли.
Ҳаддинг ошиб, устимдан кулма,
Ошиқ тирик севги туфайли.

Завқим ошар мавжларинг кўриб,
Дунёларга сифмай кетарман.
Гўзал ёшлик дамларин қўмсаб,
Армон билан ғамгин ўтарман.

Қора денгиз, эй чексиз уммон,
Яна келдим соғиниб сени.
Кенг бағрингда топарман дармон,
Асир қилган мавжларинг мени...

* * *

Олисдан кўримсиз кулба мисоли,
Қалбларнинг девори кетаркан нураб.
Сен бирла неча бор ҳамроҳ бўлганлар,
Келмаса, бир бора ғойибдан сўраб.

Аслида ҳеч нарса қилмассан таъма,
 Бир қултум сувга ҳам зор эмассан, бас.
 Тиқ этган эшикка қарарсан илҳақ,
 Бугун келмаганлар — эртага келмас.

Бу фоний дунёнинг фалсафаси шу,
 Борига барака, бозор қиласан.
 Тириклик кунларга шукрона айтиб,
 Ўтган кечмишлардан сабоқ оласан.

ТОҒЛАРНИ СЕВАМАН

Тоғларни севаман, мағрур тоғларни,
 Чўққилар савлати баҳайбат, улкан.
 Оламнинг борлиғи тоғларда азал,
 Жафолар зулмидан тош бўлиб қотган.
 Тоғларни севаман, мағрур тоғларни.

Тоғларнинг бағрига ўзимни урсам,
 Тошларнинг тиглари тилса кўксимни.
 Тирқираб қон оқса оёқлардан ҳам,
 Бахтиёр сезаман шунда ўзимни.
 Тоғларни севаман, мағрур тоғларни.

Шиддат-ла учганда тепамда бургут,
 Жуссамни панжалаб олсинлар майли.
 Бургутлар кўзида ловулласин ўт,
 Руҳимдан яйрасин тоғларнинг баҳри.
 Тоғларни севаман, мағрур тоғларни.

Дунёда мағрурлик тоғлардан мерос,
 Чўққилар савлати баҳайбат, улкан.
 Истайман, яшашни ҳаётда мен ҳам,
 Тоғ каби бағри кенг одамлар билан.
 Тоғларни севаман, мағрур тоғларни...

СИНГЛИМГА

Сен гулларни севардинг, синглим,
Ардоқлардинг гулларни фақат.
Гар қувонсанг шод бўлиб қалбим,
Сенга гуллар тутардим шу пайт.

Йиллар ўтиб, болалик қолди,
Олис қишлоқ сўқмоқларида.
Шўх туйғулар ажиб бир армон,
Майса, гиёҳ, ўтлоқларида.

Энди ҳамон баҳор чоғида,
Йўлларимга қарарсан синглим.
Соғинч ўти кўнгил боғида,
Олов мисол ловулар балким.

Йироқдаман она қишлоқдан,
Хотиралар бари қалбимда.
Ўксимагил, жон синглим мендан,
Гуллар акси энди шеъримда.

Қалбим тўла илҳомга ҳамон,
Тутқич бермас орзу-армонлар.
Шеър ўқисам, мусаффо, майин,
Яйраб кетар чексиз ёбонлар.

Сен гулларни севардинг, синглим,
Ардоқлардинг гулларни фақат.
Гар қувонсанг шод бўлиб қалбим,
Сенга гуллар тутардим шу пайт.

Фарида ХУСАИНОВА

АЁЛ КҮНГЛИ

Сўз бераман ўзимга ўзим:
"Кўнғироқ ҳам қилмайман энди".
Ишонмайман ваъдаларига,
Энди, интиқ кутишлар тинди.

Ваъдасида турмади, ахир,
Чиқмади-ку, сўзин устидан.
Мендан кечиб нимани топди,
Нима топди кетиб дўстидан?

Очиқ айтса англардим, ахир,
Алдов — мардлар иши эмас-да.
Кун санаждан чарчадим, бўлди,
Йигит ёлғон сўзи бўлмас-да.

Сўз бераман ўзимга ўзим:
"Кўнғироқ ҳам қилмам адашиб".
Жирингласа телефон ногоҳ
Яна ўзим қоламан шошиб.

ТУНГИ МАНЗАРА

Сепин ёяр сеҳрли оқшом,
Ой ёдуси ёғилар сим-сим.
Икки ошиқ демай бир калом
Сукут ичра, ўтирарлар жим.

Кўзлар сўзлар, диллар сўзлайди,
Орзулари сарҳадсиз осмон.
Ойнакўлдек ялтирар кўлмак,
Ошиқлар-чун сертўлқин уммон.

Чигирткалар чалар сибизга,
Кўлмак сувда бақа қуриллар.
Ошиқлар-чун бу ҳам бир совға —
"Савту наво" бўлиб туюлар.

СОҒИНЧ

Тоғ йўлларин қор босди ёрим,
Келолмасанг, майлига, келма.
Асраб қўйгин юракда борин,
Ўзинг зўрлаб, мажбурлаб елма.

Фурсат йўқми, майли, ёзма хат,
Тонгда эсла исмим бир бора.
Хаёлингда чорла бир муддат,
Йўқламоққа топмасанг чора.

Тунда сўзла юлдузларга роз,
Умид билан соғинчинг сочиб.
Ҳузурингга қилурман парвоз,
Шунда мен ҳам юрагим очиб.

ҲИЖРОН

Улуғлар уқтирар: гўзаллик, чирой
Асраб қолар экан бутун дунёни.
Ошиқлар ҳам айтар: гўзаллик ила,
Дил англагай севги деган зиёни.

Азизим, дунёни соғинчлар асрар,
Умидлар, ишончлар сақлайди омон.
Энтикиб кутилган висоллар эмас,
Яшашга ундайди дилдаги ҳижрон.

СОФИНАМАН ЎШАЛ КУНЛАРНИ

Муъжазгина, ишкомли ҳовли,
Бир четида бўй чўзган бодом.
Кенг либосин барига уриб,
Ошхонада куйманган онам.

Том – бўғотда бир жуфт мусича
Бир неча бор бола очарди.
Турфа чечак, гулу райҳонлар
Ифорини, атрин сочарди.

Ўчоқ - тандир кетган бузилиб,
Ҳозир бодом мевадан қолган.
Ўшал тарздан қолмаган асар,
Қалбга эзгу ҳисларин солган.

Соғинаман ўшал кунларни,
Эртак айтиб ўтган тунларни.
Оилани жам этган қозон,
Тандир тўла чўғ-тутунларни.

Билсам, ўша ток устунлари
Юрагимнинг устуни экан.
Ёшлигимнинг тотли кунлари
Кунларимнинг бутуни экан.

Тушларимда кўраман ҳамон,
Отамдаги ёшлик журъатин.
Онам ёпган иссиқ кулчалар –
Ватанимнинг ёрқин сурати.

* * *

Минг йил бўлди сизни кутаман,
Ҳисларимни қалбимга ўраб.
Гулларимдан даста тутаман,
Муҳаббату меҳрингиз сўраб.

Минг йил бўлди, муштоқ кутаман,
Сўқмоғимиз туташар бир кун.
Оҳ ўшанда кўкка етаман,
Кувончларим гуллайди гулгун.

Минг йил бўлди севги, сеҳрингиз
Кўзингизда яшайди пинҳон.
Оҳанграбо каби меҳрингиз
Тортаверар ўзига томон.

ЧОРЛОВ

Ҳаёт бизни тўптош мисоли,
Сўқмоқларга юборди сочиб.
Қани сирдош дўстларим, қани?
Дардлашардик юракни очиб...

Қайда қолди дугоналарим?
Қаерларга узоқлаб кетди.
Шўх суҳбатлар беғубор булоқ,
Дарё томон ирмоқлаб кетди...

Кунлар ўтар, йиллар ўтади,
Армон бўлар арғимчоқларим.
Эсдаликка айланар бир кун
Ўйинчоғу, кўғирчоқларим...

Кун қуёши ёққанда гулхан
Ташвишларим этакларига —
Ҳаёлларим чорлайди мени,
Болалигим этакларига...

Содиқжон ИНОЯТОВ

Ҷ БОЛАЛАР ШОИРИ

Ҷгаларнинг дарди ҳам
Юрагини тиеглайди.
Сал нарсага қувонар,
Салгинага йиглаиди.

Гувоҳ бўлдим, неча бор
Қолмай деб уволига.
Йўл берганин оҳиста
Сўқмоқда чумолига.
— Йўғ-э,
Деса ишонмай,
Ким мен ёзган гапларга.
Разм солсин яхшилаб
Абдурахмон Акбарга.

ЖЎНАТИЛМАГАН МАКТУБ

Ака, омон бормисиз
Жойидами ўқишлар?
Бизда бошланиб кетди
Даладаги юмушлар.
Янгиликдан ёз, дебсиз
Айтай сизга несини.
Қўшнимиз Қодир ака
Узатди кенжасини.
Тўй куни-чи, онаминг
Қўнглин недир тиеглади.

Чеккага чиқиб унсиб
Ўксиб-ўксиб йиғлади.
Борган эдим ёнига
Ҳол сўргани, бўлмади.
Мендан яшириб кўзин
Гапиргани қўймади.
Ногоҳ эсимга тушди
Отамга айтган сўзи:
"Бирам кўзга яқин- ей,
Қодирнинг кенжа қизи".
Шундан бери кўнглим ғаш,
Айблар тақайман сизга.
Нега ҳеч боқмадингиз
Шу кўзга яқин қизга?
Шу кўзга яқин қизни
Эслайди онам эзгин.
...У ўзганинг янгаси,
Ўзга бир уйда келин.

ФИЛ

Ҳиндистоннинг ҳув олис
Ўрмонидан тутволиб,
Қилишади томоша
Мени қафасга солиб.
Бугун кўнглим негадир
Тўлиб ғалати ҳисга.
Маст бўлдим алланечук
Ўзимга таниш исга.
Билсам, она юртимдан
Келиб бир тўп ёш-яланг.
Эсдалик, деб суратга
Олишди мени қаранг.
Шунда бўтадай бўзлаб,
Ялиндим ўз тилимда.
– Мени олиб кетинглар,
Яшайин ўз элимда.
Парво қилмай зоримга
Кетишдилар гумроҳлар.
...Сиздан қаттиқ хафаман
Ҳиндистонлик сайёҳлар.

«ЎТГАН КУНЛАР»НИ ЎҚИБ...

Мен акамдан яширин тунлар
 Ўқиб чиқдим "Ўтган кунлар"ни.
 Кўз ўнгимда Кумуш бўй чўзиб,
 Юрак сизди маҳзун унларни.
 Кумуш опа, сизга тараф йўқ,
 Дунёдаги энг сулув қизсиз.
 Китобни сал чеккага сурсам
 Ўртанаман мен энди сизсиз.
 Шу боисми, қайта ва қайта,
 Кириб кетиб "Ўтган кунлар"га
 Қодирийга савол бераман:
 Ўлдирдингиз Кумушни нега?
 Бўлмасмиди тирик қолса у
 Марғилонда юрса шўх-шодон.
 Балки шунда куйинмасдим мен
 Йиғламасди дилимда армон.
 Афсус, ўзга ҳеч бир чора йўқ
 Юз эллик йил ортга юраман.
 Оқиласиз, дилбарсиз, Сизни
 Кумуш опа, яхши кўраман.

ЁЛҒОНЧИ БОЛАНИНГ ҲИКОЯСИ

Аразлашгач акам билан,
 Жўнавордим Ҳиндистонга.
 Тўрт-беш ойча яшаб келдим
 Шогирд бўлиб бир филбонга.
 Хўп ажойиб экан бу жой
 Ҳаммаси соз, қайғу йўқ.
 Ўзбек бола деб сийлашар,
 Сийловлардан кўнгил тўқ.
 Тил топишдим филлар билан:
 Мен буюрсам не ишни
 Интизомли болалардай
 Қойиллатар юмушни.
 Бўлар эди юраверсам
 Совутмасдан жойимни.

Соғиндим отам, синглим,
Ҳаммадан қўп ойимни.
Ҳа, акамми?
Топдим жўра
Ярашишнинг чорасини.
Совға қилдим унга филнинг
Жажжигина боласини.
Энди акам филни миниб,
Мактабига қатнаб юрар.
Аразлашмас, "укам зўр," деб
Кўринганга мақтаб юрар.

КЕКСА ОТНИНГ ҲИКОЯСИ

Ёш эдим бир маҳаллар,
Ўтлар чақнаб туёқдан.
Ғолиб бўлиб келганман
Неча пойга, улоқдан.

Нурафшон кунлар эди
Силашганда бошимни.
Меҳрдан энтикиб, мўл
Тўкканман кўз ёшимни.

Умр нурдай югурик,
Қолдим афсус кексайиб.
Яшайпман оғилнинг
Чеккасида мунғайиб.

Маҳзун ўтади кунлар
Энди пойгага йўл йўқ.
Емиш мўл-у бошимни
Силагани бир қўл йўқ.

Собир КАРИМ

ЭМАС

Маст бугун кўнгил ва лекин мастлиги майдан эмас,
Куйлади, куйнинг навоси мунгли ул найдан эмас.

Унга меҳмон бўлди бу кун ёр юзининг шуъласи,
Шуълаи акси қуёшким, тундаги ойдан эмас.

Ёра ёққан шохи гуллар меҳробидин жой олиб,
Гуллади ишқнинг баҳори, сув ичиб, сойдан эмас.

Эй кўнгил, ором олибсен лаҳза ичра субҳидам,
Гарчи лаҳза, лаззати йил, лек шитоб ёйдан эмас.

Собиро сармаст эдиким, маст эрур кўнгил уйи,
Ёр висоли насиб этибдир, ҳикмати роъйдан эмас.

ВАЙРОНАДУР

Ул қаро кўз ишқида бу кўнгил вайронадур,
Майлига, вайрона кўнгил, лек фалак ҳам ёнадур.

Сеҳридин гирёна бошим, ақлу хуш тарк айлади,
Бу маним носоғлигимдин аҳли ишқ ҳайронадур.

Лашкари қоши камони кипригидан ўқ отар,
Ҳар нигоҳи бирла бўлғай минг жоним қурбонадур.

Сўзлаганда ёр тилидин сочилур қанду наввот,
Бу аломат лаби болнинг аслидин нишонадур.

Ман-ку, майли, шоҳсанамнинг васлини этгум мурод,
Не муродким, ҳинди холға, қош аро сарсонадур.

Не сабаб остонасида кеча-кун эгсам бошим,
Илтифотим унга ёт-у, эл аро достонадур.

На иложким, ҳусн аро у мисли султони санам,
Собиरो, сайёди султон, чун ҳоли афсонадур.

АЙТ МЕНГА

Сени севаман деб айт менга, жоним!
Бу сўзлар қалбимнинг қаърига етсин.
Сенсиз яшолмам де, сен танда қоним,
Даъватинг еру кўк, уммонга кетсин.

Бу сўзлар севгимга қанот бўлсинлар
Муҳаббат кўкида этгандир парвоз.
Яхши-ёмонимда нажот бўлсинлар,
Баралла айт уни, бор экан овоз.

Бу сўзлар янгрисин юрак тўрингда,
Кучланай улардан мен ҳорганимда.
Қадаҳга айлансин, бахтли онимда
Муҳаббат шаробин сипқорганимда.

Бу сўзлар қуёшдек ёритиб кўнглим,
Нур берсин ишқимнинг қутқуларига.
Умид, ҳавасларга тўлган лиммо-лим
Юрагим талпинсин орзуларига.

Бу сўзлар самолар қўйнига учиб,
Илоҳий кучлардан изн олиб қайтсин.
Музаффар тоғлардан акс садо кучиб,
Фақат менинг бағри-дилимга айтсин.

Бу сўзлар вулқондек бағримга оқиб,
Куйдирсин ундаги гумонларимни.
Фамнок андуҳларим бирма-бир ёқиб,
Кул этиб совирсин армонларимни.

Бу сўзлар қулоғим пардаларида
 Жаранглаб турсинлар, токи тирикман.
 Эслатиб юрсинлар, ҳар лаҳзаларда,
 Сен менинг ҳаётим, сенсиз ўликман!

Сени севаман деб айт менга, жоним!
 Бу сўзлар қалбимнинг қаърига етсин.

ЁМҒИР

Ёмғир ёғди гулзор узра тўлиб-тўлиб,
 Уд чертгандай чертди гулнинг япроғини.
 Лўппи гуллар куй сеҳрига мафтун бўлиб,
 Томчиларга тутиб берди яноғини.

Гул баргида томчидан тер реза-реза,
 Атиргулнинг ёноғини ёқиб кетди,
 Муҳаббатнинг ўзи каби соф, мусаффо,
 Бутоқлардан биллур ёшлар оқиб кетди.

Ёмғир ёғди гулзор узра тўлиб-тўлиб,
 Йўлларингни ким бойлади - сен йўқ, эркам?..
 Орзуларим, қувончларим қолди тўниб,
 Ўша ёмғир ёғди менинг кўнглимга ҳам...

АЛВИДО

Сен кетдинг..
 Дарёлар ортингдан оқдилар тошиб,
 Менинг кўз ёшимдан тўлган дарёлар.

Сен кетдинг..
 Шамоллар ортингдан учдилар шошиб,
 Менинг ҳайратимдан тўзган шамоллар.

Сен келдинг..
 Тоғлар ҳам ортингдан эргашди,
 Менинг заҳматимдан қўзган бу тоғлар.

Сен кетдинг..

Махмуд
РАЖАБ

БЕНАСИБ

*И*нтиқ бораяпман кўзимни юмиб,
Лабларингга — қуёшга томон.
Зўраяр тобора оловли нафас,
Эс-ҳушим йўқолиб бормоқда.

Ҳали шунча узоқ, мен йўл-йўлакай,
Эриб йўқ бўламан ҳароратингдан.

«МЕВАЛАР ТАЪРИФИ»

т уркумидан

ОЛМА

Бетимсол гўзаллик ишқида ёниб,
Тўлишиб, етилиб олов юзлари.
Ҳуснда шоҳ бўлмоқ учун мен билан,
Рақобат қиларди ўзбек қизлари.

Энди-чи, умидим нотугал қолди,
Бағримни кемира бошлади-ку қурт.
Зеро мен ўсган жой қадим-қадимдан,
Боғлари оламга танилган бир юрт.

Ноёб неъматлардан бенасиб қолмас,
Очкўз, текинтомоқ, беор, бебурдлар.
Қачон-ки жисмимга маза инишин,
Боғбондан олдинроқ биледи қуртлар.

Кўзларни яшнатиб алдаб турибди,
Қуртларнинг тишлари тегмаган қисмим.
Ҳаромман, бир пок лабга етмасдан,
Шу қуртлар қорнига жо бўлсин жисмим.

ЎРИК

Гарчи илк баҳорнинг элчилари кўп,
Гарчи ҳали чириб битмаган хазон.
Баҳор бошланади тонгда болари,
Гулимни илк бора ўпган лаҳзадан.

Мазаси бўлмасди меним ёнимда,
Неча хил мева бор бўлса барининг.
Мендаги ширинлик бўлганда тугал,
Тилида кетмаса асаларининг.

Гарчи гулламадим ҳаммадан аввал,
Пишмоққа олдинги сафда етишдим.
Хазоннинг рангидан зада кўзларга,
Тасалли бермоқчун сарғайиб пишдим.

ТУТ

Кесишларини кутиб,
Бор -будингни беминнат,
Тенг тутсанг тўрт томонга,
Қирқ қўлингни қирқсалар,
Сен ўзингни тутдай тут.

АНЖИР

Ўқталган бармоқдай чўнг шохларимга,
Нафис, назокатли гуллар ярашмас.
Кўз-кўз қилганида ёғочлар гулин,
Кўзлар ҳавас билан менга қарашмас.

Қалин япроқларим, йўғон шохларим,
Шамолнинг куйига рақс тушмайди.
Ва лекин мен каби ҳеч бир дарахт,
Гулламай бир йилда икки пишмайди.

Дунёда не ширин, англанг ўзингиз
Қизлар мени егач, қилган сукутдан.
Йигитга қиз лаби шириндир, лекин,
Олам иборатмас фақат йигитдан.

ЖИЙДА

Бўйсунмайди кузакка,
Пинҳон чекар дардлари.
Ўзгартирмай рангини,
Жон беради барглари.

ДАРД МАВСУМИ

Пойлаб туриб бўм-бўш бешик бошида,
Бу нотинч дунёнинг шовқини, дарди.
Умр бўйи таъқиб этиб одамни,
Қабр олдиғача эргашиб борди.

Билмадик, не сабаб, не гуноҳ учун,
Бир муддат жонимиз солмиш озарға.
Ўн саккиз минг олам ичидан нечун,
Бизни бу дунёга қилмиш бадарға.

Бир кун жонга тегар бу тан – тор қафас,
Кутармиз озодлик ҳақида пайғом.
Умр – дард мавсуми, қутуллосак бас,
Жим-жит қабрларда нақд мангу ором.

БОТИРЛИК СИРИ

- Тул келин кечаси кўрқмай кетаяпди.
- Қоронғуликданми?
- Йўқ.
- Ёнидаги эркакданми?
- Йўқ.
- Ўлимданми?
- Йўқ.
- Бўлмаса нимадан?
- Гап сўз бўлишдан. Ҳеч нимадан кўрқмайди.
- Нега?
- Худодан кўрқади чунки у.

ЁЛҒОНЧИ ДУНЁ

Бу дунёда танимайди ҳеч ким ҳеч кимни,
 Чунки ҳамма ниқобда юрар,
 Чунки, маҳрами йўқ ҳеч кимнинг —
 Ҳамма ёлғиз келиб, ёлғиз кетади.

ЧИН ДУНЁ

Ўз аслига қайтар ҳамма
 Ниқобин ташлар,
 Ҳар бир кимса ўз маҳрами
 Худо олдида.

ГУМРОҲ

Жар ёқалаб борар арава
 Аравакаш ҳушёр ўтирар,
 Отасининг фолига тушган
 Йироқ бир манзилни қидирар.
 Ҳайдовчига йўл ўргатма деб,
 Қаттиқ тартиб сақланар бунда.
 Бир арава тақдири
 Шу бир аравакаш қўлинда.
 Бир пайт унинг кўзлари тинар,
 Бардошини тугатар юрак.
 Бошқа биров қамчини олар.
 Арава — шу, ҳамон шу — эшак.
 Манзил гумон, шалоқ арава,
 Бошқаради бир киши якка.
 Ҳамма измин унга топширган,
 У эркини берган эшакка.

ОНА ВА БОЛА

Онадан буюкроқ
 Қўшиқчи бўлмади дунёда.
 Алладан сеҳрли
 Қўшиқлар яралмас ҳеч қачон.
 Йўқдир бу оламда мутлақо,
 Гўдакдан фаҳмли тингловчи.

Даврон СУЛТОН

Иўл кета-кетгунча чағиртош,
Сен мени қарғама, ўксима.
Ғамангиз қароғинг тўла ёш,
Тўккин ишқ заҳрини кўксима.

Шум қисмат мендан – шўр манглайдан,
Бир ҳовуч бахтни ҳам қизғонар.
Ай, кўнгил, дардингни англайман,
Бағримда ишқ деган сўз ёнар.

Дилхунман тақдирга кўникмай,
Айрилиқ қалбимни пичоқлаб.
Кўз юмай соямдан кийикдай,
Хуркиган соянгни қучоқлаб.

Йўл кета-кетгунча чағиртош...

Чинниток барг ёзди, қатқалоқ синди,
Бўз ерга тишини ботирди кетмон.
Тинмасак изғирин ҳовури тинди,
Иссиқ тўнин ечди ковакда илон.

Патлари камондай тортилган таранг,
Мусича бурнида бойчечак иси.
Қушлар қарсоғидан қулоғи гаранг,
Қирга қараб кетган йўл илонизи.

Яхлаган қор сувни новвотдай шимиб,
 Кўксин чайберар шадлод адирлар.
 Шамолдан сесканиб кўзини юмиб,
 Бахмал чопон кийди уйғоқ қабрлар.

Чархпалак айланди, сувларда оқди,
 Ҳолдан тойган ўтрук дунё ҳарсиллаб.
 Осмонда чақмоқлар ноғара қоқди,
 Ёмғирлар урилди ерга тарсиллаб.

Қуёш пат кўйлагин ёпади беҳол,
 Чақноқ кўзин қадаб ер ойнасига.
 Сирли хуштак чалиб имлайди шамол,
 Канизак оймома хосхонасига.

Дарахтни қитиқлаб уйғотар қушлар,
 Саҳарлаб шабнамга юз ювар сайҳон.
 Тераклар учидан ой ерга тушмай,
 Бағрига имлайди қомати камон.

Лайлак уя кўйган юлғунлар бўйлаб,
 Имиллаб оқади эринчоқ дарё.
 Майиб тирсагига таянганча кафт,
 Чўккан тоғ овозин тинглайди дунё.

Ялангликда эса шағирлаган сой,
 Гирдоблар шовқинин ютган харсангтош.
 Бунда тонг отгунча ботиб кетмас ой,
 Бунда уйғоқ кезар кун бўйи қуёш.

АЙРИЛИҚ

Кўнгил маҳтал ёрнинг ройи савобига,
 Севдим десам, майли деган жавобига.

Мажнунтолдай сочин ёзиб оромижон,
 Бошин ювар юрагимнинг зардобига.

Ҳижронида мен қон ютиб, кимлар ичди,
 Ёр юрагин солиб ишқнинг гулобига.

Суйганимни олиб жўнар бир ароба,
Тойиб-тойиб кўзёшларим ҳалқобига.

Бевафо ёр ишқида қон йиғлаб дилим,
Қушдай ўзин урар севги гирдобига.

Ағёр каби аҳволимдан қулар, энди,
Ой ўралиб оқшом булут ниқобига.

Ёмғир эмас, кўзёш ювиб кўйлагимни,
Қандоқ чидай айрилиқнинг азобига.

Бу Даврондай ҳавас қилманг, муғаннийлар,
Ошиқларнинг йиғлаб чалган рубобига.

ЭСКИ ЧОПОН

Кифти яғир, ранги униққан чопон,
Жиққа терга тушиб, идрар астари.
Ичида чағитдай титилган армон,
Қуёшнинг соясин елпийди бари.

Калтарган енглари шилвираб турар,
Кундан кун сўкилиб борар қавиғи.
Деворга юз босиб оғир ўй сулар,
Ёқасин тешгудай деворнинг миҳи.

Елкасин қичитар каттакон ямоқ,
Хотира ғижимлаб ўрар танини.
Эслайди, устидан ёғиб сочалоқ,
Чимилдиқ пойида тўшалганини.

Жулдур вақтни қарғаб ўтмоқда куни,
Унинг тор жуссаси сиғмайди шеърға.
Жим кутар эгаси шахд-ла бир куни
Эгнидан суғуриб отишин ерга.

Мурод ИБРОҲИМ

ТТ ополмай юргандик бир-биримизни,
Таний олмай юрдик,
Тан олмай юрдик.
Мен сени,
Сен мени...
Йўқотиш учун.

Орзулар йўлида битта оёғим,
Биттаси тириклик ташвишин тортар.
Бир менга икки йўл, икки ўртада
Юрмаган йўлларим чўзилиб ётар.

Хайрият, оёқларим учта бўлмаган,
Бўлса топиларди унга ҳам бир йўл.

Ярмиси армондир ярим кўнгилинг,
Ярмиси гумонга тўлиб турибди.
Ярим кўнглим бўм-бўш... бироқ сен ҳозир
Қил сиғмас кўнгилга йўл солиб кирдинг...
Томоша кўрсатдинг тор жойда туриб.

Совуқнинг тиллари ялайди юзим,
Сабабсиз севинчдан совуган кўнгилинг.
Бирон арзигулик одим отмоққа
Бу ерда нарсалар оқламас ўзин.

Қоралаб бўлмайди ўзимни. Қийин.
Борим шу...
Боримни бозор қиламан.
Ўзимни оқлашга етмаса кучим.

* * *

Кулгуни қистайди ҳар бир ҳаракат,
Яна... жим туришинг қитиқлаб кўяр.
Мен бўлсам чидайман,
Кулмайман фақат.
Йиғлашга яқинман. Ичинг ҳам куяр.
Жимликни бузасан бир кулиб кўйиб,
Юзимда қалқиган нотинчлик тинар.
Куласан,
Кетаман жонимдан тўйиб,
Ичингдаги итлик ичимни тирнар.

* * *

Юлдузга яқинсан,
Кўзга яқинсан,
Сенга осмон яқин менга нисбатан.
Сен яна ойдайсан, бунинг устига
Ўз осмонингдан берилган ватан.

Мен ерга яқинман, сенга нисбатан,
Менинг кушлар билан дилим, тилим бир.
Эсимга тушмаса унутганларим,
Мен орзу қилмайман кўкни, барибир.

* * *

Хаёлим жамланиб кетар сен сари,
Нигоҳим сирғалиб тушмайди сира.
Қобоғим қовушмас лаблар сингари
Киприк қоққунча...
Кипригим қоқаман
Хаёлим оҳиста тутундек сузар,
Ўйларим тугуни очилар бирдан.
Оёғинг остига сирғалиб тушган
Нигоҳим тортаман, узилмас ердан.

* * *

Ўзим учун яшайман энди,
 Яшашим шарт, вазифам оғир.
 Сенга бериб барча меҳримни,
 Меҳр менда йўқ бўлди охир.

Ора очиқ, тамом, тугади
 Сенга менинг меҳрим йўқ ҳечам.
 Ўзимдаги борини бердим,
 Кўчада ётган меҳр йўқ, эркам.

* * *

Сенга бир томондан яна яхшироқ,
 Янгича яшайсан бу хонадонда.
 Чангини артасан бор бисотларнинг,
 Дарчани очасан ҳар кун азонда.
 Яшайсан,
 Излайсан бор ва йўқлигинг.
 Икки эшик ора оралаб узоқ.
 Билиб бўлмас сира оч ва тўқлигинг,
 Чидаб бўлмас жимлик – чидайсан бироқ...

* * *

Хаёлларим қадоқ кафтида
 Мени ушлаб кўтаради даст.
 Очиқ қолган қулоқларимда,
 Товуш тўхтар, узилади сас.

Жуда майин, тутундек суздим,
 Булутларнинг мен оғушинда.
 Кўкда туриб ўзимни кўрдим,
 Ҳар кун мени кўрар тушинда...

ИШҚ

I

Ой нурида от елиб борар,
 Кипригида музлаб томчилар.
 Шиддатлари шамолни кестан,
 От вужудин совуқ чимчилар.
 Ёлларини ўйнаган шамол,

От юзларин силайди ялаб,
От кишнайди, бўри галаси,
Йўлин тўсар тишларин қайраб.
От сапчир-да осмонга қараб,
Елиб кетар шамолдан ўзиб.
Орқасида ажал галаси,
Қувиб борар шамолдек тўзғиб.

2

Ой нурида от елар узоқ
Қувиб келар йиртқич бўрилар.
От оёғи толар, сирпаниб,
Қорда тўртта тақа сурилар.

3

Сўнаётган отнинг кўзида
Ёниб борар яшашнинг шашти.
От ҳаётни истайди, бироқ
Ҳаёт буни истамас энди.

МУЗЕЙДА

Қинидан чиқмаган қатор қиличлар
Тешилган қалқонлар гангитиб қўяр.
Занглаган совутлар совутар кўнглинг
Чидайсан — кимлардир шоҳ тожин кияр.

Кишанлар турибди, кишансиз бўлган
Руҳимни қамчилар қамчилар эди.
Паранжи қошида шўх-шаддод қизлар
Қарасам кўзларим бўйсунмас энди.

Метин тўплар турар, тақалар турар,
Соғиниб асов от туёқларини.
Мени кишанлайди кишансиз руҳим
Мен судраб чиқаман оёқларимни.

Хафиза ЭГАМБЕРДИЕВА

* * *

Булбулга айландим, тилим чўқишди,
Гулга айлангандим, баргим тўқишди,
Булутга айландим, қочдим кўк сари
Тутишди, сўнг обдан сувим сиқишди.
Ҳеч нарса бўлмайин, тупроққа сингдим,
Кўкардим, боз яна япроққа сингдим,
Зангорландим, кўзни қувонтирай, деб
Кузни юборишди, сарғайдим, синдим.
Хас-хашак ичида уммонга оқдим,
Минг фикр, минг ўйга, гумонга оқдим,
Якка юриб, кўнглим яримта бўлди,
Таваккал қилдим, туманга оқдим.
Ойлар тўлмадиёв, тўлган мен ўзим,
Кунлар ботмадиёв, ботган мен ўзим,
Зулмат пардасини парчалаб, йиртиб,
Тонглар отмадиёв, отган мен ўзим.

ЁМФИРДАН СЎНГ

Маида ёмфир ёғди, тўхтади,
Энди дардим майдамас, улуғ.
Кимдир уфқдан қўлин тутади,
Туйғуларинг бўлсин, деб, қутлуғ!
Қўрқитолмас сирғанчиқ йўллар,
Тиканаклар, оловли гуллар.
Оху нола энди менингмас,
Юрагимда оҳанг бор ўтлуғ!

Собит турсам, обид бўлурман,
Ожиз бўлсам, нобуд бўлурман,
Дард ичида энди кулурман,
Дил кафтида имон тутган туғ,
Майда ёмғир ёғди, тўхтади!

* * *

Кафтдаги бир томчи шудринг,
ёмғирми у, кўз ёшми у ?
Ё оҳори кетган қадрим,
илинжми ё бардошми у ?
У қуриса кафтим узра,
дур қолурми, нур қолурми ?
Бир ўкинчми, ё хўрсиниқ
узрми, ё ҳузур қолурми?
Титроғидан дилим титрар,
сўроқми у, япроқми у?
Умримга ўлчаб кўрсам гар
камроқми, ё кўпроқми у?
Шодон куним ундан камми,
қайгуларим ундан узун,
Нурни қучиб кетди кўкка,
сурмай изн, қолдим маҳзун.
Ўз ҳолича тушди ёҳу,
яна кетди ечиб зирҳин,
Юрагим куйди бир чўғдан
бунча эркин, бунча эркин,
Кафтдаги бир томчи шудринг. ..

* * *

Бердинг, меҳр қўйдим, олдинг, куйдим мен,
Омонат неъматинг нечун суйдим мен,
Хатога қўл урдим, кўнглимни бериб,
Тамошо қилдинг-да, олдинг-ку териб.
Нимани топдим-у, нени йўқотдим,
Эгаман, деганим бари сеники.
Умримми дейинми, ё жисму жоним,
Айт ўзинг, нима бор бўлса меники?
Бу кун берган ризқинг тишлаб турибман,
Фамнинг хамирини муштлаб турибман,
Топдим, деб суюниб, кафтимни очсам,
Бир ҳовуч тупроқни ушлаб турибман.

* * *

Яна кўнгил чўкди, яна ғаш бўлди,
 Ғамим сувга бўкди, томчи ёш бўлди.
 Баргсиз қизғалдоқдек юпун эди дил,
 Яраланган қушдек ожиз ва ғариб.
 Соя ичра ўсган нимжон гиёҳдек,
 Рангу рўйим кетган сарғариб.
 Эй сен, чиганоқдек кўзлардан
 Дури гавҳар тукқан совуқ сўз,
 Ғаввослар-да излаб тополмас,
 Кўнгилнинг кўзига тегди кўз.
 Яна кўнгил чўкди, яна ва яна,
 Чорасизлик қилди тантана.
 Сўз захрин сўз билан ёполмай,
 Қолдим-ку, кўнглимни тополмай.

* * *

Бу тун ўзни ҳайдадим,
 одамлар орасидан,
 Сизиб чиқарди дардим,
 кўзимнинг қаросидан.
 Тақирлайди тоғора,
 бу кун тўлин ой куйган,
 Топдим эски мағора,
 кўнгил узлатни суйган.
 На дилкаш бор, на дардкаш,
 на устимдан кулгувчи,
 Кўнгил сокин, бўлмас ғаш,
 йўқ борлигим билгувчи.
 Тепамда ёлғиз Оллоҳ
 ва бир юзи куйган Ой,
 Эшитилмас ҳеч бир оҳ,
 на фақир бор, на-да бой.
 Фор ичида турарди,
 мени кутиб ўзлигим,
 Кўнгилда не кўрарди,
 ул рўйи-рост сўзлигим.
 Мен ўзимга рўпара,
 гуноҳ-у савоб билан,
 Важу карсон баҳона
 ва ёлғон жавоб билан.

Шу тун қувдим илк бора,
қўнглимдан бор ҳасратни.
Ва туйдим қалбга қараб,
ўз-ўзимга нафратни.
Бу тун ўзни авайлаб,
суймоқликдан кечдим мен.
Ўзимдан кечдим, сўнгра,
ўзлигим-ла учдим мен.
Учиб-учиб келдим тонг,
умидларим расида,
Кирдим нурга ҳамоҳанг,
одамлар орасига.

* * *

Замин, сув тўла хумдир, сувсаганим ёлғонми,
Ота-онам тирик бўб, қўмсаганим ёлғонми,
Тўй-томоша кунлари қувонгандан кулганим,
Кулиб-кулиб, сўнгида йиғлаганим ёлғонми?
Осмонларга кўз тикиб, қаддимни тикка тутиб,
Қўлим калталиқ қилиб, оқсаганим ёлғонми?
Ишқ куйдириб дилимни, эслатиб боз ўлимни,
Бош эгиб, пойига дил тиглаганим ёлғонми?
Бедор бўл, деб буюрса, менга марҳамат этса,
Фафлат босиб саҳарда, ухлаганим ёлғонми?
Эй ёр, сени унутиб, бор гуноҳ мenden ўтиб,
Тавба-газарру этиб, йўқлаганим ёлғонми?
Эй Ҳафиза, бандаман, гоҳ йўқман, гоҳ сондаман,
Бу ёлғончи дунёга, бўйлаганим ёлғонми?

Ўктам
САДИНОВ

Ю ксалтириб осмон қадар хирмонини,
Аямасдан қишин-ёзин ўз жонини,
Топганда ҳам ҳалол топар туз, нонини,
Орзуларин уруғ каби эккан элим,
Юраги оқ пахтасидай деҳқон элим.

Омад ели эсар тўртга томонидан,
Ўт чақнайди дала кезса товонидан,
Асрасинлар, иллю кўзнинг ёмонидан,
Орзуларин уруғ каби эккан элим,
Юраги оқ пахтасидай деҳқон элим.

Саховатнинг саҳнасида ўрни бордир,
Бири фермер, бири эса тадбиркордир.
Ишнинг кўзин билганларга Худо ёрдир,
Орзуларин уруғ каби эккан элим,
Юраги оқ пахтасидай деҳқон элим.

Деҳқон отлиғ илм тўла мактабингдан,
Баҳра олар диллар меҳр офтобингдан.
Айланайин, тер анқиган яктагингдан,
Орзуларин уруғ каби эккан элим,
Юраги оқ пахтасидай деҳқон элим.

Шаҳардаман, «ҳорманг» деб ҳол сўролмадим,
Сирим очиб, ё сендан бир сир ололмадим.
Лек шаънингга шеър ёзмасдан туролмадим,
Орзуларин уруғ каби эккан элим,
Юраги оқ пахтасидай деҳқон элим.

ТАНГРИНИНГ АЙТГАНИ БЎЛАДИ

Тилинга эрк берма, ҳар нарса дема,
Демагин, "бу дунё чўкаётган кема".
Кимлар нима десин, десинлар нима,
Тангрининг айтгани бўлади.

Ўзгалар устидан қаҳқаҳа отма,
Фафлат уйқусидан уйғонгин, ётма.
Ҳар жойда бўлмағур гапларни сотма,
Тангрининг айтгани бўлади.

Катта кетмагину, катта сўзлама,
Нафснинг пойгасида марра кўзлама.
Ҳаром пул ортидан бойлик излама,
Тангрининг айтгани бўлади.

Кечаги фаришта, бугун гуноҳкор,
Бугунги гуноҳкор, эрта ҳокисор.
Ҳаётда шунақа сир-саноат бор,
Тангрининг айтгани бўлади.

Телбадай тентираб ҳар ёна чопма,
Майли, дунё йиғма, обрў ҳам топма.
Ва лекин эзгулик эшигин ёпма,
Тангрининг айтгани бўлади.

БУ ҲОВЛИ

Пахсали уй, нураган ҳовли,
Парваришсиз эски бир токзор.
Эски қўра, қуриган қудуқ,
Кекса онам йўлга интизор...

Бу ҳовлига бошини суқиб,
Гоҳ қувонч, гоҳ ғамлар излади.
Дунё кўриб, лек кун кўрмаган
Бу ерда бор отам излари.

Бу ҳовлида бўлмаган ёлғон,
Хунук гапнинг ҳеч овози йўқ.
Қулф нелигин билмаган эшик,
Бу ҳовлининг дарвозаси йўқ.

Бу ҳовлига бир қиз келарди,
Қора қош-кўз, сочлари тўлқин.
У ҳам энди мендан олисда,
Илк севгининг юзлари сўлғин.

Шу ҳовлининг ниҳоли эдим,
Барг ёзганди қўнгил куртагим.
Қани ўша бегубор дамлар,
Болалигим, ажиб эртагим.

Ҳар гал қўйсам ҳовлига қадам,
Босар дилни ширин титроқлар.
Мени таниб тантана қилар,
Пойимдаги илиқ тупроқлар.

Ҳовлимизга кетаман сингиб,
Бир зум иш-у ташвишдан қочиб.
Келдингми, деб кутиб олади,
Мунис онам кучоғин очиб.

Сўнг қайтаман шовқин шаҳарга,
Кўзимдаги ёшни сидириб.
Бу ҳовлига қайтаман яна,
Болалигим, сени қидириб.

* * *

Кўриб қолди дема, кўз ёшим,
Мен ҳам адо турибман зўрға.
Бўлақолгин менинг сирдошим,
Кел, иккимиз йиғлаймиз бирга.

Балки сен ҳам ишқнинг юртидан,
Қайтгандирсан бўлолмай голиб.
Шунинг учун азоб ўтида,
Ўтирибсан мен каби ёниб.

Етолмабмиз эҳ, бахтни қувиб,
Тортаямиз ҳижрон жабрини.
Кўз ёшимиз кетарми ювиб,
Юракдаги севги қабрини.

О, муҳаббат, о, буюк туйғу,
Қандай тотли эди дамларинг.
Завқ-шавқ бериб, сўнг эса қайғу,
Қаддимизни букди ғамларинг.

Кўриб қолди дема, кўз ёшим,
Мен ҳам адо турибман зўрға.
Бўлақолгин менинг сирдошим,
Кел, иккимиз йиғлаймиз бирга.

СЕНГА ФАҚАТ ТИКИЛМОҚ ДАРКОР

Сенга фақат тикилмоқ даркор,
Қўлларингдан тутмоқ ҳам гуноҳ.
Минг малакнинг хусни сенда бор,
Сени гўзал яратган Оллоҳ.

Сенга фақат тикилмоқ даркор,
Ҳайратланиб, киприк қоқмасдан.
Юз-кўзингда не сеҳр, сир бор,
Ўтолмайман бир бор боқмасдан.

Сенга фақат тикилмоқ даркор,
Рўпарангдан бир зум ҳам жилмай.
Тикилардим тақрор ва тақрор,
Куннинг қандай ўтганин билмай.

Сенга фақат тикилмоқ даркор,
Қандай айтай қойиллигимни.
Гўзаллигинг олдида дилдор,
Унутгандим шоирлигимни.

Даврон РАЖАБ

С оҳил сув буйёқда ишланган суратга ўхшар
кум гижирлар оёғим остида

Манзарадан йўлга тушаман
кўприкнинг остида зарғалдоқ қуёш
ёлғиз ёниб турган манзил каби

Уфқда бошқа йўл йўқ
бинафша рангга бўялган осмон

БОЛАЛИҚДАГИ УЙ

(Туркумдан)

Бу уйга кела олмайман
Узоқдаман
Қайтишни соғинаман

Бошқа шаҳар
Бошқа уйнинг тирқишидан
Қўлимни узатаман

Болалиқдаги кийимларим
Нур таратиб турар

* * *

Болалигимдаги пальто
Жуда кийгим келар уни
Бироқ сизмай қоламан

Дардларим
Қарзларим
Гуноҳларим
Кўпайиб кетган
Унга кира олмайман

* * *

Икки дўст
Кўришишдан олдин
Бир-бирини тавоф қиларлар

Икки дўст
бир-бирини мазах қилгандек
Кўринар

Икки дўстнинг самимийлиги
Кулгисини қистатар бошқаларнинг

* * *

Ҳеч нима қилганим йўқ
Сўзлардан тўкилиб олдим
Кутулгандек кўп дарддан

Кўп йилдан бери
айтмоқчи бўлган
гапни айтолмай юриб
Кутулиб олдим сўзлардан

СОҒИНЧ

Бошқа шаҳар
Ярим тунда
Мактабдош дўстим
телефон орқали буюртма берар
Мен яхши кўрган суратни чиз деб

Кейин бирдан жим бўлиб қолар
Ҳаяжонли нафаси эшитилар
Майли чизиб ҳам ўтирма
Ўзим бораман дейди у

Чизишимни истар
Ўтгиз йил олдинги манзараларни
Мен у ёққа ўта олмайман

МАНЗАРАЛАР

Гулбарглари елдириб учаётган насим
 Навоси билан
 Бузиб юборар
 Пўстлоғига сизмаган дарахт жимлигин
 Манзарага қўшилар
 Яшил рангда ун берган чим
 Ва хиёбондаги нурлар товуши

ҚЎШИҚ

Хужрамнинг ўнг деразасида
 мусича — овозидан танийман
 Чап томонда шаҳар чумчуғи
 Ва чинор барглари ичида
 Мен исмини билмайдиган қуш сайроғи

ЯПРОҚСИЗ ДАРАХТЛАР*Абдунаби акага*

Бу шохлар япроқлар билан бунёд бўлмаган
 Улар осмонга ташланган илдизлар
 Япроқлар ўсганини билдирмай
 кун кўради ибоси билан
 Ичкарида
 Сўзлашса ҳам ўзи билан ўзи гаплашар

Бу дарахтлар
 Кўринишдан
 Гапиришдан
 Тўкилишдан асранар

* * *

Шундай сўз топсам
 Ўзгармайдиган
 вақт ҳам дахл қилмаса унга

Шундай сўз топсам
 маънолар йўқотмаса ифодасини

Шундай сўз топсам
 шакли ўзгариб қолса-да
 ҳаётимдан иборат бўлса

Замира
АБДУШАРИФ ҚИЗИ

С ТУЙҒУ
ен борсанки гўзал ҳаётда,
Жисмим куйлар, ҳам жоним куйлар.
Сени топдим ҳар бир баётда,
Дилим яйрар, юрак суюнар.

Сени ўзи менга Оллоҳим,
Юборибди олис фалакдан.
Кўнгилнинг энг тубидаги дард,
Ёзилажак энди юракдан.

Туйғуларим қанотларига,
Умидларим боғлаб қўяман.
Сармаст бўлиб шеърим сатридан,
Сени қўмсаб йиғлаб тўяман.

Ишонч билан боқаман сенга,
Алдамоқни касб қилма, дунё.
Хаёлларим тўлди уммонга,
Алдаганинг бефойда, рўё.

Бу туйғуни юрак тўрида,
Сақлаб тургин, қодир Худойим!
Айирмагин бир умр ундан,
Сўзлаб турсин юракка доим.

СОКИНСИЗ

Гулларнинг ифорин топмадим асло,
Асли Сизни севиб қилганман хато.
Ишқингиз дардида бўлдим-ку адо,
Жавоб беринг, ахир, нега сокинсиз?

Шунчалар қийинми ҳолимни сўрмоқ,
Шартмиди ўртага жимликни қўймоқ?
Соғиниб боряпман кундан-кун кўпроқ,
Жавоб беринг, ахир, нега сокинсиз?

Баҳорнинг келишин кутгайман албат,
Вафони сақлагай асл муҳаббат.
Мен сизга талпиниб яшайман фақат,
Жавоб беринг, ахир, нега сокинсиз?

Мен Сизни сўрайман ёлғиз Оллоҳдан,
Юракда титраган нолаю оҳдан,
Сиз қараб турасиз менга ҳар ёқдан:
Жавоб беринг, ахир, нега сокинсиз?

МУҲАББАТ

Ҳаётнинг беўхшов мудроғи даҳшат,
Маъносиз яшашга берма сен фурсат.
Вужудим тарк этма, токи қиёмат,
Юрагим титратдинг ўзинг, муҳаббат.

Боғларимга баҳор келади шошиб,
Борлигим куйлайди мавж уриб, тошиб.
Ҳар лаҳзам яйрайди сенга чўлошиб,
Юрагим титратдинг ўзинг, муҳаббат.

Бағримдан нур олса кўкда тўлин ой,
Шивирлаб куй чалса ҳатто сокин сой.
Ҳар дилда ёд бўлиб қолгум ҳойнаҳой,
Юрагим титратдинг ўзинг, муҳаббат.

Бахту иқболимдан қатралар битай,
Армоним титкилаб довондан ўтай.
Муборак пойингга бошимни эгай,
Юрагим титратдинг ўзинг, муҳаббат.

ДЎСТИМ, СИЗНИ ЖУДА СОҒИНДИМ

Сизни излаб кўзлар йиғлайди,
Ошкор этмай сўзлар йиғлайди,
Дил поралаб излар йиғлайди,
Дўстим, сизни жуда соғиндим.

Кезар бўлдим нурсиз рўёни,
Ахтаргайман унсиз дунёни.
Учратмадим сиздек зиёни,
Дўстим, сизни жуда соғиндим.

Юракдаги ҳароратимни,
Яна куюк нақоратимни,
Шеърга солдим маҳоратимни,
Дўстим, сизни жуда соғиндим.

Келгаймикан давру давронлар,
Кутгаймикан мени хуш онлар,
Насибмикан дийдор, имконлар,
Дўстим, сизни жуда соғиндим.

ШУ ОН

Тўхтаб қолса эди шу дам, шу онлар,
Тўхтаб қолса эди фалакда қуёш.
Тўхтаб қолса эди шу ширин лаҳза,
Тўхтаб қолар эди кўзларимда ёш.

Минг йил излаб, топгандим сизни,
Лаҳзалар ичида йўқотдим нега?
Яна мен дардингиз билан ёнаман,
Ҳижроннинг озори янами менга?

Нақадар шафқатсиз экан бу туйғу,
Ўртамоқ истайди жисму жонимни.
Чеҳрада табассум сўзламай қўйди,
Хаёлга чорлайди ҳар бир онимни.
Тўхтаб қолса эди шу дам, шу онлар.

УНУТСАНГИЗ

Кўзлар сизни изласа нетай,
Хаёл сизни сўзласа нетай,
Кўнгил сизсиз бўзласа нетай,
Унутсангиз кечирмасман ҳеч.

Боғлансангиз юрак ториға,
Жони-жаҳонимнинг бориға.
Раҳм айласангиз руҳим зориға,
Унутсангиз кечирмасман ҳеч.

Жойланг мени кўзлар ичига,
Қарашларда қолмасин ҳеч гард,
Ҳижрон тиғи тилсин дилимни,
Қутлуғ бўлсин сиздан келган дард.

ЁР-ЁРЛАРИ АЙТИЛМАГАН...

Ер юзига армон ёши томдилар,
Ота-онанг ловулламай ёндилар.
На меҳринга, дийдоринга қондилар,
Ёр-ёрлари айтилмаган малак қиз.

Сарполаринг қолди қат-қат юк бўлиб,
Уйинг қолди ғамхонага ғарқ бўлиб.
Қардошларинг минг тирилиб, минг ўлиб,
Ёр-ёрлари айтилмаган малак қиз.

Оллоҳ сени жаннатига чорлади,
Жамолингдан ўн беш юлдуз порлади.
Хизматинга қанча ҳурлар ёллади,
Ёр-ёрлари айтилмаган малак қиз.

Орзу қилиб, чимилдиққа чоғланмай,
Фунча бўлиб булбулига боғланмай.
Бу дунёнинг ёлғонига айланмай,
Ёр-ёрлари айтилмаган малак қиз.

Замира дер бош эгиб Ҳақ қошига,
Ёш ўлимни солма инсон бошига.
Қандоқ чидай онанинг кўз ёшига,
Ёр-ёрлари айтилмаган малак қиз.

Сайёра
СОЛАЕВА

III ўрт мучасин соғ қил, Худойим,
Рўёб бўлсин ҳар не хаёли.
Юрагини тоғ қил эркакнинг,
Йиғламасин фақат аёли.

Эгилмасин ҳеч қачон боши,
Пари қизлар бўлсин хаёли.
Тўмарислар ўтган замин бу,
Фурурни бахт билсин аёли.

Ор-номуси баланд йигитнинг,
Кўкрагида бўлсин шер ёли.
Уйида бек бўлсин, хон бўлсин,
Вазир бўлсин мунис аёли.

Худо назар солган заминни,
Айтишади жаннат мисоли.
Ўзинг ёмон кўздан асрагин,
Илло, бахтли бўлсин аёли...
Йиғламасин сира аёли...

ЭНГ КАТТА ОРЗУМ

Ўйларим жуда кўп, аммо кўп ўйлаб,
Нима ҳам орттирдим, ботиб хаёлга.
Дунёда энг катта орзуим ахир,
Яшашни истамоқ — ўхшаб аёлга.

О, қандай зўр фикр, бу янги гоё,
Режага солмоқлик эртанги кунни.
Ҳаммани ўйлайман, бироқ билмайман,
Яхши ўтмоқдами ўғлимнинг куни.

Ўзимни ўйлашга топа олсам вақт,
Ўтирсам гулларга кўмиб хонамни.
Гулларни севишдан бироқ не фойда,
Бориб кўролмасам отам-онамни?!

Орзу қилмоқликнинг нимаси ёмон?
Ажабмас, рўёбга айланса хаёл.
Бир куни келади, ана ўшанда
Топилмас мендан-да бахтиёр аёл!

ЯШАМОҚ ҲАМ КЕЛСА-Я МАЛОЛ

Яшамоқ ҳам келса-я малол,
Севмоқ эса ўлим билан тенг.
Дунё нега бунча экан тор,
Дунё нега бунча экан кенг?

Мен қаерда хато қилдим, айт,
Мен ўзи қаерда адашдим?
Ўлгим сира келмаяптию,
Яшашга ҳам йўқ ҳатто шаштим.

Ортиқ бундай яшаб бўлмайди,
Сабримнинг ҳам қосаси тўлган.
Феълимдан-ку, кўнглим тўлмайди,
Уни мен деб бўлари бўлган...

Яшамоқ ҳам келса-я малол.

КЕЧИР МЕНИ

Тинч қўй мени, қийнама мени,
Уринишлар барчаси бекор.
Бизни енгди бугун ғанимлар,
Хаёлларим, энди яхши бор.

Тан олмоқ ҳам мардлик-ку ахир
Бу жангни мен берганимни бой.
Тушларимда аён бўлди-ку
Яхши бўлар бу кейинги ой.

Энди сендан яширмайман мен,
Қалбга сени гизлаганимни.
Ўзим сендан воз кечиб туриб,
Ўзим сени излаганимни.

Мени кечир ва мени тушун,
Ким қилмайди, ахир хатони.
Худойим ҳам кечирган эди
Момо Ҳаво, Одам Атони.

* * *

Ахир кетолмайсиз мендан айрилиб,
Мен ҳам яшолмайман сиздан айрилсам.
Бир бора синган-ку ахир қанотим,
Қандоқ қилар экан яна қайрилсам.

Сиз мени севсангиз аразлабманми,
Осмонлар узилиб тушарми ерга.
Мен сиздан кетмайман энди ҳеч қачон,
Кетсам ҳам, бир умр кетаман шеърга.

Назира ЎРОҚОВА

ОНАМСАН ВАТАН

Ойдек жамолингни мақтамам ёниб,
Кўркам камолингга битмадим байтлар.
Лекин юргайдирман сенга ишониб,
Сен менинг суянчим, онамсан Ватан.

Ситамлардан қолган омоним ўзинг,
Сафлари бузилмас карвоним ўзинг,
Шодликлар бахш этган давроним ўзинг,
Дил ёққан қувончим, онамсан Ватан.

Қалбимда жўш уриб қўшиқ айтаман,
Меҳру-муҳаббатим жўшиб айтаман,
Оналик бахтимни қўшиб айтаман,
Йиқилсам таянчим, онамсан Ватан.

Ҳамиша барҳақсан Сен эзгу хаёл,
Юракни ёқасан муҳаббат мисол,
Йўлларда кўрмагин ҳеч қачон завол,
Эртага ишончим, онамсан Ватан.

* * *

Ҳаёт нима? Тилсимларга тўла маъвоми?
Гуллар унган сарҳад билмас чўлми, саҳроми?
Тўлиб-шошиб оқиб ўтган жўшқин дарёми,
Қайтмас бўлиб учиб кетган балки бир қушдир.

Дилни ёққан латофатми, хаёлми гулгун,
Ишқ-вафони ҳар нарсадан қўйгувчи устун?
Шайдоликми муҳаббатни қуйлаган дилхун,
Ё вужудни тарк айлаган ақлдир, хушдир.

Интилишми, тоатмикан, ибодатмикин,
Изнлардан чиқиб бўлмас урф-одатмикин?
Назирани қаршилаган саодатмикин,
Оқибатга, садоқатга йўғрилган тушдир.

МАНЗИЛ

Рангин туйғуларнинг бўлдим асири,
Уларни бешафқат отганим ёлгон.
Маҳзунликнинг чексиз хаёл сурури,
Руҳим чатнаб ёнар, ҳалқумимда жон.

Кўзларим маҳқумлик уйида бека,
Тилим маконида тош қотган нечун?!
Киприклар чўмилар қайноқ ёшларга,
Йиғламоқдан ўзга чора йўқмикан?!

Шодонлик юракни уйғотар қай кун,
Қайнаган оташ қалб маъсум, саросар.
Мени аввал кўрган танимас бугун,
Меҳр танг дунёдан бездим нақадар.

Гўё туғилганман ғам чекмоққа жим,
Қилмасам-да биров бахтига ҳасад.
Қаноат-фарзимдир, истар манзилим
Ёруғ рўшноликка етишмоқ фақат.

СЕН БИЛМАЙСАН

Сен билмайсан, кўнглим тубида,
Қанча сиру асрорларим бор.
Васлингга бир етмоқ ҳажрида,
Неча йиллар бўлдим интизор.

Сен билмайсан соғинч — бу тўлқин,
Гирдобига тушиб қолганман.
Олисларга термулиб мискин,
Илҳақ кутиб ҳориб толганман.

Сен билмайсан, соғинч ҳисларга,
Телба кўнглим бўлгандир ошён.
Ёшлигим гар берилса қайта,
Шу тақдирни танлардим ишон.

* * *

Хўш, нима қилибди кўкка интилсам,
Мен ҳам самоларда айласам парвоз.
Меҳр-муҳаббатдан гуллар ундирсам,
Эзгулик боғида айлаб сарафроз.

Имконим борича ўсаман униб,
Сизнинг чашмангиздан ичмасман зинҳор.
Худо берганида яшайман кўниб,
Инсондек яшашга ахир ҳаққим бор.

Кўнгил кўчасига йўл олдим бироқ,
Эзгулик бекати манзилим бўлди.
Тундек қалбингиздан изладим чироқ,
Зигирдек шам ҳам йўқ, наҳот у сўнди?

Рухингиз шамини сўндирманг асло,
Юрак қатингизни кўринг варақлаб.
Сиз кўкка интилинг унда бир маъво,
Сизни чорлаб турар аршдан сўроқлаб.

ҚАЙДА ҚОЛДИ МЕҲР ДАРЧАСИ?

Менинг кўнглим доим очик, ланг,
Муруватга ташналигим йўқ.
Мендан келиб бир аҳвол сўранг,
Юракларим меҳрга тўлиқ.

Бу дунёда бойликлар, мансаб,
Ўткинчидир барча-барчаси.
Бунча танқис муҳаббат ё Раб,
Бунчалар берк меҳр дарчаси?

Туйнуқлар ҳам ёпилгандир зич,
Очолмайин ҳориб толаман.
Топилмади бир меҳрибон дўст,
Кўнглим, сенга қайтиб бораман.

Ширин сўз-ла алдангиз майли,
Ахир мен ҳам унинг гадоси.
Куйловчиман меҳрим туфайли,
Гул ҳаётнинг мангу шайдоси.

* * *

Асириман "Қаро кўзим"нинг,
Қароғимдан ранг олган оҳанг.
Шеърга тортиқ ҳар бир сўзимнинг
Гавҳаридан тунлар олар ранг.

Юрак бўлар соғинч Ватани,
Ундан маъсум бир ошиқ боқар.
Қайда дея вафо маскани,
Хаёллари сел каби оқар.

Сирли наво сўрамай мenden,
Ўйларимни олиб кетади.
Забт этади юракка чиндан
Ёруғ бир ҳис солиб кетади.

Ишонч зулмат бағрини тилар,
Бир рангинлик инар феълига.
Шу сония ишонгим келар,
Муҳаббатнинг мангулигига.

Асириман "Қаро кўзим"нинг,
Қароғимдан ранг олган оҳанг.
Шеърга тортиқ ҳар бир сўзимнинг,
Гавҳаридан тунлар олар ранг.

Гулбаҳор САИДФАНИ

ЁЛҒИЗ БОРАЁТГАН ҚИЗГА

Ортингга боқасан: ҳеч ким кузатмас,
Жунжикиб кетасан: сен — энди ёлғиз!
Ҳеч ким йўларингни пойламас, кутмас,
Суронли шаҳарда ёлғизсан, эй қиз.

Осмонда на ой, на қуёш кўринмас,
Қушлар ҳам боғларда сайрайди рангсиз.
Илк бора кўрасан — лаҳзалар ёнмас,
Кунлар ўтаверар сокин, жарангсиз.

Ортингда ҳеч ким йўқ:
Кўзингда томчи —
Тўкасан кунларнинг маҳзунлигини.
Илк бора туясан уйга элтувчи
Йўлларнинг шунчалар узунлигини.

* * *

Барибир бахтлиман ва фарруҳ,
Дунёда йўқ менинг ҳеч шўрим.
Қанчалар еткизсанг дард-андуҳ,
Шунчалар шоддирман, тақдирим.

Юрагим сир тўла сандиқдир —
Тоҳирни яширган, Тоҳирни.
Севгига юрагим жонлиқдир,
Юракни сўяди ҳар туни.

Ҳар битта кунимнинг бағридан
Куйилар сирқираб азоблар.
Мен кечдим йилларнинг баҳридан,
Кўксимда адашар моҳтоблар.

Эй азоб, барибир мен — омон.
Сеп қилиб сўзларнинг мулкени,
Мен бахтга турмушга чиқаман,
Ўлгали шодликдан бир кун!

СОҒИНЧНИНГ РАНГИ

Бугун ҳам ҳеч нарса бўлмади содир,
Фақат хотирамдан қиламан гумон...
Кўзларим йиғламай яшашга қодир.
Юрагим ҳар битта оғриққа нишон.

Бугун ҳам ҳеч нарса бўлмади содир,
Соатлар имиллаб ўтаверар тинч.
Не қилай, йўлларда тўкилмоқ бордир,
Йўлларимни кутиб йиғлайди соғинч ...

Бугун ҳам ҳеч нарса бўлмади содир,
Фақат битта кунга камаяр аср.
Фақат дардларимни куйлайди оғир
Соғинчнинг рангига бўялган фасл.

* * *

Биламан.
Сен мени йўқламагансан —
Қўнғироғинг кутиб ҳар бир он
Пойлаб ётар балки телефон —
Хонамни тутмаган сенинг жарангинг.

Сен балки тоғ қадар қуламагансан
Қурбонидек туйғулар жангин.

Мени эса...
Мени этганлар горат.
Қўлинг етмас арши аълодан
Қулаганман соғинчлар қадар.
Тоқатимдан айирди, ҳайҳот,
Сендан хабар кутган лаҳзалар!

Хонамга кираман садо ахтариб.
 Сенсиз дунё, оламлар гариб.
 Фариб ҳатто қўл телефоним,
 Юзи қора – ётар мунғайиб...

Биламан,
 Сен мени
 Йўқламагансан...

ЁМҒИРЛАР КУЙИ

Танимайман сени бугун мен,
 Эсламайман, нималар бўлди.
 Балки кеча йиғлагандирман,
 Балки кеча орзулар ўлди.

Севганимни айтгандирман ҳам,
 Кетгандирсан балки бепарво.
 Балки бутун борлиқни кеча
 Қоплагандир бир мунглуғ наво.

Эсимда йўқ. Хурсандмидинг сен?
 Ё озгина чекдингми қайғу?
 Билганим шу – ишқ деган кимса
 Тутқазарди шароб деб оғу.

Бари унут. БУГУН тонг отган.
 Кўз ёши йўқ. Ёмғирлар нажиб.
 Маним бирла маст бўлган дунё,
 Ёмғирларнинг шаробин ичиб.

ИЛТИЖО

Бандаман, мўмин қулингман, марҳамат қил, раббано!
 Бир ўзингга, бир ўзингга, бир ўзингга илтижо!

Этма хору зор жисмим, роҳу расмим ростлиғ,
 Балки элга ёддур исмим билфаною билбақо.

Куйди ашъорим манимким бир жигарсўз лафз ила,
 Бир санга ошиқлиғим бил, бир санга ҳамду сано.

Биру борим санда кўнглум улфати жонимки йўқ,
 Санга қаршу бир ўзимман, бир санга ёрман мано.

Сан мани мандин халос эт, қайда жонимда ҳузур,
Бир ўзимман ўзлигимга мубталою вал бало.

Бир назар қил, санда кўнглум, санда чорам, раббано,
Бир ўзингга, бир ўзингга, бир ўзингга илтижо!

* * *

Нединким чашми зоримни йўлингга интизор этдинг,
Нединким гулжамолимни хазонтек зарнигор этдинг.

Дилимни ошкор этдим – саболар ифтихор этгай,
Ажаб шайдо дилимни сен гул ичра бир ҳазор этдинг.

Нечук Лайли ва Қайс номин тилимда зикри ёд этсам,
Жунун водийсида номим алардек устивор этдинг.

Қарор топмай чаман ичра на ерда зоҳир ўлгайсен,
Фироғу фуқратинг бирла дилимни беқарор этдинг.

Қаро тунлар ғамин сўйлар қарочиққа назар этсанг,
Нечук кундуз жамолиға қаро тунни девор этдинг?

Бу янглиғ изтироб ичра, бу янглиғ ҳажру дард ичра
Ажабким, Гулбаҳорингни йўқ эрди, тилда бор этдинг.

Холмухаммад ТОҒАЙМУРОД

М КЎКЛАМ ИШҚИ
ен баҳорни севардим, аммо,
Баҳорий бахт nasib этмади.
Ёмон кўрдим кузни, бироқки,
Остонамдан нари кетмади.

Баҳор сени севаман, десам,
Хазонрезга рўбарў қилди.
Қўлларимда товланиб туриб,
Юрагимда сарғайиб сўлди.

Кўклам ишқи, кузнинг қасдида,
Ғалаёнга юрагим ошна.
Раҳмон мудом жонимда пайдо,
Шайтон эса қонимга ташна.

Баҳор мени қийнайверади,
Мафтун айлар, синайди мени.
Кейин билсам, баҳорнинг ўзи:
— «Чунки сени севаман», — деди.

Мен ҳам сени севаман деди...

ЭВРИЛИШ

Ҳамманинг ҳаммада улушлари кўп,
Бирининг бирида гўё ҳаққи бор.
Ҳамма дўст, ҳаммаси ёру биродар,
Дунё улар учун бир кўзда боқар.

Улар орасидан қил ҳам ўтмайди,
Худди шағал тошдай қоришган, маҳкам.
Қилт этган эпкинни сезмайди биров,
Хиёнаткор тепмас ҳатто юрак ҳам.

Оқибатли ҳамма бир-бировига,
Огринмайди асло ҳақоратга ҳам.
Сўкишни эплаган сўкаверади,
Сийпалаб қўяди, кимдир, муттаҳам.

Ҳаёт мавжудлигин ўйлаган сайин,
Титроқлар тутгани сайин вужудни —
Қўшқўллаб топширинг келаверади,
Синовдан ўтмаган касга умидни.

Сўйласанг гийбатинг хато кетади,
Ҳақиқат — қасам деб ўйлайди ҳамма.
Жазони сийлов деб айлайди қабул,
"Тавоф" эт ҳаромни, маст-аласт давра!

Само чорлайверар аввораларни,
Еттинчи осмондан боққандек набий.
Гумроҳлар, осийлар кезар асабий,
Ҳеч кимнинг ҳеч кимда ҳаққи йўқ каби.

ЮРАГИМ...

Юрагим — айт, яна қанча сан,
Кўксимга пичоғинг санчасан?
Ўзи-ку шундоғам ярадор,
Бошимда тошларинг янчасан!

Кун борми, вужудим ёнмаган,
Азоб-ла ишқингдан тонмаган,
Ўчирай деб оташларингни,
Кўзимда ёшим ҳам қолмаган.

Ишқ — сағир, муҳаббат ягона,
Юрагим ўзимдан бегона,
Кўнгил, руҳ йўлимни ёритгил,
Дунёда бир менми девона?..

ЭЪЗОЗ

Кўзим қаросидай асрадим сени,
 Яширдим юракнинг нурсиз қаърига.
 Жон янглиғ бевафо, жон каби азиз,
 Қандоқ чидаш мумкин ҳижрон дардига?..

Сочилиб кетгансан, бутун танамга,
 Меванг кўзда, томиринг товонимда.
 Мендан юз ўгирма, ишқ – Ватанинган,
 Бу фоний дунёда чин, ёлғонингда.

Ҳар нафас, ҳар оним сен-ла тузанди,
 Либосим ишқ бўлди, қоним – муҳаббат.
 Юракнинг зарбини исминг безади,
 Вужудни чулғади муҳаббат, нафрат.

Ибтидо нур бўлди, ибтидо жаннат,
 Одамнинг қасдида Азозил бедор.
 Тақдир китобидан эсади ҳикмат,
 Бир жаннати ифор, бир оташи нор.

Ҳануз кўзларимда ишқнинг излари,
 Исминг айтсам қиндан чиқади юрак.
 Жонга оғриқ инди, иймон сўзлади:
 Энди сен учун ҳам яшашим керак!

ИШҚ БУЛБУЛИ

Умид... Армон... Севги – эгизак,
 Юлдузларни ҳаяжон кучди.
 Эҳтиросдан куйди бу кўнгил,
 Ишқдан ўзга, ўзгаси пучдир.

Тўхтаб қолди бир зумга юрак,
 Титроғи минг ойни титратди.
 Мени суяй билмаган тилак,
 Етти кўк тоқига тиргақдир.

Томирда қон куйлади шоён,
 Ҳужайралар чопди, кўпчиди.
 Қовурғамнинг ичидан пайкон,
 Тешиб ўтди, гулга ўчмиди?

Кўзларимдан оқди минг дарё,
 Тўфон, довул, бўлганим – уммон.

Энди қандоқ яширадирман,
Юрагимни ўша сулувдан.

Жўш урди шайтоний эҳтирос,
Раҳмон кечмас, лаҳза — онимдан.
Атиргулга айланган, қийғос,
Қалб уйғонди, жўмард қонимдан.

Яна севги, тагин айрилиқ,
Тинч шаҳарга солди кўп ғулу.
Гул юракка шайдо маъшуқа,
Жонга келди ишқнинг булбули.

ШАМОЛНИНГ ПАЙҒОМИ

Шамолнинг сочлари юзимни силаб,
Юракка исмимни ёзади ўйиб.
Кўзимдан сув ичар вақтнинг шамоли,
Ишқнинг шаробига бўларми тўйиб?

Шамолнинг нигоҳи ўйимни сезар,
Кезади руҳимда ойдин бир хаёл.
Қўшиқнинг авжини бўронлар безар,
Довуллар тилади тулпорлардан ёл.

Шамолнинг сўзида бир акса, журён,
Чақмоққа айланар сўлим дамларим.
Умр учаверар қилич зарбидай,
Жисмимда эрийди кўҳна ғамларим.

Шамолнинг пайғоми — жисмимда тўфон,
Ўн саккиз минг олам ўнгимда пайдо.
Шамолни йўқлаган, аслида, ўзим,
Юрагим чақмоққа, исёнга шайдо.

ЁЛҒОН ҲАҚИДА ШЕЪР

Ёлғоннинг умри қисқа,
Нари борса
Бир инсон умрича
Яшайди баъзан.

Баъзида, ёлғон ҳам
Жуда узоқ яшаши мумкин.
Гўёки бир одам
Бутун умр ўзини ўзи
Алдаб яшаган каби.

Нилуфар УМАРОВА

ДУОГҲЙ ЁМҒИР

Осмон шивирлайди. ДуогҲй ёмғир
Майсалар тилида пичирлар беҳол.
Ишққа аччиқ қилиб, хўрсиниб оғир,
Юрагимни отиб ўйнайди шамол.

Нечун томиримда музлади хуним,
Нечун гулханларим ёнмайин сўнди.
Кундузим қоронғу, ёруғдир туним,
Баҳор, мундин ортиқ ишқ берма энди.

Бас, шивирлама Осмон, йиғлама ёмғир,
Кўнглим чашмасида ўсган чечакман.
Севгининг кўз ёши бунчалар тахир,
Юлдузлари ташлаб кетган Фалакман!

КУЗГИ БОҒЛАР

Бу маҳзун боғларда кузнинг атри бор,
Дилгир хазонларни қўзғатадиган.
Нақшин олмалардек дув-дув тўкилиб,
Хаёл бор, дунёни тўзғитадиган.

Шамол бор – из солиб муздек нафаси,
Осмон ёноғини қизартиргувчи.
Чуватиб мезоннинг калавасини
Офтоб чивигидан улги бергувчи.

Ҳаёт дарахтида гарқ пишган фикр,
Богни кезиб юрган тоза ҳаво бор.
Бир аср эртаги куйланадиган,
Қадимий кўшиғу кўҳна наво бор.

Томчи шабнамлар бор — ял-ял марварид,
Ўн беш ёшли қизлар хуш кўрадиган.
Тағин бунда не бор, тағин бунда ким,
Мен бор! —
Бу боғларни туш кўрадиган.

НУРЛАР ТАБАССУМИ

Офтоб нурсиз нигоҳин сузар,
Куз кезинар фаромушхотир.
Ҳув олисда кенгликни чорлаб
Баланд тоғлар тиккан оқ чодир.

Беллари увишган кўчани
Уқалайди оёқлар изи.
Йўқланмаган меҳмон эрур Вақт,
Маъюс тортиб ичиккан кўзи.

Алдашни ҳеч истамаса-да,
Жунжикар Кун қуёш имидан.
Жилмаяр Куз — шохда порлаган
Муздек нурлар табассумидан.

* * *

Рўмолимни олиб силкитсам,
Хаёлимдан тўкиларми тун.
Яримтадир бу юрак асли
Қолган ярми ишқ билан бутун.

Жилмайиши ширин Қуёшнинг,
Жонидан дард ўтиб турса ҳам.
Кўзларимда қичқирган тошнинг
Жимлигидан гунгу кар Олам.

Қачон сўзлар безабон Дунё,
Тўр тўқирми Ишққа етгунча.
Нега бунча қилади имо
Дарахтлар ҳам йўлда кетгунча.

Рўмолимни олиб силкитсам,
Хаёлимга ёйиларми кун...

БЎШЛИҚ

Кўз пардаси туманли чирой,
Қайда қолди эшик тутқичи.
Ташналикдан нўст ташилар юрак,
Сўз уммонин бўлгайми ичиб.

Боғлаб олган жилвагар оҳанг,
Қанотларин ортга қайириб.
Саёз жойда шўнғиган наҳанг,
Қолар томчи сувдан айрилиб.

Куй занжирин парчалаб, узиб,
Наҳанг туйғуларни ютсайдим.
Ўратапмай оёқ остида
Сендан тезроқ чиқиб кетсайдим.

* * *

Тўрт ёним тор – ювиб осарман
Моғор босган хаёлларимни.
Шамол илиб кетмасин дея,
Қистираман саволларимни.

Нечун келур дунёга инсон,
Не боисдан қайтиб кетади.
Турфа эрур дунёнинг кўнгли,
Ким – шод, кимни маҳзун этади.

Тақдир азал пешонамизга
Ёзар турли имло ила хат.
Ҳар бандага ўз шеvasида,
Берар таскин, берар маслаҳат.

Тўрт ёним дор – ўртада ёлғиз,
Ёнадирман дўзахий ўтда.
Тортилган тўрт дор орасида
Тортилмаган бу бошим – битта.

БЕЛГИСИЗ ОДАМ

Танибманки ақлу хушимни,
Ўрганганим одамлар бўлди.
Андозалар олдим гоҳида,
Бу борада омадим кулди.

Бировини шеърдек ёд олдим,
Бирин билдим ўзимдан ортиқ.
Қайд этмоқчи бўлсам ўзимни,
Ўзим ҳақда бирор белги йўқ.

КУЗАТИШ

Тер чиқар меҳнаткаш тонгнинг юзидан,
Тушланиб уйғонар уйқудаги гул.
Бир-бирин қитиқлаб ўйнар майсалар,
Узун ёнбошлайди ёлғизоёқ йўл.

Куёшнинг таширфин кутиб ётади,
Ҳеч кимга сир бермас жуда ўйчан у.
Йўлнинг четидаги баҳайбат дарахт,
Ишга кузатади бутун кўчани.

* * *

Деразамни чертиб эсади шамол,
Тағин ёмғирларнинг товушида дард.
Тунда тушларимни йўқлаган ҳислар,
Бутун юрагимга келишингиз шарт.

Тўрт девор ичида тўрт ёним қибла,
Сиз деб боққан тараф меҳробдир, биллоҳ,
Сиз деб ўтган тунлар Қадр кечаси
Қўлларим узанган жой Маккатилло.

Англай олмаяпман тилмочсиз, дилсиз,
Ёнимда тўлғонган бахт шевасини.
Қарахлик.
Кузақда хўрсинган дарахт,
Йўқотгани каби ўз мевасини.

Ҳаволарнинг намчил, тоза нафаси,
Тоғларнинг қайтариқ — акс-садоси,
Дарёларнинг асов ҳайқариқлари
Ушоқ юрагимга кўчган эй, ҳислар —
Бутун юрагимга келишингиз шарт.

Гўзал БЕГИМ

Намчил шовуллайди қирмизи мавжлар
билтур қайиғимда умидлар тирбанд
денгиз шеър келтирар қароқларида

Узилган изтироб ишларин улаб
камалак ҳовурига жонидиш тутдим
шамол шеър келтирар — болишлари нур

Кафтим чизикларин бошлари эгик
кўнглим чизиклари кўёнга қарар
осмон шеър келтирар — кафтлари юлдуз

Оҳ шаклида ёғар кумуш томчилар
ёмғирпўшим узра булутлар ҳил-ҳил
ёмғир шеър келтирар — атиргул

Сийё ранг кунларим қушга эврилган
ямалган қулулар қўлимдан тутар
япроқ шеър келтирар яшилдир умрим

Эшигимдан кирмай қолган митти гул
тушимдан чиққиси келмас гулларнинг
шудринг шеър келтирар ялтирар кўнглим

Марварид кўприқдан ўтар кўзларим
ҳовучларим тўла юрак — Кўҳинур
ҳаво шеър келтирар нигоҳлари хур

ПАТҚАЛАМ

Мат назар Абдулҳакимга

Ҳаммаёғим
юрак —
қўлларим
қиқирлаб юборар
қайноқ яшиллик
кўзларимни кўкка узатсам
кипригимни чертар
дарпардамда осма ёруелик

нурга арқон солар сўзларим
қанотларим
табассумли орзу садоси
ерга қараб кетиб бораётган ёмғир
ерга қараб қайтиб келаётган ёмғир

нигоҳимнинг йўллари очиқ
қўнғироқтул
ясайди
жимлик
сочларимнинг узунлигида
кечар куннинг саслари ёйиқ

мана қаранг қўлларим бўм-бўш
соям узра япроқ сояси
патқаламим менинг шамол кемаси
патқаламим бўйдор
Ёлғизлик

* * *

Овозинг — Бахт
юрагимга ташриф буюрган
олислаб-яқинлар
ўйларим ичра
қулоғимда жимирлар
кўзимда потрар
кўзгута тикилар табассумларим
олис оқшомларга бир чизиқ ташлар
симларни иситиб
пешонамга ёзилишни истаган овозинг

* * *

Кел
 ажнабий тилда ўқи
 юрагимни ўнгу тескарисига
 гул тут титроғимга
 эгил хўрсиниқларимга
 ранглар билан парчала сассизликни
 кўпроқ гул келтир
 ўзинг тушунмайдиган ушбу жимликка

ОРАЛИҚ

Парда
 парда ортидаги фикр
 фикрни қучаётган аёл
 ва аёл кўзидаги суврат
 туйғулар ортида ёнаётган шам
 Келаётган сабо кетаётган сас
 умиднинг ёнлама томони
 бармоғимдан сочларимгача
 оқиб ўтаётган нилуфар дарё
 Ҳаво оқимидаги қушча
 такрор ҳаракати ўша қушчанинг
 ва ҳеч кимга яқин йўламаган шафқат
 кўксимдаги гулнинг парвози
 Борлиқ
 тутун орасида ўсаётган майса
 табассуми юрагинг изин
 кўкка узатилган битта қўл
 ва қоғоз қўғирчоқ тунлари
 Мовийлик четлари чайилган
 дарахтларда тонгли тўлқинлар
 кўзларнинг чўкинди шафағи
 кўзларингнинг изи оралиқ
 Паришон сўқмоғи хаёлнинг
 бармоқларим учи ҳарорат
 мендан кетиб бораётган ёмғир
 ҳам япроқ остида ҳўл ҳаё
 Оёқларинг уйқуси масофа
 кичрайган сабрнинг увоғи
 қирғоғи исмингнинг чандилган
 ва менинг кўзларим қораси

Шукур ЖАББОР

Н БАРЗАХ ЭШИГИ
Ламошпомга етиб бормай,
Хабар етди "ўтди биров".
Ишга тушди ҳориб-ҳормай,
Белкураги асов гўрков.
Бири тонгда, бири шомда,
Бир кундаёқ икки дафна.
Гўрков чолни қўйди ғамда,
Ойсиз оқшом сочар гафлат.
Вақти-бевақт одам емиш,
Ернинг кўнгли бузилади.
Марҳум тана қўйган эмиш,
Иш узоққа чўзилади.
Тирикчилик мазорида,
Чол ва ўғил ишлар ҳалол.
Тирик-ўлик бозорида,
Салом бергин, шулар «далтол».
Кўнғир ерни одам эмас,
Қуёш ҳам кўрпа қилди.
Кўрқувзорда бир хунук сас
Буни анов мурда қилди.
Чолнинг опшоқ сочи билан,
Шом қалпоғи бош қорайди.
Оқ нарсалар демак, билгин,
Кўз гавҳари, қош қорайди.
Ёруғлиги мисли чироқ,
Фақат кафан ёнса керак.

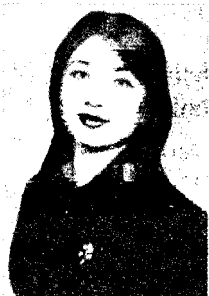
Бундай чоғда айтай бироқ,
Керак бўлар бир довиюрак.
Дафиназор қамишларин,
Шитиридан юрак ўйнар.
Най пуфлаган куйнинг номи:
Қасра суяк, ракси марг.
Чол ва ўғил эзар гоҳи,
Тун, сукунат қовирғасин.
Манзаргоҳдан қочган моҳи,
Ким бу чоғда гимирласин.
– Ёришса, хўп гўрга эди,
Тезроқ, болам, фонус ёндир.
Белкурагим чаппа бўлди,
Илдиэми ё устухондир.
– Ота анов қора нима,
Қоронғунинг дарчасими?
– Қўрқма болам, балки соям,
Ё этагим парчасидир.
Бола кўнгли кўп увишди,
Қоронғунинг иши курсин.
Лаҳад оғзин ёпиш керак,
Нарида чол тош қидирсин.
Қўрқувнинг қоқ ўртасида,
Тун найзаси - кирар тикан,
Бола ўлчар гўр ичини,
Семиз марҳум сигармикан?!
Шу пайт қўлига тегди,
Совумаган эт парчаси,
Тўлғонарди гўристоннинг
Сулувгина бир «маржа»си.
Бола қаттиқ бақирдики,
Танглайи берк — овоз чиқмас.
Ранги шундай оқардики,
Ҳатто кафан бунча оқмас.
Шу тобда чол қилар ҳавас,
Ҳаловатли ўликларга.
Ва шошилиб ёқар фонус,
Бола ҳушин олган гўрга.

Кўзларига ишонмайди,
Кўп воқеа бундан ўтар.
Дўзахийга кавлабмиди,
Катта қора илон ётар.

УШТУРНОМА

1. Ҳей, аҳли карвон,
туя минганлар,
беркиниб бўлмас
қўйлар ичига.
2. Ҳей, аҳли карвон,
айбим нимадир,
туянг устида
ит қопса сени.
3. Ҳей, аҳли карвон,
туяларингни
суғориб бўлмас
чўмичинг билан.
4. Ҳей, аҳли карвон,
бу туяларинг
барибир бўкирар
элакка қолгач.
5. Ҳей, аҳли карвон,
битта бўлсанг ҳам
ризқинг бошқамас,
нонинг ҳам туя.
6. Ҳей, аҳли карвон,
эчкинг ердас,
шамол учирди-ку,
туянгни ахир.
7. Ҳей, аҳли сарбон,
оҳиста юринг,
орангиздалир
оромижоним.

Маърифат МИНГБОЕВА

КЕЛМАСАНГ...
Кўзларимга бир туп гул экиб,
Эртаю-кеч сени қутаман.
Сен келмайсан интизор қилиб,
Юрагимни қирга элтаман.

Юрагим мисоли қизгалдоқ,
Қирларда қонига ботади.
Юрагим сирини ой олиб,
Ҳижронингда тонлар отади.

Соғинчим пойингда поёндоз,
Гулларим изингда очилгай.
Кўзимга тугилган гавҳарим,
Келмасанг сўкилиб сочилгай.

ЎН САККИЗ БАҲОРИМ

Ўн саккиз баҳорим, кечир қаршингдан,
Юрагим қон бўлиб ўтаётирман.
Ҳасратга бегона сўлмас боғингда,
Бир хазон ғунчани тутаётирман.

Дунё тебратмагил менинг бешигим,
Кафтдеккина армон ухлар кўксимда.
Аламлар титратар мажруҳ қалбимни,
Маъюслик ин қуриб ҳар кун сўзимда.

Бир зумгина тўхта, дуо қил фалак,
Ёлғиз кўйма, асра кўркам баҳорим.
Шодликнинг сувини ичсин бир гунча,
Ўн саккиз минг олам билсин қарорим.

ПИНҲОНА СИРСИЗ

Кимнинг юрагида пинҳона сирсиз,
Кимнинг бир умрга кўнглига азоб.
Мунис кўзларида қотган сиймонгиз,
Шунинг ўзи унга тугалмас савоб.
Юрагида шодлик униқиб кетди,
Қайғулар чанг босди чордона қуриб.
Фақат Сиз қолдингиз ва Сиздан қолди,
Ўчмас хотиралар кўксига уриб.
Унинг кўзларида оҳим бўлдингиз,
Кўнглига йўл топиш Сизга бир имкон.
Субҳидам шудрингда чўмилса ҳар гул,
Сиз куёш бўлсангиз гулга ўшал он.
Шуълага тўлади ҳаёти буткул...
Кимнинг юрагидан жой олган сирсиз...

* * *

Сизни кўриб паришонхотир,
Сув бўйида узоқ қолибман.
Таниш чехрангизга тўёлмай,
Қайта-қайта сизга боқибман.

Жилмайишиб бир-биримизга,
Қучоқлашиб турибмиз бир дам.
Ярашибмиз, ўтган кунлардай,
Биздан чекинибди қора ғам...

Тушимга кирибди онам...

КАФТИНГИЗГА

Кўзларингиз тафти илитди,
Дилим сархуш лабларингиздан.
Минг бор ўлиб, минг бор тирилдим,
Кафтингизнинг чизиқларида.

Бир ҳовуч тупроққа айлансам,
 Пойингиз ўпардим авайлаб.
 Ёмғир бўлолсайдим, кошкийди,
 Сочингиз бағрида юмалаб.

Томирингизда қон бўлиб оқсам,
 Яшасайдим юрагингизда.
 Мен қолсайдим, умрбод қолсам,
 Ўша маҳзун кўзларингизда.

Жон берайин шабнами бўлиб,
 Сиз боққан гулларнинг япроқларига.
 Ва тирилсам, мен тақдир бўлиб,
 Кафтингизни чизиқларида.
 Яралсайдим тақдирингизда...

* * *

Тоғлар бағри бугун қип-қизил,
 Лолазордан кийибди либос.
 Зора, гулдек тўкилса шунда,
 Юрагим, дардингни гулга ос.

Гўё кўз ёшларим шарқираб,
 Тоғда фарёд солиб оқар оҳ.
 Юрагимдан оқиб сим-сим қон,
 Зиёул сувдан тилайман паноҳ.

Ял-ял ёнган лолақизғалдоқ,
 Ўйламас қай куни битишин.
 Билмас неча баҳор юрагим,
 Лолақизғалдоққа етишин.

ШОДЛИККА ЕТГАН ЮРАК

Юрагим гурсиллаб ларзага келди,
 Завқлар секин келиб соғинчим кучди.
 Энг буюк орзумни елпиб майин сас,
 Хаёлларим олиб турналар учди.

Баҳорий гуллар унди қалбимдан,
 Умидларим шодлик сувини ичди.
 Кўнглимга ҳамроҳлик қилган сабрлар,
 Нурларга чулғонган либослар бичди.

Нурдан либос кийиб олиб юрагим,
Бағрига сингдирди шодликни бутун.
Ўйнашди гуллар-ла майин шаббода,
Лабларига босди хуш бўйини тун.

Анвойи ифорлар анбар таратиб,
Кўзим гавҳарига юлдуз қўшилар.
Қизгалдоқ кўзларин ўзга қаратиб,
Нурафшонлик ёдусига чўмилар.

Тонг кўйлаги этаклари нопармон,
Кўшиққа жўр бўлар чақнаб нигоҳим.
Уммондек давр орзумни ўтди,
Ниҳоят фалакка етибди оҳим.

* * *

Кузнинг этагига осилар армон,
Йилларнинг бағрида қийналар алам.
Юрагим дардини япроққа илиб,
Дарахтга бошини қўяди бир ғам.

Табиат ҳукмидан қочаолмас куз,
Япроғин тўкади маънос сарғайиб.
Тўкилар дарахтга осган ғамларим,
Ерга бош қўяди секин мунғайиб.

Шамолдай изғийди улар тўзишиб,
Қалбгинам қоларди бўм-бўш хувиллаб.
Табиат измига бўйсунди қиш,
Кўксимга қор ёғар аста гувиллаб.

Гўё оппоқ қордай орзуларимдан,
Нурли либос кийиб олар шодлигим.
Ҳайратим кўзимга бир туп гул экиб,
Соғиниб баҳорин кутар борлигим.

Зебунисо ТУРКОН

Бир шоир ишқида ўқиндим,
У эса ҳилолни кўзлайди.
Қоғозга шеър бўлиб тўкилдим,
Қаламим қўшилиб бўзлайди.

У парво қилмайди оммага,
Художон, мен унга таяндим.
Суянса суянар самога,
Мен эса дарахтга суяндим.

Сезмадингиз кўксингизга,
Нилуфарлар экиб кетдим.
Муҳаббатнинг дарёсида,
Кўзингизга чўкиб кетдим.

Атиргулнинг тикони бор,
Қанча гўзал бўлмасин у.
Муҳаббатнинг имкони бор,
Кўнглингизга келмасину.

Оқавердим, оқавердим,
Қанча китлар йўлим тўсди.
Дарёларга ёқавердим,
Кўнглим ўсди, дилим ўсди.

Дарёларга ёқавердим . . .

ДАРАХТ

Ҳеч кимса
Эшитмас
Оҳларинг.

Шамоллар
Синдирди
Шохларинг.

* * *

Сиз келсангиз суюнаман,
Гар кетсангиз куйинаман.
Сувратингиз осиб қўйиб,
Қимтиб-қимтиб тўйинаман.

Тинглайвердим, тинглайвердим,
Бевафо ёр севги оҳин.
Кўзларимга экиб қўйдим,
Синиб ётган дарахт шохин.

ТУН

Уйғониб кетаман,
Сен йўқсан.
Дарахтлар
Хўрсиниб
Кўяди.

Юлдузлар
Деразам синдириб,
Оймомо
Бешичоқ сўяди.

Уйғониб кетаман,
Сен йўқсан.

* * *

Тунлари йиғладим
Кўксимни тўшаб.
Қайларда юрибсан,
Машрабга ўхшаб.

Бир умр ёлғизлик,
Азобин ютдим.
Сочлари оқарган,
Дарахтим менинг.

Бир умр, бир умр
Мен сени кутдим...

* * *

Ой билан керилиб боқасан,
Юлдузга қўшилиб оқасан.
Хазондай тўкилиб ёқасан
Муҳаббат, муҳаббат...

Ойлари тўкилган саҳросан,
Дарахтлар гуллаган воҳасан.
Мен гадо, сен эса даҳосан
Муҳаббат, муҳаббат...

Меники эмассан биламан,
Кўксимни ханжар-ла тиламан.
Тун билан қўшилиб ўламан,
Муҳаббат, муҳаббат...

Нуржаҳон АВАЗОВА

ТАҚДИР БУ

Тақдир – бу зиёдан яралган қуёш,
Тақдир – бағри ўйиб олинган бир най.
Тақдир – дил сипқорган ҳасратнинг ёши,
Тақдир заҳри мордир ниши мудом шай.

Тақдир – бу илк бора кашф бўлган китоб,
Тақдир – бу ижроси муқаррар ҳукм.
Тақдир – бу абадий янграган хитоб,
Тақдир – мавжудликдир, ўзгармас муҳим.

Тақдир – бу мен тушиб қолган бир элак,
Тақдир – бу зуволам қорилган илк ун.
Ундадир туйғулар керак, нокерак,
Мен унда саргардон – кутиб қутлуғ кун.

Бошим узра чархдир ҳислар тўзони,
Ўйлайман ненидир, нени жонсарақ?
Гувлайди теграмда ҳислар бўрони,
Истайман ненидир, нени жон ҳалак.

* * *

Бу ёлгон дунёнинг рости бормикан?
Покдомон эканми, мақр ёрмикан.
Бахтим деб топганим қайғу зормикан,
Билолмай ўртада ҳайрона ўзим.

Вафода хиёнат ва ёлгон кўрдим,
Беғубор ёшликка хазон хон кўрдим,
Бахт асли саробдир – ҳар замон кўрдим,
Англолмай кўзлари гирёна ўзим.

Аёлнинг қирқгадир жони дейдилар,
 Қирқи ҳам жабрингдан тўйди, куйдилар.
 Қўш кўзинг — қўш жаллод бағрим ўйдилар,
 Кўйингда гул ёна, вайрона ўзим.

ТУҲФА

Қизғалдоқлар — қизил қоним,
 Титраган барг — ширин жоним.
 Офтоб нури — дил инъомим,
 Туҳфам қабул этгин баҳор,
 Ошёнимга етгин баҳор.

Ой — қалбимнинг жароҳати,
 Тун — хаёлим ғорати.
 Сенсан умрим роҳати,
 Кўзларимда кулгин баҳор,
 Ифорларга тўлгин баҳор.

* * *

Ҳаёт тўзонида умрим йўқолди,
 Ҳислар бўронида кўнглим йўқолди.
 Унут дил қабридан умиддек ундинг
 Кўнглимни мангулик кўксига кўмдинг.
 Нигоҳинг туган сўнг ҳаёт ифорин,
 Ҳайрат ёшларидан кўкардим қайта.
 Номладим ул кунни Лайлатул қадр,
 Юксала бошладим номингни айта.

ЖАВОБСИЗ СЕВГИ

Тим қора, тим қора ёр кокилидек,
 Қоп-қора, қоп-қора армонли кўнглим.
 Сукунат — бутилган ишқнинг шовқини,
 Сенсиз чексизликдан келади ўлгим.

Юлдузлар — янчилган ишқнинг чўелари,
 Изғир ўзлигини унутган шамол.
 Жонимни ялайди ҳижрон тигелари,
 Сенга дил дарди-ла тилайман камол.

Бахтимнинг тахтида ҳоким бахтсизлик,
Ярим ой — яримга дилнинг дарчаси.
О, сенинг аъмолинг макр, аҳдсизлик,
Шу менинг ҳаётим барча-барчаси.

Қувнарсан сочингни қайғумга бўяб,
Бағрим қонларидан лабларинг олу.
Тоза ҳисларимга юзларинг чайиб,
Сўнгра ҳаётимга қуясан оғу.

... Мен йўқ эдим, дунёда эркам,
Жамолинг бор этди, кашф этди мени.
Сен сабаб борлиқда туғилдим қайта,
Тиз чўкиб санага буркайми сени.

Энди-чи, йўқликка юзтубан этиб,
Ҳажринг оловидан этурсан кабоб.
Наҳотки, йўқликдан борлиққа етиб,
Яна сенсиз қолсам шунчалар хароб.

ЧОРЛОВ

Бодом гуламади, гулади орзум
Булуг йиғламади, йиғлар соғинчим.
Сендан жуда-жуда кўпдир илинжим.
Истаклар рўёби бўлиб кел баҳор,
Ҳаёт шарбатига тўлиб кел баҳор.

Жамолинг оламини яшнатсин-о, кел,
Овозинг дил найин янгротсин-о, кел.
Меҳрга ташна дил яйрасин-о, кел,
Булутли умримда қуёшсан баҳор,
Шабнамдек мусаффо кўзёшсан баҳор.

Муножот АБДУЛЛАЕВА

* * *

Шу бугун қафасдан
Чиқиб келган қуш
Эркин териб емас ризқини.
Хавотирга солар уни доимо,
Ҳар бир пати узра титраган тўлқин.
Эрк, – дея ҳайқираар овозга тўлиб!

Тушларида эса ҳар куни
Юлдуз ўсиб борар қуёш каби кенг!
Кичкина юракда кенгаяр осмон
Булутлар сочарлар сокин қўлмакка –
Униб чиққан каби Нилуфар гуллар.
Тонг оқариб келаверар сўнг,
Қушнинг юрагида ҳамон хавотир...

* * *

Кеча дард мени ёндирди
Бугун мен дардимни ёндираман кеч.
Менинг гулҳанимда ёнсин азоблар
Эҳтимол –
Менинг қаҳқаҳам
Йиғлатиб юборар оғриқларимни...
Хуморимни ёзай азобни мушглаб.
Ўн дақиқа ўтар,

Қалбимда
Хукмрон бўлади беун —
Беҳислик.
Ва дардимни тўкаман сўнгра...
Мен дардимни ёндираман кеч!

* * *

Икки томчи сув,
икки томчи ёш,
икки томчи кўз,
иккита Қуёш.
Мен сузиб юраман Қуёшлар ичра
ва нурга чўмилиб тураман шаксиз.
Қора тунда вужуд соясин
кўрмагани каби ҳеч инсон
нурдан нурни излаб кўраман,
Қаъба ичра бергум кўнглимни.
Бу шаффоф шуълада шаффоф бу кўнгил
сийнасида тўкилади ёшлар.
Сувда бўй кўрсатган Нилуфар каби у
Тўлғониб-тўлғониб сочилди-кетди,
гўё ёмғир каби
пастан юқорига ёғар бу ёмғир!
Ногоҳ кўзларимга тун чўкди,
қорачиққа айланди зулмат.
"Энди ёруғликни Қорада ҳам кўр" —
дея шивирлайди номаълум бир сас.

* * *

Дилим қони билан
Бўяр эдим мен
Коинотни
Уммонларни қайтарар
Эдим Нафасим билан
Шафаққа мен тугар эдим
Ёруғлик аталган кўҳна Қуёшни.
Руҳим қопқасидан олинган
Сўзга алмаштирар эдим шафақни.
Кейин сўзларимни беаёв
Ҳавога сочардим юрагим қўшиб...
Чунки мен чарчадим дардни

Торгавериб
 Қаттиқ чарчадим мен
 Ярим оёқ бир тулпор каби!
 Чивин қанотидек томир –
 Жон қадрига ботган
 Ўқ томир ўша!...

* * *

Гулдан безор бўлган асаларидай
 умидларим минг учқун бўлиб
 учди-да кетди.
 Фарёдларим умид изидан
 бораётиб адашди ногоҳ.
 Чор-атрофга сочилар кўзлар
 нурлар қулаб тушар
 қорачиғимга!
 Тун киргандек бўлди дафъатан.

Вужуд – бу осмон.
 Сўнг порлади ягона юлдуз.
 Мен тундан эмас,
 ягона юлдуздан қўрқаман,
 ахир омонат осмон!

Ўз юрагининг ичидаги маҳбус
 ўша – менман...
 Юлдузга қараб
 на бир хаёллар сураман фақат...

Бағриндан неларни юлиб
 отасан
 гунча
 Ё қуёшга кулганингми бу!
 Унда қизил қондай
 ҳарир қўйлагинг
 жонсиз силкинади.
 Асаларининг
 беозор оёқлари каби
 Қизилранг,
 қийғос ранг

менинг қонларимга кўчиб боради!
Мен эса мунгайиб бораман гулдек
Қизил ранг,
қизил ранг...
Кейин
Сўна бошлайди
Дунё ошкор бўлади сенга,
Сен дунёни тушунган кунинг.
Рўё ошкор бўлади сенга,
Сен рўёни тушунган кунинг.
Ҳатто, тоғнинг қаттиқ тошлари,
Ундек юмшоқ туюлар бир кун!
Момик пахта оёғинга сўнг
Тошдек қаттиқ ботар куни бор!
Лекин —
Барисини англаган кунинг,
Мени ҳам англайсан...
Нафасинг ютиб,
Шеърларимни ўқийсан гунг — лол!
Мен ошкор бўламан,
Тафаккурингда...

Одинабону ҚУЛМУРОДОВА

Б АЙИҚ ПОЛВОН

Бир ўқирсам ҳайвонлар
Таъзим қилиб келади.
Фақат тулки қорнини
ушлаганча кулади.

Билади туголмайман,
Бир ямлаб ютолмайман.

ЭЧКИГА НАСИХАТ

Эчки тўқди бўёқни,
Роса еди таёқни.
Сигир бошин қашлади,
Насиҳатни бошлади.

— Ҳой, эчкивой, менга боқ,
Ҳаёт эмасдир ўйин.
Соқол бўлгани билан
Ақл бўлмаса қийин.

ҚОРБОБО

Ҳар янги йил келасан,
Қорбобожон, қорбобо.
Соқолингни силкитсанг,
Нур таратар, нурбобо.

Совгаларинг тенги йўқ,
Саваат тўла дур, бобо.
Кел сувратга тушайлик,
Ўртамизда тур, бобо.

Қорқиз опам кўзидек,
Ял-ял ёнар арчамиз.
Мустақиллик бахтидан
Бахтиёрмиз барчамиз.

ТҲЙДА

Қарға қақиллайверар,
Чумчуқ чирқиллайверар.
Булбул тўйиб сайрайди,
Жони дилинг яйрайди.

Ҳар галгидек айиқ жим
Қуён қайтишни ўйлар.
Тулки дейди: — Бўл иним,
Онаниг йўлиниги пойлар

БОЛАЛИК

Эртақларни —
тинлар эдим мен
Осмондаги
юлдузга боқиб

Кетар эди
Орзуларим ҳам
Юлдузларга
Қўшилиб оқиб

Шоҳ Машрабни
ўқиганимда
бирам гўзал
ўтарди кунлар

Ухлаб қолар эдим
баъзида
Юлдузларни
кучоқлаб тунлар

Зарифа АБДУЛҚОДИР

* * *

Бобом Эшмурод полвон хот ирасига

1
Длинг улуғ ҳар доим,
Тоғ бўлдингиз бобожон.
Етим-есир ёртига,
Боғ бўлдингиз бобожон.

Дўрмонликлар эслашар,
Шундай одам ўтди-я.
Тулпорининг ёлини,
Пари силаб кетди-я.

Боғ эдингиз бобожон,
Боғбон бўлиб ўтдингиз.
Тоғ эдингиз бобожон,
Тоғдай қўллаб кетдингиз.

2

Булбуллар ҳам ўша кун,
Сайрайолмай қолишди.
Беданалар ўша тун,
Сизга кафан солишди.

Тушларимга киради,
Бойчиборнинг юриши.
Кўз олдимдан кетмайди,
Кўзида ёш туриши.

Ор эдингиз бобожон,
Фанимлардан кулдингиз.
Нор эдингиз бобожон,
Нордай туриб ўлдингиз.

Сиздан кейин бойчибор,
Яшамоққа кўнмади.
Ўлаётган пайти ҳам,
Кўзида ёш тинмади.

Сиз кетган кун олапар,
Изингиздан кетди-ку.
Қайтиб келмай қишлоққа,
Тарки дунё этди-ку.

Охиратинг ҳар доим,
Обод бўлсин бобожон.
У ёқда ҳам топганинг,
Сабот бўлсин бобожон.

КУЗ

Кузнинг хувиллаган кўчаларида
Хазонлар шивиринг йиртар кўксимни.
Юлдузлар тўкилган кечаларида,
Ўзимни осаман, ўзимни.

Яланғоч дарахтлар тигилайди,
Сувратинг кетмайди кўзимдан.
Хазонлар қўшилиб йиғилайди,
Ҳаммаси ўтди-ку ўзимдан.

Ҳаммаси ўтди-ку ўзимдан,
Кўкда ой – хавотир турибди,
Пойлайди эрганиб изимдан.

Кузнинг хувиллаган кечаларида...

HACP

Юсуф СИДДИҚ

ЭВРИЛИШ

(Фанг аст ик ҳикоя)

Икки минг ...нчи йилнинг ёзи. Саратов қуёши олов пуркайди. Боз устига афғон шамоли чиябўридек увилайди. Шамол забтита олиб, кўз кўрмас баҳайбат панжалари билан кумларни ҳавога совуради.

Кум барханлари этагидан пахта далалари бошланади.

Туман ҳокими Тўракул шундай ҳавода йўлга чиққанидан пушаймон бўлиб, димоғида алланималардир деди. Шофер бошлиғининг гапини ё эшитмади, ё тушунмади.

— Нима, гарангмисан, машинани шийпонга бур, деяпман сенга! — деб овозини баландлатди ҳоким.

Туман марказидан то шу ергача беш-олти марта машинани тўхтатиб, радиатрга сув солишга тўғри келгани учун хуноби ошиб турган шофер аламини машинадан олди — қаттиқ тормоздан алмисоқдан қолган "УАЗ" мункиб кетгандек бўлди.

— Секинроқ боссанг ўласанми, ахмоқ!

Шофер яна миқ этмади. Рул ушлаган қўлларининг томирлари ўйнаб чиқди. У асабийлашаётган эди. Сабаби ҳоким бобонинг машинасини ҳайдайди-ю, бир неча ойдан бери маошдан дарак йўқ. Икки - уч марта айтиб кўрган эди, "очдан ўлаяпсанми, сабр қил, битта-яримта фермерга айтиб, пул тушуртириб бераман"дан нарига ўтмайди. Хотини "бугун ҳам пул тошиб келмасангиз, эшикдан киритмайман!"деб ўдағайлаб қолган.

— Шу ерда кутиб тур, — ҳоким машина эшигини очиб, ташқарига чиқди. Бу ерга нима мақсадда келганини эслаб, дили янада хуфтон бўлди.

— Э, келинг, келинг, Тўракул Жўракулович, биз томонларга сизни қайси шамол учирди? — диванда газета варақлаб ўтирган аёл истар-истамас ўрнидан турди.

— Сизнинг шамолингиз-да, Аломатхон.

Аёлнинг қалам билан чизилгандек ингичка қонлари "тушунмадим?" маъносида чимирилди.

"Оббо, қовун тушуриб қўйдим чоғи" деб ўйлади ҳоким ва шоша-пиша гапни улаб кетди:

— Пахтакорларнинг ҳолидан бир хабар олай дедим. Аломатхон Ҳамидовна, анча пайтдан бери бунақа шамол бўлганини эслолмайман.

— Шамол эмас, бало бўлди бу, — деди аёл юмшаб. — Мушт-дек-муштдек келадиган кўсакларни бир-бирига уриб, чақиб юбораяпти.

— Ҳа, ёмон бўлди.

— Шарофатхон, ҳў Шарофатхон, — деб чақирди аёл. Шийпоннинг бир бурчида комьпютер олдида куймалашиб ўтирган жувонлардан бири овоз берди:

— Эшитаман, опа?

— Аввал чой қўйиб юборинг. Сўнг туман гидрометстанциясига чиқиб сўранг-чи, қирчинингдан қийилгур шамоли яна неча кун бўларкан? Ҳа, яна, пахта заводига кўнғироқ қилинг, соз-лаш ишларини бугун тугатишмаса наладчикларнинг барини ҳайдаб юбораман.

— Хўп, бўлади, опа.

Ҳоким шийпонни зимдан назардан ўтказди. Ўтган сафар келганидан бери анча янгиликлар бўлипти. Ковролин гилам, замонавий мебеллар, "уй театри" деб юритиладиган телевизор. Беш-олти нафар хотин-қиз шамол тўхташини кутиб қандайдир сериал кўриб ўтиришибди. Улар ҳатто ҳоким бобога қиё ҳам боқиб қўйишмади. "Бунақа шароит ҳокимиятдаям йўқ. Замон энди шуларники. Пул — шуларда, иззат-обрў шуларники. Ордону медаллар ҳам шуларга. Беш йил ҳоким бўлиб, шапалоқдек мақтов қоғозини кўрмадим. Мана бу оймча олган мукофотларнинг саноғига етиш қийин. Фан доктори! Унвонларини санаб саноғига етиш қийин. Мен йигирма йилдан бери номзодлик ишimoni тугатолмайман", — деб ичқоралик билан ўйлади ҳоким.

Унинг хаёлларини мобил телефонининг шўхчанг кўнғироғи бузди. Аломатхон истар-истамас телефонни қўлига олди, ким телефон қилаётганини билгач, гулдек очилиб кетди.

— Алло, алло, эшитаман, Исҳоқ ака, бу сизми? — жувон кафти билан телефонни тўсди-да, ҳокимга қараб шивирлади:

— Исроилдан.

Аломатхон телефон тугмачасини атайлаб баланд товушда

эшитиладиган қилиб босиб қўйди чоғи, олис Исроилдан гапирётган Исҳоқнинг бухорий яхудийларининг лаҳжасида гапирётгани баралла эшитилиб турди.

– Аломатхон, сизни табриклайман. Ишлар тах.

– Вой, қандай яхши! Тушунтириброқ гапиринг, Исҳоқ ака?

– Экспертлар мой заводи лойиҳасини маъқуллашди. Фақат битта "аммо"си бор.

– Хўш-хўш?

– Суткасига 50 тонна чигитни қайта ишлаш учун хом ашё билан таъминлай олишингизга унча ишонишмаяпти.

– Буни бизлар ҳам ўйлаб қўрганмиз. Ҳозир пахта тозалаш заводимиз 1500 та деҳқон хўжалиги билан шартнома тузди. Ҳаммаси маҳсулотини бизга беради. Бундан кўра мой заводининг суткалик ишлаш қувватини ҳеч бўлмаганда яна беш тоннага ошириб беришсин. Тушундингизми?

– Тушундим, Аломатхон, тушундим. Фикрларингизни факс орқали юбора оласизми?

– Албатта, ярим соат, йўқ ўн беш дақиқадан сўнг факс жўнатамиз. Яна нима демоқчи эдингиз?

– Лойиҳани молиялаштириш масаласи?

– Биз бунга тайёрмиз. 50 фоизини ҳозир, 50 фоизини юк келиб тушгандан сўнг тўлаймиз. Маъқулми? Ҳа, айтгандай, ускуналарни қачон оламиз?

– Биринчи партиясини жўнатишга тайёрлаб қўйилган.

– Жуда яхши. Исҳоқ ака, яна бир гап. Ўзингиз биласиз, бизда қоракўлчилик ривожланган. Нима арзон – мол териси. Менинг хомчўтларимга қараганда бу соҳа ҳам яхшигина даромад берадиганга ўхшайди.

– Бали, Аломатхон, бали! Бу соҳада ҳам қўшма корхона очмоқчига ўхшасиз. Тўғри тоқдимми?

– Тўғри десаям бўлаверади. Пойабзал фабрикаси қуриш ниятим бор. Аммо қўшма-пўшма деб ўтирманг, юз фоиз ўзимизники бўлади. Фақат ускуналар билан таъминласангиз бўлди. Бу лойиҳа ўзимизнинг мини банкимиз орқали молиялаштирилади. Баҳонада банкирларимизни ҳам бир имтиҳондан ўтказамиз.

– Сизга гап йўқ, жуда олисни кўзлаб иш юритасиз. Мен экспертлар билан гаплашиб, натижасини сизга хабар қиламан.

– Маъқул.

– Яна гапингиз борми?

– Йўқ, Исҳоқ ака, саломат бўлинг.

– Хайр, Аломатхон. Ўзбекистонга, Бухоройи шарифга учрашгунча хайр!

Аломатхон мобил телефонни столга қўйиб, ҳокимдан кечирим сўрагандек бўлди:

– Узр, Тўракул Жўрақулович, вақтингизни олдим.

– Узр сўрашга арзийдиган гуноҳ қилмадингиз. Мен сизга қойил қолиб ўтирибман. Туманимизда биринчи бўлиб хусусий пахта тозалаш заводини сиз қурган эдингиз. Ҳозир туманда тўртта хусусий завод ишлаяпти. Қўшни туманларнинг деҳқонлари ҳам сизнинг завод билан шартнома тузганмиш деб эшитдим. Мини банкингиз туман иқтисодининг барометрига айланди. Яна мой заводи, Пойабзал фабрикаси дейсиз. Қойил қолмай, тан бермай илож йўқ. Табриклайман.

– Раҳмат, Тўракул Жўрақулович. Булар ҳали хамир учидан патир. Ҳаммаси олдинда. Бизга вақт етишмаяпти. Вақт югурук, унга етиб олиш қийин бўлаяпти. Бундай ўйлаб қарасам, умримни бесамар ишларга сарфлаб яшаган эканман. Афсус, афсус. Режаларим шунчалик кўпки, бунинг учун вақт етмасмикан деб кўрқаман. Қанийди, бошиқа ишлардан вақт орттириб Қариши метрополитени иккинчи навбати лойиҳаси устидаги ишимни тугалласам. Мақтаниш бўлса ҳам айтиб қўяй, бизнинг метроимиз Тошкентникидан ҳам, Самарқандникидан ҳам айрича гўзал бўлади. Метронинг барча станциялари буюк ажлодларимиз, шоиру ёзувчиларимиз номи билан аталади. Бедил, Ан-Насафий сингари. Марказий станция Соҳибқирон бобомиз номларида бўлади. Бу манзилни иккинчи Тоғмаҳалга айлантирамиз! Куляисизми? – Аломатхон суҳбатдошининг лабларидаги истеҳзоли нимкулчини пайқаб қолди. – Кулманг. Мамлакатдаги обрўли илмий муассасанинг мана бу хулосаси билан танишиб чиқинг.

Ҳоким жувон берган қоғозга кўз югуртириб чиқди. Аломатхон суҳбатдоши ҳужжат билан танишиб чиқишини сабр билан кутиб ўтирди.

– Мармар ўзидан нур таратар эканми? – сўради ҳоким ишон-қирамай. – Қизиқ, жуда қизиқ.

– Кеш мармари шундай хусусиятга эга. Бунинг учун махсус ишлов берилади, холос. Тасаввур қилинг, яқин-атрофда биронга ҳам электр чироғи йўқ, лекин ҳаммаёққа нимгатири ёруелик тушиб турибди. Соҳибқирон тушпори билан тун бағридан ойдек балқиб чиқиб келаяпти. Қўлида баланд кўтаришган тинчлик туғи. Дунёнинг қайси шаҳрида кўргансиз бундай манзарани?

Ҳоким саволга жавоб бермади. Нимаям десин, умрида Московдан нарини кўрмаган бўлса. Рўпарасида ўтирган аёл Япония, Америка, Англия, Олмония, Миср мамлакатларини ке-

зиб чиққан. Кезиб чиққангина эмас, ўша мамлакатларнинг студентларига маърузалар ҳам ўқиган.

Аломатхон суҳбатдошининг қош-қовоғи осилганини кўрмаганга олди. У бугун негадир ҳоким билан очилиб-ёзилиб суҳбатлашишни истаётганди. Бунга балки эски газета тахламларидан бирида ўқиган мақола, аниқроғи фельетон сабаб бўлгандир. Фельетон муаллифи "беш минг йиллик давлатчилик тарихига эга бўлган халқнинг нони нега бугун бўлмастир?" деган саволни кўндаланг кўйган ва бу саволга ўзи билганча жавоб беришга уринганди. Унинг таъкидлашича, деҳқоннинг нони яримта бўлишига, косаси оқармаётганига нотўғри маҳаллий бошқарув тизими сабаб бўлган эмиш. Гўёки ҳокимлар ўзларини ишлаётган қилиб кўрсатиш учун ҳар хил текшир-текширларни ўйлаб топишаётганмиш. Ҳар бир текширувчида айбдорни топиш режаси берилар экан. Режани бажармаган ходимнинг ўзи текшириларкан. Муаллиф битта қизиқ мисолни келтирган. Эмишки битта деҳқон хўжалиги раҳбари ҳоким рухсатисиз чигит экишни бошлаб, ҳаммадан олдин экиб бўлгани учун пахта майдонини бузиб, қайта экишга мажбур этилади. Бу ҳам етмагандек томорқага экилган бошқа экинлар шудгор қилиб ташланади. Ўзар деҳқон яна бошқалардан олдинроқ чигитни экиб кўкартириб олади.

Ҳокимнинг рухсатисиз чоппиқ қилгани, ғўзани суғоргани, чилпитгани, хуллас планни биринчи бўлиб бажаргани учун боши маломатдан чиқмайди. Ҳоким билан Деҳқон ўртасидаги ихтилоф ҳам энига, ҳам бўйига ўсиб бораверади. Хуллас, маддалаган яра бир кун пақ этиб ёрилади.

— Сенга менинг мансабим керак, шунинг учун ўлиб-тирилиб ишляяпсан! — дейди ҳоким Деҳқонга.

— Нима, арзимайманми? — деб кекирдагини чўзади Деҳқон ҳам.

Шундан сўнг текшир-текшир бошланади. "Ўйнашмагин арбоб билан, арбоб урар ҳар боб билан!". Шундай бўлади. Урганда ҳам қайтиб турмайдиган қилиб уради.

Йиллар ўтади. Деҳқон нон-насибасини териб еб, уйига, даласига қайтади. У энди қўл учида ишлайди. Парвозга интилган боласини елкасидан босиб:

— Қаёққа шошсан, учсанг анавилар боли-патингни юлиб ташлашади, — дейди. Сўнг ҳаётдан олган фалсафий ўитини айтади: — Болам, бу дунёда одам қозиққа ўхшайди. Қозиқнинг уч томони бўлсанг, уриб ерга киритиб юборишади, орқа

томони бўлсанг, пачағингни чиқаришади. Қозиқнинг ўртаси бўлиб яша — ерга ҳам кириб кетмайсан, калтак ҳам емайсан.

Файласуф — Деҳқон ҳар кун далага боради, юқорининг чизган чизигидан чиқмайди. Режани бажармаса ҳам, кун ўтарга ишласа ҳам у билан бировнинг иши йўқ. Гўёки дунёда бундай одамнинг ўзи бўлмаган!

Жувон фельстон қаҳрамони билан рўпарасида ўтирган ҳокимни ўзича қиёслаб кўрди — ер билан осмонча фарқи бор. Аввалгиси мансаб курсиси учун иймонини ҳам сотишдан тоймайдиган, бурнидан нарини кўролмайдиган бир нусха. Буни-си хийла замонавий, деҳқону талбиркорнинг меҳнатини қалдрлайди, уларнинг ёнига борганда ҳурматини қилиб, ётиги билан гаплашади. Баъзан деҳқоннинг фикрини ўзиникидан "юқори" кўяди. Дурустгина илми бор. Қачонлардир, ҳокимиятга келмасидан бурунроқ, битта ихтироси роса шов-шувга сабаб бўлган. Ихтиро масофадан бошқариладиган сабзи тўғраш комбайни ҳақида. Агрегат икки қозон, уч қозон паловнинг сабзисини бир неча дақиқа ичида сочининг толасидек қилиб, бир хил ўлчамда тўғраб ташларкан. Бу ихтиро мақтовга эмас, қаттиқ қаршиликка учрайди. "Ярим тунгача сабзи тўғраб, ҳангома қилинмаган тўй-тўй эмас, кўтар бунақа матоҳингни" деган қабилда гап бўлади. Шу-шу, электрон сабзи тўғрагич бузиб ташланади.

Ҳокимда янгиликдан ҳайиқиш кучли. Ҳеч вақт биринчи бўлишни истамайди. Сўзамол, аммо журъати кам. Шу сабабли ҳозир ҳам дилидагини тилгига чиқаролмай мум тишлаб ўтирибди. Дарвоқе, бундай расво кунда ҳокимнинг дабудруст ташрифидан мақсад нима?

Аломатхоннинг ўйга толганини кўрган ҳоким буни ўзича тушунди. Ернинг остида илон қимирласа сезадиган жувон ҳокимнинг нима ниятда, аниқроғи илтимос билан келганини анлаганга ўхшайди. Шу ўринда шоирнинг "Илтимосга кунинг қолмасин" деган машҳур сатрлари ёдига тушди. Ҳоким ўзи учун пул сўраб келгани йўқ. Сўрамайди ҳам. Аммо уч ойдан бери маош олмаётган шоферига иш ҳақи учун озроқ пул керак. Қолаверса ҳокимлик жойлашган бинонинг ижара пули тўланмаган. Пул деб кимга борсин? Бундай харажатлар давлат бюджетидан соқит қилинганига кўп йиллар бўлди. Ҳокимликлар ўзини ўзи маблағ билан таъминлашга ўтиб олган. Қўшни туман ҳокимликлари нафақат ўзини таъминлашга, балки кам таъминлан-

ган оилаларга, майиб-мажруҳларга ҳам кўмак бериб турибди. Улар катта-катта корхоналар, ширкатлар билан бемалол беллаша оладиган моддий ва маънавий кучга эга. Жамият шулардан қувват олиб, кундан кунга яшнапти.

"Мен вазифамни худдалай олмаётганга ўхшайман, — деб ўйлади ҳоким ачиниш билан. — Бўлатишса қасрда ишлайман? Ким менга иш беради? Тонготар йиғилишлар қилиб, фермерлар билан ёқалашидан бошқа нима ҳунар орттирдим?"

Ҳокимнинг хаёлини Аломатхоннинг ўқтам овози бузди:

— Тўрақул ака, номзодлик диссертациянгиз нима бўлди? Аллақачон ёқласангиз бўларди?

"Оббо, нозик жойимдан тугди-ку":

— Ўзингиз айтгандек вақт дефицит бўлиб турибди, Аломатхон Ҳамидовна.

— Тушунаман, аммо диссертацияга вақт топиш керак. Бугун келган илҳом эртага келмаслиги мумкин.

— Тўғри. Яқинда илмий ишимни қўлга олиб, варақласам, анча нарса эскиргандек кўринди. Олдинги жозиба йўқ...

— Хақ рост... Тўрақул Жўрақулович, хафа бўлмасангиз бир нарса сўрамоқчиман?

— Сўранг?

— Адашмасам асли касбингиз электрончи — муҳандис, тўғрими?

— Ҳа, шундай.

— Тилла берса арзийдиган касб! Нега ўз мутахассислигингиз бўйича ишламаяпсиз?

— Ҳоким бўлиб ишляяман-ку?

— Менимча халққа сизнинг ҳокимлигингиздан кўра муҳандислигингиз кўпроқ фойда келтиради. Ҳокимлик керак, элга раҳбар ҳам зарур. Лекин битта электрончи муҳандис тайёрлаш учун ойлар, йиллар камлик қилади. Хўп десангиз уюшмамизнинг бош мененжерлигини сизга берардик. Ойда бир марта чет элларга хизмат сафарига бориб турасиз.

Ҳокимнинг юзида иккиланиш аломати пайдо бўлди. Аломатхон қистовни кучайтирди:

— Мен ҳам дастлаб сизга ўхшаб иккиланганман. "Кимсан — вилоят ҳокимининг хотин-қизлар масаласи бўйича ўринбосари! Ҳамма соянгга салом беради". Ана шу иззат-ҳурматдан воз кечиб, амалиётга ўтиб тўғри қилган эканман. Қаранг, қўлимни қаёққа

узатсам егади. Бир вақтлар чет элларга бориб, иш ўрганган бўлсак, энди улар келиб биздан иш ўрганишяпти. Алжабрни ихтиро қилган боболаримиз руҳи олдида ҳамиша қарздормиз. Лекин бугун гурур билан айта оламиз — ҳозирги авлод ўз аجدодларидан анча илгарилаб кетди. Қўли қадоқ мана бу қизимиз, — Аломатхон Исроилга юбориладиган факсга имзо қўйдириш учун бир четда одоб билан кутиб турган Шарофатхонга ишора қилди, — фан номзоли, яна илмий иш қилаяпти, десам балки бировлар ишонмас. Бу аёл гўзанинг саноатбоп янги навини кашф этди. Турфа рангли пахта толаси устидаги тажрибаларидан ўзингиз хабардорсиз.

Ҳоким ялт этиб Шарофатхонга қаради — унинг тажрибалари ҳақида газетадан ўқиганди. Аммо шундай ажойиб олима ўзи раҳбар бўлган туманнинг чекка бир хўжалигида ишлашини билмаслигига ҳайрон бўлди. Албатта буни суҳбатдошига сездирмади, фақат ҳаяжондан тупугини қилт этиб ютишдан ўзини тўхтатолмади.

— Тўрақул Жўрақулович, таклифимни ўйлаб кўринг. Келаси ойда халқаро анжуман ўтказишимиз керак. Сизга ўхшаган мутахассиснинг ёрдами жуда-жуда зарур.

— Мен ўйлаб кўрай, Аломатхон Ҳамидовна, — ҳоким шундай деб кетиш учун ўрнидан турди. Унинг ҳаракатларидаги тараллуд жувоннинг эътиборидан қочмади.

— Тўрақул ака, бироз шошмай туринг, — деди ҳокимга, сўнг Шарофатхоннинг олдига бориб бир нималар деди. У тасдиқ ишорасини қилгач, қасққадир кўнғироқ қилди.

Аломатхон ҳокимнинг олдига қайтди:

— Тўрақул Жўрақулович, ҳокимият ҳисоб рақамига ёрдам жамғармамиздан маблағ ажратиш ҳақида топшириқ бердим.

Ҳоким алланечук бўлиб кетди. Кўз олдида шоферининг тунд қиёфаси қувноқ чехра билан алмашди. Лаблари титраб, кўзлари намланди. Ҳоким бироз турса йиғлаб юборишдан қўрқди — Аломатхоннинг қўлини сиқди-да, эшикка йўналди.

Йўл-йўлакай ҳоким замон ўзгариб кетганини, бугунги ҳаётни кечаги куннинг қаричи билан ўлчаб бўлмаслигини ўйлаб борди.

— Ҳокимликдан кетаман, Аломатхонга ўхшаб ҳаммасини бошдан бошлайман, — деб шивирлади у.

Ҳақиқий бўронга айланган шамол ҳам энди унинг гашига тегмаётганди, аксинча қўлтигидан кириб порлоқ истиқбол сари учириб бораётгандек туюлди...

Парда ИСМОИЛОВ

ХУШФЕЪЛ БЎЛСАНГ, ХУШ ЁҚАСАН

(Эрт ак)

Бир бор экан, бир йўқ экан, қадим замонда Қодир исмли бир ўрта ҳол деҳқон бўлган экан. У туни кун далада тинмай ҳалол меҳнат қиларкан. Деҳқоннинг Нодир исмли якка-ёлғиз ўғли бўлиб, у ҳам отаси сингари меҳнатсевар, хушфеъл, одобли экан. Улар тинмай ҳалол меҳнат қилганликлари учун ҳеч нарсадан зориқмай яшар эканлар.

Кунлардан бир кун деҳқон ўғлини ёнига чақирибди. "Ўғлим, — дебди у, — сенга мен бир насиҳат берай, бунга доимо амал қилсанг, кам бўлмайсан. Худо яратган ҳамма жонзотлардан саломингни канда қилма. Уларга одоб ва хушфеъллик билан муомалада бўл. Эй ўғлим, мен сенга бойликлар қолдира олмадим, уйли-жойли қила олмадим, аммо меҳнатсеварликни ўргатдим, мenden рози бўл". Шундан сўнг ота бу ёруғ дунёдан кўз юмибди.

Нодир отасини иззат-икром ила кўмибди. Барча маросимларини ками-кўстсиз ўтказибди. Бир куни у ўтин келтириш учун болтасини олиб, ўрмонга борибди. Ўрмонни узоқ кезибди, чунки қуриган дарахт йўқ эмиш.

Кечга яқин қурий бошлаган улкан бир дарахт ёнига келиб қолибди. Дарахтга:

"Ассалому алайкум, эй улкан дарахт, сенга эҳтиромлар бўлсин. Мени кечир, қуриган экансан, сени кесиб ўтин қилмоқчиман", дебди.

Шунда дарахт одамдек тилга кириб:

"Эй одобли ўғлон, мен минг йилдан буён шу ерни манзил тутганман, не-не сиру синоатларга шоҳид бўлганман. Лекин сендай одобли кишини учратмаганман" — дебди. Сўнг дарахт яна сўзини давом эттирибди:

"Кеч кириб қолди, бу ерда жуда ваҳший девлар ва даррандалар бор. Сен менинг ковагимга кириб, бу кеча жон сақла, эртага мен сенга бир мўъжиза бераман, у сенга асқотади".

Дарахтдан дарча очилибди, Нодир дарахт ковагига кириб, кечани хавотирсиз ўтказибди. Эрта тонгда ковакдан чиқибди. Дарахтга эҳтиром билан салом берибди. Шунда дарахт болага: "Менинг иккита қуримаган шохчам қолган, шуларни кесиб ол. Бирини ерга эк, иккинчисини ўзинг ол. Қачон бошинга бирор мушкул иш тушса, у сенга ёрдам беради", дебди.

Нодир дарахт айтгандай қилибди. Биринчисини экибди, иккинчисини ўзига олиб, йўлга равона бўлибди. Йўл юрибди, йўл юрса ҳам мўл юрибди. Бир пайт ўрмон четигаги бир кулбага кўзи тушибди. Кулба эшигини оҳиста тақиллатибди. Ичкаридан дағал бир овоз келибди:

"Менинг оромимни бузган ким ўзи, ҳозир чиқиб бир яхламай ютаман".

Эшик очилиб, оғизлари буришган, ҳамма билан урушган, одам топа олмаса, ўзи билан ўзи урушадиган бадбашара ялмоғиз камшир чиқиб келибди. Нодиржон қўлини кўксига қўйиб:

"Ассалому алайкум, эй ялмоғизларнинг энг улуғи, энг доноси!", дебди. Ялмоғиз ўзига бундай хушмуомала муносабатда бўлган кимсани кўрмаган экан. Шунинг учун барча ёмон одатларини бир пас унутиб, кўнгли меҳрдан юмшабди ва болани уйига таклиф қилибди. "Эй ўғлон, уйимга кир, меҳмоним бўл" — дебди.

Нодиржон ялмоғизнинг уйига кирибди. Ялмоғиз уни обдон меҳмон қилибди. Лекин бора-бора кўнглидаги меҳрдан ялмоғизлик қаҳри устун кела бошлабди. У болани сеҳрли кўлга чўктириб, уни қайнатиб егиси келибди. "Эй ўғлим, анчадан буён тиниқ ва тоза сув ичганим йўқ. Кўлдан сув келтирсанг" дебди. Кўлни ялмоғиз сеҳрлаб қўйган экан. Кўлга одам ёки бирор жонзот тушиши билан вақирлаб қайнар, уни ҳил-ҳил қилиб пишириб берар экан. Қирғоқлари ҳам жонзот келиши билан кулаб тушар, қирғоқда турган жонзот ялмоғизнинг емишига айланаркан. Нодиржон кўлга яқин келиб:

"Ассалому алайкум, эй гўзал сув, сенга чексиз тасанно улкан кўл" — дебди.

Бундай хушфевъллик кўлга хуш ёқибди. Шунинг учун қирғоқлари кулаб тушмабди. Шу пайт қўйнига солиб қўйилган дарахт шохчаси ҳаракатга келиб, ўзининг борлигини сездирибди. Нодиржон новдани кўлга олса, шунда новда одамдек тилга кирибди:

"Эй ўелон, — дебди у, — сен жолугар олдига бориб «Сув ололмадим, чунки кўлнинг қирғоқлари баланд экан, қандай олишни кўрсатинг» дегин. Бола ялмоғизнинг олдига келиб, шохча айтган гапни такрорлабди.

Ялмоғизнинг жаҳли чиқибди. "Ярамас кўл нима учун менга қарши борди экан", дея дарғазаб бўлиб кўлга яқин келибди. Шунда боланинг кўлидаги дарахт шохчаси ўз-ўзидан ўсиб, ялмоғизни кўлга суриб йиқитибди. Кўл эса қозондек вақирлаб қайнабди. Бир пасда ялмоғиз бир бўлак пишган гўштга айланибди.

Буни кўрган дарахт шохчаси яна гап бошлабди: "Нодиржон, бу ялмоғизнинг пишган гўштини ол. Бошқа нарсага эътибор бермай, йўлга туш. Уч кеча-ю кундуз юрсанг, бир тоғнинг ёнидан чиқасан. У ерда жуда кўп тошлар ва катта харсанглар сочилиб ётибди. Сен ялмоғиз гўштини менинг устимга қўй ва отиб юбориб кут".

Бола уч кеча-кундуз йўл юрибди. Куриган дарахт ёнидан ўтаётса не кўз билан кўрсинки, қуриган дарахт ўрнида у эккан шохча гурқираб ўсиб ётган эмиш.

Нодиржон йўлида жуда кўп қаршиликларга учрабди. Ваҳший ҳайвонлар, даррандалар, ёвуз кучлар унга тўсқинлик қилишибди. Лекин бола уларга хуш муомалалик билан жавоб қайтарибди. Дарахт шохчаси ҳам ёрдам берибди. Жуда кўп машаққатлар билан айтилган тоққа етиб келибди. Шохча устига ялмоғизнинг пишган гўштини қўйиб, тошларнинг устига олибди. Шохча тошлар устидан ялмоғиз гўштини олиб учар экан, қаердан ўтса, у жойдаги сеҳр кетиб, тошлар одамларга, харсанглар биноларга айлана-рмиш. Шундай қилиб, улкан, кўркам шаҳар пайдо бўлибди.

Шаҳар одамлари Нодиржонни подшо олдига олиб боришибди. У подшога ҳам хурмат-эҳтиром билан салом берибди. Одоб сақлаб, эгилиб турибди.

Шунда подшо гап бошлабди:

"Эй одобли ўелон, сен одобинг туфайли, бизни беш юз йиллик сеҳрдан озод қилдинг. Ялмоғиз билан орамизда гап қочди. У бизни сеҳрлаб, тош ва харсангларга айлангириб қўйди. Сен бизни озод қилдинг. Агар рози бўлсанг, менинг якка-ю ёлғиз қизим бор. Уни жуфти ҳалолликка олсанг. Мен қариб қолганман, юртни бошқарсанг", дебди.

Нодиржон подшонинг таклифини қабул қилибди. Етти кеча-ю, етти кундуз юртга тўй-томоша бериб, подшонинг қизини никоҳига олибди. Ўз хушмуомала ва одоби билан машҳур бўлган Нодиржон подшонинг маслаҳатларига амал қилиб, юртни одиллик билан бошқарибди. Эл-юртнинг хурматли ва одил ҳукмдорига айланиб мурод-мақсадига етибди.

ҚУРБАҚА ҚАРЗДОР БЎЛДИ

(Эрт ак)

Бор экан, йўқ экан, қадим-қадим замонда ер юзида мукам-маллик қарор топмаган пайтларда, Оллоҳ ҳар куни жонзотларнинг қилган яхшиликларига қараб ризқ насиба тарқатар экан.

Жонзотларнинг ризқини ўлчаб бериш ўша даврнинг энг пок-домон жонзоти ҳисобланган тошбақа зиммасига юклатилган экан.

Диёнатли тошбақа ҳамиша виждон ва инсоф билан жонзотларнинг ризқу насибаларини тарозида тортиб берар экан. Дунёда ҳамма жонзотлар тошбақанинг адолатчилигидан мамнун эканлар. Кунлардан бир куни тошбақанинг олдига қурбақа келиб:

– Эй, жаноб тошбақа, сенга мен бир илтимос билан келдим, – дебди. "Айг, илтимосингни эшитай" – дебди тошбақа.

Қурбақа гап бошлабди:

– Менинг ризқим нафсимни қондира олмаяпти. Ризқ тарозиси сенинг қўлингда. Илтимос, менга бошқаларнинг ризқидан озгина қўшиб юборсанг, буни ким ҳам билиб ётибди. Мен бу хизматинг учун сендан бир умр қарздор бўламан. Сени ҳам қуруқ қўймайман.

Шунда тошбақа:

"Эй, қурбақа, шайтонлик қилиб мени йўлдан урмагин. Мен бир умрга дунё жонзотлари олдида шармандаю-шармисор бўлиб қолмайин", – дебди.

Қурбақа жуда кўп ялиниб-ёлвориб охир оқибат тошбақани кўндирибди. Тошбақа бошқаларнинг ризқу насибасидан чегириб, қурбақанинг ризқига озгина қўшибди. Ўша куни қурбақа роҳат қилиб еб ичибди. Худо бу ноҳақликдан дарҳол огоҳ бўлиб тошбақа ва қурбақани ҳузурига чорлабди-да:

"Эй, тошбақа, нима учун сен бундай ноҳақликка йўл қўйдинг? Дунёдаги ризқ-насиба ҳар бир жонзотнинг амали ва қилган эзгу ишлари учун берилади-ку! Сен эса қурбақадай танбал, эзгудикдан четда юрадиган, назари паст жонзотга кўпроқ ризқ бериб, мен белгилаган мувозанатни буздинг. Мен сени ҳам, қурбақани ҳам жазолайман" – дебди ва қурбақани оёғидан ушлаб ботқоққа отиб юборибди. Шундан буён ризқ – насибасининг тайини бўлмаган қурбақа ботқоқда ваққиллаб юрган эмиш.

Худо тарози паллаларига амр қилиб, "тошбақанинг ҳар икки томонига ёпиш", дебди. Тарози паллалари бориб тошбақага ёпишиб олибди. Шундан буён қурбақа ва тошбақанинг қилган хиёнати "тошбақа тарозибон, қурбақа ундан қарздор экан" деб эртақларда айтиладиган бўлибди.

Қамчибек КЕНЖА

КҮНГИЛ КҮЧАЛАРИ

III

(Ҳикоя)

Талабалар пахтага жўнаб кетишди. Ётоқхона бир кунда эгаси кўчиб кетган ҳовлидай ҳувиллаб қолди. Зафар касаллиги сабабли пахтага бормади. Кечқурун ўртоғи Комилни Фарғона поездига кузатиб қайтди. Трамвайларда одам сийрак эди. Гўё ҳамма пахтага кетгандай. Йигит студентлар шаҳарчасига чалкаш хаёллар билан етиб келди. Бекатда тушди-ю, қалби бўм-бўш бўлиб қолганини сизди. Одатда қий-чув, бақриқ-чақриқлар осмонни тўлатган, ётоқхоналарнинг деразаларидан турли хил тилда, овозининг борича ҳайқириб турадиган магнитофонларнинг ҳам уни ўчган, талабалар билан тавжум бўладиган ётоқхонага яқинлашар экан, ҳамма хоналарнинг чироқсиз эканлигини кўриб, юраги увишгандай бўлди. Фақат биринчи қаватнинг коридоридагина чироқ ёниқ эди. У столга эгилганча, мудраб ўтирган қоровулга ҳам эътибор қилмай, зиналардан шошилмай юқорига кўтарила бошлади. Уларнинг деразаси ётоқнинг орқа томонига қараган эди. Коридорнинг чироғини ёқмоқчи эди, ёнмади. Гутурт чақиб, эшикка калит солди. Чироқни ёқди-ю, ҳатто туфлисини ҳам ечмай қаравотга ўзини ташлади. Орадан унча кўп вақт ўтмаган ҳам эдики, эшик оҳиста чертилди. Зафар бошини ёстиқдан хиёл кўтариб, бир зум озроқ ҳадик, ҳам гижиниш билан индамай кулоқ солди. Эшик яна чертилди.

– Ким у? – Зафар ирғиб ўрнидан турди.

– Мен, Зафар ака, – бу Қароматнинг овози эди.

– Қираверинг, – Зафар бўшашиб қаравотга қайта ёнбошлади. “Ё тавба, бу қиз нима қилиб юрибди шу пайтда? Пахтага бормадимикин?”

Зафар Кароматни ёқтирмасди. Қизнинг дуч келган йигит билан чақчақлашиб кетавериши, бўлар-бўлмаста илжайвериши йигитнинг гашини келтирарди. "Табассуми текин қиз", дерди у. Ўзининг фикрича, "қизлик назокатидан, нафосатдан маҳрум бўлган, ҳаёдан, гурудан сал кечроқ туғилган" Кароматнинг дўрдоқ лабларига аҳён-аҳёнда ачиниш билан назар ташлар ва юзини буриштириб бош чайқаб қўярди. Шунга қарамай қизнинг улар хонасидан оёғи узилмаслиги йигитнинг ошкора газабини қўзғатарди: "Ёмон кўрганнинг пешонанга битибди, дегандай, бунча суйқалмаса?.."

– Мумкинми? – эшикдан Кароматнинг кенг пешонаси ва ясси бурни кўринди. – Шу ердасиз, Зафар ака? Қўрқиб чироқни ҳам ўчириб ётувдим. Сизнинг пахтага кетмаганингизни билувдим. Ҳозир оёқ товушингизни эшитиб қолдим. – Қиз хона ўртасидаги стуллардан бирита омонатгина ўтирди.

– Қасдан эшига қолувдингиз менинг пахтадан қолганимми? – Зафар ҳамон ёнбошлаганича ажабланиб унга қараб ётарди.

– Қизлар айтишувди.

– Шунақа денг. Ўзингиз нега пахтага бормадингиз?

– Академ отпусқадаман-ку. Қарзларимни топширишим керак.

– Думларимни денг. Ундай бўлса ётоқдан қанақасига жой беришган сизга? – Зафар бошини ёстиқдан баландроқ кўтариб қизга ҳайратомуз тикилди. Шу пайтгача у Кароматнинг шахсий ҳаёти билан қизиқмаган эди.

– Комендантни авраганман. Мени биласиз-ку, ҳар қандай одамни ҳам гап билан эритиб юбораман.

– Фақат гап биланми ё...

– Гап билан-да, яна қандай йўл билан бўлиши мумкин?

– Каромат бир оз қизариниб, бошини қўйи эгди, кейин ўз жавобидан кўнгли тўлмади шекилли, Зафарнинг кўзига дадил боқиб қўшимча қилди: – Шунинг биланки, шаддод қизлар фақат гапдагина шаддод бўлишади. Сиз ўйлаган нарсалар писмиқлардан чиқади.

Зафар қалтисроқ гапириб қўйганини сизди. Шунинг учун ҳазилга бурмоқчи бўлди:

– Ҳа, эритишингиз мумкин, фақат алпомин кимсаларни эритасиз. Бизга ўхшаган пўлат одамларни эритиб бўлсиз!

– Хоҳласам сизниям эритаман.

– Икки дунёдаям! – Зафар ўнг қўлини ёстиққа тираб ўрнидан турди ва оёқларини каравотдан пастга осилтириб ўтириб олди.

– Гаров ўйнаймизми?

Қизнинг саволи жавобсиз қолди. Зафар гапни чўзишни ўзига эп кўрмади. Унинг ҳозирги ҳолатида: "Сен билан гаров ўйнашиб ўтирайки?" – деган ифода бор эди. Кейин қарийб буйруқ оҳангида леги:

– Гаров-паровни қўйинг, яхшиси битта аччиқ кўк чой қилинг. Бошим оғриб турибди.

Улар нонсиз, қуруқ чой ичишди. Лекин Зафарнинг кўнгли очилмади, дурустроқ гаплашиб ўтиришга ҳам ҳуши йўқ эди. Каромат уни гапга солишга ҳаракат қилди-ю, бўлмади. Сўнг тирсагини столга қўйиб, чап қўлини юзига тираганича, ёш боладай оёқларини ўйнатиб, журнал варақлаб ўтирди. Унинг чаккасида тиришлар ҳосил бўлиб, писта қовоқлари, қушни-кидай юм-юмалоқ кўзлари яна ҳам кичрайиб, Зафарга баттар хунуқлашиб кетгандай кўринди. Ухлаб ором олгиси келди.

– Энди ётсак-а, ойимтилла, – Зафар атайин керишиб ўрнидан турди-да, қўйлагининг тугмаларини еча бошлади.

– Бир ўзим қандай ухлайман? Яна озроқ ўтирайки. – Каромат ростланиб ўтирди-да, илтижоли кўзларини жавдиратиб Зафарга тикилди.

– Кўрқсангиз, шу ерда ёта қолинг. – Бепарволик билан жавоб берди йигит. – Ана, бўш каравот бор. Чойнаблари янги, тоза...

– Сиз билан бир хонада ётиб бўладими? – ҳазиллашмоқчи бўлди қиз.

– Бўлмаса нима қилмоқчисиз? – Зафарнинг овози бу гал анчагина дағал чиқди. У дераза ёнига бориб, ётоқ орқасидаги экин майдонида чироқнинг хира етиб бораётган нурларида элас-элас йилтираётган жўхори донларини кузата бошлади.

– Кўзини ётоққа олиб бориб қўйсангиз, девдим. Рабиға ҳам пахтадан қолган. – Кароматнинг сўзлари тобора қатъитсизланиб, майинлашиб борарди.

Зафар дераза олдидан қайтиб келиб, ўзини каравотга ташлади. Каравот гичирлаб кетди. Йигит кўзларини катта-катта очиб қизга қадади.

– Жуда чарчаганман, бир қадам ҳам босгим йўқ. Тўртинчи қаватдасиз-ку, нимадан кўрқасиз, эшикни ичкаридан қулфлаб олиб ётаверасиз-да, деразадан хавотирланмасангиз ҳам бўлади, осмондан ҳеч ким тупмайди. – Бу сўзлар Зафарнинг энсаси қотаётганини яққол сездириб қўйди.

– Бўлмаса қараб турунг, хонага кириб олай... – Қиз иложсиз қолган эди. У ажабланибми, ҳавас биланми, йигитнинг очиқ ёқасидан чиқиб турган жингалак, қоп-қора ёлидан кўз узмай жойидан қўзғалди.

Зафар уни хонасига кузатиб қўйди. Қайтиб кириб ўрнига ёт-ди-ю, донг қотиб ухлаб қолди.

Каромат уйғотмаганда, ким билсин, қачонгача ухларди. Кун ёйилиб кетган эди. У ўрнидан дили ғаш бўлиб турди. Ёмон тушлар кўрибди... Каромат билан хилват жойларда юрган эмиш... Эшикни очиб қизнинг ҳам уйкута тўймаганини сизди; унинг кўзлари қизарган, қовоқлари ичига ботган эди. Магазинга бориб келишга ҳам улгурибди: қўлида қант, нон, сариеғ бор эди.

Зафар уйқусини қочириш, кўнглини очиш учун майкачан бўлиб узоқ ювинди. Каромат чой қўйди. Кейин нонушта қилишди. Зафарнинг таъби ҳеч нарса тиламади. Қиз ҳам тузукроқ бир нарса емади.

Каромат дутоналарини қидириб кетди, Зафар поликлиникага жўнади. Лекин иши битмади. У учраши керак бўлган врач Москвага, қандайдир семинарга кетибди. Бошқаси кўрмас эмиш. Баттар таъби тирриқ бўлди. Пахтага боравермаганига афсусланди. Кўчага чиқиб, бирпас нима қилишини билмай туриб қолди. Борадиган жойи, қиладиган ишининг тайини йўқ эди. Авваллари, одатда, бундай пайтда ичарди. Ҳозир ичолмайди, врач тақиқлаган. Қон босимининг ошиши шундан экан.

У "Санъат саройи" томон йўл олди, "Мунофиқлар" номли АҚШ фильми кетаётган экан. Кирди. Кино унга қаттиқ таъсир қилди. Кайфиятини баттар тушириб юборди. Бехудага калтаклашлар, ўлдиришлар, бузуқлик, хиёнат, фоҳишабозлик... Айниқса бош қахрамон мистер Браун образи уни жуда эзиб юборди. Ҳаддан ташқари оғир, босиқ характер. Ҳамиша ғамгин, иши ҳеч ўнгилан келмайди. Одамлар ичида ёлғиз, ҳимоясиз. Икки серия давомида бирор марта ҳам тишининг оқини кўрсатмайди.

Кинодан чиқиб Зафар Хадрагача бўлган уч бекат йўлини пиёда босди. Ён атрофига қарамас, ҳеч нарса билан иши йўқ эди. Шу пайтда ёнида бирор кўнгил очар дўсти бўлишини ёки бутунлай ёлғиз қолишни истарди.

У тўғри келиб Кароматларнинг хонасини тақиллатди. "Ишқилиб уйда бўлсин-да", хаёлидан ўтказди. Айни вақтда ўзининг бу истагидан ажабланди. Каромат билан кўришиш, суҳбатлашишга бўлган иштиёқ унда биринчи марта уйғонган эди. Каромат Зафарга олдиндан таниш бўлган дутонаси Рабиға билан дарс тайёрлашаётган экан. Рабиға ҳам Кароматнинг ўзгинаси эди: эрка, шўх ва бола табиат. Лекин, ҳар қалай, Зафарнинг у билан муомаласи яхши эди. Узоқ суҳбатлашиб ўтиришди. Зафарнинг дили бир мунча ёришди, кейин хонасига чиқиб кетди.

Кунлар шу тариқа кеча бошлади. Улар ҳар куни эрталаб бирга чой ичишар, кейин қиз имтиҳон топшириш учун домла қидириб кетар, Зафар эса ётоқда қолиб китоб ўқир ё шаҳарга чиқиб айланиб келарди. Бир неча марта бекорчиликдан Каромат билан институтга ҳам борди. Кечқурунлари эса Каромат овқат пиширар, овқатдан сўнг ё Зафарнинг, ё Кароматнинг хонасида алламаҳалгача гаплашиб ўтиришарди.

Бир куни Зафар курсдошларини кўмсаб, Сирдарёга жўнади. У ерда бир кеча ётиб, эртасига анча ёзилиб қайтди.

У келганда Каромат каравотда ётиб китоб varaқларди. Зафар кириши билан қизнинг кўзлари пирпираб кетди-ю, лекин ўрнидан турмади. Унинг хафарақ эканини йигит сизди. Тезгина юриб дераза пардаларини икки томонга қайириб қўйди-да, Каромат ётган кароватнинг бир четига ўтириб, қизга ташвишли назар ташлади. Унинг ранги хийла заъфаронлашиб, қовоқлари салқиб қолгандай кўринди.

— Сизга нима бўлди, пучуқчам, бирон жойингиз оғрияптими?

— Сиз қаерданам тушунардингиз, умуман ҳеч қачон тушунмасангиз керак. — Қизнинг сўзларида норозилик, ўпкалаш ва таъна оҳанги бор эди.

— Нега унақа дейсиз?

— Чунки сиз буни истамайсиз.

— Нимани?

— Нимани бўларди, тушунишни-да... Билмайман, нимагадир диққат бўлиб кетяшман.

— Биронтасини яхши кўриб колгандирсиз, — ҳазилга бурмоқчи бўлди Зафар.

— Эҳтимол. Балки сизнидир. Мен буни сизга ҳеч қачон очиқ айтмайман-ку, тўғрими? — Каромат йигитга сингчовлик, айни вақтда умидсизлик билан тикилди.

— Кўйсангиз-чи, бўлмаган гапни! — яйраб кулди Зафар, лекин ичида ғурурланиб қўйганини ошкор этгиси келмади. Рост-да, қайси йигит ё қиз: "Мен сизни яхши кўраман", деган гапни эшитса тўлқинланмайди, фахрланмайди дейсиз, гарчи ўша одам аслида унга ёқмаса ҳам.

— Нима, бўлиши мумкин эмасми, ё мендан ор қиласизми?

— Йўғ-э, нималар деяпсиз? Мен ундай демоқчи эмасман, — Зафарнинг овози жаранглаб, қувноқ оҳангда чиқа бошлади. — Бу нарса менинг хаёлимга ҳам келгани йўқ. Айтмоқчиманки, сиз мени ҳали яхши билмайсиз, бунинг устига менинг характерим ҳам бошқача, сизнинг характерингиз билан мутлақо мос эмас.

Албатта, Зафар, "сиз менга ёқмайсиз", дея олмади. Бундан ўн беш-йигирма кун олдин бўлганда балки шундай деб айтиб юбориши ҳам ҳеч гап эмас эди.

— Айнан сизнинг характерингиз менга ёқса-чи?

Йигит жуда ноқулай аҳволга тушиб қолди. Кароматнинг гапларига нима деб жавоб беришни билмасди. Буни сезди шекилли, қиз гаини бошқа ёққа бурди:

— Бошим оғрияпти, касал бўлиб қолмасам, деб қўрқяпман, иситмам баланд, кўринг-а.

Зафар қизнинг пешанасига кафтини босди. Чиндан ҳам ҳарорати бор эди. Бир лаҳза кечди. Кейин Каромат Зафарнинг қўлини олиб ташламоқчи бўлди-да, суриб юзига туширди. Йигитнинг кафти қизнинг иссиқ ёноғига тегди. Зафар қўлини тортиб олди, Каромат дарҳол девор томонга ўтирилиб, бошини аёл билан ўраб олди-да, яна секин "уф" торта бошлади.

— Чой қўяйми, ичасизми? — сўради Зафар.

— Овора бўлманг, кераги йўқ. — Каромат юзини очмай жавоб берди.

Зафар ўз хонасига чиқиб, кийимларини алмаштириб, чойнак олиб кирганида қиз ухлаб қолган эди. Унинг шунча тез уйкуга кетганига ҳайрон бўлди. Аста юриб газга чой қўйиб кирди. Чироқни ўчириб, стол лампасини ёқди, қизнинг усти очилиб қолган экан, ўради. Қўлини унинг пешанасига қўйиб кўрди. Ҳарорати сал пасайибди. Каромат ҳеч нарса сезмай, ювош мушукдай мулойим пишиллар эди.

Зафар чойни дамлади. Секин-секин чақирган эди, Каромат индамади. Уйғотгиси келмади. Қиз ярим соатлардан кейин кўзини очди.

— Кечирасиз, ухлаб қолибман, — узр сўради у. Чой совиб қолган эди, бир пиёла ичди, кейин Зафар янгитдан чой қуйди.

— Нечага кирдингиз, Зафар ака? — бирдан савол бериб қолди Каромат.

— Чорак асрни яшаб қўйдим.

— Нега уйланмай юрибсиз?

— Нима эди?

— Шунчаки ўзим сўрадим-да. Анча катта кўринасиз-ку, шунинг учун қўшни қизларимиз ҳадеб сизни суриштиришарди. Сен билан яқин-ку, сўраб кўр, деб мени қисташарди, ҳозир эсимга тушиб кетди.

Зафар "анча катта кўринасиз" — деган иборадан оғринса ҳам сир бой бермади.

– Қизиқ, нега энди менинг уйланиш-уйланмаслигим бошқаларни қизиқтириб қолдийкин? Уйланган, кейин хотини билан ажрашган экан, деб кўя қолинг уларга.

– Кечирасиз, сиз биронтасини севганмисиз?

– Ҳа, севганман, бир эмас, икки марта севганман. Зафар Кароматни калака қилар, қиз эса унга чиппа-чин ишонаётган эди.

– Кейин нима бўлган?

– Иккиси ҳам ҳозир болалик бўлишди.

Каромат Зафарнинг севгилари тарихини эшитгиси келмади.

Аслида Зафарнинг сўзлаб беришга арзигулик муҳаббат дostonи ҳам йўқ эди. Ўрта мактабда ўқиб юрган пайтида Зулайҳо исмли синфдоши билан хат ёзишиб турарди. Китоб, дафтарлар ичига солиб бериладиган мактублар ва уларнинг жавобларида, албатта, севги ҳақида жиддий гаплар бўлмас, кўпинча муҳаббат тўғрисидаги шеърлару айрим ҳикоятлардан олинган парчалар билан тўлиб-тошарди. Зафар шаҳарга ўқишга кетгандан кейин қизнинг ота-онаси қистови билан турмушга чиқиб кетганини эшитди. Аввалига хуноб бўлди, эзилди. Зулайҳони бевафоликда айблаб юрди. Лекин кўп ўтмай у қизни эсидан чиқариб юборди. Эндликда у қалин жилдли романлардаги ишқий саргузангларни ҳам лоқайдлик билан ўқир ва уларга ишонмай қўйган эди. Муҳаббат қиссалари айрим романтик ёшлар ва умуман одамлар учун эрмак сифатида ўйлаб чиқарилган уйдирмалардан бошқа нарса эмас, деган қарорга келиб қолган эди. "Лайли ва Мажнун", "Тоҳир ва Зухра"лар ҳам ҳаммаси афсона-ку, деб ўз фикрини асослашга уринарди. Ҳозир у ана шуларни эслаб ўйга чўмган эди, Кароматнинг навбатдаги "ҳужуми" хаёлини бўлди.

– Учинчи марта севаман, деб ўйламанг.

– Мен ҳам умид қилаётганим йўқ.

– Мени ҳам биронтаси севса эди! – Қиз ўзининг беихтиёр ҳаракати натижасида титраб кетгандай бўлди, баданига ёпишиб турган пуштиранг жун кўйлаги остидаги кўкраги бир қалқиб тушди. Зафарнинг қараётганини сезган Каромат унинг нигоҳидан яширмоқчи бўлиб, қўлларини кўксига қовуштирди. Қизнинг ҳаракатларини кузатиб ўтирган Зафар уни ноқулай вазиятдан халос қилиш ва кўнглини кўтариш учун суҳбатни давом эттирди:

– Хушторларингиз бордир...

– Борликка бор, лекин мен уларни севмайман-ку, мен севган одам мени севса деяпман.

– Ў-ў "Мени мен истаган ўз суҳбатига аржуманд этмас", дeнг. Ҳали ёшсиз, орзуингиз амалга ошиб қолар, – Зафар

энди қизнинг саволларига самимий, астойдил жавоб қайтаришга ҳаракат қиларди.

— Энди амалга ошмаса керак. — Кароматнинг кўзлари бирдан хира тортиб, маъюслашиб қолди.

— Нега бундай деб ўйлайсиз?

— Турмушга чиқишим керак.

— Нима учун?

— Шароитимиз шунақа. Рабиға ҳам шундай дейди. Сиз қандай маслаҳат берасиз?

Унинг шароити қанақалиги, нима мақсадда бундай деяргани билан Зафар қизиқмади. У яна аввалги лоқайдлигига, масхарабозлигига қайта бошлаган эди. "Бу суҳбатлар шунчаки вақт ўтказиш учунгина-ку", деган фикрни ўз онгида қатъийлаштиришга уринарди.

— Мен ҳам қўшиламан, — деб қўя қолди.

— Кимга турмушга чиқаман, сизгами? — қизнинг овози дадиллашди. Зафар эса ўз оҳангида жавоб берди:

— Нега энди, хоҳлаган кишингизга. — Агар сизни хоҳласам-чи?

Зафар яна тутилиб қолди, хуноби ошди. "Нега бу қиз менга ёпишиб олди? Ҳазиллашяптими ё синамоқчими? Бунақа ҳазил, бунақа бемаъни синовларнинг нима кераги бор экан унга? — ўйлади у. — Бари бир ёқтирмаслигимни билади-ку! Қиз болада гурур бўлмаса қийин-да. Ё шунча гап-сўзлардан фаҳлламаяптими? Бунчалик оvsармас-ку! Ё кўнглимни юмшатиб, менда ўзига нисбатан меҳр-шафқат уйғотмоқчими? Овора бўлади!.. Қизиқ, одатда қизларга ёқиш учун уни нуқул мақташинг, дунёда яккаю ягона малика қилиб кўрсатишинг керак, дейишарди. Мен бу қизни бирор марта сийлаб, хушомад қилганимни эслай олмайман. Аксинча кесатиқларимни ҳар ҳолда англаши керак. Тўғри-да, нимасини ҳам мақтаймакман? Дўнг пешонасиними ё япалоқ бурниними?"

— Айтинг-чи, — яна сўроққа тута бошлади қиз, — сизга иккимиздан қайси биримиз кўпроқ ёқамиз: Рабиғами, менми?

Бу антиқа саволдан Зафарнинг ниҳоятда ҳайрати ошиб, энсаси қотди. Ҳатто "бу қизнинг эси жойидами ўзи", деган мулоҳазага борди.

— Менга иккинги ҳам бирдай.

— Ҳеч фарқимиз йўқми?

— Фарқингиз бор, жуда катта! — Зафар қизиша бошлаган эди. — Иккинги икки оламсиз, фақат менга баббаравар ёқасизлар. — У асаби кўзиганидан "Рабиға кўпроқ ёқади", деб юборишдан ўзини аранг тийиб қолди.

– Шунақаси ҳам бўлар эканми? – Каромат ҳамон ёш боладай йигитнинг жигига тегарди. Афтидан, у ҳам Зафардан кесатиқлари, масхаралари, қолаверса ҳисларини тушунмагани, қадр-ламагани учун ўч олмоқчи эди.

– Баъзан бўлар экан, – кескин, бир оз баландроқ овозда жавоб берди Зафар. Орага жимлик чўкди. Кейин қизнинг кўнгли қагтиқ ўксиганини билган Зафар сал мулойимлашиб сўради:

– Ўзингиз биронтасини яхши кўрганмисиз?

– Йўқ... Сизнинг характерингизга ўхшаш характерли йигитни учратмагандим... – Қизнинг овози хаста, синиқ эшитилди. У анча бўшашиб қолган эди.

– Қандай характер? – қизиқсинди Зафар.

– Босиқлик, жиддийлик. Бу хислатлар ўзингизга жуда ярашади. Рабиғанинг орқасидан бир-иккитаси эрганшиб юришади. Эракка ўхшамайди. Рабиғанинг қаршисида шунақа қисиниб-қимтиниб ўтиришадикки, шунақа мулойим гапиришадикки, уларнинг олдида артистлар ҳам иш эшолмайди. Кошки ўша гаплар юрагидан чиқса. Башараларига тушириб қолгим келади. Чидаб туролмай чиқиб кетаман. Рабиға ҳам кулади. Сиз дилингизда борини айтасиз. Масалан мени ёқтирмаганингизни ҳам яширмайсиз. Пок, ҳалол одамсиз. Мана, неча кундан бери иккаламиз ёлғизмиз... Сизнинг ўрнингизда бошқа одам бўлганда...

– Бу хушомадми? – Зафар жилмайди.

– Кўнглимдагини, тўғри гапни айтяпман.

– Миннатдорман.

– Ташаккур.

Кулишди. Кейин Зафар стулдан Кароматнинг каравотига ўтиб ўтирди. Қиз қаршилик кўрсатмади, аксинча, сочини босиб ётиб қолган экан, ёнбошлади-да, чиқариб қўйишни итгимос қилди. Зафар бу илтимосни бажарди, албатта. Лекин шу лаҳзада кутилмаган ҳодиса юз берди. Қизнинг бир сиқим, майин қора сочи йигитнинг кафллари орасида юмшоқ сирғалар экан, томирларида нимадир ўрмалагандай, эти ёқимли жимирлаб кетди. Димоғига хушбўй, эҳгиросни қитиқловчи ҳид урилди. У қўйиб юборгиси келмай, сочини бир зум кафлгада эзгилаб, силаб турди. Шунда Зафарнинг ёдига тўсатдан улуғ бир адибнинг "хотинлар жисмоний ёки руҳий хислатларимиз учун бизни яхши кўришади, деб ўзимизни алдаб юрамиз, аслида ҳамма нарсани баданнинг биринчи марта баданга тегishi ҳал қилади" деган сўзлари келди. Кейин "тавба, бу қиз кўрқмайди-я...", деб қўйди ичиди.

Зафар тунги соат бирларда хонасига чиқди. Бироқ аллама-ҳалгача ухлай олмади. У ёнбошидан-бу ёнбошига ағдарилар,

ҳар замон-ҳар замонда "ух" тортиб қўярди. Тонгта яқин кўзи илинди шекилли...

Эрталаб нонуштадан кейин Зафар соқол олишга киришди. Каромат унинг шимиға дазмол босди. Улар ўртасида ҳеч қандай гап бўлмагандай эди. Шаҳар айлангани чиқишди. Гагарин хиёбониши, анҳор бўйларини кезишди. Зафар кинога киришни таклиф қилган эди, қиз "айланиб юра қолайлик", деб унамади. Суҳбат мавзуи анҳор сувининг совуқлиги, арчаларнинг яшиллиги ва кўп яшашлик хислати, гуллар, умуман табиат, қисман кинолар ва айрим борди-келди гаплардан нарига ўтмади. Кўпроқ Каромат сўзларди. У ниҳоятда хурсанд эди. Юпқагина, ихчам ва бежирим кўйлақда бўлгани учун елкалари, кўкраклари аниқ билиниб турар ва бу ҳол Зафарнинг ҳам эътиборини ўзига тобора кўпроқ торта бошлаган эди. У қизга тез-тез зимдан кўз ташлаб, мийиғида кулимсирар, "дурустгина экан-ку", деб қўярди ўзича. Ўз навбатида йигитнинг шодон кайфияти Кароматни янада завқлантирар, у очилиб гапирар ва кулар эди. Зафарнинг диққатини аниқса қизнинг иккита қилиб ўрилган сочлари жалб этарди. Шунчалик ажойиб сочи борлиғига авваллари эътибор бермаганига таажжублашарди. Ҳатто ана шу сочларни кечқурунгидай қўллари билан ушлашни, кафтлари орасига олиб силашни хоҳиётганини аниқ сездди. "Камчиликсиз инсон бўлмайди, фақат ундан яхши хислатлар қидириш ва топа билиш керак, деганлари рост шекилли", — хаёлидан ўтди унинг.

... Гарчи бу сайрни Зафар аввал юрагидан истамаган ва таклиф этмаган бўлса-да, уни ҳурмат қилгани, унга овқат пиширгани, уни деб дугонасиникига кетмагани ва нима бўлса ҳам уни зериктирмагани, умуман, катта одамгарчилик қилгани учун бу армонли ёш қизнинг ана шу инсонийлиғига яраша лоақал одоб юзасидан жавоб қайтариш, унинг кўнглини кўтариш ўзининг йигитлик бурчи эканлигини ҳис эта бошлаган ва бундан ўзи ҳам бир қадар мамнун эди.

Сайрдан кейин Каромат шаҳар чеккасида яшовчи амаксиникига кетди. Кечқурун келмоқчи эди, келмади. Зафар негадир уни кутди, кўмсади. Бирон ишга қўли бормади. Эртасига эрталаб ҳам, кечқурун ҳам келмади. Йигит куни билан ҳеч қаёққа чиқмади. У кечга бориб астойдил хавотирлана бошлади, безовта бўлиб қолди. Ҳар хил хаёлларга борди, ўзини койиди. Кимсасиз ётоқда ўтган биргина куннинг ўзида у чунонам диққат бўлдики, юраги тарс ёрилиб кетаёзди. Кечани бир амаллаб ўтказди-да, кейинги куни эрталаб ўзини овутиш, вақт ўтказиш учун шаҳарга чиқиб кетди. Лекин узоқ юролмади.

Ётоққа қайтиб келиб ҳайрон бўлиб қолди. Поллар чиннидай қилиб артилган, унинг кўйлаклари, сочиқлари ювилиб балконга ёйилган, иккита шими дазмолланиб каравотга ташлаб қўйилган, ҳаммаёқ саранжом-саришта эди. Зафар, кўнгли жойига тушиб, енги энтиқди. Столдаги бир варақ қоғозда қуйидаги сўзлар ёзилган эди: "Зафар ака, мен Рабиғаларниқига кетдим. Хоҳласангиз кечкурун олиб келишга борарсиз. 15-ётоқ, 23-хона. Каромат"

Зафар кечкурунни кутмай, ҳозирнинг ўзидаёқ йўлга тушди. Ташқарида ёмғир томчилай бошлаган эди. У ялантбош, ёмғир-пўшсиз чиққанига афсусланди. Кириб чиқишга эринди-ю, кетаверди. Ярим йўлга етганда кутилмаганда рўпарасидан Каромат чиқиб қолди. Аммо Зафар кутган ҳодиса рўй бермади. У жуда қуюқ кўришсак керак, деб ўйлаганди. Йипит ажабланмади, ҳаяжонланмади, қалбида ҳам ҳеч қандай ҳис кўзгалмади. Совуққина сўрашишди.

Шиддатли ёмғир остида ётоққа қайтишди. Зафар негадир шошилмасди. Йўлнинг икки томонида ёмғирдан ивиб, донлари эгилган, шўмшайиб қолган жўхориларга қараб ачинди. "Эссиз вақтида ўриб олишмабди-да", деб ўйлаб кетди.

Улар Кароматнинг хонасида чой ичишди. Зафар унинг нима учун йўқ бўлиб кетгани ҳақида сўради, Каромат келинойисига ёрдам берганини айтди. Кейин йипитга "тескари қараб туринг", деди-да, ечина бошлади.

– Хонамга чиқиб кета қолай, ухласангиз, – Зафар қизга қарамай гапирди.

– Йўқ, йўқ, ухламайман, фақат чарчаганман, дам олиб ётмоқчиман, холос. Амакимнинг болалари тинкамни қуришди. – Каромат ечиниб, ўзини адёл ичига олди.

– Бўлди, ўтираверинг.

– Қаерга ўтирай? – Зафар нимага бундай савол берганини ўзи ҳам тушунмади.

– Истасангиз жойингизга – стулга, хоҳласангиз ёнимга...

Улар тунга соат биргача ўтиришди. Зафар бир неча кундан бери анчагина зериккан, бунинг устига ҳозир уйқуси ҳам қочган эди. Каромат ҳам ухлаш тўғрисида индамасди. Аксинча, жиянларининг шўхлиги, қилиқлари, қизиқ-қизиқ сўзларини, одатларини ҳикоя қилиб, кулдириб ётди. Энди улар унча ётсирашмай қолганди. Эҳтимол, бунга бир-бири билан кўришмаган ке-йинги икки-уч кун ҳам сабаб бўлгандир. Қизни эркаламоқчи бўларди-ю, лекин нимадир тўсқинлик қиларди. Балки аслида бунга ҳожат ҳам йўқдир.

Зафар адёлни тузатиб қўйиш баҳонаси билан қўлини Кароматнинг бўйнига олиб борди. Афтидан унда яна қизнинг сочларини ушлаш истаги туғилган эди. Бу ҳолнинг тўсатдан бўлгани учунми, қиз чўчиб қўлларини кўтариб юборган эди, адёл сурилиб тушиб, усти очилиб, яланғоч кифтлари, томоғи остлари кўришиб қолди. Гарчи Кароматнинг юзлари буғдойранг бўлса ҳам, бадани офтоб кўрмагандай опшоқ, рангсиз, лекин жозибали эди. У "уягсиз", деди-да, дарҳол адёлни томоғигача тортиб, тескари қараб ётиб олди. Бу пайтда Зафарда ҳам аллақандай шинҳоний майллар жунбушга келиб, юраги тез-тез ура бошлаган эди. Бу юрак уни нимагадир ундарди. У ўйлабми, ўйламайми, қўлини адёл остидан қизнинг бели томон узатди.

– Жиминг, бўлмаса хонангизга чиқариб юбораман. – Кароматнинг сўзларида кескин оҳанг йўқ эди. Бундан дадиллашган Зафар тез-тез, қисқа-қисқа нафас олиб қизнинг устига энгашди. Лаблари унинг юзига тегай-тегай деб қолди... Каромат Зафарнинг қўлини нари суриб, унга ўгирилди:

– Нима қилмоқчисиз? Бари бир сизда ҳеч қандай ҳис йўқ-ку, Зафар ака? Энди ҳалоллигингизни ҳам йўқотмоқчимисиз?.. – Қизнинг овозида таҳқирланишдан нолиш бўлса-да, лекин қатъий эди. У яна тескари қараб олди ва адёл билан бошини ҳам ўради. Кейин адёл остидан эшитилар-эшитилмас "энди ухлайлик", – деди.

– Зафар қаддини ростлаб ўрnidан турди, бир лаҳза ўй суриб қолди, сўнг қизга хайр ҳам демай тез-тез юриб чиқиб кетди. Хонанинг чирогини ҳам ёқмай, деразаларни ланг очиб юборди. Ташқаридан баданини жунжиктирувчи намхуш шамол ёпирилиб кирди-да, жон ҳолатда деворларга урилиб, яна орқага қайт-ди. Зафар мезоннинг салқин шабадасидан енгил энтикиб, тигради, бироқ у бу ҳолдан нечукдир роҳатлангандай, қалби ёқимли ҳислардан тўлқинлангандай бўлди. У наздида тобора тиниқлашиб бораётган юлдузли осмонга одадагидан ўзгача бир ишпиёқ ва ҳавас билан тикилар экан, ўзини қанча хотиржам ва осо-йишпа тутишпа уринмасин, юраги бесарағжом тиширчилар, ҳаяжони тобора ортар, кўнгили қаъридан аллақандай туйғуларга йўғрилган наволар отилиб чиқмоққа талпинарди. Йиғит ўзини майдондан бўйин эгиб чиққан курашчидай сезар, лекин маълубликни тан олгиси келмас, шундай бўлса ҳам "ҳариф"ининг қолибона, бироқ илтижолли, чақноқ, аммо маъюс нигоҳи кўз олдидан кетмас, "энди ухлайлик" деган сўзлари қулоқлари тагида гоҳ ғамгин, гоҳ тантанавор жаранларди.

Фарид УСМОН

БИРОВНИНГ НАРСАСИ

У (Хикоя)

ларнинг бири қоровул, бири мардикор. Қоровул шу ерни кўриқлайди. Кўриқлагани учун янги боғнинг эгаларидан ойлик маош олади. Мардикор эса шу бутун иш қилгани келган. Кўчатлар ораларини чопиши керак. Эҳтимол, уч-тўртларгача кўрсатилган жойни чопиб бўлар. Йўқса, беш-олтигача ишлашга тўғри келади. Шунда қоровул унга ҳақини бериб жўнатади. Боғнинг эгаси шундай деб, тайинлаб, мардикорнинг иш ҳақини чолга бериб кетган.

Мардикор қирқлардан ўтган. Чайир, ориқ киши. Бошига дурра ўраб олган. Чол эса олтимишларни қоралаб қолган. Ошпоқ, қирқ-ма соқолли. Бир оз қирғиз башара. Юзлари қора тўридан келган, пастак бўйли. Эғнида қора шалвар ва кирланган энги қалта кўйлак. Бошида ярмига оқлатта тикилган похол шляпа.

— Сиз мента ёқиб қолдингиз, — деди чол кетмон чопаётган мардикорга, ўчоқ олдидаги қийрағоч ўтинларни бир жойга йиғиштираркан, унинг исмини сўраб.

— Исминим Эргашвой, — деди мардикор чопишдан тўхтамаган ҳолда.

Бири-бирига ҳалигина бегона бўлган бу одамлар энди элакишаётган эди.

Соат ўн бирлардан ошиб қолди. Куз кўёши чарақлайди. Ҳаво илиқ. Мардикор осмонга кўтариб ураётган кетмон офтоб нурларида ялт-ялт этади. Мардикорнинг мақсади белгиланган ишни барвақт тутатиш.

— Яхши ишларкансиз. Виждонли одам экансиз. Раҳмат сизга. Ерни чиройли чопяпсиз.

Чол тушлик ҳаракатига тушди. Мардикорга овқат қилиб бермоқчи. Ўзи ҳам у билан бирга тушлик қилади.

– Тунов кун, – деди у гапни давом эттириб, – хўжайин ўтларни юлдиргани биттасини олиб келди. Иш қилиш ўрнига, фақат гап соғади. Қориндор, йўғон одам. Ёшу семир-риб кетган. Ўт юлишни ҳам билмас экан. Икки соатга қолмай ҳайдаб юбордим. Хўжайин "бошлабсиз", деди.

Чол бу билан: "Мен бу ерда асосий одамман, хоҳласам сени ишлатаман, хоҳламасам йўқ", демоқчими ё бошқа гап-ми, билиб бўлмасди. Ҳар ҳолда мардикорларни хушёрликка чақираётгандек туюларди

У ўчоққа қозонни осаётиб давом этди.

– Ахир бу бировнинг нарсаси-ку! Қилган ишинга пул тўласа. Уни айтганидан зиёда қилиш керакми ё йўқми?!

– Албатта, – деди Эргашвой чолнинг гапидаги мазмунни энди тушунган бўлиб. У чол айтганидек, виждонан ишлаётганидан хурсанд эди. Кетмонни қаршилатиб чопарди.

– Қаранг, – деди чол ўчоққа яна ўтин қаларкан, одамлар участка қилиш учун бетон қўйиб қўйган тарафни кўрсатиб, – қизчаларнинг ишини қаранг. Қўшнилари-нинг қизлари. Хув, бўйи тикроғи, мана бу қўшнининг қизи. Орқасидаги ўғил бола – укаси. Қолганлари, хув кўрғон ичида яшовчи Нурия опанинг набиралари.

У паҳса девор томонга ишора қилди.

– Ўйнашяпти шекилли?

– Қаерда ўйнашади. Бир оздан кейин биласиз...

У қозонни жазиллатиб доғ бўлган ёғга пиёз ташлади. Куйиб кетмасин деб уни шошиб кавлай бошлади.

– Ана, қаранг! – деди у яна бир оздан кейин.

Болалар бир тизим бўлиб олишганди. Бирларининг бошлари-да, бирларининг қўлтиқларида картон қоғоз. Маҳкам ушлаганча бир-бирига гап бермай чуғурлашиб келишарди. Улар Нурия опанинг четан деворидан ўтишиб, томорқасини чеккалаб боришди. Чол овқат қилаётган жойга ўн-ўн беш қадам қолганда болаларга:

– Ҳай, ўғрилар, – деди. – Нимага бировнинг нарсасини ўғирладинглар?

Болалар бу гапни кутмаганди. Таққа тўхташди. Қўшнининг қизи сал каттароғи бўлгани учун ранги ўзгарди.

– Ўғирлаганимиз йўқ! – у аранг овоз чиқарди.

– Йўқ, ўғирладинг. Ўғрисанлар. Бировнинг нарсасини эгасидан сўрамай олишлик, ўғирлик бўлади. Мактабда ўғирлик қил, деяптими сенларга. Ё, уйда айтишяптими?

Чолнинг бирин-кетин "зарба"си уларни шошириб қўйди. Болалар ўғирлик устида қўлга тушганларини энди сезишгандай эди. Улар қўлларидаги картонларини ё ташлаб юборишни, ё йўлига кетишларини билишмасди. Оқсоқолнинг "хужуми" қаттиқ эди.

– Турган экан, олдик, – деди ниҳоят қизнинг укаси чолга тикилганча кўзларини мўлтиратиб.

– Турса ола берасанми?! Ахир, бировнинг нарсаси-ку! Сўраб олиш керак-да, эгасидан. Ҳамманг ўғрисан.

У қозонни кавлар экан, яна алтанималардир деди. Бу орада қиз бошини бир силтади-да, қаторлашган "команда"сини эргаштириб Нурия опа ҳовлиси тарафга қараб юриб кетди.

– Кўрдингизми? – деди оқсоқол қозонни ликопча билан ёпар экан, кетмонга суяниб ҳолатини кузатиб турган Эргашвойга. – Бу ерда ҳамма ўғри. Катта ҳам ўғри, кичик ҳам. Ҳамма оламан, дейди. "Бировнинг нарсаси" деган бир андиша йўқ. Олиш, олиб қочиш, каламуш сингари уйга ташиш.

Чолнинг чакаги очилди. У чорпоя олдидаги элиама курсига бориб ўтираркан, дуррасига юзини сидириб артиб туриб, давом этди:

– Сиз билан бизга бировнинг нарсасига тегмаслик болаликдан шакланган. Катта бувим раҳматлик бировнинг нарсасига сўрамай текканни жуда ёмон кўрарди. "Эгасидан албатта сўраш керак", деб турарди. "Эгаси рози бўлса ол, рухсат бермаса олма", дерди икки гапининг бирида. Ҳозир-чи? Ҳозир сўраш қаерда, дейсиз. Керак бўлса оғзингдаги сақични ҳам йириб олиб кетишади. Ўғирлаш мана шу ҳозиргидек яшариб, кучга тўлиб боряпти. Кўрдингизми, "ўғрисан" десам ғалати бўлиб қолди болалар. Бу сўзни эшитмаганга ўхшашади афтидан. Оилада, дастурхон атрофида ўғирлик ёмон хислат экани ҳақида гапиришмайди. Қандай гапиришсин, катталар ўзлари "опқоч-опқоч"га ўрганиб қолишган бўлса.

Чол ўрнидан турди. Ўчоқ бошига бориб яна қозонга қарай бошлади. Қопшиқни олиб пишаётган овқатнинг тузини тотиган бўлди. Тузи камроқ шекилли, яна овқатга туз солди.

– Ёзда, роса ўрик пишганда, – деди оқсоқол кетмон чонаётган Эргашвойга яқинроқ бориб, – манавининг қариндошлари келишди. Хотинлар. – У кўли билан ишора қилиб рўпарадаги уй томонни кўрсатди. "Ўрик сайлига" келишибди-да, десам бир беш-олти хотин пақирларини кўтариб нариги боққа ўтишиб кетяпти. Қараб турдим. Ўз қариндошининг ўрикзори туриб, бировнинг ўрикзорига ўтишиб, ўрик теришди. Эгаси йўқ-да. Бир пақир-бир пақирдан ўрик теришиб, ўғирлаб олиб ке-

тишди. "Эй инсонлар, шунча ўрик пишиб тагига тўкилиб ётибди. Нима қиласизлар бировнинг ўрикзоридан олиб, мана ўзимникидан териб олаверинглар", дея олмаган одамнинг болалари албатта олиб қочишга одатланадими? Ҳа, баракалла. Ўғирликка ўрганади. Бировнинг нарсасини сўрамай олдимми? Бориб-бориб ўғри бўлади. Ана шунинг учун жамиятимиз ўғриларга тўлиб-тошган. Халигилар ўғирлик томон кетаётганини ота-онаси қўриб турса ҳам қайтаришмайди. Қайтара олмайди ҳам. Чунки уларни руҳ-руҳиятига олиш ва олиб қочиш сингиб кетган.

У "сингиб кетган" иборасини чўзиб, таъсирчан тарзда айтар экан, қора шалварнинг чўнтагидаги мобил телефонини олиб соатига қаради.

— Яна ўн дақиқадан кейин тайёр бўлади, — қўшимча қилиб қўйди у. — Кўп гапириб юбордим, миянгизни ачитвормадимми, ишқилиб. Шунақа ўзи кўп гапираман, хафа бўлмайсиз.

— Яхши ташлар бўляпти, — деди Эргашвой янада ҳаракатларини тезлаштираркан. Унинг мақсади белгиланган жойни тезроқ чошиб ишни якунлаш. Бир пайт "чарс" этган товуш янгради. Кетмон тошга теккан эди. Оқсоқол у томонга ўгирилди. Ўчоқдаги ёниб тугамаган ўтни ёғоч кўсов билан олдинга тортаётган эди. Кўсовни ўчоқ ёнига ташларкан, деди:

— Бировнинг кетмони. Аяб ишлатишимиз керак...

Хижолат тортган Эргашвой энгашиб тошни олди.

Бир четга улоқтириб туриб:

— Хўп бўлади, — деди.

— Ишни тўхтатиб, қўлни ювин!

Чол сочиқни дастурхон четига ташлаб қўяркан, бир баклашка сувни йўлка қилиб қўйилган гиштнинг устига қўйди. Овқат товоққа солиб келинди. Икковлари темир сўрига солинган тўшакка ўтириб, овқатланишга тушишди. Чол шошилмай ов-қатланар, ора-сира:

— Менга қараманг, катта-катта олинг, — деб қўяр, нонни чой қўйилган шиёлага солиб, ивитиб, овқатга қўшиб ер, оғзида тиши йўқлигидан шошилмай овқатланарди.

— Ҳов боғни қаранг, — деди у қуруқшаган боғни кўрсатиб. — Америкалик аёлнинг боғи. Отаси кўрбоши бўлган экан. Бар нарсаси понсод дейишди исмини. Ана шунинг қизи экан. Бир гектар ерни ўшанга беришибди. У боғ қилган. Ўзи Тошкентда яшаса ҳам ҳар замонда келиб туради. Нурхон деган жувон. Боғини бировга та-йинлаган. Яхши қарашмаяпти. Қуруқшаб қолгани шундан.

У чиннидаги иккита бодринг билан иккита помидорни тўғраб, бир-бирига аралаштирди. Устига хиёл туз сениб ўртага қўйди.

– Қани, олинг, – деркан давом этди.

– Бу ердагиларнинг каттасидан кичиги олиб қочар. Ана қаранг. Бўйи бир қарич, лекин кетишини қаранг.

Пастда ҳақиқатан ҳам кичкина бола бир кучоқ қуриган терак шохларини судраганча молини етаклаб кетарди. Чол қараб туриб:

– Ҳам молини боқяпти, ҳам ўтин олиб қочяпти? – деди. У анчагача индамай ўтирди.

– Ҳа, нима деятувдим, – деди у шошилмай оғзидаги луқмани ямларкан. – Америкалик хотин тўғрисида гапирётган эдим. Ўзи ҳам кетворган жувон. Оппоқ. Модний кийинган, серғайрат. Серғайрат бўлмаса, боғни барпо қилолмасди.

Эргашвой чиннидаги овқатни еб бўлди. У чиннисига пиёладаги чойни қуйиб чайқаб ичиб қўйди. Оёғини сўрида осилтириб туриб, чол гапирётган боғ тарафга қаради. Офтобда қорайган чўзиқ юзлари ўйчан қиёфага кирди. Ўсиқ, қалин қошлари чимирилди.

Ҳақиқатан ҳам дарахтларнинг айримлари қуруқшай бошлаганди. Унга биров қарамай қўйганди.

Жонга ҳузур бахш этувчи шамол эсди. Ёш ниҳолларнинг барг-лари липиллаб ўйнаб қолди. Кузнинг таширифидан дарак берувчи илиқлик борлиқда ҳукмрон эди.

Оқсоқол яна гапида давом этди:

– Ўша боғда гилос ҳам, шафтолилар ҳам пишди, шекилли. Ҳа, пишди. Бир куни Нурия опа набираларини орқасидан қатор қилиб эргаштириб, ўша ёққа қараб кетяпти. Нимага кетишдийкин, деб қараб турдим. Қарасам, иккита пақирда гилос териб келишяпти. Ҳайрон қолдим. Бўлмаса, ўз чордеворининг ичида гилос тўлиб ётибди. "Бировники ширин бўлмай ўлсин" деб қўйдим... Ана сизга – резулътат. Ана шунинг учун ҳам камширнинг набираларида: "Бу бировники, олмайлик", деган тушунча йўқ. Аксинча, олишни ўйлашади. Олиб қочинни ўйлашади. Ана сизга – натижа.

Эргашвой ишни тезроқ тутатишни ўйлади.

– Қани, дуо қилиб беринг, – деди у.

Қария дуога қўл очди. Эргашвой тура солиб ишига киришиб кетди. У кетмон чошаркан, хаёлидан ўтказди. "Қизиқ, – деди у, – кечагина "умумники" деган тушунча ҳукмрон эди. Энди "биронники" деган қараш асосий ўринга ўтиб боряпти... Тўғри, чол айтган "бироннинг нарсаси" деб фикрлаш ҳам йўқ эмас эди. Лекин "умумники, давлатники" деб ўйлаш биринчи

ўринда эди ўша вақтлар... Мана шу жойлар ҳам умумжамоа – колхоз мулки ҳисобланган. Бу дегани давлатники дегани эди. Энди хўжайини бор. Кимгадир қарашли... ҳа, одамлар бой, камбағалга ажраляпти. Ҳаёт ўзгаришти. Мана мисол ўзи. Камбағал бўлганидан, маълумоти олий бўлса ҳам, рус тили ўқитувчиси бўлишга қарамай, мардикорлик қилишга мажбур бўляпти. Етишмовчиликдан шундай қилишти. Ойлиги етса у мардикор бўлиб ишлармиди. Унинг сингарилар минг-минглаб, ҳатто бошқа ёқларга бориб ишлаётганлар қанчадан-қанча. Чол эса шу ерга келганидан бери "бировнинг нарсаси" деб унинг бошини қотиради. Ўзингни нарсанг қани? Ўзингда ҳеч вақо йўғу... қилаётган ишинг бировнинг нарсасини кўриқлаш. Шунинг ҳисобига ойлик олиб, нафақага ёндаштириб кун кўряпсан".

У ўчоқ олдида идиш-товоқларни юваётган чолга фикрларимни уқиб қолмаяптими, деган хаёл билан бир қараб кўйди. Кетмонни зарб билан чопаркан яна ўйланди. "Аҳволингга қара-ю, – деди ўзига-ўзи. – Эгинида жанда. Ҳаётинг кўриниб турибди. – "Ит ётиш – Мирза туриш". Бир сабаб бўлмаса бекорга бу аҳволга тушмасдинг. Албатта, бир сабаби бор. Йўқса, кексайганда бу кунларга қолмасди оқсоқол".

Шу пайт чол йиғиштираётган чинни идишлар шарақлаб кетди. Эргашвой бирорга синди деб хаёл қилиб ярқ этиб қаради. Беихтиёр:

– Ҳа, тузуксиз. Қойил! Тушуниб етибсиз, – деб жавоб қилган бўлди. Бу билан у: "Кетмон тошга урилганда айтган гапимга жавобини олдим", демоқчи бўлдими, ёки: "Бир-у бир бўлдик", деяптими билиб бўлмасди.

Эргашвой ишни барвақт тутатди. Белгиланган ер ўткир кетмон билан ағдарилди. Эрталаб майда-майда эгатчалардан иборат бўлган жой бир текис чопилган, эрта баҳордан нимаки нарсаси экса бўлаверадиган майдончага айланди. Энди кузнинг ёмғирларини қишнинг қорларига тўйиниб эрта баҳорга-ча "ҳордиқ" олади.

Чол мардикор йиғитнинг ҳақини кўлига тутқазди. Улар катта қоратолнинг барглари шитирлаб тўкилаётган дала ҳовлига мослаб қурилган дарвоза олдида хайрлашдилар.

– Берган пулингизга, едирган тузингизга рози бўлинг, – деди Эргашвой пулни кўлида чангаллаб тураркан, – бировнинг нарсасини эҳтиёт қилинг, – деб кўйди. Чол унинг бу гапининг маъносини қандай тушунди, айтиш қийин эди. Фақат илжайиб кўяркан: "Ҳа, сиззи қарангу", дея олди, холос...

Ғози РАҲМОН

ОШИҚ ДУНЁ

(Ҳикоя)

Уларни топишганига унча кўп бўлгани йўқ. Чарвоннинг қантари оғиб, залворли заминнинг ботинидаги ваража юзага уриб, қори кетган ерлардан терлаган тўриқнинг сағрисида чўққан ҳовур каби енгил буғ кўтарила бошлаган кезларда иккови икки дарада яшарди. Қахратон чилласининг бош-адоғи совуқ бирор тарафга силжимади. Бошида бостириб ёққан қор бир томчи ҳам эримади. Аллақачон қиш уйкусига кирганлар иссиқ уясида у ёқдан-бу ёққа ағдарилиб кечани кундузга улаб ётаверди. Совуқда қор титиб, унинг тагидан ризқ топиб ейишни эса ўзи бўлмайди. Ўз ҳолича икки адирда яшаб, кўп қатори жуфтлашганининг ҳар бири сайкам қирқ беш кунлик қантар азобини енгиб, пай томири чўзилиб, устихон илиги узилиб, қовушини фаслига етганига қарамай аъзойи бадани бир бўлак жонланиш сеза бошлади. Оқтамоқнинг куйруғидан таралган анвойи ҳидга тўя бошлаган Пардум кузги хас-хашак рангига монанд «кийиниб» олди-да, жуфтининг атрофида айланиб-ўрғилиб ўзини ҳар алпозга солишдан чарчамади. Оқтамоқ ҳам қараб турмади. Маъшуканинг таманно замзамаси ошпагининг тўқсон икки томирида музлаган ҳисларни жунбушга келтирди. Улар бир-бирини узоқ ялаб-юлқашди. Кейин бироз чарчаган бўлди-ю ўтириб дам олмоқчи бўлишди. Дубулғасимон тепаликнинг кизагини кўндалангига кесиб ўтган сўқмоқнинг қоқ белига келиб, аввал заифа тўхтади. Нега? Ким билади дейсиз? Унга маталандай маст бўлиб, суйкалиб келаётган ошиқ бундай бўлишини сира кутмаганди. Турғиб юборишига сал қолди. Оқтамоқ бепарво, этакдаги шарқираб оқаётган дарёга қараб ўтириб олди. Пардум ҳам шоша-пиша ўзини ўнгладию итоатгўйлик билан унинг ёнига чўнқайди. Овчиларнинг айтишларича, бу тоифа жонзот бор-йўғи ўн тўрт йил

яшар эмиш. Улар етти ёшга киргунча доимо ёнбошини босиб ўтирар, кейинги етти йилда эса чап ёнбоши билан ўтириб туришар экан. Оқтамоқ ўнг ёнбошига оғирини ташлаб думига суяниб чўнқайган. Пардум ҳам айнаи ўша туришда. Гўё шу лаззатли кунлардан эсдалик бўлсин деб суратга тушмоқчи...

Тепада тўрт терак бўйи баланд булутсиз жунжиккан осмон тагида эса тўдасидан ажралиб қолган кекса Ғажир нақ ўтирганлар тепасида кичик доира ясаб айланар, қирнинг орқасидан шошиб чиқиб келаётган ёш овчини кўриб турган бўлса ҳам бу ёқда беғам ўтирган ошиқларни огоҳлантиришга шошilmас эди.

Уч кун олдин тонг пайти яқин биродари дўлта бўрининг олмос тишлари ковагида қолган тўнғизвачча гўштининг қолдиқларини мўйчинақдай териб егандан бери туз тотигани йўқ. Дўлта бўрининг изидан икки кун саргардон кезди. Фақат иккисига тегишли ов майдонида бирор нарса илинмади. Ноилож қолган дўлта тоғнинг Самарқанд тарафига ўтдию отбоқарнинг қопқонига тушди. Ғажир эса қаноти борлигига шукр қилиб, янада баландроқ кўтарилди-да жанубга — доимий ўришига йўл олди. Бугун насиб қилса ё манови антиқа жуфтдан ё анови ҳаллослаб келаётган овчидан бирор нарса тушиб қолар, деган умид билан ерга олазарак қараганча айланарди.

Ошиқлар эса ўзи билан ўзи овора эди. Оқтамоқ чап қўли кафтидаги буришиқ чизикларни Пардумга кўрсатиб фолбинлик қиларди. «Анчадан бери товуқ гўшти еганим йўқ. Икки йил олдин қишлоқда ҳамма кучукни отиб кетишганда қиш бўйи онамиз билан роса маза қилгандик. Бу йил ит дегани яна кўнайди. Бугун, мана қара, йўл очиқ кўриняпти. Кўнглим сезяпти. Албатта катакка тушаман. Сен майли берирокда пойлаб турасан»...

Пардумнинг иримчилиги ҳам ундан кам бўлмади. Ўнг қўлини узатиб Оқтамоқнинг елкасини қашиб кўяди-да қулоғига шивирлайди:

— Жоним, ана, мани айтди дерсан, яна озгина фурсатдан кейин шундай олдимиздан тайёр насиба чиқади. Кафтим қичишяпти. Қачон кафтим қичиса қўлимга арзулулик бир нарса тушади. Ҳаммаёқни қор босиб қолганда дарё ёқалаб юргандим. Башиқлар ҳам чашмаларнинг кўзига кириб кетган. Бир пайт ўнг кафтим ўз ўзидан қичишиб қолса бўладими. Нимага ишқилашимни билмайман, ҳаммаёқ қор. Шундоқ қарасам сув ёқасидаги ковакда каттакон ўрдак худди тирикдай дарёга орқасини ўтириб турибди. Совқотиб турибди деб ўйладим. Секин пусиб бордим у шартга ўзимни отдим. «Ғиқ» этмади. Кундузи ўқ тегиб яралангану оқшом совуқда қотиб қолган, уйга ошкетиб кун бўйи хузур қилиб едим.

Ширин суҳбатнинг адоғи кўринмасди. Ғажир эса овчини анойи деб ўйларди. Овчи ёш ҳам, анойи ҳам эмас, асли наслига сайёдлик кўниб ўтган. Ҳозир сувсарга қўйган тош қопқонидан хабар олиб қайтаётган, сержўжалиги учун кузда тайёрлов идорасидан тулки тери ваъда қилиб тўрт қоп ун қарз олиб қўйган, бир жуфт тулки осиб, яна бир жуфтига тузоқ кўйиб юборган эди. Ана омад! Телага эмакляб чиқиб этакка қараганда кўзлари ёниб кетди унинг... Йигирма қадам пастда сўқмоқнинг қоқ белида иккитагина тулки ором олиб ўтирипти. Худога шукр, ўша нилай шиламшиқ теригурушдан қарзини қутуладиган бўлди. Икковига бир ўқ кифоя...

Ҳа, хом сут эмган банда, насибни айтмадинг-а!...

Ҳеч нарсадан хабари йўқ ошиқлар эса бутун умр таъқиб этадиган хавfli дунёни гўё унутиб қўйишганди.

Овчи уларга қарата якка тир милтигини тўғриладию миясида тўрт-беш савол кўндаланг бўлди. Аввал қайсини отса? Бирини отса иккинчиси қочиб кетади. Қулоқ атрофини кўзламаса тери тешилиб нархи пасаяди. Бу йил ўқ-дори деганиям тақчил бўлиб кетди. Ғажир эса овчининг бир ўққа икки тулки отмоқчи бўлаётганини сезиб, мана сенга дегандай ошпоққина тезакляб йигитнинг бошидан ташлайди. Йигит эса ҳеч нарсани сезмагач, «Ҳай аттанг» деганида томоғини тақиллатиб юборади. Ошиқларнинг иккиси ҳам бараварига осмонга қарайди. Айни шу пайт кўрсаткич бармоқ қармоқдай эгилиб, ўзидай қийшиқ темирни тортиб юборади. Кейин қаторасига турганлар «мушт кетди» ўйини қилгандек бир-бирини туртиб, жиззаки кепакка ўт кетади. Ўт эса бир ангишвона кўргошинни эритиб, ингичка қувур орқали тўғрига — овчининг чап кўз кўзлаган нишонга олиб кетади. Қарс!!!

Очиғи бундай бўлади деб овчи ҳам, ошиқ-маъшуклар ҳам сира ўйламаганди. Яратаннинг ҳукми хоҳиши эса манзарага шундай яқун ясади. Бир ҳовуч чўғ бўлиб отилган ўқ негадир ошиқ-маъшукларнинг бировига тегмай ўртадан тўғри ўтиб кетиб, ҳавордаги хас-хашпак устига аластининг тунугидай шатирлаб тўкилди.

Оқтамоқ шартга орқага бурилдию тўғри келган тарафга, айни овчи томонга қараб югурди. Нақ юзма-юз келганда овчи иккинчи ўқни ўқлаб улпурмаганди. Шошиб қолдию уни кўндоқ билан туртиб юборди. Пардум эса таёқ теккандай жойида гир-гир айланиб қолди. Овчи Оқтамоқдан умидини узиб Пардум тарафга юзланганда у ўзини ўнгладию адоқ томонга камон ўқидай отилди.

Ғажир эса бу хавfli томошадан қўл силтаб, навбатдаги кечани ҳам оч ўтказиш учун аввал тикка кўтарилиб, кейин дубул-ға учли чўққилар орасидаги уясига қараб учиб кетди...

Омина ТОЖИБОЕВА

ОЛМОС СИР

(Хикоя)

Алишер ўз хужраси томон йўл оларкан, кенг ўмровли, соддагина мулозими Шайх Баҳдулга синчковлик билан қаради. Ҳар галгидек ўзига хос улуғворлик, назокат ва мулойимлик билан: — Ортимдин ҳеч бир зот кирмасун! — деди.

Шайх Баҳдул тавозе ила бош эгди. Шоирнинг ортидан бошидаги учли кўк тақясига ўралган кўркамгина оқ симоби салласи ва эгнидаги одми зангор бахмал тўнига қараб қоларкан, ичдан енгилгина хўрсинганини сездди. Гарчанд Шайх Баҳдул чиройли сўзларни дур каби териш санъати билан шуғулланмаса-да, ҳаёт сабоқларида Алишерни ўзига устоз деб биларди. У аста-аста юриб, ўз бўлмасига кирди: "Устозни ҳеч қачон мундоқ руҳиятда кўрмагон эрдим, — хаёлга чўмди, — ё шоҳ бирлан... Йўғ-э, нималар деяпман. Ахир шоҳ бирлан эту тирноқдек... Ё товлари бироз..." Касалму дегани тили бормаи, хавогир ичида тезда бўлмасидан чиқди ва Алишернинг энг сеvimли ичимлиги бўлган айронни тайёрлаб, хужра эшиги олдига борди. Шу пайт ичкаридан тиниқ, худди мусиқа овозидай ширали кулгу эштилгандек бўлди. Чўчиб тушган йигит ён-атрофига қаради. Ҳеч кимса йўқ. "Ким бўлди эркан? Ё менга шундай туюлдиму?..." Йигит бир лаҳза иккиланиб қолди. "Ҳар доимгидай туйқусдан кириб боравераёму, ё..." Гарчанд одобсизлик эканини ҳис этиб турса-да, у минг истиҳола ичида эшик тирқишидан ичкарига мўралади, мўраладию, ажойиб томошадан кўзини узолмай қолган боладай лол бўлиб қолди. "Ё Раб! Бу не ҳол? Устоз қаршисидаги париваш ким бўлди эркан? Наҳотки устоз!.. Йўғ-э, эй ноқис хаёл, мени домингга тортмағил, узр, — қўлини кўксига босди, — лекин ҳеч қачон устозни мундек париваш ила кўрмагон эрдим! Ё фариштамукин? Қизиқ, бу ерга қаердан кирди? Ё мен кўрмай қолдимму?"

Шайх Баҳдул аллавақтгача қоришиқ хаёллар гирдобида қолди. Сўнг бир вақт ўзига келгач, қўлидаги бир чинни айрон баҳона ўзида журъат сизди. Аммо эшикни очган заҳоти биргина Алишернинг оқ қоғоз узра қалам суриб ўтирганини кўрди. Энди тамом ҳуши бошидан учган йигит қўлидаги айрон идишни тушириб юборганини ҳам сезмай қолди. Ўнғайсизланган Шайх Баҳдул майдаланган синиқларга кўз ташларкан, баттар қизаринди. Бу ҳолатдан Алишер бироз жиддийлашган эса-да, қаттиқ тегмади. Чунки Шайх Баҳдулни ўз инисидек яхши кўрарди:

– Шулар вақт кўнглим айрон тусаб эрди, – деди Алишер сокин. – Зарари йўқ, бошқа идишда келтирурсиз.

Йигит бошини аста кўтараркан, қаршисидаги устозининг юзида фикр, илҳом балқиб турган қийиқ, қора кўзларида тоза, улуғ руҳга хос қандайдир маъсумлик жиғваланиб турганини кўрди. Майсаларнинг яшнашига ёмғир сабабчи бўлганидек, Алишернинг ҳозирдаги меҳр тўла нигоҳлари Шайх Баҳдулнинг ҳам дадилланишига туртки берган эди. Унинг юзи аллақандай ёруғлашиб, титроқ лаблари ила деди:

– Бул илтифотингизга лойиқ сўз топмасмен, ажиб меҳри дарёсиз, устоз! Мени доим хижолатдин қутқарурсиз.

Алишер йигитнинг кенг елкасига назар ташлар экан, аллақандай шавқ ичида кулимсираб қўйди. Шайх Баҳдул бу ҳолдан анчайин дадилланиб ортига қайтди ва устози айтганча иш кўрди.

* * *

Шамол эсиб турган, аммо илиқ, ойдин кеча. Кўк юзини қошлаган юлдузлар жилмайган. Буни кўриб гўё, ер юзини бўстон айлагувчи турфа гуллар ҳам енгил шаббодада хушҳол тебранганича жилмайгандек...

Ҳозиргина, намози аср пайтидан сал олдинроқ ёғиб ўтган ёмғир борлиқ юзиши ювган; япроқлар нам, майсалар нам, йўлаклар нам... Дўсти Хусайн Бойқаро билан шикордан қайтган Алишер хаёлчан, қандайдир ўй оғушида қабосини ва овга киядиган қалпоғини ечди ҳамда уларни қозикқа илиб, енгил тақя кийди-да, мис офтобага мулозимни тайёрлаган ипик сувдан таҳорат олди. Намозни ўқиб бўлгач, дераза яқинига қўйилган, алвон рангли духоба ёпилган хонтахта ёнига тиз чўкли ва унинг устидаги таҳлям қоғозларни варақлаб, кўздан кечири бонлади. Сўнгра олтин довогга патли ёзғични ботириб, ёзишга тутинди: – Ёзиб жон мусқафидин икки оят, Дебон Фарҳоду Шириндан ҳикоят...

Алишер ёзишдан тўхтаб, хиёл кулимсиради. Шайх Баҳдул устозининг бу ҳолатига разм соларкан: "Бир яхши нимарса

ёзган кўринадур, ҳа, гўзал бир нима битқонқим кулимсираётур. Бурноғи кун ҳам шу ҳол юз берғон эрди. Букунғидек овға кетғонда ушбу: — Одамий эрсанг демағил одами, Оники йўқ халқ ғамидин ғами, байтини ўқиб эрдим. Ҳм, насиб этса, зарурат юзасидин ташқарига чиққонда, ҳозирғи битиқларни ҳам албатта ўкурмен", — дея хаёлга ботқонича, бу гал шарбат тайёрлади. Чунки ҳар доим шикордан ҳориб қайтган Алишернинг кайфиятини шарбат кўтариб, илҳом ато этишини яхши биларди. Яқиндан бери кўринишидан ички ҳолати яққол сезилиб турган Алишерга қараб: "Не сабабки, шикордин дилтанг бўлиб қайтадур?", дея хаёлга толарди. Ушбу ҳолатнинг беш-олти такрорини кўргач, бир марта сўрашга журъат ҳам қилпанди.

— Ҳар бир намозимни ўқиб бўлгач, Аллоҳдин сўрармен, ҳеч ким мени безовта қилмасун ва бошқа бир ишга андармон этмасун дея, — бошқа гап айтмаганди.

Ўшанда Шайх Баҳдул Алишернинг шикордан бош тортиб, сарой чокарига турли хил сабабларни кўрсатишини тушуниб етган эди. Аммо шоҳ — шоҳ-да, унинг амри вожиб...

Бу гал ҳам Шайх Баҳдул ҳар эҳтимолга қарши кўрқув аралаш бир қизиқиш билан яна эшик тирқишидан мўралади. Яна ўша манзара. Алишернинг рўпарасида ўша гулгун чехра: лаблари гўё гулранг шаробга ўхшар, кириқ қоқишлари жон олар..., нозининг мақоми истиғно... Фақат бу гал ўша гўзалдан қолишмас бир барно йигит ҳам бор...

"Ажабо! Уларнинг жамолига кўз ташлаганнинг кўзига дунё зийнатлари кўринмас, — хаёлга берилди Шайх Баҳдул, — булар кимлар бўлди?"

У бир эшикка ва яна қўлидаги ёқут рангли кўзачада товланиб турган шарбатга қараркан, иккиланган кўйи таваккал қилди. Яна танҳо Алишер. "Қизиқ, мен эшикни очган заҳоти бул хилқатлар қаён ғойиб бўлур? Ё Рабб!! Бу не ҳол?!"

Алишер Шайх Баҳдулни, хонтахта ёнидаги жойга қараб қўйганини сизди-да, мийиғида кулимсиради. Бундан хижолат чеккан йигит бир зум лабларини тишлаб, жим қотди, сўнг:

— Ш-шар-шарбат келтуриб эрдим, — деди базўр.

— Боракалло, сизнинг бул киби зукколикларинғизни қадраймен, — чехраси кундай ёришиб деди Алишер, — ажиб сезгирсиз-да...

Йигит кўргани ҳақида сўрамоқ учун оғиз жуфтлади, аммо ботинолмай гапни бошқа томонга бурди:

— Букун сиз ёқтирадурғон таомни тайёрлаб эрдим.

— Паловни-я, унда дарҳол келтуринг.

Алишер шарбатни кўза рангидаги пиёлага қўйди ва ҳузур қилиб симирди ҳамда келтирилган таомга илкани чўзаркан, йигитга миннадорона қараб қўйди. Бу орада Шайх Баҳдул таом кетидан ичиладиган кўк чой дамлаш мақсадида ўрнидан кўзгалди.

* * *

Шайх Баҳдул бу манзаранинг такрорини беш-олти маротаба кўргач, ўзича кенгашди: "Эҳтимол, бу ишда маним ёшлигим бордур. Ўз майлимча иш тутмайин. Бундай ишларда катталар-катталарча ақл юргизғувчидир. Яхшиси, бу сирдин дўстини огоҳ этқоним маъқулдур..."

Кечга яқин Шайх Баҳдул шоҳни севингирмоқ ниятида ўрдага қараб кетди. Чунки Бойқаро қачондан бери Алишернинг бошини жуфтлаш орзусида экапи қулоғига тушганди. Ясовуларга ўзини таништириб, сарой аъёнлари ўртасида, олгин тахтада виқор билан ўтирган Хусайн Бойқаро қаршисига пешвоз юриб келди ва ўн қадамча қолганда тиз чўкиб, ер ўтди. Шоҳ бу йигитни анчадан бери Алишер хизматида эканидан огоҳ эди.

— Хўш, Алишербек саломатму? — сўради Бойқаро қийиқ, ўткир қаровчи кўзлари ила йигитга тикилиб.

— Келишимнинг боиси ҳам дўстингизнинг соғлиғи хусусидадур, олампаноҳ?!

— Хўш-хўш, соғлиғи дедингму?

Йигит бош ирғади. Шошиб қолган Бойқаро уч марта чалган қарсағи ила барчанинг диққатини ўзига қаратди:

— Бизни ҳоли қолдирунлар?!

Бир зумда авранғхонада ҳеч кимдан ном-нишон қолмади.

— Хў-ўш, соғлиғи дедингму? — такрор сўради.

Шайх Баҳдул бор кўрган-билганларини бўёқсиз сўзлаб берди. Устозини ром этган ул малакни эса бисотидаги жами гўзал сўзлар ила таъриф этди ва охирида қўшиб қўйди:

— Бутун воқеалар кўз ўнгимда содир бўластир.

— Ие, шундай дегин? Мен эрсам, баҳорнинг касби гулфурушлиқ бўлғонидек, Алишербекнинг ҳам ижод этмакдин ўзга иши йўқ, дея хотиржам эрдим. Ҳм-м, умрининг энг кўркам ёши ҳам ўтиб бораётур... - деди йигитга зимдан разм соларкан, — Оҳ, Алишернинг тўйини кўрар кун ҳам бор эрканму? Сен йигит, боравер! Бул ҳақда дўстим бирла ўзим гаплашурмен, — дея уни хурсанд ҳолда кузатди.

Негаки, йигитни Алишер ҳақида бемаъни хаёлларга боришини истамаган ҳолда, ўзи йигитдан шубҳаланди. "Наҳотки, - Шайх Баҳдул кетидан ўйга толди, — наҳотки, Алишер киши

билмас... Йўғ-э, у қордай пок, биллурдай тоза жон. Тўхта, эшикдан киришим биланоқ ғойиб бўлур ледиму? Ҳа, ҳа, шундай деди. Эҳтимол йигитни жинму ё шайтон дариб кетгондур!"

Шу пайт хаёлига урилган бошқа бир фикр ёлдусидан юзлари яшнаб кетди. Дорус салтананинг хос табибини қошига чорларкан, хаёлига урилган ўша фикр мазмунидан уни огоҳ этди ва охири:

— Йигитни ранжитиб қўймайлук, зимдан текшурилки, ҳаракатларингизни асло сезмасун, — дея таъкидлади.

* * *

— Йигит сошпа-соғ, — деди шоҳ ёнига қайтган табиб, — маним фикримча Алишер бир катта ишға — китобға қўл урғон. Шул ишидин бир шинтил ҳикоят, яъни "Шоҳ Ғозий"ни сўзламушким, таърифига тил ожиз, сўз ожиз. Ман-ман дейилмуш шуародин ҳам бул кибди ҳикоят эшитмағонмен. Йишит шул улуг китобдин бир буюк байт ҳам ёд айламуш назаримда, олампаноҳ.

Табиб Шайх Баҳдул ўқитган сатрлар мазмунини сўзлаб берди. Таъсирланган Бойқаро:

— Алишербекнинг истеъдодига таъриф йўқ, — деди ўйга чўмиб, — унда йигитнинг кўрғонлари нимадур?

— Бул сирни Пирдан сўрамоқ жоиздур, олампаноҳим.

Бойқарога бу таклиф маъқул тушди. Чунки у Пирнинг кароматларига ишонарди.

— Аммо, — деди у кўзлари ёниб, — бул ҳақда Пиримга оғиз очмоқдин олдин ўзим кўрмоғим, инонмоғим шарт!

— Албатта, олампаноҳ...

У ёнига энг содиқ сипоҳларидан иккисини олиб, тезда ўрдани тарк этди ва Алишер чорбоғининг дарвозаси олдида уларни қолдириб, ўзи дўсти ўтирган уй томон қушдай енгил қадамлар билан шитоб йўналди ҳамда йигит айтган каби астагина тир-қишдан ичкарига мўраллади.

— Ажабо! — ҳайрат дарёсига ғарқ бўлди.

Шифт ўрнида олиғ биюнинг гумбази кўринар, уй жиҳозлари жойида осмон атлас ёйандек. Алишер қаршисида бир барно йигит ва бир парирўй: "Во ажабо! Булар кимлар бўлди? Эҳ, Роббим!! Бу не хилқатким, шаҳзода ва малика Алишерға нималардур деғайлар. Дўстим эрса, оқ қоғоз узра олгун қаламини сурмоқда... Ажабо!"

Эшикни оҳиста очган Ҳусайн Бойқаро ёлғиз Алишернинг ёзмоқда машғуллигини кўриб, гарчанд бу ҳақда Шайх Баҳдулдан эшитган эса-да, бироз ўзини йўқотди: "Улар қани? Демак, йигит рост гапирғон". Фурсат ўтгач:

– Ўзингни қўлга ол! – пичирлади лаблари Бойқаронинг, – ахир, жангу жадалларда ҳар хил воқеаларни кўравериб, кўзи пишиб кетгон шоҳ деб ким айтадур сени?! Қолаверса, бул кибилар ҳақида Пирдин кўп нарса эшитқонсан-ку?!

Шу топда миясига яшпидек урилган фикр, яъни Пирининг бир гапи ёдига тушди: "Зоҳирию ботини пок бўлгон ҳар бир инсон Яратқоннинг имдоди ила улуг иноятқа эришғуси ва ҳам-роҳлари бир умрға фариштаю малойикалар бўлғуси ҳамда анинг учун хизматда ўтқусидур. Илло, алар ҳар кимнинг ҳам назарига тушавермас, фақат покиза руҳларғағина кўриниш берғусидур..."

"Ҳим, демак дўстим шундай шарафға ноил бўлгон". Дўстига ҳасадга қоришиқ бир ҳавас билан термулганича қаршисига оҳиста юриб борди. Ўгирилиб қараган Алишер чаққонлик билан ўрнидан турди ва қулочини ёзганча дўстига пешвоз юрди:

– Оҳ, дўстим! – ич-ичидан тўлқинланиб кетган Алишер Бойқаро билан қучоқлашиб кўришаркан, – ташрифингиздан қулбамизға нурлар инмуш, – деди меҳр билан, – тўё фалақдин кўёшнинг ўзи кириб келмуш. Ахир, хабар топқонимизда бошқача қаршилоғон бўлур эрдук!

– Узр! – Алишернинг сўзини бўлди Бойқаро, – бемаврид келмоғимнинг боиси шошилишч бир кенгаш хусусинда эрди.

– Бош устиға! Қани, азиз дўстим, тўрға марҳабо!

Улар бир-бирларига нафаси урилгудек яқин ўтирдилар. Бойқаро, келмоғининг асл мақсад мазмунини ифода этган кенгаш сўзини қўлаганидан мамнун ҳамда бир қадар хотиржам бўлган эди: "Қайси биридин сўз бошласам эркан? Яхшиси, асл муддаодин бошлагоним маъқулдур. Ул сир ҳақинда эрса суҳбат асносида билиб олурмен".

– Оҳ, дўстим! Мен дунёда барча гуноҳқорлардин ҳам гуноҳқорроқмен, – Бойқаро сўзини олисдан бошлади, – шул сабабдин кўнглумни ғам лашкари босмуш. Ушбу кунларда, фақат бир мен эрмас, магар дунёнинг онаси бор эрса, ул ҳам сиз учун ғаму ғусса ютмуш! Ҳа, андуҳда қолмуш! Инонамен!!

Тамом ҳайратга чўмган Алишер унга тикилиб сўради:

– Нечук, дўстим?

– Чунки мен ўзини ўйлайдурғон, дўсти ҳақинда қайғурмайдурғон кимарсамен.

Алишер ҳамон унинг гапларига тушунмас, лолу ҳайронлиги-ча турарди. Буни кўрган Бойқаро гапнинг дангалига кўча қолди:

– Ахир, оила қурмоқ, бола-чақа кўрмоқ вақтингиз ўтиб бораётур, Алишер?!

Энди тушуниб етган Алишер қизариниб, эшикка чикмоқ таралдудига тушди.

— Кўзголманғиз бек! — Бойқаро унинг елкасига кўлини кўйиб, оҳиста босди, — қайта-қайта таом емак, чой ичмак одатим йўқлигини ёшликдин билурсиз. Яхшиси, сиз бошингизни жуфтлаш ҳақиндаги орзумга жавоб берингиз?

Бу хабар унинг учун асло кутилмаган янгилик бўлиб, бир турлик борлик-йўқлик аро қолган Алишерга жудаям ғалати таъсир қилгани шундоққина юз ифодасидан кўриниб турарди. Подшоҳнинг тўй хусусида гап бошлашига ва айнан шу масалада келганига сабаб нелигини ўйлади.

— Оҳ, меҳрибон дўстим, — оҳиста деди Алишер, — мен ҳақимда қайгураётқонингизни эшитуб, бошим кўкка етмуш. Ахир айтарларку, яхши либос танга оройиш, яхши кўлдош жонга осо-йиш, деб... Мундин беҳад миннатдормен, азиз дўстим.

Бойқаро мамнун қараб, кулимсиради.

— Азиз дўстим! Чумоли нашгу намo истағонида, нега энди мен бахт изламайин. Бул ҳақда орзу қилмайин.

— Бале! Гап бундай бўлибдур, дўстим!

— Бироқ ҳозирда мен гулбарга қалам сурмоқ бирла оворамен.

— Таажжуб, гулбарга?!

— Ҳа, дўстим, — хокисорона бош эгди у, — менга ишқ деб аталмуш олий бир туйғу ёпишиб олғон. Бул ишқ ўти қалбимни забт этиб, жонимга зўрлиқ қилаётур. Вафо истағон ошиқона кўнглумни эрса шаъм киби эритмоқда. Унинг зулми оловидин хастадурмен...

Алишер индамай қолди.

— Унинг давоси висолга эришмоқ, бунинг учун эрса тўй қилмоқдур, Алишер?

Алишер маъюс жилмайди:

— Кошки эрди...

Бойқаро хаёл гирдобида: "Ўйланишдан оғиз очсам, гапни бурасиз. Ул ҳолда қаршинғизда ўлтиргонлар кимлар эрур?", дея сўрашга тили айланмасди.

Нега? Ажаб! Ҳар нега ва ҳар бир юмушга қодир Бойқаро қани? У шу топда яна Пирини эслади: "Демак, Алишер боғиний ишқ домида, лекин..."

— Мақсудингизни ошкор этмоқни маъкул кўрмасмусиз?

— Нега энди, — шошиб қолди Алишер, — ахир дўст дўстдин сир яширурму?.. Мен ҳозирда бир рангин китоб яратмоқ ишқидомен. Бул иш эрса ниҳоятда улуғ бўлуб, мендин жуда катта ақл ва заковат талаб қилмоқда.

Подшоҳ кўзлаганидан нишона тополмагач, бироз хомушланди. Шундай бўлса-да, яна бир бор:

– Ахир уйланишлиқ бул киби орзунғизга тўсқинлиқ қилмас? – дея юзланди.

Алишер ўйланиб қолди. Ҳа ёки йўқнинг ўртасида қоланди. Негаки, ҳар иккиси ҳам унга жабр келтирмакдан бошқа иш эмас эди. У бироз сукудан сўнг, катта бир фахр ва дард билан сўз бошлади:

– Сўз шу қадар буюк қудратқа эгаким, хаёлингда, асрлар оша бўлиб ўтқон воқеа-ҳодисотлар ҳақида тасаввур кўйлагини кийдира олур, ўзининг мажмуасидин тузилгон китоблар хуснидин гул ҳадя этур ва тапқолиғингда эрса дардинга шерик бўлур. Хуллас, сўз оғиз кутисидаги дуру гавҳарлардур

– Ҳа, бул ҳақда ушбу: – Кўнгул дуржи ичра гуҳар сўздурур. Башир гулшанида самар сўздурур, дея ёзгон байтинғиз хотиримда қолгон, Алишер?

– Миннатдормен дўстим, – таъзим қилди у, – мана шул гавҳару дурлар қадалгон маънолар тоғини яратмоқ ишқидамен.

Ниҳоят Бойқаро дўстини тушунгандай бўлди.

– Эй, ёқут ўтининг бировга зарари бўлмағонидек, ҳеч кимарсага ёмонлиғи етмоғон дўстим. Хилватда ёлғизлиқни кўмсаб қолғонинғиздин, фаҳмимча, улуғ бир иш, яъни китоб ёзмоқ дардидасиз?

– Албатта, мақсудимга еткармоғини тилаб...

– Етурсиз! – гапини бўлди Бойқаро, – албатта етурсиз. Чунки сизга, яъни дилинғизни ўртаётқон ишқ таърифини тавсифламакка илҳом ва куч берувчи фаришталар кўмакка келса ажаб эрмас...

Алишер бу гал энтикиб кетди: "Эвоҳ, ер тагида илон кимирласа сезади-я..."

Бойқаронинг назаридан бу ҳол четлаб ўтмади. Шунинг ила мақсадга кўча қолди:

– Эй, гуноҳлар чангидин покиза бўлгон дўстим. Бас, қанчадан-қанча улуғ ишларга қодир бўлатуруб, нега энди бу дардга даво топмакдин чўчирсиз? Не сабаб?

Алишер енгилгина титранди. У бир ишдан олдин ноғора чалишни ёқтирмагани боис ҳам дилидагини очиқ сўзлашни маъкул кўрмаётган эди. Аммо дўстини ранжитмаслик, айниқса: "Мақсудинғизни ошкор этмоқни маъкул кўрмасмусиз?", дея хафаланганидан сўнг, очиқ айтмоққа мажбур бўлиб қоланди:

– Қаламим тиғи ила илму урфон конини қазимоқчи ва ана шул кондин чиққон олтуларни бир сандиққа йиғмоқчимен, - деди, – аммо бул иш мажбурияти олдинда бироз чўчиб, ҳайиқмоқдамен.

Бойқаро аниқ сездики, уни жуфтлаш ҳақидаги ният атрофида ортиқ айланмоқ, зулмдан бошқа иш эмас.

– Маним билгимча, сиз катта бир дoston, яъни устозлар изидин боруб, ўшал олтину жавҳарлар йиғилгон сандиқ – "Хамса"ни бунёд этмакчисиз, шундайму?

– Албатта, – юзлари ёриши Алишернинг, – лекин: – Эмас осон бу майдон ичра турмоқ, Низомий панжасиға панжа урмоқ. Керак шер оллида ҳам шер жанги, Агар шер ўлмаса, бори паланги...

– Офарин Алишер! Бошланишиёқ мени ўзиға ром айламуш, дўстим!

– Ташаккур, бироқ бир истиҳолам бор.

– Нечук? Яъни?!

– Дўстим, – кўзларини ерга тикиб сўз бошлади Алишер, – ҳазрати Низомий Ганжавийни шеърятнинг шери бўлиб ўтқонини мендин яхши билурсиз. Ул зот назми майдониға тушмоқ учун эрса шер, жуда бўлмаса йўлбарс бўлмоқ лозим.

– Бале!

– Дағи, Хисрав Деҳлавийдай улуг шоир билан баҳслашмоқ, анинг бирла дўш-бардўш турмоқ учун эрса, нафис дид ва жуда катта билим ҳамда истейлод зарурдур. Камина, ул зотлар руҳларидин узр сўроғон ва устозим ҳазрати Абдурахмон Жомийдин мадад олғоним ҳолда, улар яратқон дostonлар мазмуниға бироз ўзгартиришлар киритмоқ ниятидамен.

Бойқаро суҳбат бошида Алишернинг "бул иш ниҳоянда улуг бўлуб, мендин жуда катта ақл ва заковат талаб қилмоқда", – дея айтган гашини эсларкан ва ҳозирдаги истиҳоласи, яъни дostonлар мазмунини ўзгартирмоқ ниятини ўйларкан: "Ҳм-м, ҳаққаси, ҳикмат маоб шуаро била беллашмоқ ҳам осон эрмас", дея ўйга чўмди.

– Дўстим, не дерсиз? Устозимиз кўнглини ранжитиб қўймасмукинмен?

– Йўқ, Алишер. Бул ишингиз била гуҳаррезлар оламини шод этқайсиз, ҳа, бунға иймоним комилдур!

Алишернинг юзини табассум қоплади ва қўлини кўксига босганича миннатдорчилигини баён этди.

– Ҳа, дўстим, – деди Бойқаро, – сиз албатта келгуси башарият кўзи олдинда шеърятнинг Низомийдай шери била тенглашқон шер киби қолғайсиз. Бунға шак-шубҳам йўқтур! Қани, омин! – дея дуоға қўл очди.

Шу вақт қулоқларига ғойибдан бир неча "омин" дегувчи нидолар эшитилгандай бўлди.

Аллақандай бир сир оғушида кўзлари порлаган Алишер кўз учиди тикилиб турган дўстига боқди. Бир тарз ўзгариб, сўнг ўнланган Бойқаро аста ён-верига қаради, ҳеч ким ва ҳеч бир нарса кўринмагач, юқоридаги гумони ростлигига яна бир карра ишонч ҳосил қилди:

– Омин! Қаламинғиз ёмғир булутлари каби беҳисоб инжулар сочсун! – жон бағишловчи ширин сўзлар ила давом этди у, – ўшал қошифи асрор сўзларни ёзишдин чарчама-сун! Тангри ҳар бир истағинғизга еткурсун ва нимаики тила-санғиз олдин-ғизга келтурсун, омин!

– Сизни ҳам одил салтанатинғизни Аллоҳ асрасун ва ёмон кўзлардин сақласун, дўстим.

Икки дўст бирин-кетин ташқарига йўналдилар. Бойқаро си-поҳлари билан турган Шайх Баҳлул қаршисига келганда эса:

– Йигит, тун уйғониб, тонг кўзини очқонида ўрдамда бўлғай-сен, – деди ва Алишер билан қуюқ хайрлашиб, жўнаб кетди.

Шоҳнинг жиддий туриб берган буйруғидан ранги қути ўчган Шайх Баҳлулга Алишер зимдан разм соларкан, букун-ги ташриф ва кенгаш сабабқори у эканини дарҳол фаҳмлади. Шу боис, шоҳнинг нега йўқдаганини сўрамади, лекин хаё-лига бир фикр бўйлаб ўтди: "Йигит сирдан огоҳму? Ҳм-м..."

* * *

Бир кечада ранги қаҳрабо тусига кирган Шайх Баҳлул суб-ҳидамда подшоҳ ўрдасига кириб борди. Бу вақтда Бойқаро тах-тхонада Пир билан кечаги бўлиб ўтган воқеа ҳақида машварат қилмоқда эди. Сухбатга халал бермаслик ниятида пойгақда бош эгиб кутиб турган йишита кўзи тушган заҳоти Бойқаро:

– Келдингму? – дея сўради.

Шоҳ юзидаги мамнунлик ифодасини кўрган Шайх Баҳ-лулнинг юзига қон югурди ва таъзимланган кўйи аста улар-нинг қаршисига юриб келди-да:

– Ассалому алайкум, – дея салом берди, сўнг тиз чўкиб:

– Амринғизга мунтазирмен, – деди.

– Мунтазирсен?!

– Ҳа, олампаноҳим! Буюринг?!

– Ҳм-м, қани айт-чи, яна кимлар бул сирдин воқиф бўлгон?

– Зоти олийлари! Сизлар энг яқин дўст бўлгонларинғиз боис ҳам фақат сизга айтқонмен! Бошқа ҳеч ким огоҳ эрмас! Агар мен-дин хатолиқ ўтқон эрса, афу этинг, олампаноҳ! – кўнлини ваҳи-ма чулғади Шайх Баҳлулнинг, – бир қошиқ қонимдин кечинг?!

Бойқаро бир нафас жим қотди, сўнг:

— Мусодақатлиққа содиқлигинг ва мурувватинг, — деди хиёл табассум билан, — таҳсинга лойиқ!

— Шаҳаншоҳим, лутфингиздан бошим кўкка етмуш! Миннатдормен!

— Қани ўғлим, яқинроқ келиб ўтир?! — лутф айлади Пир. Шайх Баҳдул аста туриб бориб, пойгакка ўтирди.

— Ўғлим, — оҳиста сўз бошлади Пир, — сени шул даражада сахий ва имон-эътиқодли қилуб тарбиялагон ота-онанг шаънига Аллоҳ раҳматлар ёдурсун.

— Миннатдормен, Пирим.

— Ҳа, ўғлим, саховат инсоният боғининг бовар шажаридур, баки ул шажарнинг муфид самаридур. Саховатсиз киши эрса ёғинсиз абри баҳордур. Шунинг ҳам асло унутмаки, бахил беҳишт-қа кирмас, агар сайиди қурайший бўлсун ва сахий томутқа бормас, агарчи бандаи хабашини бўлсун!

— Ҳазратим, олгундин аёло ҳикматли ўғитларингиз кулоқларимга кўрғошиндай қуюлиб, хотиримга миҳдай қоқилиб қолур! Асло унутмасмен!

— То улуғлар хизматида эркансен, панд аҳли сўзлариға амал қилгайсен ва аларға содиқ қолгайсен!

— Албатта, давлатпаноҳим! Мен сизларни еру кўкка ишонмасмен! Сизларнинг соянгизда юрғонлигим ва мундин беҳад масрурлигимни асло унутмасмен!

— Маъкул. Ўғлим, сени суҳбатимизга тортмоғимизнинг боиси Алишербек ҳаётинда содир бўлаётқон баъзи асрорлар хусусиндадур.

— Йигит!

— Лаббай, шаҳриёрим!

— Ҳазратининг башоратларича Алишербек катта бир китоб, яъни "Хамса" ёзмақни бошлаб юборғон. Айни бул ҳақда ўзум ҳам гувоҳменким, Алишербекнинг қаршисида ўлтирғон ул барно йигит ва парирўй — Фарҳод ила Ширин қиёфасига кирғон фаришталар эркан.

— Фар-Фарҳод ила Ширин? Ахир, қандай қилиб, улар...?

Шайх Баҳдул тамом ўзини йўқотган эди.

— Ҳа, йигит, — деди Бойқаро, — улар зоҳиран инсон қиёфасида, аслида эрса...

— Ғойиб назарлардур.

Иккиси ҳам Пирга савол назари билан юзланишди. Гул шайдоси булбул ишқ оламини забт этганидек, Пир ҳам ғойиб назарлар сирлари ҳақида сўзлаб, ҳайрат дунёсини безай бошлади.

— Моҳиятан олиб қарағонимизда Аллоҳнинг ўзи буюк ижодкордур. "Илми ғайб"да айтилишича, бори олам, унинг бир бўла-

ги бўлмиш бизлар ҳам Аллоҳ ижод этқон тажаллиётларимиз. Яна ул зот (Аллоҳ) шундайин шафиқ ва меҳрибонким, баъзи тажаллиларини илмул яқинга қодир ва илҳоми ғайбни тавсифлашқа моҳир қилиб яратқонлар. Бундайин улуг неъматни эрса зоҳирию боғиши покларга инъом қилгон ва қилғай. Шул киби инъоматқа эга бўлгонлардин бир Алишербекдурким, шунинг била яна уни зўр фитрат эгаси ва зиҳни солим қилиб яратқон... Энди эрса, Аллоҳим Исо нафасининг Жонбахш дами орқали хасталарга шифо юборғонидек, Алишербекнинг ҳам ишқ дардиға ва шул ишқни тараннум этмак воситаси китоб — буюк "Хамса" яратмоқ дардиға кўмакка фариштаю малойикаларни юборғон. Улар юқорида айтқонимиздек, ғойибни назарлар бўлуб, бундайин хилқатлар емайди, ичмайди, кулмайди, ухламайди, туғмайди, ўлмайдида, дунё охирагича бор бўлуб, зоҳиран ва ботинан пок кишилар мушкулдини осон қилуб, дунё турғунча турадурлар.

Пир бир нафас тўхтаб, сўнг яна деди:

— Ҳа, Алишербекка фаришталар хизмат қилаётурлар. Бундин ташқари, бул киби азиз хилқатлар, руҳи покдомонларға кўринуш бериб, кўрғон киши била сўзлашмайдур ва озор ҳам бермайдур. Улар ғойибдан пайдо бўлур, ҳам ниҳон бўлур.

Пирнинг охирги гаплари шоҳнинг кайфиятини кўтариб юборди: "руҳи покдомонларға кўринуш бериб..."

Ҳануз ҳайрат оғушиға чўмган Шайх Баҳдул эса ниманидир хаёли билан банд.

— Ҳа, устозимнинг, — деди охири кўзлари чақнаб, — ҳозир Фарҳод ва Ширин ҳақинда битқон бир байти ёдимға тушмуш.

Шайх Баҳдул Алишерни шикордан қай ҳолда қайтган ҳолатини баён қиларкан:

— Келибоқ ушбуларни ёзғонини ва эрта тонг хонтахта устини тартибға келтураётиб ўқиб эрдим: — Ёзиб жон мусқафидин икки оят, Дебон Фарҳоду Ширин ҳикоят...

Бойқаро Пирға маъноли қараркан, хаёл дарёсига фарқ бўлди: "Ҳм-м, шикордин бош тортуб, турли важ-карсонлар кўрсатмоғининг боиси шул эркан-да..."

— Кеча эрса, — яна сўз бошлади Шайх Баҳдул, — устозим бир зарурат юзасидин ташқариға чиққонида ижодхонасини йиғиштируб, супурмоқ учун киргон эрдим. Хонтахта четидағи бир парча қоғозға битилгон ушбу: — Қаламким раҳнаварди тез тақдур, Азалдин манзили фавкул — фалакдур, байтини ўқиб, тамом ҳайратқа ботдим.

— Оҳ Алишербек! Аллоҳнинг суйгон бандасисиз!

Пирнинг кўзларига ёш сизиб келди.

— Кўрдингму йигит?! — таъкидлади Бойқаро, — биз бандаи мўминлар биров гофилмиз-да... Гофилнингдин кўрғонларинг ҳақинда ноқис ҳаёлга бормушсен! Гар эҳтиётсизлик қилгонингда борму, Алишербек кўнгуни ранжигиб қўйгон бўлур эрдин! Сўнг кўзига қай юз била қарардинг?!

— Ул киби номақбулликдин Худо асрасун, шаҳаншоҳим! — Шайх Баҳлул ер ўпиб, узр сўради.

— Ўғлим, — Пир аста сўз бошлади, — сен ўқигон сатрлар мазмуни шунга айтиб турибдурким, қалам бир чоққир отдур. Ҳа, шундайин бир чоққир отки, унинг жойи азалидин фалакнинг устидадур. Ул учқур отнинг чавандози эрса Алишербек бўлуб, анинг учун куч-қувват ва илҳом ато этадургон "Илми ғайб"дин эркани бу сирдир. Ҳа, ул сирлар ичида энг нодир, энг буюк олмос сирдир.

— О, Пирим, — Бойқаро бош эгиб, қўлини кўксига босди, — қошифи асрор мутабаҳҳирсиз, ҳазратим.

— Алишербек, фариштаю малойикалар оламига ошқ. Аларнинг кўмагида "Хамса"дай бир улуғ китоб яратаётқонидин воқиф бўдиларинғизким, бул олмос сирнинг ечимига далилдур.

— Тасанно Пирим! Тасанно!

Шайх Баҳлул сассиз бош эгиб таъзимланди.

— Ҳазратим, — ўртага чўккан сукунатни бузиб, сўз бошлади Бойқаро, — кеча Алишербек хонасида кўрғонларим ва ул била суҳбат асносида дўстимни янада чуқур англағоним ҳолда ушбуларни титиб эрдим.

Пир ўқинг, деган каби бош ирғади. Бойқаро шавқ ила ўқишга киришди: — Эрур сўз мулкининг кишваристони, Қайю кишваристони, Хисрав нишони. Дема Хисрав нишонким, қаҳрамони, Эрур гар чин десанг соҳибқирони.

— Алишербек ҳақинда-ку? — ҳаяжонланиб деди Пир, — ...эрур сўз мулкининг соҳибқирони, ...Алишербек истиқболига ишорат. Ниҳоятда гўзал, таъсирли чиқмуш, офарин олампаҳо!
— Қуллуқ ҳазратим.

"Устозим истеъдодиға берилгон баҳо, — ўйга толди Шайх Баҳлул, — гўзал ҳамда нодир байт чиқмуш...".

— Алишербек ижод пайгинда муҳаббат жомини фаришталар ила сипқорар эркан, демак, ер юзидаги гўзалларни ҳам фаришгамисол тавсифлайдур. Шунинг ила унинг беқиёс, беназир ашъору дostonлари бир жаҳон эрса, Алишербекнинг ўзи бир жаҳондур.

Ҳа, азизларим! Унинг фариштаю малойикалар бергон илҳоми ила топқон камолоти жаҳон аҳлини охиратқача ҳайратқа солиб ўтқай! Олампаҳо! Алишербек сўз мулкининг соҳибқирони дея тавсиф айламушсиз, таҳсинга лойиқ баҳодур! Ҳа, албатта Алишербек абадул-абад малик шуаро бўлуб қолғайдур!

Ҳабиб СИДДИҚ

МУСТАҚИЛ ФИКР

(Ҳажвия)

Корхонамизда "шов-шув" гаплар пайдо бўлди: юқоридан нуфузли комиссия келаётган эмиш. Ходимларнинг мустақил фикрларини ўрганиш зарур бўлиб қолибди. Дастлаб мустақил фикрларимизни ёзма равишда тақдим қилар эканмиз. Иккинчи босқичда шу фикрларимизни исботлаш учун ҳар биримиз минбарга чиқиб ваъз айтар эмишимиз.

Эшитиб хурсанд бўлиб кетдим. Бизнинг фикримиз билан ҳам қизиқадиганлар бор экан-ку. Ўша кунидек кабинетнинг эшигини бекитиб олиб мустақил фикрларимни қоғозга тиркадим. Ўқиб кўриб ўзим ҳам яйраб кетдим: унча мунча комиссиянинг оғзи очилиб қоладиган бўлдиёв. Корхонамиздаги аҳволни таҳлил қилиб астар - аврасини очиб ташладим. Ҳаммаси зўр чиқди. Бироқ, бунақа гапларни томдан тараша тушгандек қўққисдан айтиб балаго қолмасмикинман?.. Шунақа мулоҳазалар билан иш кунининг охирида бўлим бошлиғимизнинг хонасига аста мўраладим. Ҳеч ким йўқлигига ишонч ҳосил қилгач мустақил фикрларим жойланган папкани қўлтиққа маҳкам қисганча кириб бордим. У ҳам мустақил фикрларини ёзаётганмиди, билмадим, столи устидаги қоғозларни шошибгина йиништириб тортмага солиб қўйди.

– Фикрларингиз чакки эмас, – деди у ёзган фикрларим билан танишиб чиққач ўйланиброк, – Лекин сал "рандалаш" керакмикин. Ахир, ўзбекона риоя, андиша деган гаплар бор, ука!

Унинг айтганини қилиб мустақил фикрларимни анча силқладим. Чунки, ёши улуг, тажрибали одам, бир нимани билмаса гапирмайди-да.

Кечкурун уйда мустақил фикрларим ҳақида мақтаниб кўйиб балаго қолдим. – Эсингиз жойидами? – деди хотиним ҳайратланиб. – Сизга ким қўйишги, бунақа катта кетишни. Нима бўлганда ҳам корхонада гимирлаб юриб бола-чақа бо-

қяпсиз. Сиз тинчгина индамай юраверинг. Нима қиласиз бошингизни арини уясига тиқиб?..

— Иложи йўқ, аяси. Мустақил фикр айтиш мажбурий экан. Кетидан атгестация ҳам ўтказилади, ўша фикрларингиз баҳоланади дейишяпти.

— Ана кўрдингизми, унда тем более эҳтиёт бўлиш керак экан. Ўйнашмагин арбоб билан дейдилар-ку!..

Ана шундай "маликаи дилозор" мустақил фикрларим қанақа бўлиши кераклиги ҳақида маслаҳатларини тўкиб солди. Унинг пурмаъно кўрсатмаларига амал қилиб ёзганларимни жиддий таҳрир қилиб чиқдим.

Эртасига ишхонага саҳарлаб етиб келдим. Касаба уюшма кўмитаси раисининг хонасидан қандайдир овоз эшитиларди. Астагина кирсам у киши одатига хилоф ривийда дўшисини ечиб бўйинбоғ тақиб қўлида бир варақ қоғоз билан тошойнанинг олдида турибди. Мени кўриб шошиб қоғозни тахлаб чўнгагига солиб қўйди, ўнғайсизланиб тешакал бошига уринибгина қолган дўшисини кўндирди. Чамаси, мустақил фикрларини айтишни кўзуга қараб машқ қилаётган экан, шекилли. Бечоранинг аҳволини кўриб шунақа комиссияни ўйлаб топганларни ҳам бўралаб сўкиб юборай дедим. Умри давомида мустақил фикр деган нарсани тушида ҳам кўрмаган айрим бечоралар ўзларини қийнаб чиранавериб юрак хуружига ёки руҳий хасталикка чалиниб кетмаса деб кўрқаман-да. Ахир баъзи масъул одамлар учун мустақил фикрлар билан ишлаш симдорнинг устида лашарсиз юришдан ҳам ваҳималироқ-ку!..

Каридорда режалаштириш бўлими бошлиғи мени бир четта тортиди. — Бошбух иккаламизниям мустақил фикрларимизни ёзиб беринг. Бизда унақа ишларга вақт қаяқда. — Майлику-я, лекин сизларнинг фикрингизни мен қаяқдан биламан? — Э-э, қизикмисиз, ака... Ҳалиги ашула бор-ку: "Сизнинг айвон бизнинг айвон эмасму?" деган. Фикрлар ҳам шунақароқ-да. Хўп, деяверинг, чорак якунида мукофотни нақд қиламиз.

"Саломинг бўлмаса икки ямлаб бир ютар эдим" дегандай мукофот ҳақида гапи бўлмаса бу нусхага борадиган томонини кўрсатиб кўярдим-а. Бироқ, "эрийман" деб турган одамни ранжитиб қўйсақ хуржунимизга зиён бўлмасин дея рози бўлдим.

Лекин аввал ўзимникини бир ёқлик қилиб олай-чи. Шу мақсадда фикрларимни бошлиқ муовинига кўрсатиб олмоқчи бўлдим. Ҳойнаҳой хурсанд бўлиб кетса керак деб ўйловдим.

— Ўзингиз ёздингизми?.. Мустақил фикрларни-я? — деди у таажжубланиброқ. — Бизнинг корхонадаги одамларга бунақа но-

таниш атамаларни тушунтириш учун "Ижтимоий фикр маркази"-дан вакил чақиртириб маслаҳатлар ташкил қилишга тўғри келармикин деб ўйловдим. Ана шундан кейин муовин қўлёзмамни ўқир экан "ие, ие" деб қўйди-ю, аста дами ичига тушиб кетди.

— Ҳа майли, — деб қўйди у охири чайналибгина. — Лекин, яна бир ўйланиб, кўриб чиқинг, ука. Тўғри гапириб туққанингга ёқмайсан, деган гаплар бор-ку, ахир!

Дарвоқе бу гапларда жон борга ўхшайди. Энди, мустақил фикр айтиш керак экан деб ҳамма нарсани остин-устин қилиб ташлаш шартми?.. Фикрларимни қайтадан элақдан ўтказиб яна бир бошдан ёзиб чиқдим. Айрим раҳбарларнинг қўлолишти ва манмансираганлиги ҳақидаги гапларни талабчанлик ва жиддийлик деб ўзгартирдим. Корхонамизда таниш-билишчилик, қариндош-уруғчилик урчиб кетгани ҳақидаги фактларни ўзаро меҳр-оқибат, ҳамжиҳатлик деб изоҳладим. Ҳисобчининг девонхонадаги эри йўқ хотин билан дон олишиб юриши тўғрисидаги фикр-ларни бева-бечораларга мурувват кўрсатишга тенглаштириб қўяқолдим. Хўжалик мудирининг давлат мулкани талон-тарож қилиши ҳақида ёзганларим унинг оилапарварлиги, рўзгорини бут қилиш учун олиб-югуришини таърифлашлар билан алмашди. Бунга қаршилик кўрсатмоқчи бўлган қоровул-поровулларни боғлаб танқид қилиб ташладим.

Шунга ўхшаш тузатишлардан кейин ёзганларим рисоладагидай бўп қолди, шекилли. Лекин, барибир таомилга кўра бирров биринчи муовиннинг олдидан ўтиб қўйганим маъқулдир. Маслаҳатли тўй тарқамас, дейдилар-ку.

У киши қўлёзмамни олиб одатдагидек эринмасдан кўзойнагини тақиб қизил ручкасини олиб ўқувчининг ёзма иштини текшираётган муаллимдек тузатиб чиқди. Мустақил фикрларим ҳам пати юлинган товукдек бўлиб қолди. Аввалига сал ранжигандек бўлдим. Ксйин ўйлаб ўзимни босдим. Чунки, бу одам бежиз мана шу курсида ўтирмайди. Оқу-қоранинг фарқига боради, корхонанинг пасту баландини билади. Шуларни ўйлаб қўлимни кўксимга қўйиб миннатдорчилик билдирдим.

— Буларни сал эпақага келтиргач, — деди биринчи муовин чиқишга чоғланаётганимда, — бирров ўзларининг олдидан ўтиб қўйинг. Ҳар қалай, ёшсиз, ўсадиган кадрсиз.

Кутилмаган бу гаплардан кўнглим тоғдек кўтарилди. Котибага эртага шоколад олиб беришни ваъда қилиб мустақил фикр-ларимни компьютердан чиқартириб олдим.

— Шоколадни иккита олиб келаверинг, — деди котиба сузилиброқ.- Шеф кўргандан кейин бунингизни яна қайтадан тузатиб чиқарамиз. Ҳамманикени шунақа қилаяпмиз.

Шундагина эътибор бердим. Қабулхонада анчагина одам тўшаниб қолибди-ку. Хойнаҳой мустақил фикрларини тасдиқлатиб олиш учун навбат кутишаётгандир-да. Хузурларидан чиққач кадрлар бўлимига ҳам бош суқиб ўтиш керакмикин. Ҳар қалай мустақил фикрларимизга муҳр ҳам бостириб олсак ишончлироқ бўладими дейман-да.

Ана шунақа гаплар, ошна. Ҳализамон ўша нуфузли комиссия аъзолари келиб қолишса ҳаммамизнинг мустақил фикр билан ишлаётганимизни кўриб оғизлари ланг очилиб қолса ажаб эмас.

АМРИҚОЛИК ҚЎШНИЛАРИМ

(Ҳаж вия)

Ишдан қайтсам хотиним гап тошиб қўйибди: ёнимиздаги ҳовлига янги қўшнилар кўчиб келаётган эмиш. Яна қаердан, денг. Нақ Амриқодан. — Кўйсанг-чи, қаердаги гапларни топасан-а?

— Ишонаверинг, аллақандай уюшмами, жамиятнинг йўлланмаси билан урф-одатларимизни ўргангани келаётган эмишлар. — Ана, энди қўшнилар билан ҳам таржимон орқали гаплашамизми? Ё имо-ишора билан тиллашармикинмиз?

— Ким билади, дейсиз, дадаси. Унча-мунча инглизчаниям ўрганиб юрардингиз шекиллиг-у? — Э-э, ҳарбийдан қайтгач, бир қизикувдим. Коммерцияга илашгандан кейин ҳаммаси қоп кетди.

— Дом культурадаям чет тилини ўргатадиган курс очилган, деб эшитгандим. Мен ҳам қатнаб турганимда бўларкан-а?

— Ке, кўл бошимни қотирма. Бир гап бўлар. Амриқодан келган одамларни сен билан валақлашиб ўтиргани вақтиям бўлмайди.

— Ҳар қалай, амриқолик қўшниларимиз савдо йшлари билан Дубайга қатнайдиган тижоратчининг хотини инглиз тилиниям билмас экан, деб кулишмасин, дейман-да. Бўлмаса, сизга текканимдан бери телевизорнинг программасидан бошқа нарса ўқитаним йўғ-а. — Бўладиганидан гаплашайлик. Уй-пуй, ҳовли-повли, кўча-кўйни супуриб-сидириб уборка қип қўйинглар.

— Бўпти, бўпти. Барибир кўнглим гап-да. Уларку хўпу хўп биз билан дарров гаплашгани вақтлари бўлмас. Лекин уларни кўчириб келаётган ўзимизникилар қўшнилариниям бир проverka қип қўяйлик, деб қолишса-чи? "Қатта мачитнинг ҳовузи"ни инглизчасига нима дейди, деб қолишса, қандай жавоб бераман. Бўтақорада шоли кўп экилади, "туруч"ни инглизчаси-

га нима дейилади деса-чи? Ўлай агар, ҳеч нарса билмайман. Ўзиям сизга текканимдан кейин жуда отсталый бўп кетдим-да.

— Бўлди энди. Ўзи илгари ҳам оғзинг қани, деса қулоғингни кўрсатардинг.

Хотинларнинг миш-мишидир-да, бизнинг қишлоқда америқоликка нима бор, деб ўйлагандим. Йўқ, хотинимнинг гапи чипша-чин бўлиб чиқди.

Эртасига тушликни уйда қилақолай деб келсам, дарвозамиз олдида юзлари ҳам, сочлари ҳам сан-сарик, бошига дўши кўндирган болакай ўғлим билан копток ўйнапти. Узун лозим, атлас кўйлак кийган, малла сочлари рўмоли четидан кўришиб турган аёл кўшни дарвоза олдини супурар, ўзига куйиб қўйгандай ўхшаш ўзбекона кийинган қизчаси елим челақда водопроводдан сув олиб сепатган экан.

Машинадан тушиб икки қалам юришим билан кутилмаган ҳол юз берди. Дунёнинг нариги бурчагидан келган аёلнинг она тилимизда назокат ила саломлашувидан сезилар-сезилмас энтиқиб кетдим. Уйга кириб суюнчилги хабарни айгай десам хотиним аллақачон янги кўшни билан танишиб олиб хурсанд бўлиб ўтирган экан.

Икки кун ўтгач, ишхонада телефонга чақиринди. Туманга боеланадиган телефон бошқа хонада бўлганилиги учун "Тинчликмикин?" деб ўйлаб ҳаллослаб чиқсам, гўшакдан хотинимнинг овози эшитилди: — Алло, дадаси... Ану янги кўшнилариимиз сизни қаерда, деб сўрашяпти. Ҳеч тушунтираолмаяпман... "Дежурство"ни ўзбекчасига нима дейди?... «Навбатчилик». Ҳа, бўлди. Хайр.

Орадан ҳеч қанча ўтмай талаффузидаги жиндай сезилар-сезилмас гализликни демаса, соф ўзбек тилида гапирадиган назокатли, хушсухан америқолик аёлни қишлоғимизда деярли ҳамма танийдиган бўп кетди. Эри бўлса маҳалланинг тўйидан ҳам, маракасидан ҳам қолмайди. Бир маросимда офтоба билан чилопчинни олиб оқсоқолларнинг кўлига сув куйиб қолса бўладими...

— Баракалла, ўғлим, — деди оқсоқоллардан бири ҳайрон бўлиброқ қараб. — Танаймайроқ турибман, сен қайси маҳалладансан, болам? — Чикагодан.

— А-а?... Бизда унақа маҳалла йўқ эди-ю.

Ана шунда янги кўшним келишининг сабаби-ю дастлабки таассуротларини ўзбекона лутф билан баён қилиб оқсоқолларнинг ҳам дуосини олди.

Уч-тўрт кундан кейин хотиним яна бир гап топди. — Тўтихонлар маҳаллага ош бермоқчи эмиш.

— Тўтихонинг ким?

— Анави янги қўшнилариимиз-да. Ўзларигаям, болаларигаям аллақачон ўзбекча исм қўйиб олишган. Эри сиз билан маслаҳатлашмоқчи. Детсаддан келаётсам поворотта турган экан.

— Кимларни таклиф қилганимиз маъқул? — деди кечки пайт бизникига кириб. — Ҳар қалай сиз бу ернинг паст-баландини биласиз... — Биз одатда хув анави перекресткадан банянинг олдиғача айтамыз.

Қўшним ҳеч нарса тушунмади.

— Ҳаммомнинг денг, — эслатди хотиним. Дарров гапимни ўнгладим. — Чорраҳадан ҳаммомғача.

Шундагина гапимни англаган Маллавойнинг юз-кўзида табассум зоҳир бўлди. — Учаскавойниям айтиб қўйинг, — дедим.

— Кимвой, — ҳайрон бўлиб сўради у. Яна тилимни тишладим.

— Ҳа, анови нозиримизни айтаман-да.

Бунақа ҳоллар тез-тез такрорланадиган бўп қолди. Ўз юртида соф ўзбек тилини ихлос билан ўрганган қўшнилариимиз учун четдан кириб қолган сўзлар гуручдан чиққан тошдек ғашга тегарли таъсир қиларди. Сал ўйлаброқ гаплашмасак, бўлмайдиган ўхшайди. Ҳар гал гапимни англатишга қийналганимда ҳижолатдан тер босади. Биз ўзимиз сезмаган ҳолда бундай қоришиқ сўзлар билан гаплашишга кўникиб кетганимизни вақт ўтиши билан тушуниб ҳам қолишди. Лекин жилмайиб туриб беозоргина танбеҳ бериб гапимни тузатиб қўйганларида ичдан зил кетаман. Рус мактабида ўқиган, кўп қаватли уйда ўсган хотинимни-ку асти қўяверасиз.

— Қанақа одамлар ўзи, а? "Обед" десанг тушунмаса. "Дом-культура"ни билмаса. "Оптом"и нимаси, деганига ўлайми?.. Нақ давлениям кўтарилиб кетади-да! — Қўй, қизишма, аяси. Ахир айб ўзимизда-ку. Мен ҳам аввалига шу келгиндилардан танбеҳ эшитаманми, деб ғашим келди. Аммо сал ўзимни босиб ўйлаб кўрсам, улар икки юз процент... э, йўғ-э, фоиз ҳақ экан. Тилимизга бўлган ҳурмати боис уларга ихлосим бениҳоя ортиб кетди.

— Тўғри айтасиз,-дейди хотиним сал ҳовуридан тушиб. — Баҳонада унча-мунча нарсани ўрганиб ҳам олаяпман. "Сковородка"нинг ўзбекчаси "това" эканлиги тушимга ҳам кирмаган эди. "Соска"нинг сўргич, "билет"нинг чипта эканлигиниям энди билдим. Бир жиҳатдан шу қўшнилариимизни келганиям яхши бўлдим, деб ўйлаб қоляпман, дадаси. — Нимасини айтасан, аяси, — дейман мен ҳам кулиб. — Амриқолик қўшнилариимиз биздан урф-одатлариимизни, биз иккала-миз эса улардан тилимизни ўрганапмиз...

Сафар КАТТАБОЕВ

ОРИЯТЛИ ДАЙДИ

(Ҳикоя)

Тоҳ маст, гоҳ хушёр юрадиган Марьянинг дафъатан кўринмай қолганига кўшнилари дастлаб унчалик эътибор беришмади.

Аммо унинг қия очиқ деразасидан бадбўй ҳид келавергач, кимнингдир эсига милицияга хабар бериш тушиб қолди. Агар мабодо ўлиб қолган бўлса, уни милициядан бошқа ким ҳам кўмар эди.

«Участковой» деразани янаям каттароқ очиб, илма-тешик бўлиб кетган, парда вазифасини ўтовчи латтани бироз четга суруб панжара орасидан қаради-ю, воқеани тушунди. Уй эгаси кроватда жонсиз ётар эди.

Лекин у ҳам уйга киришга шошилмади. Ким билади, қандай вазиятда ўлган. Ўз ажали билан ўлган тақдирда ҳам қанча ёзувчилик керак. Яхшиси, прокуратурага хабар қилади. Шу билан унинг вазифаси тугайди. Ҳамма қоғозбозлик уларнинг зиммасига ўтади. Мурдани нима қилиш кераклигини ҳам ўзлари белгилашади. Ким билади, эҳтимол, биров ўлдириб кетгандир. Соппа-соғ юрган одамнинг бирдан ўлиб қолиши шубҳали-да.

Унинг хабарига кўра тезкор тергов гуруҳи етиб келганда, эшик ташқаридан осма қулф билан қулфланган эди. Эшикда ва унинг атрофида бузиб очилганликни кўрсатувчи излар йўқ. Демак, ўз калити билан қулфланган.

Аммо бундай хулосага келишга ҳали эрта. Ким билади, шундай устмонлар борки, бундай оддий қулфларни оддийгина миҳ билан ҳам очиб, яна ёшиб кетишаверади.

Шунинг учун қулф зулфи билан кўпориб олинди, ўз калити билан очилганми ёки бошқа калит биланми ёки бўлма-

са, бошқа бирон-бир мослаштирилган нарсами, эксперт-криминалист аниқлайди.

Ичкарига кирдик. Марьянинг уйи бор-йўғи торгина даҳлизча ва битта хонадан иборат. Бундай уйни одамлар "барак" дейишади. Одатда бу типдаги уйлар темирйўл вокзаллари атрофида бир вақтлар вақтинча бошпана сифатида қурилган.

Даҳлиздаги бурчақда азбаройи исқиртликдан рангини ҳам билиб бўлмайдиган икки ўчоқлик газ плитаси турибди. Устида ишлатилган коса-товоқлар айқаш-уйқаш бўлиб ётибди. Чириган ва кўклар кетган картошка-ю, пиёзлар ҳам шу ерда, бир бурчақда сочилиб ётибди.

Бир чети деворга маҳкамланган икки оёқли стол устида ярим пицца пахта ёғи-ю, озгина макарон қолдиғи селюфан халтачада.

Даҳлизнинг бу четида эски тоғора-ю эски кийим-кечаклар уйилиб ётибди, дастаси синган белкурак, иккита пачоқ пақир ва ҳоказолар...

Бу ердан хонага ўтдик. Хона даҳлизга қараганда бироз каттароқ бўлиб, тўрдаги эски каттакон темир кроват устида эса шишиб кетган, кўзлари чақчайиб, башараси даҳшатли тус олган аёл кишининг жасади ётибди.

Уй ичи ҳавоси шунчалик бузилганки, туриб бўлмасди. Эшик ва деразалар очилиб шамоллатилди. Аммо қўланса ва бадбўй ҳиддан қутулиб бўлмайди.

Хона ичи ва мурдани диққат билан кўздан кечириш бошланди.

Мурдада жами олтига жароҳат борлиги аниқланди. Улар асосан юзи, боши ва бўйин соҳасига етказилган. Бошга етказилган жароҳатлардан иккитаси ҳал қилувчи зарба бўлгани кўриниб турибди.

Жароҳатларнинг барчаси бир хил қурол билан етказилган. Уларнинг чуқур ботмагани, икки томонида ўткир кесувчи из қолдирганига қараб, жиноят қуролининг болта бўлганини тахмин қилиш мумкин.

Қизиқ, ёши олтмишга қараб кетган, бирон кишига зиёни тегмайдиган, бир амаллаб кун кечираётган бу аёлни ўлдирини кимга керак экан?

Агарда ўғирлик ёки талончилик мақсадида қилинган десак, у ҳолда уйда қўлга илинадиган нарсанинг ўзи йўқ.

Хона бурчагидаги винодан бўшаган шишалар уй соҳибасининг қандай ҳаёт кечирганидан гувоҳлик бериб турибди.

Ўртадаги стол устидаги эски кулдонда бир хил "Прима" сигарета қолдиқлари. Ундан сал нарида "Бонакуа" минерал сувининг пластмасса идиши ҳам ярми кесилиб, кулдон қилинган. Унда ҳам шу сигарет қолдиқлари. Демак, хонада икки киши бўлган ва иккаласи ҳам бир хил сигарет чекишган. Лекин сигарет пачкаси кўринмайди.

Уй ичи ва атрофида жиноятчи қолдириши мумкин бўлган излар қидирилди.

Одатда бундай пайтларда қонун иккита холис киши қатнашиши шартлигини белгилаб қўйган. Ана шу холисларни аввало топиш, кейин эса уларни қатнаштириш ҳамisha муаммо бўлиб келган. Чунки холис бўлишни ҳеч ким хоҳламайди.

Тўғри-да, унчалик ёқимли иш эмас. Унинг вазифасига фақат қараб туриш, нимани кўрса, воқеа жойини кўздан кечириш баённомасига ўшанинг ёзилганини тасдиқлаб, имзо чекиш кирса-да, аммо вақтининг тифизлиги-ю, қайгадир шошиб тургани ва ҳоказо баҳоналар тезгина топила қолади. Аммо ўша айнан "шошаётган" кимса бу ердан ҳамма кетмагунча бир четда томошабин бўлиб тураверди.

Бу гал ҳам худди шундай бўлди. Ҳатто бақувват эркаклар "ўликдан кўрқаман" деб ўзини бир четга олиб қочаётганда, дурустгина кийинган, зиёлинамо ёшгина жувон холис бўлиб қатнашиш истагини билдириб қолди. Исми-шарифи Анжелика Набиева бўлиб қайси бир трестда кадрлар бўлими бошлиғи экан.

Жуда яхши. Холис бўлса бўлди, аёл-эркаклигининг фарқи йўқ. Иккинчи "холисликка" ёши ўтиб қолган, шу ердаги "вулканизация"да машинасини тузатишга келган шофёр топила қолди.

Хона ичини меъёр билан ўлчаш, фотосуратга тушириш, нима қаерда, қандай ётибди-ю, қандай турибди, баённомага бирма-бир ёзиш бошланди.

Аммо тезда холислардан бири, аниқроғи Анжелика хоним "сафдан чиқди". У ташқарига чиқиб, аввал кўнгли айниб, ўхчий бошлади, кейин эса зўриққанидан ёшланган кўзларини тез-тез артиб "кетаман"га тушиб олди.

Энди уни тинчлантириш керак. Кетиши мумкин эмаслиги, чунки баённомага унинг исми-шарифи киритилгани, бирозгина чидаши лозимлиги тушунтирилди.

Анжелика хоним эса, ҳамон ўзига келолмас, наҳотки шу уйда ҳам одам яшаган бўлса, инсон зоти ҳам шу даражага бориб қолиши мумкинми деб, гоҳ русча, гоҳ ўзбекча гапириб, бошини сарак-сарак қилганча "ужас" дерди.

Кейин анчагина қимматбаҳо плашини ҳафсала билан қоқишга тушди. Хонадаги нарсаларга мана бу ерим ҳам тетиб кетди-ёв, деб атрофини айлангириб қарар ва бирданига тозалашга тушарди. Аммо плашига нима теккан бўлиши мумкинлигини ўзи ҳам билмасди.

Бироздан сўнг қўлини ҳафсала билан ювди. Ҳеч нарсани ушламаган бўлса-да, негадир қўлини рўмолчасига артишни хоҳламай, мендан тоза қоғоз сўради. Уларга бирин-кетин артиб ерга ташлар экан, негадир оёқларини ҳам ерга ташиллатиб уриб, гапиришда давом этарди:

– Анави суд-мед экспертни қаранг. Қуртлаб, сасиб кетган мурданинг ҳамма жойини бирма-бир ушлаб, пайпаслаб кўра-япти-я. Агар менга миллион сўм беришса ҳам, ишламас эдим. Ҳали бу одам уйига бориб қандай қилиб овқат ер экан-а. Шу ҳам иш бўлди-ю, мен ҳам ёшшимда юридическийга кирмоқчи эдим, папам бу хотин-қизларнинг иши эмас, деб рухсат бермагандилар. Тўғри қилган эканлар. Хайрият ўқимаганим, бўлмаса, нақ юрагим ёрилиб ўлар эканман. Ҳали кечаси қандай ухлайман-а...

Боягина "мардлиги тутиб" ўз ихтиёри билан холис бўлиб қатнашиш истагини билдирган аёл бояқишнинг ҳозирги аҳволини тушуниш мумкин эди.

Ниҳоят, воқеа жойини кўздан кечириб ҳам тугади.

Ҳамон ўзига келолмаётган Анжелика "уф-фу" деганча афтини бужмайтириб, ҳолсизларча баённоманинг ҳар варағига имзо чекар экан, тагин суд-пудга чақириб юрманлар, умуман, бу воқеани эсга олишни ҳам хоҳламайман, ўзи нега бугун бу ердан ўтдим-а, деганча ўзини койирди.

Ниҳоят, мурда "морг"га жўнатилди, уй эшиклари эса прокуратура муҳри туширилган қоғозлар билан елимланди. Эшикка мих урилди.

Ҳали бу ерга бир неча марта келишга тўғри келади. Агарда қотил топилса, у қандай қилиб ўлдирганини ана шу хона ичида батафсил кўрсатиб бериши керак.

Лекин бунгача ҳали вақт бор. Ҳа, айнан вақт. Қанча? Кўпми, озми? Буни ҳеч ким билмайди. Эҳтимол, қотил бугуноқ топилар, балки бир ҳафтадан ёки бир ойдан сўнг, балки... топилмас.

Йўқ, қотил топилди. Аниқроғи, ҳали у гумонланувчи. Мана, у, қаршимда ўтирибди. Уни одам ўддиради, деб ҳеч ким ўйламайди ҳам. Ориққина, бехосдан бир туртиб юборсангиз ҳам йиқилиб тушадиган муштдакқина камшир.

Ёнида биронта хужжати йўқ. Илгари бўлган, албатта, лекин кейинги ўн йиллардан бери хужжат нималигини билмайди. Кераги ҳам йўқ. Ахир, бирон жойда уйи бўлсаки, паспортини ўша ердан қайддан ўтказиб, бемалол, одамларга ўхшаб яшаса.

Хужжат яна қаерда керак бўлиши мумкин. Ҳа, қариялик нафақасини олишда. Аммо нафақа умуман тайинланмаган бўлса-чи?

Хуллас, "қахрамонимиз" учун хужжат ортиқча юк, даҳмаза. Шунинг учун ҳам у ҳақда тўпланган хужжат бурчагига каттакон қилиб БОМЖ деб ёзиб қўйилган. (Бомж — без определенной места жительства, яшаш жойининг тайини йўқ, — таъкид муаллифники).

Бундай тоифадаги одамлар нафақат ўзи хоҳлаган исм-фамилияни, балки ўзи ҳақида хоҳлаган латифани тўқиб айтиши ҳам мумкин. Ишонасизми, йўқми, у Сизнинг ишингиз. Эринмасангиз, вақтингиз бўлса, ҳафсала қилсангиз, бемалол текшириб кўраверинг. Улдасидан чиқсангиз, албатта. Улар бутун Қаршида бўлса, эртага Тошкентда, индинга қўшни давлатда. Поезд устидами, танбурдами, кетаверади. Билет олиш, жой танлаш улар учун бегона.

Шунинг учун қотилликда гумонланиб келтирилган бу кампирнинг оғзаки гапларига ишонмасдан иложингиз йўқ.

Ҳа, ҳозирча фақат ундан гумонланишмоқда. Аммо жиноят қидирув ходимларининг айтишича, у қотилликни тўлиқ бўйнига олган ва қандай қилиб ўлдирганини кўрсатиб беришга ҳам тайёр. Фақат сўроқ қилишса кифоя.

— Исм-фамилиянгиз, қачон, қаерда туғилгансиз? Одатда барча сўроқлар ана шундай бошланади. Жавоб ўрнига "Чекишдан борми?" деган савол тушди. Чекмаслигимни айтганимда, бироз менга жим қараб туриб секин гапирди:

— Мен умуман кўрсатма бермаслигим ҳам мумкин. Илгариги терговчилар чекишмаса ҳам ёнида сигарет бўларди. Майли, ке-йинги сафар, албатта, сигарет бўлсин.

— Қанақасидан? — истехзо билан сўрайман ва ичимда жиноят қидирув ходимларини тониб келган "қотили" билан кўшиб сўкаман.

— Фарқи йўқ, тутаса бўлди. Биз чекиш танламаймиз. Энг оддий, масалан, "Прима"ми, "Саратон"ми, бўлаверади.

— Келишдик. Энди ишга ўтайлик, исм-фамилиянгиз? Кўлимда ручка, кампирнинг оғзига бетоқат тикиламан. Йўқ, кампир тушмагур ҳеч шонилмаяпти. Жавоб ўрнига, яна бироз жим туриб ўзининг навбатдаги "шартини" қўйди.

— Яна бир илтимос. Автобаза қоровулхонасида кичкина халтачам қолди. Ичида пальтом ва бир нечта иссиқ пайпоқларим бор. "Мент"ларга (милиция ходимларига демоқчи) ҳар қанча айтма-йин, мени прокуратурага судраб келишаверди. Ҳали-замон совуқ тушади. Бу ердан чиқадиганга ўхшамайман. Эҳгимол, абадий қоларман. Аҳволимни кўриб турибсиз. Уларни келтириб берсангиз.

— Бўлдими? Булар бажарса бўладиган ишлар.

— Қачон?

Энди бу савол қатъий қўйилди.

Оббо! Ўзини тутишидан бир эмас, бир неча бор қамалганга ўхшайди. Демак, унинг бу арзимас талабларини тезда бажариб, терговчилар тили билан айтганда "контактга кириш" керак. Акс ҳолда, индамай тураверади ёки атайлаб ўчакишиб, ёлғонни қалаштириб ташлайди. Шунинг учун у билан "мулойимроқ" муомала қилиш лозимга ўхшайди. Кўполлик кетмайди. Ҳозир нима бўлса ҳам гап олиш керак.

— Ҳозир айтганларингизни дарҳол бажарса бўлади. Аммо яна нечта илтимосингиз бор, билмайман-да.

— Бошқа йўқ, бўлмайди ҳам, — чўрт кесди кампир.

— Жуда яхши, ҳозироқ киришамиз.

Милиция ходимларининг бирини аввал автобазага, қайтиб келишда эса сигарет ҳам олиб келишни тайинлаб жўнатдик. Яна дастлабки саволни такрорлайман.

— Исм-фамилиянгиз, қачон, қаерда туғилгансиз?

— Борисова Надежда Петровна. Москва вилоятининг Бабушкин шаҳрида, 1927 йили туғилганман.

Сўроқ бошланди.

Нақ етмиш уч ёшда! Илгари уч марта, улардан икки мартасида ўғирлик, бир мартасида оғир тан жароҳати етказгани учун судланган. Пастки чап лабида кўндаланг жароҳат қолган из ҳам турмадан эсдалик. Жами саккиз ярим йил "ўтирган".

Қамоқ нималигини яхши биладиган, тўридан тўри яқин бўлиб қолган бу кампирга одам ўлдириш нега керак экан-а?

Агар шу ўлдирган бўлса? Ким билади, милиция ходимлари мажбур қилган бўлса, бўйнига олгандир. Ахир, тергов амалиётида нималарни кўрмадик. Қанақа "ўйин"лар бўлмади.

Анкета маълумотларига оид саволларни тугатгач, кейинги саволларни узоқдан бошлайман.

— Нега Сизни бу ерга олиб келишди?

— Нега? Бу нима деганингиз, ановини ўлдирганим учун-да.

– Ким, у анави?

– Марьяни-да.

– Қайси Марья? Қаерда яшайди? Фамилияси ким? Ёши нечада?

– Фамилиясини билмайман. Менимча Алексеева эди шекли. Вокзалда яшайди. Кўчасини, уй номерини ҳам билмайман. У ерда номер ҳам йўқ.

– Уйи нечанчи қаватда? – Атайлаб чалкаштириб сўрайман.

– Қаватда? Қанақа қават. У вокзалдаги барак уйларда яшайди.

Демак, уйини билади. Яхши, агарда милиция ходимлари бизга билдирмай уйни кўрсатиб келишган тақдирда ҳам, уй ичига киритишолмаган. Чунки эшик миҳланган ва муҳрланган.

– Уйига қандай кирилади. Неча хона, уларнинг жойлашиши, уй ичида нималар бор?

Гумондор бирма-бир эслашга ўтди.

Деярли тўғри. Хона тўрида каттакон кроват. Ўнг томонда эски диван. Унинг устида битта ёстиқ бор эди.

– Диван ва кроватдаги ёстиқлар, яъни бош кўядиган томон қандай жойлашган?

Агарда ўргатилган бўлса, ҳойнаҳой бунча майда деталаргача ҳам айтишмаган бўлса керак, деб ўйлайман.

Жавоб тўғри. Икковининг боши бир томонда эди.

– Қачондан бери танийсиз, у билан қачондан буён бирга яшайсиз?

– Икки ойлар аввал танишдим. Кўпроқ уникида ётиб қолар эдим. Бўлмаса аэропортдаги чўчқахонада, яъни иш жойимда ҳам ётардим.

– Хўш, нима воқеа бўлди? Нега Марья вафот этди?

– Вафот этди? Мен уни ўлдирдим.

– Хўш, нима учун, қандай қилиб? Бўғдингизми? – Яна уни атайлаб чалгитаман.

– Бўғдингизми? Нима Сиз "дело"ни ўқимагансизми? Ёки яқинда беришдимми?

– Саволга жавоб беринг?

– Яхши. Биринчидан, менинг бўғишга ҳолим йўқ. Марья мендан анча ёш ва бақувват, бир урса учиб кетардим. Уни болта билан чошиб ўлдирдим.

– Нега? Сабаб?

– Сабаби жуда оддий. У мени ҳақорат қилди.

— Нима деб ва нима учун?

— Унинг кайфи бор эди. Ўша куни "севгилиси" ўша бобой келган эди. Адашмасам, бобойнинг исми Жўра эди. У иккита вино ва озгина жигар олиб келган экан. Жигарни қовурдим ва учаламиз вино ичдик. Кейин мен чиқиб турдим ва кўчада ярим кун айланиб кутиб ўтирдим. Бобой кетгандан сўнг уйга кирдим. Ётиш олдида иккалаамиз ҳам одатдагидек сигарет тутадик. У сигаретасини кулдонга ташлади. Мен эса "Бонакуа" сув шишаси идишидан мослаштирилган кулдонга ташладим. Бир вақт Марья ўз-ўзидан "нега уй ичида чекасан, кимсан ўзи, кўчада итдай санғиб юрувдинг, энди ётиб сигарет чекасан" деб ҳар хил ҳақоратларни қалаштириб ташлади. Мен, тўғриси уларнинг ҳаммасини айтишга уяламан. Унинг ҳақоратлари суягимдан ўтиб кетди. Ахир, ҳар куни ҳам уй ичида чекардик. Ўзимни зўрға босдим. Ҳеч нарса демасдан ётдим. У мени роса ҳақорат қилиб, қолган винони ҳам ичди-ю, ухлаб қолди.

Мен жуда кўп ҳақорат эшитганман, хўрликларга чидаганман. Аммо бунақа, ўзи ҳеч нарсага арзимайдиган, қаердаги алкаш аёлдан ҳақорат эшитмаганман. Агар менга, уйдан кет, меникига бошқа келма, деса индамай чиқиб кетаверардим. У ишга кетганда кучим етганича уйини тозалаб қўяман, кўчадан тиланчилик қилиб тонган бутун ноиларни олиб келганман. Унинг бўйнида текинга ўтирганим йўқ.

Хуллас, ҳеч ухлай олмадим. Ярим кечаси аста ўрнимдан туриб, коридорда турган болтачани олиб зарб билан бошига туширдим. У жон ҳолатда турмоқчи бўлди, яна ва яна бошига уравердим. У хириллаб жон талвасага тушиб қолди.

Мен халтачамни олдим, унга болтачани солиб, уйни ташқаридан қулфлаб чиқиб кетдим. Вокзалга бордим. У ерда Алексей деган ўзимга ўхшаш дайди бор эди. У билан тонг отгунча ўтирдим, ёнимда бир тийин ҳам пулим йўқ. Одам ўлдирганимдан бошим ғувиллаётган эди. Қон бўлган болтани ювиб, вокзал қоровулга битта винонинг пулига сотдим. Сандироқлаб юрдим ва автобаза қоровулхонасида яшовчи Таня исмли аёл эсимга тушди. Уникида бир неча кун турдим, Россияга кетмоқчи эдим, лекин касал бўлиб қолганим учун кетолмадим. Милиция ходимлари лабининг йиртиғи бор, ёши етмишлардаги аёлни излаб юришганини Таня айтди. Шофёрлардан кимдир айтганми, милиция ходимлари мени топиб олишди. Уларга Марьяни ўлдирганимни тан олиб айтиб бердим. Кейин Сизнинг олдингизга олиб келишди. Бўлган гап шу.

Унинг ишларини индамай эшитиб ёзиб оларканман, иш материаллари билан танишаман.

Хақиқатан ҳам, воқеа жойида стол устида иккита кулдон бор эди. Бири марҳума ётган томонга яқин, иккинчиси, "Бонакуа" пишасидан ясалган кулдон эса диван томонда, яъни гумондор ётган томонда. Чекилган сigaretлар иккаласи ҳам "Прима".

Жароҳатларнинг кучсиз пала-партишлиги ҳам мана шу дайди кампирлар томонидан etказилишига хос.

Воқеа жойидаги пиёлалардан олинган бармоқ буники бўлиб чиқди ҳам дейлик, аммо у далил эмас, Борисова ўша хонада яшаган.

Бир неча кун давом этган тергов ва тезкор ҳаракатлар кўз ўнгимдан ўтар эди.

Марҳуманинг барча танишлари қидириб топилди ва ўша кунлари қаерда бўлгани чуқур текширилди. Улар ичида лабида озгина жароҳат изи бор Надежда йўқ эди. Ана у ҳам топилди ва қотилликни бўйнига олиб турибди. Аммо ҳали бу айнан шу қотил, деган гап эмас. Куруқ кўрсатма эса далил бўлмайди. Бугун бўйнига олади, эртага рад қилади.

Унинг кўрсатмаси қачонки бошқа далиллар билан мустаҳкамланмас экан, бир пул.

— Болта кимники эди? Уни нега ўзингиз билан олдингиз, ўша ерга ташламадингиз?

— Болта Марьяники эди. Жиноят қуролини қолдирмай, деб ўзим билан олдим. Уни бирон жойга ташлаб юбормоқчи эдим, лекин вино хумор қилавергач, сотишга бошқа нарсам бўлмагани учун ҳам сотдим.

— Болтанинг кўринишини таърифланг, узунлиги, қалинлиги, дастаси, ранги ва ҳоказолар. Уни кимга сотганингизни кўрсатиб бера оласизми?

— Менимча, кўрсатсам керак. У ёши 50 ларда, вокзал ҳожатхоналарини супуриб юрадиган эркак киши. Олди йўл-йўл қизил жемпери бор. Болта пожарный шитларда бўлади. Уни Марья иш жойидан ўғирлаб келганди, дастаси қизил.

Агарда болта топилсагина, бунинг гапига ишониниш мумкин. Эҳтимол, ёғоч даста орасига қон сингиб кетгандир. Ювган билан бирон ёриғида озгина бўлса-да қон юқи бордир.

Бугунги сўроқни тугатса бўлади. Эндиги навбат болтани қидириб топиниш ва у солинган халтачада қон юқи борлигини текшириши. Ахир, Борисова дастлаб болтачани ювмасдан халтага солган.

Болта топилди. Суд-биология экспертизаси унда ва Борисованинг халтасида марҳуманинг қон гуруҳига хос белгилар

борлиги, жароҳатлар ҳам ана шу болтадан етказилиши мумкинлиги тўғрисида хулоса берди.

Марья ишлайдиган жойдаги қоровул ҳақиқатан ҳам "пожарный щит"дан болта йўқолганини тасдиқлаб, уни бошқа болталар орасидан таниб олди.

Демак, гумондор алдамаяпти.

Экспертиза хулосалари билан таништириш учун милиция бўлимидаги вақтинча сақлаш хонасига кираётганимда навбатчи милиция старшинаси чошиб келди.

— Келдингизми? Энди телефон қилмоқчи эдим. Момонгиз ўлиб қолади, тезроқ турмага жўнатайлик. Зўрға юрибди, балага қоламан.

Бирпасдан сўнг сўроқ қилиш кабинетига кириб келган Борисованинг аҳволи ҳақиқатан ҳам оғир эди.

Ҳол-аҳвол сўрайман.

— Соғлигим ўзига яраша. Тезроқ турмага жўнатиш, у ерда ҳар ҳолда кроват бор.

— Яхши. Бутуноқ жўнатишади. Менга Ички Ишлар Вазирлигининг ахборот марказидан бизнинг сўровимизга жавоб келди. Унда кўрсатилишича, Сиз қамалган экансиз.

— Тўрт марта?! Ҳа, ҳа, тўғри, эҳтимол филтрацион лагерда бўлганимни ҳам кўрсатишгандир. Умримнинг энг яхши даврлари турмада ўтди, озодликка чиқиш ҳам бир азоб, кўни-колмай қийналасан киши.

— Нега ўғирликни бунча эрта бошладингиз? Ота-онангиз бормиди?

— Ҳа, улар ҳам турмада ўлиб кетишди. Лаънати Сталин. Миллионлаб одамларни қатагон қилди. Отам ҳарбий, онам партия ходими бўлишган. Иккаласи ҳам "Халқ душмани" деб суд ҳам қилинмасдан "учтик" томонидан отиб ташланган. Акам Володя ҳам йўқолиб кетди. Уни Лениннинг ҳурмати учун Владимир деб аташган. Менга эса Крупская ҳурмати учун Надежда деб ном қўйишган. Ахир, ота-онам коммунистик гоаяларга, тузумга содиқ бўлишган-да. Лаънати қонхўр Ленин. Қатагонни аслида унинг ўзи бошлаган экан. Энди ёзишяпти. Вақтингизни олмаяпманми?

— Йўқ, йўқ, бемалол.

— Ҳа, нима деяётган эдик. Ҳа, акам Владимир. Ота-онам қамалгандан сўнг мен ва Володя кўчада қолдик. Бизни болалар уйига жўнатишди. У ердаги хўрликларга чидаб бўлмасди, шунинг учун қочдик. Ушлаб олишиб энди ёпиқ типдаги махсус

дайди болалар мактабига тиқишди. Ана ўшанда, яъни болалигимданоқ, дайди деган номни менга ҳукуматнинг ўзи расмий равишда берди. Аниқроғи, ҳукуматнинг ўзи бизни дайди қилди. Ана шундан бери бу номдан ҳам, ана шундай турмуш тарзидан ҳам қутилолмайман.

Лекин бунга ким айбдор? Бизга ўхшаган заррача айби бўлмаган болаларни нафақат ота-она меҳридан, балки ёшлиқнинг энг тотли дамларидан шафқатсизларча маҳрум этишди. Айримлар "ота-онани оқлашади, Москвага ариза ёз", дейишди. Мен уларга, хўш, ана оқланди ҳам дейлик, бунинг нима фойдаси бор, дедим. Оддий бир парча қоғознинг нима кераги бор. Энди ҳеч нарсани орқага қайтариб бўлмайди. Нафақат қайтариб, ахир тўхтагиб ҳам бўлмайди. Мана ўша тавқи лаънат "дайди" деган ном билан ҳаётимни яқунлаяман. Мени ҳеч бўлмаганда инсонларга ўхшаб кўмишмайди ҳам. Турма қабристонига олиб бориб кўмиб ташлашади. Тамом, бир чивиндек йўқ бўлиб кетаман. Лаънати тузумнинг ноҳақларча, номардларча берган зарбаси бутун бошли гуноҳсиз оилани тарқатиб, ҳар томонга сочиб юборди, ўзимизни ҳозиргача ўнглай олмаймиз.

— Акангиз қаерда?

— У ҳам бир неча марта қамалди. Ахир, оч, яланғоч, ҳимоясиз бола нима ҳам қиларди. Албатта, ўғирлик. У ҳам аляқа-чон қаерлардадир ўлиб кетган бўлса керак.

— Турмуш қурмаганмисиз?

— Бир неча йиллик қамоқ аёл руҳиятига ёмон таъсир қилади. У билан унча-мунча эркак яшай олмайди. Бир марта турмуш қурдим. Узоққа чўзилмади. Ажралдик. Битта қизим бор. Москвада яшайди.

— Эҳтимол, унинг адресини берсангаз, чақирармиз.

— Кераги йўқ. Мен она бўлиб унга ҳеч қандай хизмат қилганим йўқ. Фақат туғдим холос. Унга ҳам ортиқча юк, ташвиш бўлишни хоҳламайман. Ана келди ҳам дейлик, хўш, қўлидан нима ҳам келарди. Мени излама, умрим охирлашаверса, ўзим қидириб топаман, деган эдим. Афсус, бўлмади. Ана шунақа гашлар.

— Мендан яна қандай илтимосингиз бор?

— Ҳеч қандай. Тергов қанча тез тугаб ишим судга кетса, шунча яхши. Турмадан ҳам лагер яхши, у ерда ҳар ҳолда кўпроқ очиқ ҳавода бўласан, бирон-бир юмуш топиб беришади.

— Яхши, тезроқ тугатишга ҳаракат қиламан. Лекин битта норасмий саволим бор. Хўш, ана Сизни Марья ҳақорат ҳам қилибди дейлик. Уни ўлдириш шартмиди? Индамай чиқиб кетсангиз бўларди-ку?

— Сизни тушундим. Сен ўзинг кимсан, бир дайди бўлсанг, сени биров ҳақорат қилди нима-ю, қилмади нима, индамай елкангни қисиб кетаверсанг бўларди-ку, демоқчисиз. Тўғри, шундай қилсам ҳам бўларди. Аммо, инсон табиати шундай-ки, у ким бўлишидаи қатъий назар, ҳатто биздек энг паст табақадаги одамда ҳам ор, номус барибир сақланиб қолади. Дайди ўзини бошқа дайди билан солиштиради. Агар мени ўзимдан зиёдроқ одам ҳақорат қилса, индамай кетардим. Мен-ку қамалиб, одамдек яшай олмадим. У эса бирон марта ҳам дуруст турмуш қуролмаган. Ичаверганидан эркаклар безор бўлиб ташлаб кетишган, фарзанди ҳам йўқ. Менинг эса ҳар ҳолда орқамда зурриёдим қолаяпти.

Демоқчимаңки, Марьянинг мендан ортиқ жойи йўқ. Бориб турган алкаш. Шундай бўлса-да, уникида янаш учун мен унинг кийимларини ювар, коса-товоқларини тозалар, кучим етганича хизматини қилар, аммо бир бурда нонимни кўчадан тиланчилик қилиб, ўзим топиб келар эдим. Буларни аввал ҳам Сизга айтдим. У яхшилик билан менга жавоб бериб юборса бўларди-ку. Йўқ, ўзини баланд тутиб, мени ҳеч бир сабабсиз ҳақоратлашга тушди. Жавобини эса олди. Унга шу керак эди, шекилли. Тилидан, характеридан топди, қисқаси, бу — тақдир.

* * *

Тергов тугагач, жиноят иши материаллари билан турмада таништирар эканман, айбланувчи Борисова ўз-ўзидан секин гапириб қолди.

— Кеча туш кўрибман. Ота-онам мени ёнларига чақиринишяпти. Бўлди, шунча вақт дайдиб юрдинг, энди кел, уйимиз бор, аканг Володя билан уй курдик дейишяпти. Атрофида сирень гуллари, Володянинг эса фақат боши кўринади. Нимагадир, ота-онам мендан ҳам ёш кўринишади. Нега шундай-я, менимча, уларни фақат ёшлик пайтида кўрганим учун хотирамда шундай ўрнашиб қолган бўлса керак. Уларга қариллик даври nasib этмади. Уларнинг ҳатто қабри қаердалигини ҳам билмайман. Меникини ҳам ҳеч ким билмаса керак. Қандай шафқатсиз дунё.

Навбатдаги қоғозга секин имиллаб имзо чекар экан, яна аста қўшиб қўйди.

— Дунё эмас, одамлар шафқатсиз, шундай эмасми, Сиз нима дейсиз гражданин терговчи?

Бу гал у ҳақ эди. Шунинг учун ҳам тасдиқлаганча бош ирғадим.

Жумакул ҚУРБОН

ВАФОДОР

(Ҳикоя)

Шом. Оқшом салқинида қўйларнинг бир маромда ўглаётганини кўриб, кўнгли тинчиган Қодир бобо гиламдек тўшалган майса устига ёнбошлади. Атрофга чўккан сукунати аҳён-аҳёнда қўйларнинг маъраши, какликларнинг ва ҳар турли қушларнинг сайрашигина бузиб турарди.

Оёқ тарафида ётган итнинг ниманидир сезгандай хурпайиб олганига эътибор ҳам қилмай, чол кўкчам ҳавосидан тўйиб-тўйиб симираркан, ўзича хаёл сура бошлади.

Бундан беш йил бурун уни хўжалик катталари иззат-хурмат билан кексалик "истироҳати" га кузатишди. Аввал қувонган, кейин орадан бир ҳафта ўтар-ўтмас зерикканидан ерукўкка сизмай қолган Қодир бобо идорага кириб борганида, у учрашмоққа бел боғлаган катталар иш билан алақасиз кетишган экан. Кўнгли синиб ортига қайтди. Эртасига ҳам шундай бўлди. Учинчи куни сабри чидамади, оёғига этигини, эгнига чакмонини илди-ю, қадрдон яйловига йўл олди. Катталарни ҳам шу ерда кўрди.

— Шундай бўлишини билгандим, — деди директор хурсандлигини яширолмай. — Мана, уч-тўрт кун бўлсаям, бола-чақанинг олдида бўлдингиз. Ишга киришинг. Ўз отарингизни берамиз. Болаларнинг олдида бориб-келишни ҳам эслан чиқариб қўйманг. Тагин кампирингиз устингиздан шикоят ёзиб юрмасин-а?

Бугун байрам. Қодир бобо шогирди Абдурасулни кўярда қўймай уйига жўнатди. Яши уйланган, чилласини чиқариб яйловга келган куёв бола тушмағур боласини йўқотган қўйга ўхшаб мўлтирайди. Уйига бориб келай дейишга юзи чидамайди. Қодир бобо бориб кел деса, уялиб кўзини олиб қочади. Хайрият, бугун кўнди. Саҳармардондан кўк қашқани миниб, жўнаб кетди.

Итнинг ириллаши Қодир бобонинг хаёлини бўлди. Қўйлар хуркиб, ғурра бир ерга тўшланди. Бугалар орасидан шиддат билан отилиб чиққан жонивор ўзини сурувга урди. Қўйлар "дув" этди-ю, тўзғиб кетди. Бўри! Миясидан яшиндек ўтди чўпоннинг. Ит эгаси ёнидалигида, шерланиб кетди чоғи, ёввойи бир шижоат билан сакради-ю, бўрига ташланди. Зарбнинг зўридан аввалига йиртқич улоқиб қолди. Лекин зум ўтмай ўзини ўнглаб олиб итга хужум қилди. Ит ва бўри ўртасида ҳаёт-мамот жанги бошланди. Ит бўрининг дуч келган жойига оғиз солар, бўри эса итнинг кекирдагидан олишга интилар эди. Ит охиригича кучини сарфлаб, йиртқичнинг бўйнидан тишлади. Бўри жон талвасасида итни силтаб-силтаб ташлади, аммо ит йиртқичнинг оёқлари остида судралиб, топталиб қолса ҳам тишлаган жойини қўйиб юбормади. Ниҳоят бўри йиқилди. Тун ярмидан оққанда Қодир бобо қўйларни бир ерга тўшлади. Итни силаб-сийпаб эркалатар экан, қўллари шилимшиқ қонга тетиб сесканиб кетди. Итни кўтариб, текисроқ ерга хас-хашак устига ётқизиб, гулхан ёқди. Сув иситиб итнинг яраларини ювди, яктагидан йиртиб, қон сизиб турган жойларини боғлади. Шундагина қорни оч қолганини, касофат ташвишлари боис кечқурун тамадди қилмаганини, итга ҳам нон бермаганини эслади. Хуржундан нон ўроелиқ дастурхонни олди. Суви қочган нонни ивитиб, итнинг олдига қўйди. Лекин ит нонга қайрилиб ҳам қарамади. Бўри яралаган ит ўлади, ўлмасаям сондан чиқади, деган гап эсита тушиб чўпоннинг юраги ачиди. Абдурасул келса, итни қишлоққа юбортириб, парвариш қилдиришни, зарур бўлса, мол дўхтирига кўрсагишни ўйлаб, ўзига ўзи таскин берди.

Эртаси куни Абдурасул отини йўрғалатиб келиб қолди. У кеча шод-хандон жўнатган устозининг қош-қовоғидан қор ёғаётганини кўриб, ҳайрон қолди. Хуржундан байрам совғаларини олаётиб, латта-пугталар билан боғлаб ташланган итга кўзи тушди. Бир четда бўри ёриб ташлаган совлиқнинг ўлиги қорайиб кўринди. Абдурасул чолни ёлғиз ташлаб уйга кетганига пушаймон бўлди.

– Ўғлим, – деди Қодир бобо Абдурасулга, – кўп йиллардан бери яйловимизда бўри йўқ эди, хотиржам эдик. Мана бу жонивор бўлмаса, билмадим, ҳолимиз не кечарди. Ваҳший битта қўйнинг бошини еди. Сен энди ўғлим, итни олиб қишлоққа қайт. Мол дўхтирини топиб гаплаш, кейин қўшоғизни ҳам ола кел. Ким билади дейсан, бўрилар бугун кечаси ҳам бизни тинч қўйишмас. Ҳа айтгандай, мана бу йирт-қич терисини элтиб совхозга топшир.

Абдурасул шу кетганча хуфтонда қайтиб келди. Итни мол дўхтирига кўрсатиб, дори-дармон қилдирганини, кейин уйдагиларга икки-уч кун боғлаб парвариш қилишни тайинлаганини айтиб, чолга ҳисоб берди.

Тунда шитир этган шарпадан ҳам уйқуси қочган Қодир бобо милтиғини елкасига осиб, қўйлар атрофини бир неча марта айланиб чиқди.

Тонга яқин қўйларнинг ҳуркиб қочгани эшитилди. Иккала чўпон ҳам ўринларидан ирғиб турдилар. Бўзариб турган ойнинг ғира-шира ёруғида буталар оралаб чўлоқланиб келаётган бўри кўзга ташланди. Бўри шошмасдан, баъзан тўхтаб-тўхтаб чўпонлар ётоғи томон келарди. Чол ерга ётиб, йиртқични мўлжалга олди. Шошилиб устма-уст тепкини босди. Ўқ мўлжалга текканди. Бўри мункиб кетганича ўрnidан турмади.

Милтиғини қайта ўқлаб олган Қодир бобо билан Абдурасул "ўлжа" томон яқинлашдилар. Қодир бобо оёғи остида бўри ўрnidа ўзининг вафодор ити ётганини кўриб, донг қоғиб қолди. Жоникиб итнинг бошини кўтарди. Лекин ит аلياқачон ўлиб бўлган эди.

Чол қўлидаги милтиғини қулочкашлаб, чўл қўйнига улоқтириб юборди. У яна итнинг устига энгашди. Чолнинг қоқ суяк елкалари силкиниб-силкиниб тушмоқда эди.

ГАВҲАР

(Ҳикоя)

Баъзан тунлари уйқум қочиб кетади. Ўзимни шунча зўрла-сам-да мижжаларимга мудроқ келмайди. Бунинг ўрнига кўз олдимга фақат Гавҳар келаверади. Ўша охириги кун кўрганимдай оқ, покиза либосда. Чиройли, қора кўзлари маъюс, йўқ, ниҳоятда ғамгин. Эзилиб, юрак бағри хун бўлиб йиғлагани учун қовоқлари қизариб кетган. Оқ либоси ғижимланган. У менга гоҳо илтижولي термулади, ғамгин қарашларида, ўзингиз билан тезроқ юртингизга олиб кетинг, ҳаммасидан бир йўла қутулай, бу ердан узоқларга кетсак, балки, барчаси унутилар, дегандай маънони уқийман. Аламдан тўлганаман. Нега ўшанда уни шартга қўлидан етаклаб келавермадим?! Йигитлик гурурим йўл қўймадимми? Ёки унинг бир умрга ўша ўзи чексиз улуғлаган, лекин бунинг эвазига хўрлаган, туйғуларини поймол қилган йигитни унутолмаслиги, ўшандай пайтда кўзига мен тугул жаҳондаги энг ноёб нарса ҳам чақалик қадр-қимматга эга бўлиб туюлишини ўйладимми? Эҳ, Гавҳар, Гавҳар! Нима бўлгандаям сенинг олдиндан кетмаслигим, дардинга малҳам бўлишим керак эди. Барибир менга меҳр боғлардинг. Бунга ишончим комил эди...

Кеча Эски шаҳарга тушдим. Қадимий мачит олдида бир гуруҳ узун кўйлак кийган туркман қизлар сайр қилиб юришган экан. Улар орасидаги узун бўйли, қорачадан келган бир қиз худди сенга ўхшаркан. Юрагим қаттиқ уриб, бўшашиб кетдим. Тагин қайта тикилганимда қизлар қапталлардай чуқурлашиб, кулишиб ёнимдан беларво ўтиб кетишди. Йўл четидаги ўғирнича беҳол чўкдим. Хаёлга берилдим. Гавҳар! Юракка туйнулар, қайноқ қон билан қирган инсонни унутиш қийин бўларкан. Яна сени қачон кўраман? Сенсиз мен учун яшаш қийин бўлаяпти. Ҳаммасини қайта бир бошдан эслайман.

Омадим чопмади, ҳарбий хизматда Туркменистоннинг кичик бир шаҳрига тушиб қолдим. Ўзимизнинг юртда, ҳар қандай машаққат ҳам билгинмайди. Чунки, доим ўзингни она тупроқда деб ҳис қиласан. Ҳаш-паш дегунча хизматнинг кўп қисми ўтиб кетди. Бизлар орзиқиб кутган сипоҳлар куни етиб келди. Бу байрамда кимгадир уйга ҳордиқ, кимгадир ташаккурнома инъом этиларди. Қаттиққўл зобитларимиз шу пайтларда ҳаддиларидан опмас, баъзи шўхликларимизни кечиришарди. Ҳаммасидан турли ташкилот ва ўқув юртларидан келган таклифномалар бизларга кўпроқ қувонч бахш этарди. Шаҳарда ягона ҳарбий қисм бўлгани учунми, ўша куни талаш бўлиб кетардик. Бошқа пайтларда тегажаклигимизга қовоғини уйиб оладиган соҳибжамол қизлар байрам куни бироз ювош бўлиб қолишарди. Баъзи бир омади чопган аскарлар бир кунда икки-уч кечага қатнашишга улгуришар, кейин қисмга қўлтиқлари тўла совға, юзлари қизиллашиб кириб келишарди.

Ушанда менга ва тўққиз нафар ҳамроҳимга тиббиёт билим юртига бориш чеки тушди. Бизни бир гала безанган, бир-биридан келишган туркман қизлар ҳазил-мутойиба билан кутиб олишди. Кечанинг кириш қисми тутагач, кўпчилик илҳақ бўлиб кутаётган бадий қисми — ўйин бошланди. Қизлар жуда аломат. Антика нарсаларни ўйлаб топишади. Ўйин бошланиши олдида ҳаммамизга битгадан юмалоқ қоғозга ёзилган номер, битгадан тўнанагич тарқагишиб, буларни кўкрагимизга илиб қўйишимизни илтимос қилишди. Кейин эътибор берсак, кечадаги қизлар ҳам шу номердан тақиб олишган экан. Айтмоқчи, қизлар ёки йиштиллар бир-бирини ёқтирса, номерини бир парча қоғозга ёзиб ўртадаги «алоқачи» қизларга узатиши керак экан. Менга 18 рақамли қоғоз тегди. Орадан кўп ўтмай, дўстларимга таклифномалар ёғила бошлади. Мен эса чеккага тушиб қолганим учунми, тўйда ош етмай қолган меҳмонга ўхшаб шўмшайиб ўтирардим. Барча ҳамроҳларим ўйинга тушиб кетишгач, ўзимни ўнғайсиз сездим. Чекиш баҳонасида ташқарига чиқиб кетмоқчи бўлиб турган эдимки, ҳайрият, менга ҳам тўрт букланган бир парча қоғозни тутқазишди. Очиб қарасам, 59 рақамли қиз мени ўйинга таклиф

қилаяпти. Бейхтиёр севиндим. Лекин, ўзимча, битта-яримтасига йигит етмай қолган бўлса мени таклиф қилпандир деб, қизларнинг ичидан энг хунугини қидира бошладим. Шу пайт мен томонга тикилиб турган чаросдай бир жуфт қора кўзга нигоҳим тушди. Тавба, кўз ҳам шунақа чиройли бўладими. Шоирлар гўзаллар кўзи ҳақида бекорга оҳ-воҳ қилмаслигига яна бир карра амин бўлдим. Не тонтки, бу хурлиқо мени ўйинга таклиф қилаётган экан. Юрагимни ширин бир туйғу эгалиаб олди. Қайси бир шоирнинг тўртлиги эсимга тушиб кетди.

*Юрагимга бир умид кўнди,
Ширин бир умид.
Дунё энди кўринади,
Бўлиб беҳудуд.*

Қандай қилиб қизнинг ёнига борганимни сезмай қолибман. У мен яқинлашгач, ерга қараб олди. Рад қилса-я, деган фикр хаёлимда чарх урарди. Қизни ўйинга таклиф қилдим. Назаримда овозим худди қудуқ тубидан чиққандек жонсиз туюлди. Қизнинг лўппи ёноқлари қизарди ва у ёқ-бу ёққа қарагач, секингина ўрнидан турди. Унинг пахтадек момиқ кўлларидан ушларканман, титраб кетдим. Ўзимни арши аълода сезардим. Ҳозир фақат бир нарсани, у ҳам бўлса мусиқанинг ҳеч қачон тугамаслигини, тонтача бўлса-да, ўйинни истардим. Иккинчи гал ўйинга тушганимизда анча дадиллашиб, қизнинг исмини сўрашга журъат этдим. Гавҳар экан. Энди ҳамроҳларим очиқдан-очиқ менга ҳавас билан боқишаётган эди. Табиат унга хусн бериш бобида танглик қилганди. Аммо бизларни аламда қолдириб, кеча тугади.

Гавҳарнинг қаршилиқ кўрсатганига қарамай, ётоғига кузатиб қўйдим. Хайрлашаётиб, унга, "келиб турай" деганимда, "қўйинг, таниш-билишлар бор, яхши эмас", деб унамади. Лекин, унда учрашувга хоҳиш борлиги сезилиб турарди. Қисмга қушдай енгил кириб келдим. Олдимдан чиққанларни бирмабир кучоқлаб, ўпиб олдим. Улар ортимдан "кўпроқ отиб олганга ўхшайди", деб гапириб қолишди. Кечаси алламаҳалгача ухломмадим. Хизматнинг охири ойлари қолганига ичимдан ўкиндим. "Нега энди олдинроқ учратмадим-а?". Ўша кечаси ғалати туш кўрибман. Тушимда Гавҳар билан улкан боғда сайр қилиб юрган эмишмиз. Бир пайт узоқдан кўринган бир йигит қўли билан имлаб чақирармиш. У дарров Гавҳарнинг ёнига етиб келибди. Менга нимадир деётганмиш. Гавҳарни йўқотиб қўйибман. Анча қидиришдан сўнг, бундоқ қарасам, Гавҳар бир дарахтнинг панасида турганмиш. Ёнига бориб, "Гавҳар, Гавҳар" деб елкасидан шунча турткиласам ҳам менга қарамасмиш.

Бир дағал овоздан чўчиб уйғониб кетдим. Ёнимда ётган Қодир: «Нега турткилайсан, ухлашга кўясанми, йўқми», — деб гудранди. Туш пардек тўзғиб кетди. Бунинг туш бўлиб чиққанига ич-ичимдан қувонардим.

Шаҳарга навбатдаги чиқишда Гавҳарни ўқув залидан топдим. Мен унга тушимни айтиб бердим. У жилмайиб кўя қолди. Аммо унинг шу жилмайиши ҳам шунчалар ёқимли, чиройли эдики, бунақасини шу маҳалгача учратмагандим. Аммо Гавҳар шу куни нимагадир хомуш эди. Гапларимга яхши жавоб бермади. Мен эса воқеанинг тағига тезроқ етишни ўйлаб ич-ичимни срдим. Наҳотки, топдим деганда шундай маликани йўқотиб кўйсам? Тушда бир ҳикмат бор экан-да?! Ҳа, у кутганимдек менга юрагини очиб, бор ҳақиқатни айтди: унинг севган йигити Ашхабодда ўқирмиш. Негадир кейинги пайтларда ундан хат-хабар келмай қолган, Гавҳарнинг ёзганларига ҳам жавоб бермайди. Қизнинг ўзи излаб борса, у тутқич бермабди. "Сиз ҳам келманг, — деди Гавҳар, — ҳамма нарсага ишончим йўқолди. Ёлғиз қолганини истайман. Ер юзи хиёнат, вафосизликка тўла экан..."

Мен унга тасалли бериб, қаердаги гаплар билан юпатишдан ўзга чора тополмадим. Дарду дунём қоронги бўлиб изимга қайтдим. Гавҳарни қайта кўргим келаверар, имкон тошиб ётоғи олди-дан кўп ўтардим. Аммо қизни ранжитиб кўядигандай учрашувдан чўчирдим. Хизмат тамом бўлар чоғи лоақал хайрлашиб кетай, деган умидда тагин ётоққа қараб йўл олдим. Йўлақда навбатчи аёл йўлимни тўсди. У кўп келганимдан мени таниб қолганди.

— Ҳозирги қизлар уста, муғомбир бўлиб кетган, — деди аччиқланган қиёфада шанғиллаб, — ўнтаси билан юриб, биттасига тегиб олишади. Овора бўлиб ўтирма, йигит. Гавҳарнинг олдига сендан бурун битта олифта йигит кириб кетди. Балки, иккаласи тўшақда ётиб ачомлашаётгандир ҳозир.

Бу гап миямга қаттиқ урилди. Ўзимни нафсонияти топган, хўрлангандай ҳис қилдим. Кўз олдим қоронғилашиб кетди. Энди орқамга қайтишга чоғланаётгандим, йўлакнинг нариги томонидан ўзим тенги, узун бўйли, келишган, чиройли, кичик мўйлови бор йигит чиқиб келди. У ёнимиздан ҳеч кимга эътибор бермай, шитоб билан ўтиб кетди. Аёл уни кўриши билан шанғиллашдан тўхтади. Ташқари чиқиб, эшик ёпилиши билан менга имо қиларкан, тагин олдинги оҳангда давом этди.

— Рақибинг кетди, кир, энди навбат сеники.

Аёлга еб кўйгудек қарадим, ўзимни босдим. Рост-да, унда нима айб. Аммо Гавҳар ҳақида бундай хаёлга бориш... Ахир у

бировни севса-ю, йигити бошқани топиб, қизни ранжитган бўлса, қандай қилиб уни бузуқликда айблаш мумкин... Йигит нимага келди экан? Орани очди қилишгами? Бошқа сабаби борми? Энди менга барибир-ку. Кетаятман. Ҳозир кириб хайрлашаману, жўнайман. Ҳаммаси тугади. Хизмат ҳам, сеvgи саргузашглари ҳам. Аслида бу умр тушга ўхшаган нарса экан. Айтмоқчи, Гавҳар мени қабул қилармикан? Эшик орқасидан бўлса-да, гапларимни айтиб, юрагимни бўшатиб қайтаман.

Шундай ўйлар билан иккинчи қаватга кўтарилиб, ним қоронғи йўлакнинг охирига бордим, чап кўлдаги кўк эшикни кўрқап-писа тақиллатдим. Бир пасдан сўнг: "Киринг" деган паст, хаста овозни эшитдим. Оҳиста эшикни очиб, хонага қадам кўйдим. Тор, деразаси кўчага қараган хона. Ўнг томонда, дераза ёнида диван-каравот. Киришда чап томонда стол, тумба дегандай ётоқнинг ашқол-дашқоллари. Гавҳар дераза олдида хомуш кўча томонни кузатганча ўтирарди. Сочлари тўзгиган. Эгнидаги туркманча оқ кўйлаги фикимланган. Афтидан, қиз шу ҳолатда тўшакда, ўз ёғига ўзи қоврилиб, аламдан тўлганиб, анча-мунча йиғлаган. Ҳозир кўзлари атрофи қизарса-да, ўзини хотиржам тутиб, хомуш ўтирарди. Унинг учун оламдаги ҳамма жонли-жонсиз нарсалар бирдай аҳамиятини йўқотган. Шунинг учун менга ҳам бир буюм сифатида қарагандай туюлди.

– Уйга кетаётгандим, – дедим ёш боладай каловланиб, – хайрлашгани келдим. Майли, омон бўлинг.

У индамай бош ирғади. Ўртага ноқулай жимлик чўкди. Бурилиб чиқиб кетишим керак эди. Вазият шуни тақозо қиларди. Лекин яна ниманидир, ўзим билмаган нарсани кутар эдим. Гавҳар ўрнидан туриб, стулни мен томон сурди ва ўзи тўшакка ўтирди. Нимадир дейиши кераклиги ёдига тушди, шекилли, ўшандай хаста овозда гапиришга журъат этди.

– Яхши боринг. Келиб юришингиз шарт эмас, эслаб юрсангиз бўлди. Гавҳардай бир бебахт бор, деб.

Менга тагин маъюс термулди. Юракларим эзилиб кетди. Чидолмадим. Ҳозир уни бахтсиз қилган кимса ёнимда бўлса-ю, шартга ёқасидан ушлаб, деразадан улоқтирсам. Кўлларим мушт бўлиб тугици.

Ҳа, Гавҳарнинг гагин қарангларидан "ўзингиз билан олиб кетинг, ҳаммасидан бир йўла қутулай" деган маънони уқдим, лекин журъатим етмади. Унга тагин бир бор тикилиб, бу ерда ортиқ туролмаслигимни ҳис этдим ва хонадан отилиб чиқиб кетдим. Қизнинг ҳўнграб йиғлаб юборгани қулоғимга чалинди. Қолган барчаси

худди тушдагидай кечди. Йўлак, шанғиллаган аёл, тарақлаб очилиб-ёпишган эшиклар, кўча, одамлар, машиналар, ҳарбий қисм...

Тезюрар поезднинг мўъжазгина хонасида, юқоридаги ўриндиқда кетаяпман. Қулоқларим остида бир куй эзиб-эзиб чалинмоқда, гўё булоқ бўйидаги мажнунтол тагида бир қиз сочини ёйганча, хўнграб-хўнграб йиғламоқда...

Орадан тўрт-беш йил ўтгач, йўлим тушиб танин Туркманистонга отландим. Гавҳарни суриштириб тополмадим. Ўқишни битириб, қаёққадир ишга кетибди. Кечга яқин хизматда орттирган дўстим Чориникига бордим. У шаҳардан анча узоқдаги кичик посёлкада яшарди. Эр-у хотин очиқ чехра билан қарши олишди. Меҳмон қилишди. Гурунг қилиб, алламаҳалгача ётдим. Ярим тунга борганда, оғайнимнинг қизалоғи чинқириб йиғлай бошлади. Улар шунча овутишга уринишса ҳам, уддасидан чиқишолмади. Сўнг, мендан узр сўрашиб, дўхтирга олиб борайлик, деб чиқиб кетишди. Бирор соатлардан сўнг, эр-у хотин мамнун қайтиб келишди. Гўдак энди анча тинчиган эди. Улар мени ухлади деб ўйладилар, шекилли, ўзаро гаплаша бошладилар. "Ўзиям Гавҳармисан, Гавҳар-да, — деди оғайним хотинига. — Анча кеч борганимизга қарамай, очиқ чехра билан кутиб олди".

— Тўғри айтасиз, — деди хотини унинг гапини тасдиқлаб, — лекин, шу қизнинг ҳеч бахти чопмаяпти-да.

— Нима бўлган унга, — сўради оғайним. — Айтмоқчи, нега шу пайтгача турмушга чиқмаяпти. У тенгиларнинг икки-уч нафар фарзанди бор?

— Эшитишимга қараганда, — деди хотини, — Гавҳар ўқиб юрганида уни ўзбекистонлик бир йигит яхши кўриб қолган экан. Аммо у севган йигитим бор, деб рад қилибди. Йигити эса, Гавҳарни ташлаб, бир пулдорнинг қизига уйланиб кетганмиш. Гавҳар шундан сўнг, ҳақиқий севса, балки келиб қолар, деб ўзбек йигитини ҳам кутибди. У эса уйланиб, болачақалик бўлиб кетганми, ҳозиргача келмабди...

Аёлнинг кейинги сўзлари қулоғимга кирмади. Томоғимга қаттиқ бир нарса тикилгандай бўлди. Бутун аъзойи-баданим бўшашиб, ўзимни худди жиноят устида қўлга тушгандек беҳол сездим. Э воҳ, Гавҳар! Сен қанчалар олижанобсан. Мени ҳозиргача ҳам кутибсан. Сени ташлаб кетган йигит ва мен сенинг кўзингдан томган ёшга ҳам арзимаймиз...

Эр-у хотин шунча зўрлаганига қарамай, тонг отар-отмас йўлга отландим. Ўзимни кечиролмасдим. Бир пайтлари мени мафтун этган Гавҳарнинг кўзлари энди таъна ва надомат билан ортимдан таъқиб этаётгандек туюларди.

Восит АХМАД

ЖИННИ

(Ҳикоя)

Бу шумхабар саратонда тарқалганига қарамай, одамлар қалбига муз бўлиб кирди. Уруш бошланганлиги тўғрисидаги ваҳималар кўчада ярим кунча давом этгач, уйларга кўчди. Унинг даҳшати бир неча кун ўтгач, янада аён бўлди. Урушга катта-кичик баравар олина бошланганди.

Канал ёқалаб келаётган савлатли, давр раисларига хос қорин қўйган Зокиржон акадан одамлар ҳануз ҳайиқар, раисликни алақачон топширган бўлса-да, ҳайбати сақланиб қолган эди. Гўё урушнинг бутун залвори фақат унга тушгандек эди. "Ёш-у қари урушга кетмоқда. Наҳотки, менинг ёлғизим ҳам...". Бу совуқ хаёлни миясидан тез ҳайдади. Бўлмади. Вокзал, эшелон, юзлаб хайрлашаётганлар ичида ўғлим ҳам... "Йўқ, бундай бўлмайди", дердию, хаёлини яна хавф алангаси чулғайверарди. Бу ҳам майли, уйга боришдан безиллаб қолди. Хотинининг дийдиёси ҳаммасидан ошиб тушяпти.

— Ким айтади, сизни донгдор раис деб.

— Донгдор раис эдим.

— Раисликни олганлар таниш-билишларингизни ҳам олиб қўйишмагандир.

— Эҳ, товукмия хотин, амал билан ҳаммаси кетишига наҳот ақлинг етмаса?

— Шу иш устидаги катталарга учранг, ахир.

— Учрадим, фойдаси йўқмиш, гап сизмасмиш.

— Нима қиламиз, ёлғизимизни кузатиб қолаверамизми? Йўқ, мен бунга чидай олмайман.

— Нима қил, дейсан, ё болга-молга билан бир уриб, бирор ерини майиб қилиб қўяйми. Кейин ёнингда ўтираверарди.

— Жинни бўлибсиз...

— Бўлмаса, нима қилиш керак, хотин. Эзилган юрагимни баттар сиқиб ташладиңг-ку.

Зухра опа барча умид эшиклари ёпилгандай ўелини ҳозироқ олиб кетишгаётгандай, баралла йиғлаб юборди. Бусиз ҳам бутун фикри-зикри боши берк кўчада бўлиб қолган Зокиржон ака ўзини яна ташқарига урди. Худди отлардек атрофга қарамай, ерга эгилганча боши оққан томонга кетди. Бир пайт эски шийпон ёнидан чиқиб қолибди. Шундан кейин йўлини тузарча томон бурди. Кечадан бери миясида пишиб етилмаган бир режани хаёлидан қувишга ҳаракат қиларди. Аммо у яна хаёлига келар, яна қувар, яна «мамаман» деб кўз ўнгида намоён бўларди. Вазиятлардан чиқиш учун разилона йўллардан ҳам тоймайдиган Зокиржон акага бу режа бир қарашда рисоладагидек эди. "Аммо ҳали ҳеч нарсани кўрмаган, барча орзу-ҳаваслари олдинда бўлган йигит киши учун бу йўл... Яна нима қилиш мумкин. Бу давр шундайки, на пул, на таниш-билиш бу чоҳдан қутқара олса".

Бўйнига ип боғлаб тортилган итдай уйига зўрға кирди. Яна тумтайган хотинига кўзи тушди. Бу вақтда овқатга уннайди-ган хотини сўрида ҳали қандай ўтирган бўлса, шу тарзда ҳиссиз ўтирарди. Ўғли эса урушга чақирилган дўстларини кузатишга кетган чоғи. Зухра ая эрини ёнига келгандагина пайқадди. У яна эрига мўлтираган кўзлари билан умид-ла тикилди.

— Бир йўли бор...

— Бор экан-у, қандай йўл, мен розиман. Ўғлим урушга кетмаса бўлди.

— Ғалати-да хотин, — тайсаллади эр.

— Айта қолсангиз-чи, — бетоқатланди хотин.

— Сен кўнармикансан...

— Бўлақолсангиз-чи, урушдан қолса бўлди-да. Ҳар қандай шарт...

— Ўғлимиз жинни бўлиб қолиши керак.

— Нима? — ўрнидан туриб кетгудек бўлиб сакраёзган хотин шалвираб қолди. — Жинни бўлади?

— Тушунмадинг-а? Ёлғондан жинни бўлади, демоқчиман.

Кейин ўнғланади, уруш тутагач.

— Нималар деясиз? Ҳали уйланмаган йигитнинг бахтини поймол қилмоқчимисиз?

— Нима қилай? Ўйлаб-ўйлаб тошганим шу бўлди-да. Бор-э... - бақириб берди Зокиржон ака.

Зухра ая яна йиғлашга тушди.

— Урушни қирони келсин, илойим.

Эр атайин боғ оралаб нари кетди. Она қалбида турфа балолар ғалаён бошлади. Ўғлини ҳамма қўлини биғиз қилиб кўрсатиб,

"Ана жинни, жинни келяпти", деярмиш. "Зухра аянинг ўли жиннимиш". "Йўқ, йўқ" Энди унинг ўрнини бошқа манзара эгаллади. Ўли урушга кетди. Ҳамма қайтмоқда. Ўли эса йўқ. "Йўқ, йўқ..."

Зокиржон ака қайтиб келиб, сўрига ўтирди.

– Бу фикрга келгунимча, не-не кўчаларга кириб чиққан-нимни биласанми? Биз эркаклар айюҳаннос солиб, дод-вой соломасак. Райкомга кирдим, обкомга бордим. У ерларнинг катталарида ҳам шу мукофот бор экан.

– Ахир дадаси...

– Сенга айтдим-ку, ёлғондакам.

– Давлат анойими сизга, ёлғон жинни дейсиз. Минг чиғириқдан ўтказишар...

– Буни ҳам ўйлаб қўйганман. Буни Турсунбой удалайди. Уни шундай жинни қилиб тайёрласинки, табиий чиқади-қолади. Ахир, ўқишга ёрдам бердик. Унвон олишда ҳам ҳиссамиз бор. Узсин, қарзларини.

– Дадаси, барибир кўрқиб кетяпман. Ҳаҳ, қирони келсин-а урушни.

– Кўрқма, бир неча кун Аброрни дачада тайёрлайди. Кейин жин чалибди, дея гап тарқатамиз. Қарабсанки, ҳаммаси силлиқ кўчади, бошқа жўяли йўл йўқ.

– Аброр кўнармикин, дадаси?

– Кўнмай қаёққа борарди.

Зухра аянинг ўйлагани тўғри чиқди. Ота-онанинг гапини икки қилмай ўсган Аброр уларнинг режасини эшитди-ю, жиғибийрони чиқиб кетди. Шу заҳоти кўз ўнгига севгани Зулайҳо келди. "Жинни, жинни", дея ундан узоқлашаётганмиш. Кейин кўз ўнгига урушга оғланаётган ошна-оғайнилари келди. Улар унга ғалати қарашлар қилишаётганмиш.

Аброрни йўлга солгунча Зокиржон аканинг бўлари бўлди. Дағдаға ҳам, яхши сўзлар ҳам унга қор қилмасди. Ахири, ота гапни қалтис сўзлар билан бошлади:

– Ўзим, уруш даҳшатини биз эшитганмиш. Хўл-у, қуруқ баравар ёнадиган у қирғинбаротдан асралиб қолишнинг ягона йўли шу. Кимда кўнглинг борлигини ҳам биламиз. Ўлиб кетсанг, нима бўлади. – Жа-а унчалик бўлмаса ҳам ўққа учиб, майиб бўлиб қолсанг-чи? Ўша севганинг сенга тегармиди? Йўқ. Ҳеч бўлмаса, онангни ўйла. Ажалидан беш кун бурун ўлишини хоҳламасанг, рози бўласан.

– Ахир одамларнинг юзига қандай қараймиз?!

* * *

Аранг ўлини кўндирган Зокиржон ака ундан ҳам катта тўсиқ – артист жияни Турсунбойга дуч келди.

– Амаки, ўйлаб гаширяпсизми? Бу жиноят-ку.

– Мен сендан бу ишни қандай, деб сўраётганим йўқ. Мен сента Аброрни шундай қилиб тайёрлайсан, деяпман.

– Амаки, мен артистман, жинни тайёрлайдиган мактаб ўқитувчиси эмасман.

– Яхшиликларимни унутгансан чоғи.

– Миннат қилмасангиз ҳам ҳаммаси ёдимда. Лекин бу ифлос ишга бош қўшолмайман.

– Бош қўшасан, қара, кеннойинга раҳминг келмайдими?

– Ахир эл бошига иш тушиб турганда...

– Бошқа иложимиз йўқ, жиян. Ёрдамингни аяма.

– Йўқ, амаки.

– Акамнинг руҳи поклари ҳаққи...

– Амаки! – бақриб йиғламсиради Турсунбой. – Мен розиман.

Фақат бу разил ишингизга дадамнинг руҳини аралаштирманг.

Турсунбой кўзларини артганча, кўчага отилди...

Дунёда мактаблар кўп. Ваган учун мард ўғлонлар тайёрлайдиган мактаблардан тортиб, энг нопок ишларни бажарадиган жосуслар тайёрлайдиган ўқув юртларигача. Лекин ҳеч ким ҳеч қачон, ҳеч қаерда жинни тайёрлайдиган мактабни кўрмаган, бу ҳақда эшитмаган бўлса ҳам ажаб эмас. Турсунбой Зокиржон аканинг дала ҳовлисида шундай мактаб очди. Амакиваччалар тун-у кун эътиборни бир нарсага қаратишди – Абрордан росмана жинни чиқиши керак. Бора-бора Турсунбой ҳақиқий ҳарбий ўқитувчига айланди. Амакисининг аламини Абрордан олди. Айтгани чиқмаган ҳолларда Аброрнинг юзига шапалоқ тортиб юборар, бўлар-бўлмасга туртар, болахонадор қилиб сўкарди. Жиққамуш бўлиб қолган пайтларда Зокиржон ака келиб вазиятни юмшатарди. Кўп ўтмай иккиси ҳам бу машғулотга киришиб кетишди. Бирини амакисининг берган "туз"ларини оқласа, иккинчиси ота сўзи амри вожиб қабилда иш тутарди.

– Ҳаммаси табиий чиқиши керак, – дея бот-бот такрорларди Зокиржон ака. – Менга мушт ўқталишинг мумкин, онангга шапалоқ ҳам тортиб юборсанг бўлади.

– Дада, нималар деяпсиз?

– Ўшанда ҳамманинг олдида ишончга кирасан, ўғлим.

Буни нафақат айтар, балки ижро этирарди ҳам. Аввалига отасига ҳазил тоифа мушт отиб, онасини эркалаганнамо шапатилаган бўлса, кейин-кейин ота ва артист амакиваччасининг "талаб"ларига биноан росткамига кўчди.

Қарабсизки, тез кунда ростмана жинни пайдо бўлди. Қишлоқда гап тарқалди. Раис (уни халқ ҳамон раис деб атарди)нинг ўғли,

бюда ёлғиз тунаб қолиб, жин чалиб кетибди. Бу миш-мишлардан икки кун ўтар-ўтмас қишлоқ кўчаларида Аброннинг ўзи пайдо бўлди. У кўчаларда болаларни тўзигиб қувлар, тўғри келган симё-гочдаги лампочкани тош билан уриб синдирадди. Унинг дастидан қишлоқда синмаган дераза ойнасию, қозонига кесак тушмаган хонадон қолмади. Одамлар раис ва унинг хотинига ростмана ачи-нишди. "Ёлғиз фарзанд ҳам шундай бўлиб қоладими-я", "Ўша дача-си хосиятсиз, дейи-шарди-я", "Ёнғоқ остида ухлаб қолгандир-да".

Аллақачон туманга тарқалган бу "мусибат"дан туман раҳ-барияти ҳам таассуф билдиришди. Унга повестка ёзишни ўйлаб ҳам кўришмади...

Энг катта изтиробни Зулайҳо тортарди. У Аброр акасининг жинни бўлиб қолганини ҳеч ақлига сиғдирилмасди. Бир-икки марта турли йўллар билан уни чақиртиришга ҳаракат қилди. Лекин унинг гапи-га парво ҳам қилиб қўймади. Зулайҳо бундан баттар азобланди. Уни ҳоли жойда учратиш пайида бўлиб қолди. Пойлай-пойлай тонг пайтида кўча кезиб юрганида учратди. Қочиб кетишга ултирилма-ган "жинни"ни панага тортди. Аброр қизнинг мажбурлаши билан панага ўлдию, жиннилик қила бошлади. У Зулайҳонинг икки бе-тидан чўзиб, бошига бир солди. Кейин хунук илжайди.

– Жинни бўлманг, Аброр ака, мен барибир ишонмайман.

– Ким жинни, ким жинни – у Зулайҳога қараб бостириб кела бошлади. Зулайҳо қичқириб, ундан нари қочди. Шунда Аброр қаҳ-қаҳ уриб кулиб юборди.

– Ишонди, ишонди. Демак, ишончли чиқди. Тўхта, Зу-лайҳо, бери кел.

Қочаётган Зулайҳо кўрқа-писа унга яқинлашди.

– Демак, демак, сиз жинни эмассиз. Нега бундай қилдингиз?

– Урушдан қолиш учун, – дангалига кўчди у.

– Нима? – қичқириб юборди Зулайҳо даҳшат билан, – нима? Вой номард, кўрқоқ.

У орқага ўгирилиб, қоча бошлади. Аброр унга етиб олиб, ғазаб ва нафратдан титраётган Зулайҳонинг елкаларидан ушлаб деди:

– Мен бунди иккимиз учун қилдим, Зулайҳо. Ўлиб кетсам нима бўлади? Қара, қанча қора хатлар келмоқда.

– Бу кунингиздан ўлиб кетганингиз яхшийди. Йигитим урушда ўлди, деб бошимни баланд кўтариб юардим.

– Эй оғзингга қараб гапир, нималар деяпсан? Ахир сени севганимдан...

– Севгидан гап очма. – Қиз унга қараб туфладию, яна қоча бошлади.

Аброр унинг йўлини тўсиб чиқиб, дағдаға оҳангида деди:

— Билиб кўй, буни яна оғзиндан гуллаб қўймагин-а. Била-сан-а дадамнинг қудрагини, уруғ-аймоғингача қириб юборади-я.

— Йўқол, ифлос. Сен тўғрингда гапириш тутул, ўйлашни ҳам ор деб биламан.

Ҳукм ўқилди. Аммо унинг ортидан Аброрнинг "Қиз қуриб кетибдими?", дегани ва хоҳолаб кулгани эшитилиб қолди.

Кўп ўтмай Зулайхонинг урушдан чўлоқ бўлиб қайтиб келган бир йилгача ўз ихтиёри билан турмушга чиққани маълум бўлди. Буни одамлар ҳар хил изоҳлашди, Аброр эса қаттиқ ўқинди. Аммо у ўз ролини ҳамон маромига етказиб ўйнар, дам йиллар, дам кулар, кўча-қўйда болаларни қувиб қолар, отасига мушт отар, онасини ахтариб сўкарди. Бу вақтда урушнинг охири кўри-ниб қолган, ҳамма қайсидир яқинини кутар, Аброрга биров эътибор ҳам бермай қўйганди. Ростмана жиннига қарагандай олдида ачиниб, ўтиб кетишарди. Урушнинг сўнгги кунлари яқинлашди. Зокиржон ака ва Зухра аяларнинг айниқса қувончи чексиз эди. Лекин буни элдан пинҳона тутишиб, одамлар наздида қайғуда эдилар. Улар Аброрни эл кўзи олдида бир-икки марта дўхтирга олиб бориб, "даволатишпан" бўлишди.

Кўшинлар Берлинда экан, деган хушхабар келган кунларда Аброр галатироқ бўлиб қолди. Бу қачон содир бўлди — буни Зокиржон ака ҳам, Зухра ая ҳам эслолмади. У кишига ҳиссиз боқар, тўсатдан кулиб юборар, иссиғу совуқнинг фарқига бормай ушлаб юбораверарди. Кечаю кундуз кўчага чиқиб кетиб қолар, бир неча бор от арава тагига кириб кетишидан, сувга чўкишидан зўрға асраб қолишди. Эр-хотин кечаю кундуз уни навбатма-навбат пойлаб чиқадиغان бўлишди. Бир кунни томор-қада юрган товуқларнинг барчасини тутиб калласини узиб ташлади. Бундан айниқса, Зокиржон ака қаттиқ хавфси-радио, хотинига сир бой бермади. Уруш тутади, деган шодон кунларда Зокиржон ака Аброрни ёнига ўтқазиб астагина деди:

— Аброр, бўлди энди. Жинниликни бас қил.

Аброр отасига биров тикилиб турди-да, мўлжаллаб туриб мушт туширди. Зокиржон ака мувозанатни сақлаб қололмай, бир дунё юки билан орқасига ағдарилди. Бурнидан шариллаб қон оқди.

— Ҳой жувонмарг, отани урадимиз? Жиннимисан?!

Онанинг ҳам гапи оғзида қолди. Чунки ўғлидан ростмана шапалоқ егач, беҳуш бўлиб йиқилди.

У икки ёқда тўнкадай ағдарилиб ётган ота-онасига қараб ҳам қўймай, кўчага отилди. Кўчада қий-чув кўтарилди.

Сандвафо БОБОЕВ

ТУНГИ ТАШРИФ

Холматнинг юрагига гулгула тушди. У новча бўй, сочлари ўсиқ, чармкамзул кийган йигитнинг анчадан бери кузатиб турганини пайқаб қолган эди.

"Пула эҳтиёт бўлиш керак, пула", — хаёлидан ўтказди Холмат, апил-тапил лаш-лушларини йиғиштираркан. Унинг бақувват матодан тикилган тўрваси тахлам-тахлам пула тўла. Нақ тўрт юз мингу етмиш беш сўм! Сал кам олти юз кило олманинг пули бу!

Кўйлиқ бозорига гира-шира шом қоронғуси инди. Лекин теварак ҳали гавжум. Шовқин-сурон, бақир-чақир авжида.

Холмат яна зимдан ўша ёққа кўз ташлади. Йигит ҳануз писта чаққан кўйи пиезфурушларнинг "КамАЗ" автомашинаси ёнида турарди. Алланечук безовта.

Холмат беш кундан бери тиканакдек ўсиб қолган соқолмуртини қашлаб теваракка разм солди. Ўзича анави нуханинг кўзини шамғалат қилиб қочиб қолиш йўл-йўригини излади. Аммо қочиб қаёққа ҳам боради?

Холмат олатўнлик. Ҳа, бу ўзининг ўригию олмаси билан маш-хур қишлоқ. Олиб сотарлар ҳар куз Олатўнга ёпирилиб боришади. Чорбоғ эгаларидан арзон-гаровга мева-чева ундириш пайида бўлишади. Лекин олатўнликлар ҳам пишиқ. Осонликча уларнинг найрангига учмайди. Мева-чевани ё қимматига пуллашади ё ўзлари машинага юклаб пойтахт бозорларини кўзлаб келишади. Лекин у қишлоқ биқинидаги электр станциясида қоровул бўлмиш Холматнинг бундай олди-сотдиларга кўп ҳам уқуви йўқ. Шу боис одатда ўз боғидан мева-чеваларни олиб сотарларга арзон-гаров бериб қўя қолади.

Бироқ бу мавсум андак режа ўзгарди. Холмат кенжа ўелининг хатна тўйини қиш олдига мўлжаллаган. Аммо қўл, қурма-

гур, юшқа, бел ингичка. У баъзи бир қишлоқ кайвониларига дардини дастурхон қилди, маслаҳат сўради.

"Биноидеккина боғингиз бор, — деди Иброҳим оқсоқол, — олиб сотарларнинг сариқ чақасига кўз тикмай, мева-чевани йиғиб, ўзингиз Тошкентга боринг. Ана, сизга даромад, мулла Холмат."

Ҳамқишлоқлардан Олқор полвон, Сайфулла ҳам оқсоқолнинг гапини маъқуллашди.

"Ҳеч гам чекманг, — деди Олқор полвон тил тагига бир чимдим носвой ташлаб, — какраз бизга ҳамроҳ бўласиз. Худо хоҳласа, Сайфулла икковимиз бу ҳафта Тошкентни кўзлаб турибмиз. Сиз тараддуд кўринг."

Холмат тараддуд кўрди. Ўз боғидан чиққан олма роппа-роса икки юз эллик кило бўлди. Пойтахт сафари учун бу кам. Холмат қўни-қўшниларида камига олма йиғди. Сотиб келгач, пулини узишга келишишди. Ҳамсоялар андак оғринишса-да, охири рози бўлишди. Ниҳоят, роппа-роса олти юз кило юк билан Холмат сафарга отланди.

Келди. Кўрди. Шаҳар деганлари шу экан — ваҳима, қўрқув. Биров бировга шафқат қилмайди.

Холмат оғир сўлиш олди. Шу баробарида ўша шубҳали нусха томон ошқора кўз ташлади. Йигит ҳам зимдан Холматга тикилиб турган экан. Ногоҳ кўзлар тўқнашди-ю, у дарров нигоҳларини олиб қочди.

"Ух, ярамас, текинхўр", — хаёлан ҳақорат қилди Холмат.

Қоронғулик тобора қуюқлашмоқда. Ичиккан, ошиққан одамлар оқими анча сийраклашиб қолган. Бозор дарвозаси ёнида уймаланиб турган оғир-енгил автоуловлар бетоқат чинқиради. Кенг кўча бўйидаги, бозор ичи-ташидаги чироқлар бирин-кетин порлади. Теварак сутдек ёришади. Бироқ Холматнинг кўнгли зим-зиё. Юраги безовта депсинмоқда.

«Агар ёлғиз бўлса... Бир амаллаб тинчитаман», — деб ўйлади у, камарига осилган пичоғини пайпаслаб қўяркан.

Аслида Холмат дўшисини осмонга отиб, қувончдан қийқирса арзийди. Ахир, унинг бутун омади чоғди. Беш кундан бери жойидан жилмаган йигирма беш қути олмасини шом олди бирваракайига "оптом" сотди. Шерикларининг ҳоли не кечди — Худо билади.

Олқор полвон ва Сайфулла, очиқ гап, савдонинг пири бўлиб кетишган экан. Улар Тошкентга етиб келишгач, юкни Кўйлик бозорига туширишди. Шу орада алтақандай корейс кампирнинг торгина ҳовлисидан бир хужрани ижарага олишди.

"Ҳали Худо билади, Тошканда қанча турамиз, — деди Олқор полвон. — Ҳарқалай, бошпанамиз бўлгани яхши-да".

Олқор полвон авлиёлик қилган экан. Чиндан ҳам икки кун бир дона ҳам олма сотишолмади. Бундан Холматнинг ҳафсаласи пир бўлиб, тушқинликка туша бошлади. Лекин шерикларининг сиртига сув юқмасди. Афтидан, охир-оқибат кўнгилдагидек савдо бўлишига уларнинг ишончи комил эди.

"Черняевкага кетамиз, — деб қолди Олқор полвон, учинчи куни эрталаб, — у ёқда Қўйликдан кўра олма қиммат. Икки ҳисса фойда кўрамиз.

Холмат бир сапчиб тушди. Сайфулла эса полвонни қўллаб-қувватлади.

"Тўппа-тўғри, Черняевкада клиент ҳам кўп. Кетдик, Олқор ака."

"Мен ҳеч ёққа бормайман, — деди Холмат аранг, шерикларига норизо кўз югуртираркан, — мазам йўқ. Нима бўлсам шу ерда бўлай".

Шериклари уни кўндиришга ҳаракат қилишди. Лекин Холмат оёқ тираб туриб олди.

"Бўпти, — деди Олқор полвон охири, — кейин пушаймон чекмасанг бўлди. Сен қолавер. Икки кундан сўнг учрашамиз".

Йўқ. Холмат пушаймон эмас. Қулинг ўргулсин, савдо бўлди-да, ўзиям. Фойданинг ҳам чўғи тузук. Аммо... кўзга тушган чўпдек, манави ғурбатни қаранг.

Холмат билинар-билинмас титраётган қўллари билан у ёғбу ёғини саришталлаган бўлди. Шу баробарида ҳануз қоққан қозикдай турган ўғринусха томон кўз ташлади.

"Мен унга олатўнлик кимлигини кўрсатиб қўяман. Хув, "Зил"-нинг панасига ўтиб олсам бўлди, квартирга қараб югураман. Ишқилиб, бир амаллаб камширникига етиб олсам бўлди. Шериклар ҳам келиб қолишгандир".

Холмат атай олиб қолган бир-икки кило олмани пул солинган тўрва устига тўкди. Ҳалигина нон сотувчи боладан олиб қолган тўрт дона оби нонни ҳам тўрвага тиқиштирди. Хуллас, ўзича пул устини бекитган бўлди.

Аммо олатўнлик ултурмади. Йигит туйкус у томон юрди. Холмат сергакчанди, зимдан бир қўлни биқинидаги пичоғи устига қўйди.

— Ассалому алайкум, ака, — йигит ногоҳон тавозеъ билан салом берди.

Холмат азбаройи шошиб қолганидан аранг, узуқ-юлуқ алик олди.

— Ва алай...

Тавба, қўрққанга қўш кўринар деганлари чин экан, манаву боягина кўзига чайир, бақувват йигит бўлиб кўринганди. Ориқ - озгин ўспирин экан-ку, ёши нари борса ўн саккизда. Одобу ахлоқи ҳам тузукка ўхшайди.

— Кечирасиз, безовта қилдим. Ака, сиз олатўнликмисиз?

— Ҳа, — деди Холмат, ҳануз ҳадик-хавотир исканжасида.

– Мен ҳам шундай деб ўйладим-а... Лекин иккиландим, бироз сизни кузатиб турдим. Охири, сизни танидим ака, подстанцияда қоровул бўлиб ишлайсиз-а, исмингиз Холмат, Холмат ака.

– Ҳа, шундай, – деб гудранди Холмат, юзи андак ёришиб, – сиз мени қаердан танийсиз?

Гўё кўздан бери излаб юрган одамани учратгандай, йипитнинг юзу-кўзига қувонч қалқди.

– Мен хумчалик Икром миробнинг ўелиман. Исми Аҳад. Сизни кўп кўрганман, ака.

– Ҳа-а, шундай дегин, – деди Холмат кулимсираб.

Унинг елкасидан тоғ аждаришгандай бўлди. Хумча шундоққина кўшни қишлоқ. Лекин Холмат Икром деганни тузук танимайди, бир-икки у-бу давраларда кўрган, холос. Аммо манави йипитча худди қон-қариндошга йўлиққандай, хушхандон ибжайиб турибди.

– Бу ерларда нима қилиб юрибсан, Аҳад? – сўради Холмат.

– Бу йил ўқишга кирдим, университетга.

– Уҳ-ў-ў. Зўр-ку. Табриклаймиз.

– Раҳмат, лекин, – деб чайналди Аҳад, – са-ал ташвиш чиқиб қолди. Мен контрактга зўрға илашганман, Холмат ака. Контракт пулини тўлаб қўйишим керак. Эртага охириги муддат. Агар тўламасам... мени ўқишдан ҳайдашади.

– Отанг... Икром ака хабардорми?

– Ҳа, – деди Аҳад каловланиб. – Отам билан телефонда гаплашгандим.

Унинг гоҳ ҳаяжонланиб, гоҳ хижолатланиб тушунтиришича, Аҳад отаси билан телефонда гаплашган. Отаси ҳозир иложим йўқ, дебди. Лекин ўн-ўн беш кун ичида албатта пул топармиш. Сен унгача, – дебди Икром ака, – Қўйлиқ бозорига чиқиб қара. У ерда хумчалик, олатўнлик мевафурушлар кўп. Бирортасидан пул олиб, контрактни тўла. Ўша одамга мен бу ёқдан қишлоққа келгач, қарзни қайтараман.

– Шунинг учун бозорга чиққандим, – деди Аҳад энтикиб, – сизни менга Худо етказди.

Олатўнликнинг дами ичига тушиб кетди. "Об-бо, ўғридан баттарига йўлиқдим-ку, қарз сўрамоқчи..."

– Ҳа, шунақа де, – овоз чиқариб аранг пўнғиллади Холмат.

– Ака, – деди Аҳад, олатўнликнинг юзига юз бослудек яқинлашиб. – Энди ўзингиз ёрдам бериб юборасиз-да, илтимос.

Талаба шартнома суммасини айтди. Бунча пул Холматнинг тўрвасида бор эди. Лекин аллақандай хумчалик Икром деганнинг аллақандай мишиқи боласига шунча ақчани ҳе йўқ, бе йўқ бериб юбораверадими?

– Энди-и, укам, гап бундай – деб гап бошлади олатўнлик салмоқлаб. Қўни-қўшнилардан насияга олиб келганини, улар билан дарҳол ҳисоб-китоб қилмаса бўлмаслигини айтиб талабадан юмшоққина қутилмоқчи бўлди.

– Энди-и, укам, гап бундай, – дея тағин такрорлади у томоқ кириб.

Лекин Холмат ногоҳ томоғига суяк тиқилгандай жимиб қолди. Хаёлида пишитиб турган гашлари тумтарақай тарқаб кетди.

Холмат шундай дея Аҳадга юзландию танин туйқус жим қолди. У йигитча унга бундоқ ишончу умид билан термулиб турарди. Афтидан у мушкилини осон ҳат бўлишига сўзсиз ишонарди.

– Ҳе - ўша... – деб зўрға минғирлаб қўйди Холмат, ҳалигина хаёлида пишитиб турган баҳонасини унутиб.

– Ака, сиз хавотир олманг, – деди Аҳад, олатўнликнинг саросимасини ўзича тушуниб, – қишлоққа боришингиз билан отам сизни излаб топади, қарзингизни беради.

– Мен... мен сенинг қўлингга мунча пулни бериб юборолмайман... ҳарҳолда... ҳали ёшсан.

Аҳад Холматни астойдил қўлтиқлаб олди.

– Ака, пулни менга беришингиз шартмас. Ҳозир бизнинг ётоқхонага борамиз. Яхши дам оласиз. Эртага эрталаб университет кассасига тўлайсиз.

– Йў-ў... – деди Холмат яна бир баҳона топганидан қувониб, норизо бош чайқаб, – сен билан кетолмайман. Хув, сомон бозор ёнида квартирамиз бор. Шериклар Черняевкага кетган. Уларнинг қўшхонасига қараб турибман. Мен... квартирага боришим керак. Аҳад туйқус тўхтаб олатўнликнинг юзига тикилди.

– Ака, ўзи ёрдам беришни хоҳлайсизми, ё...

Холмат йигитчанинг нигоҳлари билан тағин тўқнашдию тағин каловланди. Чунки бу нигоҳлар ҳануз ўша-ўша қувонч ва умидга лиммо-лим.

– Бўпти, – деб гудранди Холмат, – розиман, шунга юкиниб кепсан...

– Лекин ҳозир квартирага бормасам бўлмайди. Сен адресингни айт, эртага эрталаб ўша жойга етиб бораман. Қолганига Худо пошшо...

– Раҳмат, ака, – деди Аҳад қувончдан ял-ял яшнаб, – ёрдам беришингизни билардик. Чунки сиз олатўнликсиз...

Талаба Холматни яна бирмунча айлаб тургач, манзилини ҳиж-жалаб тушунтирди, ҳатто, бир парча қоғозга ёзиб-чизиб берди.

– Ака, сизга ишондим, – деди у, ниҳоят, хайрлашаркан. – Эрталаб соат тўққизда сизни ўша ерда кутаман.

– Бўпти, келишдик.

Аҳад кўздан йўқолар-йўқолмас Холматнинг кўнгли буткул хира тортиб қолди. Бўшанглик қилиб, розичилик бериб юборганига ўзини роса койиди.

Шериклари аллақачон қайтишган экан. Торгина хужра ўртасида дастурхон ясашиб қарта ўйнашарди. Бир чеккада тўзғин дастурхон: дастурхон устида мева-чева, нон бўлак-лари, ярим шиша ароқ, табака.

Холмат улар билан ҳол-аҳвол сўрашгач, ҳовлидаги кран сувида ювиниб-чайиниб қайтди. Лекин кўнглидаги хираликдан қутулолмади. Бу хиралик хумчалик талаба хайрлашиб, ваъдалашиб кетган чоғдаёқ унинг ичига ёприлиб кирган эди.

Ахир одам дегани ҳам шундай бўшанг бўладими? Ҳе йўқ, бе йўқ аллақандай мишиқига ваъда бериб юборди-я?! Иложи йўқ, ука, ҳозир пулим ўзимга керак, фалон нарсани олиб кетишим керак, деса, уни биров койирмиди? Хўш, энди нима бўлади? Кўр бўлиб аллақандай хумчалик талабани шартнома пулини тўлайди-да. Кейин-чи? Балки Аҳадбой фирт ёлғон гапиргандир. Қарз қиёматга қолса-чи?

Холматнинг боши ғовлаб кетди. У олачалпоқ ёритилган кўча бўйлаб кампирнинг ҳовлисига қандай қайтиб келганини-ю, анови шериклари билан қандай ҳол-аҳвол сўраганини ҳам билмайди. Бир-биридан қайсар, ваҳимали ўйлар унинг ич-ичини гижимлар, эговлар эди.

“Уф-ф, ваъдалашгандан кейин бераман энди”, деб ўйлади у ювиниб-артиниб хужрага қайтиб кираркан.

– Холматбой, – деди Олқор полвон гумбаздек ёнбош ётган жойидан, гўнғдор калласини аранг буриб, – савдони қойиллатган бўлсангиз ҳам негадир кайфиятингиз паст, нега?

Сайфулла ҳам қўлидаги қартадан кўз узмай минғиллади.

– Ҳа, тўғри, негадир таъби тирриқ Холматбойнинг.

– Э, чарчадим-да, – деди Холмат паришон қўл силтаб.

У бир интилиб дастурхон устидаги шишадан пиёлага ароқ куйиб ичди. Бир бўлак яхна гўштдан газак қилди. Ичи яйраб, ўй-фикрлари бироз тиниқлашгандай бўлди.

– Олқор ака, – деди у, иккинчи гал пиёлани ароққа тўлғизаркан, – хумчалик Икром миробни танийсизми?

– Ҳа, танийман, – деб қўйди полвон қартадан кўз узмай. – Нима гап?

– Шунинг бир ўғли ўқишга кирибди.

Холмат шу орада иккинчи пиёлани илкис бўшатдию, хув, шом чоғи кўрган-кечирганларини узук-юлуқ қилиб айтиб берди. Шериклар сергакланди. Қарта ўйини бир зум тўхтади.

– Эсинг жойидами? – деди Олқор полвон Холмат томон андак сурилиб, – ростдан ҳам контракт пулини тўламоқчимисан?

– Ваъда бердим-да.

– Ўв, - деди полвон, – сен пул тошгани келдингми, ё тошганигни ҳавога совурганими?

Холмат товуқ оёғини ғажиркан пўнғиллади.

– Нега совуарканман? Қарз бу, эрта-индин отаси қайта-ради-да.

– Об-бо, овсар-эй, – деб пиқиллаб кулди Сайфулла, – ҳали шу пайтгача ҳеч ким хумчаликдан қарзини ундириб ололмаган. Улар ғирт фирибгар. Неча-нечаларни лаққа тушириб кетган.

– Ўша Икром деганинг ўзи, – деди полвон бармоғини бигиз қилиб, – итдан бир суяк қарз. Кўринганни тангитиб, чув тушириб юради.

Холмат ҳузурланиб кўзларини бир зум юмди. Қизиқ, шерикларнинг танбеҳи унга мойдек ёқарди.

«Тавба, бу Икром деганлари ҳўб ғалати одам экан-да. Бозорга бор, олатўнлик мевафурушларни топ, улардан пул ол, дебди-я?! Худди олатўнликларга ошириб қўйгандай. Қизиқ, нега Икром мироб бундай деди экан? Бизнинг ёрдам беришимизга шунчалар ишонганми? Ўели-чи. У ҳам ортиқча ялиниб-ёлворгани йўқ. Шунчаки, пул беришим шартдай сўради-қўйди. Ғирт сурбет экан-ку! Мен унинг кўзларига қараб муздай эриб ўтирибман-а! Эҳ, галварс, яхшиям шериклар кўзимни очди».

– Ўв, ухлаб қолдингизми нима бало? Холмат Сайфулланинг товушидан илқис кўзини очди.

– Йўғ-е... ўзим шунчаки ўйланиб.

– Ия, – деди Сайфулла чайналиб, – ўйлаб нимасини ўйлайсиз, хаёлдан чиқариб ташланг ундай бемаъни ёрдамларни.

– Ваъда бердим-ку, - деб журъатсизлик билан мишғирлади Холмат.

Олқор полвон истеҳзоли илжайиб пиёлани тўлғазиб ароқ куйди.

– Мана, буни ичиб юборинг, – деди у пиёлани узатиб, – ваъдани ювиб кетади, тамом вассалом.

Холмат пиёлани олдию негадир аллақандай ташналик билан ароқни сипқориб юборди. Чиндан ҳам у еп-енгил бўлиб қолгандай туюлди. Кўз ўнги сархуш жимирлаб кетди.

“Тамом. Худога шукр, қутилдим. Қандайдир мишиқини деб сарсон бўлиб юрмайман. Бунинг ҳаммаси фирибгарлик. Энди билдим. Номард хумчалик мени бошлаб чув туширмоқ-

чи бўлган. Овора бўлади. Биз ҳам анойи эмас. Улар шохиди юрса, биз баргида чопқиллаймиз..."

Холмат сархуш чайқалганича ёстиққа бош қўйди. Хужранинг пастак шипи кўз ўнгида лоп-лоп силкинди. Ўша қарта ўйнашга чоеланган шерикларнинг товуши элас-элас эшитила бошлади...

... У илкис кўзини очганида ҳануз ўша манзара эди. Олқор полвон ва Сайфулла зўр бериб қарта ўйнаяпти. Ўртада тўзгин дастурхон.

— Ҳа, калла пишдимми? — деб сўради Сайфулла, ғимирлаб қолган Холматга кўз қирини ташлаб.

— Соат неча бўлди?

— Ўн икки.

— Вой - бў-ў, ҳали ётмадиларингми?

Шу пайт эшик ғийқилаб қия очилди, бека кампир бош суқди.

— Эй, кто из вас Холмат?

— Мен...

— Иди, сени чақиряпти.

Кампир лип этиб кўздан йўқолди. Холмат "ким", "қерда" деб сўрашга улгурмай, ҳовлиққанча беканинг ортидан чопқиллади. Шериклари унинг изидан таажжуб билан қараб қолишди.

Холмат кузнинг муздек эпкинидан яна сергак тортиди. Бўй чўзиб дарвоза томон аланглади. Дарҳақиқат қия очиқ дарвозада кимнингдир шарпаси кўринди.

— Ассалому алайкум, ака.

Шарпа тавозеъ билан салом бериб, Холмат томон юрди.

Холмат қаршисида хумчалик талабани кўриб ҳангу манг қотди.

— Ия, Аҳад! Нима қилиб юрибсан кечаси?

— Кечирасиз, ака. Бир соатча олдин отам оғайнимнинг сот-қасига телефон қилиб қолди. Пул топибди. Эртага етиб келарканлар. Шуни... сизга айтиб қўяй, безовта бўлманг, эртага сарсон бўлиб юрманг, демоқчи эдим.

Холмат каловланиб қолди.

— Ҳечқиси йўқ, — дея аранг гудранди у. — Бекор овора бўп келибсан.

— Тунги сайр бу, ака.

Аҳад кулиб Холматнинг қўлини самимий қисди.

— Ака, ёрдам бермоқчи бўлганингиз учун сизга катта раҳмат. Ҳақиқий олатўнлик экансиз.

Холмат саросималаниб ерга қаради.

Акбар РУСТАМОВ

РАМАЗОН ТУНИДА

(Ҳикоя)

Зокир намозшом чоғи қўйларини қамаб уйга кираркан, ичкарида ўтирган ота-онасининг суҳбати кулоғига чалинди. Тушунди: гап ўзи ҳақида бормоқда.

— Йўқ, — дерди отаси. — Эртага қишлоқдагилар фалончи ўғлини боқолмай, кўчага гадойликка чиқарибди, дейишларини истамайман.

— Вой, гадойлик нимаси. Очликдан чиқаётгани йўқ-ку! Бу ҳам бир болалик гапши-да. Ўртоқлари билан қўшиқ айтиб келишади: Хўп денг, боламнинг шашти синмасин.

Зокир эрталаб мактабга борар чоғида онасидан «Рамазон»га чиқишга рухсат сўрагани. "Бўпти, — деган эди у, — агар яхши бола бўлсанг, дадандан рухсат олиб бераман". Шундан сўнг Зокир оёғини олти қилиб чоғди. Мактабда шу кунги дарслардан "беш" олиб, кундалигини онасига кўрсатди, уйдаги юмушларининг ҳаммасини бажарди, ҳатто қўйларини ўтлоққа бир айлангириб келишга ҳам улгурди. Демак, булун "яхши бола" бўлибди. Ҳадемай тенгқурлари билан "Рамазон"га чиқади. Чунки у отасининг феълини яхши билади. Онасига ҳеч қачон йўқ демаган. Тўғри, аввалга бир оз рўйхушлик бермайди-ю сўнг кўнади-қолади...

— Ана, тўрт киши бўлдик. Бошқани қўшмаймиз. Улуш кам тегади. Салим жўрабоши шу сўзларни айтаркан, Зокирга кўзи тушди-ю гапини давом эттирди:

— Ҳей, сен майда, овозингни баладлатиб айтгин. Бизники эшитилмасин. Кейин пулни ҳам сен менга келтириб берасан. Чунки бизни кўриб, ё таниб қолишса айб қилишади. Сенга фар-қи йўқ. Ҳали кичиксан!

Биринчи борганлари Ином бобонинг ҳовлисига бўлди. Дарвоза олдида қаторлашиб ашулани бошлаб юборишди:

Рабиман, ё рабиман, ё Рамазон,

Худойим ўғил берсин бешпингизга...

Пайгамбарнинг ўн бир ўғли бор эди..
 Ўн бирдан шўх Юсуф гул узор эди..

Зокир баланд овозда "Рамазон" айтarkan, шу топда ойисининг пайгамбар ҳақидаги ривояти ёдига тушиб, унинг фарзанд доғида кўр бўлиб қолгани, Юсуф пайгамбарнинг эса зиндондаги азоблари, қул қилиниб сотилиши-ю, сўнгра бахти чоғиб шўх бўлганини кўз олдига келтирди.

"Ана кўрдингми, болам, яхшилиқ доим ғалаба қозонади, — деган эди онаси ўшанда. — Аммо бировга ёмонлик қилган киши бир куни юзи шувут бўлади".

Ином бобонинг ўзи дарвозани очди. Лаълидаги нон, ширинликларни дастурхонга тўкаркан, "Рамазон ойи муборак бўлсин", дея юзига фотиҳа тортди.

— Бу уйнинг орқасида ой кўрдик, бу уйнинг эгасини бой кўрдик, — дея одатий тарзда "Рамазон"нинг давомини айтган Зокир чолнинг бир неча ой ичиди тез қариганини сизди.

Ином бобонинг ўғли бундан бир йилча муқаддам Россияга ишлагани кетган, аммо орадан икки ой ўтар-ўтмас унинг жасадли келган эди. Шу топда боланинг кўзига отахон Юсуфни қудуқма-қудуқ ахтариб юрган сўқир Ёқуб пайгамбар бўлиб кўринди.

— Ҳе, қурумсоқ чол, — деди жўрабoши дастурхондаги егуликларга ёмон қараб. — Шунча майда-чуйданинг ўрнига юз-икки юз сўм берса ўладими?

— Ундай дема, — эътироз билдирди Зокир. — "Рамазон"ни пул учун эмас, савоб учун айтадилар.

— Ҳе, сани савобингни.. — гапга қўшилди болалардан бири. — Ўзи ҳаммаси сен лапашангни деб бўлди. Қайтанга сени қўшмасак бўларкан. Ана Чори тракторчининг уйи. Сен ичкарироқ кир. Ўғил боламисан ўзи, мунча лаллаймасанг.

Зокир Чори тракторчи кечга яқин қўшнисининг томорқасини ҳайдаб бериб қайтиб кетаётганини кўрганди. Унинг қовоғини уйиб, доимо нимадандир жаҳди чиққандай юришидан чўчирди. Қолаверса, Зокир баҳорда уйдан нарироқда ўтиб бораётган тиркамага осилган, буни кўрган Чори амаки, тракторни тўхтатиб чаққон ҳаракат билан ерга сакраб тушганди. Ўшанда бола ура қочаётиб тракторчининг "калуснинг тағига тушсанг нима бўларди. Ажалингдан беш кун олдин ўлиб кетардинг. Яна шундай қилсанг, қўлимга тушсанг, ўзим биламан", дея қичқирганини эшитганди. Шу боис уйга киришга кўнгли ҳам йўқ, олдига қувиб солса-чи, деган ҳадик ҳам бор эди. Аммо шериклари устидан кулишини ўйлаб, оҳиста қўшиқни бошлади:

Рабиман, ё рабиман, ё Рамазон..

Тракторчи ичкари эшикни очиб, ташқарига чиқди-да, болага яхшилаб разм солгач, деди:

– Ҳа, Зоирнинг ўғли, кел. Яқинроқ кел. Зокир қўрқапаса ичкарига кирди.

– Ҳозир "Рамазон" айтдинг-а. Яна бир марта айт.

Бола ноилож қўшиқни яна айтишга тугинди:

*Рабимаң, ё рабимаң, ё Рамазон
Рамазон айт иб келдик эшигингизга
Худойим, ўғил берсин бешингизга*

– Тўхта, – деди тракторчи. – Шу ерини қайта айт.

*– Рамазон айт иб келдик эшигингизга
Худойим ўғил берсин бешингизга*

– Эшитяпсанми, боланинг нияти ижобат бўлади, – деди у орқасидан эргашиб чиққан хотинига. Кейин Зокирга юзланди.

– Ма, ўғлим, ма, худо мангаям сандай ўғил берсин.

Шундай деб Чори тракторчи Зокирга иккита мингталикни узатди. Бола бир зум тракторчининг саховатидан ҳайратланиб турди-ю раҳмат айтиб, ташқарига йўналди.

– Вой-бу, Зокир, тракторчининг чўнтагидан борини ўмардингми, нима, – қўлидаги мингталикларга қараб ҳали ҳам кўзига ишонмасди Салим. – Агар Чори шу ҳолида икки минг сўм берган бўлса Сами бой бизга хазина ёддиради.

Болалар кўпроқ пул илинжида бойнинг нақшинкор дарвозаси олдида тизилиб "Рамазон" айтишди. Биринчи марта жавоб бўлмагач, яна такрорлашди. Аммо бу гал ҳам аҳвол ўзгармади. Фақат чироқ ўчди холос. Болалар сезишдики, бойнинг уйидагилар қитмирлик қилишяпти. Шунда бу ҳолатларда айтиладиган жумлани қайтаришди:

*Бу уйнинг орқасида лат т а-пут т а,
Бу уйнинг эгасининг... кат т а*

Болалар орқасига ўгирилиб бир-икки қадам юрган ҳам эдилар-ки, дарвоза очилиб, ичкаридан бир баҳайбат ит отилиб чиқди. Югуришга чоғланаётиб, ўзини ўнглолмай йиқилиб тушган Зокир ўртоқларининг уни хавфли вазиятда ташлаб кетаётганлигини кўриб алами келди ва "қошки, тишламасайди", деган илинжда дуо айтаётгандек пичирлади:

*Шоҳ Юсуфни овга олиб чиқдилар,
Жарга т ашлаб бўри еди дедилар...*

Важоҳат билан югуриб келаётган ит гўёки боланинг кўнглидан кечаётганини уққандек унинг рўпарасига келганда тўхтади-да бир оз туриб орқасига қайтди.

ТАРЖИМА

Аъзам ОБИД

(Инглизчадан таржималар)

Kristofer MERRIL
(АҚШ)

НАФОСАТ

Я проқларнинг синиқ томири ичра
Аздорлар мисол тизилиб қатор;
Осмонни сўнги манзилга кузатаётган
Арчаларнинг танганали намойишида;
Тун ўғриси ва келиннинг изини ёлган
Гира-шираликда ёғаётган қорда; ҳар лаҳзада
Бошқа ўлжасига осилар Ўлим;
Нафис қулаётган юлдуз опшоқ чопон кийиб,
уфқда ўт олар қўққисдан.

СЎЗЛАР

Қовжираган бўёқ хужра шифтида:
Ҳеч кимни қўламай қочар тазарру.
Аввалгидай чиқдим айна бир тоққа.

Бир хил тиканли сим, ойна парча, балон излари,
Сўнг донли чирмовуқ, айиққулоқ ўт, занглаган сув,
Эману теракзорлар оралаб пастга инган қувурдан ўтдим.

Сувсиз ариқ ичида: баҳайбат илон тўлғона-тўлғона,
Қоялар, эман илдизларин қўриқлаб кўгаради бош,
Ягона мунчоғин мутаассиб каби силкилятади...

Биламан, кичиги ҳам ўлдириши мумкин: уларнинг
Заҳри ошиқларнинг ўргангунча то
Бешафқат илк уринишидаги ғазаб мисол тоза

Исбот қайси сўз ё ишоралар билан тугаркин
Остин-устун қилмай бошдан ҳар нени,
Бирпас қолдим унда шунга қарамай

Тинглабон қизилиштон терак йўнишин,
Қора думли буғу шохга ишқалашин шох,
Шаҳар ёқда гумбурлашин момоқалди роқ...

Одам бўйи ўса билар баъзи илонлар.
Бунисига чап бердим мен ниҳоят, сўнгра
Тикка йўлга қараб кетдим тилимни ушлаб.

ШАФҚАТ

Тонготар от ўғриси дарёдан туртиб чиққан
Хочни ёндирар, кули қирғоқни қошлайди дарҳол
Тугун ичра йўқолар кўприк.

Пишлоқ юкланган сут арава ҳайдовчиси ухлайди.
Оқ йўлдаги сузувчилар танасини қирғишлар,
Ёнаётган сув остига шўнғимоқдан кўрқади.

Уч машина тўхтару сутли кўлмақдан қонар,
Қирғоқдаги ҳақгўйнинг қўнғироғи бор,
Шафқат туйғусию, майин мусиқа.

Ҳатто итлар жим-жит. Ҳеч кимнинг
Оқ оти йўқ. Кимса қайғурмас. Ўғри эса
Ўрмонга беркинар, кўмар ўлжасин ва эгарни.

Кўприк очиқ ёки йўқ мутлоқ, оқ-қора
Сузувчилар сув остида сирғалар
Чўкаётган тавба билан, дурлар билан иши йўқ.

Бунда мусиқа йўқ, йўл ҳам йўқ бошқа
Дарёнинг у ёғида. Итлар аравага қараб додлайди.
Йўл ялтирай бошлар ойдинда.

Fernando RENDON
(Колумбия)

* * *

Бир лаҳзада сароб тош каби қотди. Кундузнинг энг охириги нурига чулганган одам ўз тобутида тўрта кишининг оғирлигига тенг бўлиб қолди. У ўз-ўзини ишғол қилиб, ўз қоронғулиги ила йўл очмиш бир навдаги замин мисол устимизга ўрлади.

Бизни қоқ туш остида қашипирувчи торғишиш кучи бирор кимса тикланишидан умид қилмаган тақиқланмиш афсонанинг юз томонидир. Аммо бошқа харсанглар айни шу осмоннинг остида Милет қатандарининг товушига кетди айланиб.

Алмисоқдан қолган денгиз қумлоқ соҳилга айланган маҳал сувнинг шартли овози-ла қураимиз суҳбат, сўнг тутқич бермас модда қурийди қумда, эт ҳамда сертолали, ўзгарувчан ҳаётнинг суюқ хаёлига айланар.

Ўлиб қайта тирилувчи бу абадий шувоқ коинот суюқликда йўқотади моҳиятини ёхуд ўз ўчоғи ичига кирар, негаки у билмайди ё ҳар доим қарши турулмас енгиб бўлмас вақтнинг измига. Дерлар-ку, шайтон чидаганда юз йил азоб чекиш унча осонмас. Ҳаво, бир қисм қаро тупроқ ва оловдан сўзлар ясалади, улар шамол ва ё ҳали ўлим ўчоғига ёриб киролмаган ифодасиз каттакон лой оҳанрабодай ўзига торган қум кукунларидир. Сўзлар яна бирданига улоқтирилган қояларга ўхшаб зил-замбил ёки хотирага тўлиқ заминда жипсланган чанг-тўзон мисол.

Аммо биз бир кун қайта нурга айланувчи тошнинг тилида ҳам сўзламоғимиз даркор. Келажак алмисоқдан қолган тошнинг устига ёзилади. Қайта туғилиш ана шу тошдан ўзимизнинг ялпироқ табиатимизга қайтиш демақдир.

* * *

Бетаъсир мақсад-ла кўринмас дунёнинг кўзни олувчи ғояси остида тизиламиз биз. Қурилиши кетаётган янги ҳаётнинг очқичлари бор кўлимизда. Бирор кор-ҳол бўлиши мумкин, фақат кўрқув этилмиш тақиқ.

Сеники эмасдир сенинг нарсалар, бизники-чи ўзгармас, содиқ. Кўтосларни бир эсинга ол. Ёлғиз касал кўтос ортда қолиб кетар подадан. Қарочуғим, пирпираяпсан. Вайсаяпсан бунча кўп, оғиз.

Фақат шеъриятни ҳис қилса бўлар. Шу боис эътиқоддан ҳазир бўл. Қовоқхонадаги сўзлашув услубидан бўлгил эҳтиёт. Зарурат туғилган маҳалгина сўзлашмоқ лозим. Вақти билан ўзни янгилаш даркор, ҳамманинг кўриши шарт эмас лекин. Бошқалардан кетмагил ўзиб, кўлроқ ёки ҳатто озгина. Хаёлнинг панд беришидан тушгил ташвишга. Ёлғиз қолганинда гапирма асло. Бу лазиз нарса ҳақида қанча кўп ва қанча кам билсанг, шунча яхши эрур. Мавҳум шароитда кузатамиз бир-биримизни. Бир-биримизни тўлиқ тушунмасдан суҳбат қурадиган бу қулғили ёқимтойликни севамиз ва яхши англаймиз. Бу ёқимтойликда айтган ё айтмаган сўзимиз учун бизни тошга айлангириб қўйиши мумкин Медуза.

* * *

Шеър — бу қимор ўйнаётган юрак ҳиссиз бай тикадиган жойдаги чамбарак деганимас. Ёхуд шеър бор будини кўпнакларнинг югуриш мусобақасида ўйинга тикувчи ҳам эмас. Шеърият — бу руҳнинг очқичи, мўъжизакор метамарфоза қолдиги.

Тошнинг порлоқ юрагида, сеҳрли ўсимлик ва жазоси турмага михлаш бўлган Инквизиция тақиқлаган китобларда, тобланган маърифатда илдиз отмиш курраи заминнинг терисини шилган халқларнинг гўдаклигига сугдай сингилган кўшиқ ва афсоналарда бизни занжирдан халос этиши кўзланган олов асли курашчан тасаввурдир.

Шеър жумбоқнинг жавобин топар. Қайси бири тезоқар дарё, оқимини фақатгина хаёллар орқали ўзгартириш мумкин бўлган ифодасиз ўзгариш аро бизни тан олмайдиган ёқимли ва ҳар доим ўзгарувчан ҳақиқатми ё?

Шеъриятда, шеър битилур муҳим паллада, исбот талаб қилмас бу пайтда, барчамиз шу бешафқат тарихни пичинг-ларсиз қиморга тикамиз.

Шермурод СУБХОН

(Туркчадан таржималар)

Tug'rul Tanyol

ДЕНГИЗ КЕЧАСИ

Кенг қанотларида шимол шамолининг
келажак дегани нима ўзи? Қоронғу ғор садаф нур
бир ажам боғин эслатган маржон қоялик
сочларин тарайди унда қўрқинч қуюн
денгиз қизларининг фарёди ила ботмиш минг йиллик кема

бутун бир кеча тутунга айланган сувларни тингладим
туннинг кўзларини ёниб сўнган фонусни
оқшом! Эриган бир қуш рангида эди...

оёқ изларимга боқдим қумлар остидаги чуқур фарёдга
мунгли садоларки ярадор бир кийик каби сакраб
беун кўпирар изсиз кечаларда
олис бир ойнанинг ортидадир совуқ қотган қўлларинг
ҳаётнинг ёвқур боқишларида тунаган ёввойи кабутарларнинг
ортидан бир хаёл каби мени кутган

қон дер эдинг мана! Денгиз ҳали тўймади
қўрқув: ойналарда эскирган сирли бир бола юзи
ҳар уришда бутоғидан тўкилган мингларча қуш қўланкаси
кўзларда чизилган бир чизги бир сўз бир расм каби
сира битмаган бир яра қандай ўнглар сукутни
бир сим каби узайиб кетар экан ёлғизлик
буюк сувларнинг ортидан устихонларнинг ботиқ кемаларнинг
замон бўшлиғида ҳайқирган чексиз аламнинг
ҳаёт ва мамотнинг: яшаш ва телбаликнинг

қирғоғида бир шаршара шаҳди ила учрашгирган мени
 кеча шивир-шивирларга дўнаётгандик балки
 шивир шивирлар дарахтларга ва куч япроқларига
 шимол шамолларининг қанотларида
 тоғларга ирмоққа ва унутилмоққа...
 чексиз денгизнинг тин олган шовқинида бу дам
 буюк шошқинлик каби отмоқдадир тонг
 бир арслон чиқмоқда йўлга сувнинг аксидан
 бир ғор чизмоқда ўзин чексиз нурларда
 у ерда кеча ва юлдузларнинг таралган ифорида
 мағлуб бир мажнунтол каби сувдаги ёлғизлигига
 у буюк у сокин ойнада акс этган юз менинг юзим
 бир пайтлар шошқалоқ бир дамимда тушириб қолдирганим
 қайда қолди
 унутдим у менмидим? Қайда қолди кечаги қаср
 уйғондим туш битди манглайимда узаймиш чизиқ
 на маржон қоялик на денгиз қизлари на минг йиллик кема
 устимда эса ел ва паришонлик ифори...

Sunay Oqin

БУЛУТ

Уздик энди умидни
 ёмғирдан
 юрак шаклини
 олса ҳамки кўкдаги
 кичкина булут

ЧУМЧУҚ ВА МУШУК

Биргина шамол келар
 ўлган бир чумчуқнинг
 жанозасига
 ва астагина
 қимирлатар патларин
 мушукдан олдин

Муаллифлар ҳақида маълумот

Матназар Абдулҳаким 1948 йил 20 февралда Урганч туманида туғилган. Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими (1998). Россиянинг Таганрог шаҳридаги Рус тили ва адабиёти институтини тамомлаган. Дастлабки шеърий тўплами – "Тиниқ тонглар" (1982). Нажмиддин Кубро, Маждиддин Бағдодий, Паҳлавон Маҳмуд, Бедил, Мунис, Огаҳий, Комил Хоразмий, Аҳмад Табибий асарларини форсчадан ўзбек тилига таржима қилган.

Назар Шукур 1954 йил Чироқчи туманида туғилган. ЎЗМУ ни битирган. Унинг "Кўкдаги умр" (1984), "Қишлоқ йўлиларида" (1985), "Мени кечир, муҳаббат" (2004), "Видо" (2005), "Сен қайтмасанг" (Сайланма, 2006) каби китоблари нашр этилган. 1985 йил Тошкент шаҳрида автомобил ҳалокатидан вафот этган.

Ўроз Ҳайдар 1957 йил Чироқчи туманида туғилган. ЎЗМУ ни битирган. Ҳуддан ортиқ китоблари чоп этилган. "Талваса" асари асосида кўп қисмли видеофильм суратга олинган. Қашқадарё вилоят ИИБ нашри – "Посбон" газетаси бош муҳаррири.

Одил Ҳотам 1950 йил 20 мартда Навбахор туманида туғилган. ЎЗМУни тугатган. "Тириклик шами" (1997), "Нигоҳлар" (2003), "Дала йўли", "Нафас" (2007) каби шеърий тўпламлари ҳамда "Юксакдаги дарахт" хотира қиссаси (2010) нашр этилган. "Кармана овози" газетасида масъул котиб.

Хуршида Ваҳобжон қизи 1967 йил 24 октябрда Андижон шаҳрида туғилган. Тошкент педагогика институтини тамомлаган (1986). "Алдамчи тонглар" (1998), "Сифмагай жисмим жаҳонга" (1998), "Изҳор" (2001), "Тажалли" (2006) каби китоблари чоп этилган. Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасининг вилоят бўлимида масъул котиб.

Жаҳонгир Исмоилов 1952 йил Қизилтепа туманида туғилган. Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган журналист. ЎЗМУни тугатган. "Юрт меҳри", "Соғинч" шеърий ҳамда "Машинасини ўғирлатган домла", "Бу ёғи қандоқ бўларкан?", "Сўнгги манзил", "Тошбой ГАИ ҳангомалари" насрий китоблари чоп этилган. "Бухоронома" ҳамда "Бухарский вестник" вилоят газеталари бош муҳаррири.

Болтажон Содиқов 1932 йил 1 январда Шеробод туманида туғилган. Тошкент педагогика институтини тугатган (1956). Унинг "Малик ва илик" (1991), "Аҳил болалар" (1995), "Тадбиркор бола" (1996), "Сурхоним" (2003) каби шеърий тўпламлари нашр этилган. "Болаликнинг қайғули кўшиғи" қиссаси ҳам бор.

Мадамин Қўчқор 1937 йил Шовот туманида туғилган. Тошкент педагогика институтини тугатган. "Тонг элчиси", "Орзу чечаги", "Оққан дарёлар" каби шеърий китоблари нашр этилган.

Хўжаназар Жўра 1938 йил Чироқчи туманида туғилган. Тошкент фармацевтика институтини тамомлаган (1966). "Энди ёруғ кунларим бор" (2008), "Кўнгилга саёҳат" (2009) шеърий тўпламлари нашр этилган. "Саломатлик" фирмасининг бошлиғи.

Қобил Эшмамат 1941 йил 20 майда Чироқчи туманида туғилган. ТошМИни тугатган. Унинг "Дунё", "Умр чорраҳаларида", "Осмон тўла юлдузлар", "Оқшом қўшиқлари", "Сарҳисоб" каби шеърӣ тўшламлари нашр этилган.

Рустам Машаринов 1942 йил Янгиариқ туманида туғилган. Тошкент педагогика олийгоҳини тугатган. 1994 йил вафот этган. Вафотидан сўнг "Киприк-ла ёзилган шеърлар" китоби чоп қилинган (2009). Унда шоирнинг ижодидан намуналар ва дўстларининг у ҳақдаги хотиралари берилган.

Саломжон Мешғоров 1942 йил Олтинсой туманида туғилган. СамДУни тугатган. "Кечирим" ҳикоялар тўшлами ва "Рубойилар", "Сенсан малагим", "Кўнгил гавҳари" рубойилар тўшламлари чоп этилган.

Самандар Воҳидов 1942 йил Шофиркон туманида туғилган. Бухоро педагогика институтини тугатган (1969). Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими (1992). Дастлабки китоби – "Қорбобонинг истаги". Шундан сўнг шоирнинг ўндан зиёд шеърӣ тўшламлари нашр этилган. Давид Қуғултиновнинг "Ғаройиб қуш", Лойиқ Шералининг "Муҳаббатим", Фитрат Вардонзехдийнинг "Изларингдан айланай", Исмагулло Бухорийнинг "Мисли баҳор келдик яна" ки-тобларини ўзбек тилига таржима қилган.

Мунаввара Тиллабоева 1944 йил Андижон шаҳрида туғилган. Андижон педагогика институтини тамомлаган. "Муҳаббат тумори", "Мунаққаш байтлар", "Излаганимсен", "Зафаржоннинг қўшиғи", "Оймома", "Қалб нидолари", "Аллади тонг", "Кўнгил қатралари", "Ой тўлган кечада", "Болам борки" каби тўшламлар ҳақда "Ишқ васфи" девони нашр этилган.

Ҳабибулло Саид Фани 1944 йилда Қўқон шаҳрида таваллуд топган. Қўқон педагогика институтини ҳамда Тошкент халқ хўжалиги институтини битирган. "Менинг опшоқ далам" (1980), "Овознинг шакли" (1984), "Қўқон ушшоғи" (1986) каби шеърӣ тўшламлари нашр қилинган. Алишер Навоийнинг "Девони Фоний" сидан 25 та ғазални ўзбек тилига ўгириб алоҳида китоб ҳолида нашр эттирган (2006). 2007 йил 28 апрелда Қўқон шаҳрида вафот этган.

Ражаб Турди 1946 йил Қамаш туманида туғилган. Тошкент политехника олийгоҳини тугатган (1969). "Умид боғи", "Туғён" каби шеърӣ китоблари нашр этилган.

Қобил Мирзо 1947 йил 1 майда Андижон шаҳрида туғилган. Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими (1990). Фарғона педагогика институтини тугатган (1973). "Севги офтоби", "Зулфи суманбар", "Қаро зулфинг" каби шеърӣ китоблари ва "Туғилмаган одам қиссаси" романи, "Сирли калит" пьеса ва ҳикоялар тўшлами ва "Муҳаббат чашмаси" сайланма асари нашр этилган. Андижон кўзи ожизлар жамияти бошқаруви идорасида ишлайди.

Жўра Тўхтаев 1947 йил Қарши шаҳрида туғилган. ЎрМУни тугатган (1973). "Соғинчли дунё" (2009) ва бошқа шеърӣ тўшламлари нашр этилган.

Абдураим Ибодов 1949 йил Деҳқонобод туманида туғилган. "Бобом ҳикояти", "Соғинч", "Истиқболим – иқболим", "Тунги роз" китоблари чоп этилган. Қамаш туманида деҳқон фермер хўжалиги бошлиғи бўлиб ишлайди.

Турсунбой Очилов 1950 йил 25 февралда Яккабоғ туманида туғилган. Қарши педагогика институтини тугатган (1985). "Унутмагил, севгилим", "Онажоним, сизни соғиндим", "Бир яхшилик истаيمان сизга" каби шеъррий тўпламлар муаллифи.

Гавҳар Абдулвоси қизи 1950 йил 12 декабрда Каттакўрғон туманида туғилган. Самарқанд педагогика институтини тугатган (1973). "Ёр васли", "Ишқ фасли", "Меҳрингиз хумориман" каби шеъррий тўпламлар муаллифи. "Габобат ва саховат" газетасида муҳаррир ўринбосари.

Али Ниёз 1950 йил Ғузор туманида туғилган. "Сиз мени билмайсиз" (1991), "Ҳаётнинг бир парчаси" (1995), "Вақт зарби" (2006), "Таҳайюл" (2010) каби шеъррий тўпламлари чоп этилган.

Зурафо Нарзуллаева 1951 йил 18 ноябрда Оқдарё туманида туғилган. Самарқанд университетини тугатган. "Танбалбой" (1999) эртақлар ҳамда "Кўнгил садолари" (2007), "Соғиниб яшайман" (2009) шеъррий тўпламлари нашр этилган.

Каримахон Йўлдошева 1951 йил 10 ноябрда Ўрта Чирчиқ туманида таваллуд топган. "Қалб дафтари" шеърлар тўплами (2008) нашр этилган. "Чиноз ҳаёти" газетасида ишлайди.

Абдуғулом Абдуғаниев 1952 йил 28 сентябрда Андижон туманида туғилган. Андижон педагогика институтини тугатган (1975). "Дилим бўзлар" (1999), "Садоқат рамзи" (2009) шеъррий тўпламлари нашр этилган. Андижон туманидаги 20-мактабда ўқитувчи.

Нормурод Диёр 1952 йил Чироқчи туманида туғилган. Шеърлари республика, вилоят ва маҳаллий газета ва журналларда эълон қилинган. Ўқитувчи.

Қадамбой Шодонов 1952 йил Шовот туманида туғилган. Тошкент политехника институтини тугатган (1976). Унинг "Тулпорлар кўкка сапчиганда", "Баҳор адашмайди" ва "Сехрли дунёлар" шеъррий тўпламлари чоп этилган.

Салима Умарова 1954 йил 2 сентябрда Кармана туманида туғилган. ЎЗМУни битирган (1989). "Инсон ҳақида кўшиқ" (1989), "Қалб дафтари" (1993), "Юракнинг ранглари" (2000), "Райҳон ҳили" (2001), "Дил тилаклари" (2002), "Менинг келинчак қизим" (2004), "Соғинч саҳроси" (2006) каби китоблари чоп этилган. Навоий вилоятидаги "Дўстлик байроғи" газетасида бош муҳаррир ўринбосари.

Замира Рўзиева 1957 йилда Андижон шаҳрида туғилган. ЎЗМУни тугатган (1980). "Мунаввар юртим" (1982), "Гул ислари" (1985), "Қирқ ўрим соч" (1994), "Нашида" (1994), "Атиргулга айланаман" (2002), "Офтобжамол" (2005), "Жон риштаси" (2007), "Сарчашма" (2007), "Ташнадил" (2009) китоблари чоп этилган. Пабло Неруда, Александр Блок шеърларини ўзбек тилига таржима қилган. Олинкўл иқтисодиёт коллежи маънавият ва маърифат бўлими мудири.

Зиёвуддин Қўзиев 1956 йил Хатирчи туманида туғилган. Тошкент педагогика институтини тугатган. "Қалбим баёзи" (1992) шеъррий тўплами муаллифи. Хатирчи туманидаги 40-мактабда ўқитувчи.

Шойим Шерназар 1958 йил 15 сентябрда Кармана туманида туғилган. "Тун эртаги" (1994), "Соғинч даласи" (1996), "Сунбула" (1999), "Истара" (2005), "Кўнгил йўли" (2006) шеъррий тўпламлари ҳамда "Эркак тут қиссаси" (2003) насрий китоби нашр этилган. Дўрмон маҳалласида ишлайди.

Болтабой Бекматов 1958 йилда Туркменистон Республикасининг Тошувоз туманида туғилган. Хива қишлоқ хўжалик техникумини ва Москвадаги Алабиёт институтини тугатган. "Алвон учкунлар" (1992), "Сени кўргим келади" (1993), "Цветок в хрустальной вазе" (1996) шеъррий тўпламлари чоп этилган. У А.С.Пушкилнинг "Мопарт ва Сальери" кичик фожеасини, Деян Карнегининг "Қандай қилиб дўст ортириш ва одамларга манзур бўлиш мумкин" асарини ўзбекчага ўтирган. Республика Маънавият тарғибот маркази Хоразм вилоят бўлимида масъул қолиб.

Ибройим Юсуфов 1958 йилда Гурлан туманида туғилган. Тошкент олий милиция мактабини тугатган (1983). "Осмон тўлсин қушларга", "Бир дунё севинч", "Бўри ётоғидаги қотиллик", "Яхши ният", "Юрним ҳақида қўшиқ", "Дилдаги тилақларим" каби китоблар муаллифи. Хоразм вилоят монополиядан чиқариш, рақобат ва тadbиркорликни қўллаб-қувватлаш хуудий бошқармасида бош ҳуқуқшунос-маслаҳатчи.

Фарида Ҳусайнова 1959 йил 17 сентябрда Қўқон шаҳрида туғилди. Қўқон педагогика институтини тугатган. "Сунбулгинам" (1999), "Порлаётган шуъла" (2010) каби шеъррий тўпламлар муаллифи. Қўқон педагогика институтида катта ўқитувчи.

Содиқжон Иноятов 1960 йил Гурлан туманида туғилган. ЎЗМУнинг журналистика факультетини тамомлаган (1983). "Омон бўлса дўстларим" (1994), "Ёруғ кунлар" (1998) шеъррий тўпламлари нашр этилган. Вазир қишлоқ фуқаролар йиғинида мутахассис.

Собир Карим 1961 йил 14 августда Шофиркон туманида туғилган. Тошкент политехника институтини тугатган (1984). "Ўзбекистон тadbиркорлари" китоби муаллифи. Айни пайтда "Agro Biznes Inform" журнали таҳририятининг бош муҳаррири.

Маҳмуд Ражаб 1963 йил Гурлан туманида туғилган. Бухоро педагогика олийгоҳининг мусиқа куллиёғини тугатган. "Дард мавсуми" (1993), "Кўзлардаги кўзгу" (1999) каби шеъррий тўпламлари нашр қилинган.

Даврон Султон 1964 йил Касби туманида туғилган. ЎЗМУни тугатган. "Сандувоч оятлари", "Ёр-ёр айтилган кеча", "Қуёш бинафшаси", "Банкирнинг ўлими" шеъррий ва насрий китоблари чоп этилган. "Ҳазина" газетасида бош муҳаррир.

Мурод Иброҳим 1964 йил Гурлан туманида туғилган. Андижондаги саноат техникумида таҳсил олган. "Юракдан унган бахт" (1998) тўплами босилиб чиққан. Шеърлари республика матбуотида эълон қилинган.

Ҳафиза Эгамбердиева 1965 йил 29 мартда Жомбой туманида туғилган. ЎЗМУни тамомлаган (1990). "Кўнгил кўшки" шеърий ҳамда "Қо-ронгу тўқай" насрий китоблари нашр этилган. Қарши шаҳрида чоп этилаётган "Сандувоч" маданий-маърифий газетасида бош муҳаррир.

Ўктам Садинов 1965 йил 12 августда Чироқчи туманида туғилган. "Кўнгил кулбаси", "Бардош тонги" каби шеърий тўпламлар муаллифи. "Сандувоч" газетасида фаолият кўрсатмоқда.

Даврон Ражаб 1967 йил 31 мартда Урганч шаҳрида туғилган. П. Беньков номидаги Республика рассомлик билим юртида таҳсил олган. ЎЗМУ қошидаги Олий адабиёт курсини тугатган. "Бир томчи юлдуз" (1995) китоби нашр этилган.

Замира Абдушариф қизи 1967 йил 7 февралда Янгиариқ туманида таваллуд топган. Урганч қурилиш ҚХҚни тамомлаган (1987). "Бахт қуши" (1998) шеърлар тўплами чоп қилинган. "Адолат" СДПда вилоят кенгаши раисининг ўринбосари.

Сайёра Солаева 1967 йил Хива шаҳрида туғилган. ЎЗМУни тугатган. "Сиз марҳамат қиласиз ҳали" (2005) шеърий китоби нашр этилган. "Миллий тикланиш" газетасида ишлайди.

Назира Ўроқова 1969 йил Қарши шаҳрида туғилган. Қарши педагогика институтини тамомлаган (1991). "Муаттар дунё" шеърий тўплами нашр этилган. Қарши шаҳридаги М. Улуғбек номи мактабда директор бўлиб ишлайди.

Гулбаҳор Саид Фани 1969 йилда Фарғонада таваллуд топган. Кўқон педагогика институтини тамомлаган. "Ёввойи ушшоқ" (1993), "Барибир бахтлиман" (2006) шеърий тўпламлари чоп этилган. Кўқон педагогика институтида дарс беради.

Холмуҳаммад Тоғаймурод 1972 йил Жарқўрғон туманида туғилган. Термиз университетини тугатган. "Уйғонаётган ишқнинг овози" шеърий тўплами нашр этилган.

Нилуфар Умарова 1972 йил 18 майда Қарши туманида туғилган. Қарши университетини битирган. Унинг "Орзуси бир дунё аёлининг", "Кўнгил рози", "Дуоғўй ёмғир", "Хаёл кўзлари" шеърий тўпламлари нашр этилган. Қарши педагогика коллежи ўқитувчиси.

Гўзал Бегим 1974 йилда Кўшқўшир туманида туғилган. ЎЗМУни тугатган, Москвадаги Олий адабиёт курсида таҳсил олган. "Сукунат жаранги", "Учаётган япроқ сояси" китоблари нашр этилган. «Гунча» журналида ишлайди.

Шукур Жаббор 1975 йил 12 мартда Чортоқ туманида туғилган. ЎЗМУни тугатган (1997). "Ошиқман" шеърий рисоласи чоп этилган (2003). Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузурдаги Давлат ва жамият қурилиши академиясида ишлайди.

Маърифат Мингбосева 1978 йил 18 июнда Кармана туманида туғилган. Шеърлари вилоят, республика матбуотида ёриптилган. "Туркистон-пресс" нодавлат ахборот агентлигида Навоий вилояти мухбири.

Зебунисо Туркон 1981 йил 27 апрелда Боғот туманида туғилган. Урганч университетини тугатган (2004). "Миллий тикланиш" партиясى марказий кенгашида ишламоқда.

Нуржаҳон Авазова 1983 йилда Чироқчи туманида туғилган. ЎзМуни тамомлаган. Шеърлари республика журнал ва газеталарида мунтазам эълон қилинади.

Муножот Абдуллаева 1987 йил Шовот туманида туғилган. Ўзбекистон жаҳон тиллари университетини тугатган. "Настарин" (2001), "Марваридлар тўкаётган тонг" (2002) шеърый тўпламлари нашр этилган. "Меҳриё истиқлол" эртак драмаси Оғаҳий театрида сахналаштирилган. Зулфия номидаги Давлат мукофоти лауреати (2003).

Одинабону Кулмуродова 1991 йил Тошкент шаҳрида туғилган. Ўзбекистон жаҳон тиллари университети қошидаги I-академик лицейни тамомлаган. "Ёмғир томчилари" шеърлар тўплами нашр этилган.

Зарифа Абдулқодир 1991 йил 6 июнда Қамашы туманида туғилган. Қамашы педагогика касб-ҳунар коллежини тамомлаган. Шеърлари вақтли матбуотда эълон қилинган.

Юсуф Сиддиқ 1943 йилда Косон туманида туғилган. Бухоро институтини тамомлаган (1972). Биринчи романи – "Токчадан топилган хазина" (2004). "Матқобул", "Жаннатдан ҳайдалган фаришта" қиссалари нашр этилган.

Парда Исмоилов 1945 йил Бойсун туманида туғилган. Тошкент педагогика институтини тугатган (1969). "Ақд билан бахт" эртаклар китоби чоп этилган. Термиз университетиде дарс беради.

Қамчибек Кенжа 1946 йил 15 августда Избоскан туманида туғилган. Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими. ЎзМУни тугатган (1969). Дастлабки шеърый тўплами – "Соғинч" (1975). Шундан сўнг адибнинг ўндан ортиқ насрий ва шеърый асарлари нашр этилган. А. С. Пушкин, Х. Хейне, Ш. Петефи, В. Брюсов, М. Светлов каби шоирларнинг асарларини ўзбек тилига таржима қилган.

Фарид Усмон 1946 йил I августда Андижон шаҳрида туғилган. Андижон институтини тамомлаган (1964). "Умид гулзори", "Садоқат", "Навосиз наво", "Қадр кечаси", "Ул қаро қўз бўлмаса", "Жон қуши" каби шеърый тўпламлари ҳамда "Хусн девони" китоби нашр этилган.

Ғози Раҳмон 1947 йил 16 декабрда Чироқчи туманида туғилган. Қарши университетини тамомлаган (1968). "Чумолилар сўқмоғи" (1990), "Меҳрим сенга, табиат" (1991), "Орият шажараси" (1994), "Мувозанат тарозиси" (1997), "Эна сўз фарёди" (2008) каби китоблари нашр этилган. "Эл-юрт ҳурмати" ордени билан тақдирланган (2003).

Омина Тожибоева 1949 йил 15 декабрда Пахтаобод туманида туғилган. Андижон университетини тугатган (1970). Унинг "Уни севардим", "Дил рози", "Муҳаббат сирини", "Унвон", "Қисматнинг

тошлоқ йўллари", "Бойқаронинг боғи", "Аёл матонати" қиссалари, "Бобурнинг армони" ҳикоялар тўплами, "Эй фарзанд", "Эй дўст" тўртликлар, "Ишқ нури" шеър ва ғазаллар тўплами нашр этилган.

Ҳабиб Сиддик 1953 йил 12 апрелда Андижон туманида туғилган. Қишлоқ хўжалик фанлари номзоди, доцент. Андижон пахтачилик институтини тамомлаган (1976). "Қар қулоққа танбур", "Қим ошди савдоси" (1993), "Тўқайга ўт тушса", "Бедаво дарднинг давоси" (2004) каби китоблари нашр этилган. Славомир Мрожекнинг "Қирол", "Графча тамға" пьесаларини ўзбек тилига ўтирган. "Шуҳрат" медали билан мукофотланган.

Сафар Каттабоев 1954 йил Яққабоб туманида туғилган. ЎзМУни битирган (1975). "Ғалати ўғри" насрий китоби нашр этилган (1995, рус тилига таржимаси "Помпа", 2009). Қарши туман прокурорининг ёрдамчиси.

Жумақул Қурбон 1955 йил 2 июнда Муборак туманида туғилган. ЎзМУни тамомлаган (1981). "Қорақўз" (1992), "Чорраҳа" (2003) ҳикоялар тўплами нашр этилган. "Сардоба" ("Шом ортидан", 2004; "Изтиробли йиллар", 2005) 2 жилдли романи ҳам бор.

Восит Аҳмад 1960 йил 16 февралда Андижон шаҳрида туғилган. Андижон пахтачилик институти ва ЎзМУ да таҳсил олган. Унинг "Бошлиқнинг шолчаси" (1996), "Дум", "Қизиқчининг ўлими" (2004) ҳикоялар тўплами нашр этилган. "Холис" газетасида бош муҳаррир ўринбосари.

Саидвафо Бобоев 1961 йил 10 декабрда Бойсун туманида туғилган. Самарқанд қишлоқ хўжалик институтини тамомлаган (1990). "Сиртмоқ тагида сўз" (2005), "Мен англаган ҳақиқатлар" (2006), "Армонли дунё" (2007) каби китоблари чоп этилган. "Авто+" газетасида ишлайди.

Ақбар Рустамов 1983 йилда 26 августда Ромитан туманида туғилган. Бухоро давлат университетини тугатган. Ҳажвиялари, илмий мақолалари республика матбуотида, адабий ва илмий тўпламларда нашр этилган. "Маҳалла" газетасининг вилоят бўйича махсус мухбири (2004 йилдан).

Азам Обид 1974 йил 8 ноябрда Наманган шаҳрида туғилган. Тошкент иқтисодийёт университетини тамомлаган. «Йўлимни пойлайди мўъжиза», «Соғинтириб кетгум қадамларимни» каби шеъррий, таржима тўпламлари муаллифи.

Шермурод Субҳон 1966 йилда Бухоро шаҳрида туғилган. ЎзМУни тугатган. 1992-96 йилларда Истанбул университетининг адабиёт факультетида магистрлик таҳсилани олган. "Шеърят иқлими" китоби муаллифи. "Тулистон" журналида ишлайди.

МУНДАРИЖА

Зулҳумор Мирзаева. Кўнгилга яқин овозлар..... 3

НАЗМ

Мат назар АБДУЛҲАКИМ

«Мен сени жоним десам...».....	6
Хабаринг йўқ.....	7
«Бахш этай, жонимни ол...».....	7
«Тўйинг дийдорига, кўзлар...».....	8
«Ёр хиром эрмак билан...».....	8
«Йўлида зорман...».....	9
«Соғинурман...».....	9
«Оҳки, мен...».....	10
«Кўнгилимга кириб...».....	10

Назар ШУКУР

Дерсу Узала.....	11
Тиниш белгилари.....	12
Бекинмачоқ.....	13
Сен қайтмасанг.....	15

Ўроз ҲАЙДАР

Осиё сўзи.....	16
Қушлар.....	17
Хуржун.....	17
Суҳбат.....	18
Ялло тунида.....	18
Итбалиқ.....	19
Сўз.....	19
«Ёлғизман...».....	19
Чорлов.....	20
«Балки адашдимми...».....	20

Одил ҲОТАМ

«Аргумоқлар...».....	21
Таваллуд.....	21
Дийдор.....	21

Хулоса.....	22
«Юлдузини йўқотиб...».....	23
«Куёш...».....	24
Иқрор.....	24
Қайтиш.....	24

Хурида ВАҲОБЖОН ҚИЗИ

«Айт, ҳаётдан...».....	25
«Қор...».....	25
«Менга, сабр, дединг...».....	25
«Умр...».....	26
«Сочсам сочибман-да...».....	26
«Самодан нур ёғилди...».....	26
«Сўзни тушунмадинг...».....	27
«Дил – фано дайрида...».....	27
«Бирам бахтли эдим...».....	28

Жаҳонгир ИСМОИЛОВ

Ишнж.....	29
Саккизликлар.....	30
«Ўйласанг...».....	31
«Дўстим...».....	31
«Табиат...».....	31
«Инсон...».....	31
«Ҳозир сен ҳакамсан...».....	32
«Илмга...».....	32
Меҳринг ва қаҳринг.....	32
Ўтингч.....	33
Иқрорлик.....	33

Болг ажон СОДИҚОВ

Суяклар.....	34
Қўз қўшиғи.....	35
Қулоқ қўшиғи.....	36
Бурун қўшиғи.....	36
Тил қўшиғи.....	37

Мадамин ҚҮЧҚОР

Мангу жило.....	38
Олис манзиллар.....	38
Даъват.....	38
Тўрғишлар.....	39
Тунги чирой.....	39

Куз.....	40
Тунги манзара.....	40
Қиш манзараси.....	40
Тошнинг армони.....	40
Учликлар.....	41

Хўж аназар ЖўРА

Оғритар.....	42
Қишлоқ	
ўели.....	42
Севишганлар.....	43
Қайнар булоқ.....	43
Шоҳиста.....	44

Қобил ЭШМАМАТ

Қишлоқда баҳор.....	45
Кўғирчоқ.....	46
Севишим.....	46
Ирмоқчалар.....	47
Дўстларимни кўргим келади.....	47
Ёмғир ёғаётир.....	48

Руси ам МАШАРИПОВ

Янгоқ.....	49
Умр.....	49
Дарахт.....	50
Сукунат.....	50
Шампол.....	51
Ишқ.....	51

Саломжон МЕНҒОРОВ

Рубойлар.....	52
---------------	----

Самандар ВОҲИДОВ

Пойгада.....	56
Айланадир бу дунё.....	57
Қишлоқ йўлидаги арава.....	58
«Ҳайрон қолма, биродар...».....	59

Мунаввара ТИЛЛАБОЕВА

Эй кўнгил.....	60
Куйганёрнинг боғларида.....	60
«Болаликка қайтгим келади...».....	61

Ҳабибулло САИД ҒАНИ

Навоний газалига мухаммас.....	64
«Сендин вафо истар...».....	65
«Моҳитоб!...».....	66
«Жаҳондек...».....	66
«Тола-тола сочларингким...».....	67
Кузнинг биринчи кунлари.....	67

Ражаб ТУРДИ

Бобо ўтиги.....	68
Меҳр ва эзгулик.....	69
Соғинч.....	69
«Бугун ўзгачадир...».....	70

Қобил МИРЗО

Кеча.....	71
Гўзаллар сарвари.....	71
Қош.....	72
Қадди суманбар.....	72
Қилганда карам.....	73
Лабларни.....	73
Райҳон турур.....	74

Жўра ТЎХТАЕВ

Кўкчам.....	75
«Тушиб келар...».....	75
Мен кўнглингни ола билмадим.....	76
Хулоса.....	76
Ол – олмиди.....	77
Ёмғир ёди тинмай узун тун.....	78

Абдураим ИБОДОВ

Оқ капалак.....	79
Белдурсой оҳанги.....	79
«Ёмғир ёғар...».....	80
Куёш.....	80
Уйғониш.....	80
«Она оққуш...».....	81
«Баҳри ҳаёт...».....	81
«Осмон шундай мовий...».....	82
Малак.....	82

Турсунбой ОЧИЛОВ

Ўттиз йил.....	83
Менсиз бутунингда.....	83
Сингил соғинчи.....	84
Энди нимангни севсин?.....	84
Онама.....	85
Бу уйда меҳр йўқ.....	86
Тўртлиқлар.....	86

Гавҳар АБДУВОСИ ҚИЗИ

«Дарди сиёҳ...».....	87
Соғинаман.....	87
«Энди йўлларингта...».....	88
«Энди иккимиз ҳам...».....	88
«Сен кетдинг...».....	88
Бир даста гул.....	88
Қатралар.....	89

Али НИЁЗ

«Кунлар оғир...».....	91
«Бир кун...».....	92
«Бир парча ер...».....	92
«Вужуд толиқади...».....	93
Куз ёмири.....	93

Зурафо НАРЗУЛЛАЕВА

Жонимни куйдирди.....	94
Оқ рўмолим сувларга оқди.....	95
Барчамиздан қолар бу дунё.....	95
Хаёлларим сени сўроқлар.....	96
Онам кирди тушимга.....	97

Карим ахон ЙЎЛДОШЕВА

Ватан соғинчи.....	98
Онам ёдга тушар.....	98
Йшонмас эдинг.....	99
Ўхшашиқ.....	99
Умр.....	100
Илтижо.....	100
Фасллар суврати.....	100
Баҳор.....	101
Қиш манзараси.....	101

Абдуғулом АБДУҒАНИЕВ

Диёримча.....	102
Кетмагил.....	102
Киприқлар.....	103
Эй малак.....	103
Мушкул.....	104
Тенг.....	104
Саболарга.....	105
Яқун бўлгай.....	105

Норм урод ДИЁР

Шоир бир сўз айтса.....	106
«Худойим...».....	106
«Ёлгон дунё...».....	107
Суюндим.....	107
Элингни сев.....	108
Ҳасби ҳол.....	109

Қадам бой ШОДОНОВ

Шам ва соя.....	110
Сўнги имкон.....	110
Илк шеър.....	111
«Ҳасёллар...».....	111
Истар.....	112
Шошиб-пишиб...».....	112
Кутиш.....	113

Салима УМАРОВА

Ростлик яловини кўтарали сўз.....	114
Армоннинг бунчалар ранги кўп.....	115
Қалам.....	115
Олда эса.....	116
Онамга.....	116

Зиёвуддин ҚЎЗИЕВ

«Бу қандай бахтки...».....	118
«Гўзалдир...».....	118
«Аҳли ишқ...».....	119
«Нетай...».....	119
«Кел...».....	119
«Не жафолар кўрмади кўз...».....	120

Замира РЎЗИЕВА

Ватанга севаман дейиш.....	121
«Минг йиллик...».....	122
«Хабар...».....	122
Кўнглингизда бир не бормиди.....	123
«Бор эдим...».....	123
Дунё.....	124
«Эй дил...».....	125
«Йилгайвердинг...».....	125

Шойим ШЕРНАЗАР

«Ўланлар туғилади...».....	126
Манзара.....	126
«Гулларга кўнади капалак...».....	127
Умр тарозими.....	127
Тўрлик.....	127
«Оқшом сўлим...».....	127
«Даланинг йўлида...».....	128
«Шу қишлоқ вужудим...».....	128
Назар Шукур орзуси.....	128
«Ху-ув тунроққа ботиб ётган тош...».....	128
«Меҳнатсевар...».....	129

Балт абой БЕКМАТОВ

Кўлингни бер менга, фариштам.....	130
-----------------------------------	-----

Ибройим ЮСУПОВ

Онажон.....	135
Қора денгиз.....	135
«Олисдан кўримсиз...».....	136
Тоғларни севаман.....	137
Синглимга.....	138

Фарида ҲУСАИНОВА

Аёл кўнгли.....	139
Тунги манзара.....	139
Соғинч.....	140
Ҳижрон.....	140
Соғинаман ўшал кунларни.....	141
«Минг йил бўлди...».....	141
Чорлов.....	142

Содиқжон ИНОЯТОВ

Болалар шоири.....	143
Жўнатилмаган мактуб.....	143
Фил.....	144
«Ўтган кунлар»ни ўқиб.....	145
Ёлгончи боланинг ҳикояси.....	145
Кекса отнинг ҳикояси	146

Собир КАРИМ

Эмас.....	147
Вайронатур.....	147
Айт менга.....	148
Ёмгир.....	149
Алвидо.....	149

Маҳмуд РАЖАБ

Бенасиб.....	150
Олма.....	150
Ўрик.....	151
Тут.....	151
Анжир	151
Жийда.....	152
Дард мавсуми.....	152
Ботирлик сирин.....	152
Ёлгончи дунё.....	153
Чин дунё.....	153
Гумроҳ.....	153
Она ва бола.....	153

Даврон СУЛТОН

«Йўл...».....	154
«Чинниток барг ёзди...».....	154
Айрилиқ.....	155
Эски чопон.....	156

Мурод ИБРОҲИМ

«Тополмай юргандик...».....	157
«Орзулар йўлида...».....	157
«Ярмиси армондир...».....	157
«Совуқнинг тиллари...»	157
«Кулуни қистайди...».....	158
«Юлдузга яқинсан...».....	158

«Хаёлим...».....	158
«Ўзим учун яшайман...».....	159
«Сенга...».....	159
«Хаёлларим...».....	159
Ишқ.....	159
Музейда.....	160

Ҳафиза ЭГАМБЕРДИЕВА

«Булбулга айландим...».....	161
Ёмғирдан сўнг.....	161
«Кафтдаги бир томчи шудринг...».....	162
«Бердинг, меҳр кўйдим...».....	162
«Яна кўнгил чўқди...».....	163
«Бу тун ўзни ҳайдадим...».....	163
«Замин, сув тўла хумдир...».....	164

Ўқт ам САДИНОВ

Дехқон элим.....	165
Тангрининг айтгани бўлади.....	166
Бу ҳовли.....	166
«Кўриб қолди дема, кўз ёшим...».....	167
Сенга фақат тикилмоқ даркор.....	168

Даврон РАЖАБ

«Соҳил...».....	169
Болаликдаги уй.....	169
Соғинч.....	170
Манзаралар.....	171
Кўшиқ.....	171
Япроқсиз дарахлар.....	171
«Шундай сўз топсам...».....	171

Замира АБДУШАРИФ ҚИЗИ

Туйғу.....	172
Соқинсиз.....	173
Муҳаббат.....	173
Дўстим, сизни жуда соғиндим.....	174
Шу он.....	174
Унутсангиз.....	175
Ёр-ёрлари айтилмаган.....	175

Сайёра СОЛЖАЕВА

«Тўрт мучасин...».....	176
Энг катта орзум.....	176
Яшамоқ ҳам келса-я малол.....	177
Кечир мени.....	177
«Ахир кетолмайсиз...».....	178

Назира ЎРОҚОВА

Онамсан Ватан.....	179
«Ҳаёт нима?...».....	179
Манзил.....	180
Сен билмайсан.....	180
«Хўш, нима қилибли...».....	181
Қайла қолди меҳр дарчаси?.....	181
«Асириман...».....	182

Гулбаҳор САИД ҒАНИ

Ёлғиз бораётган қизга.....	183
«Барибир бахтлиман...».....	183
Соғинчнинг ранги.....	184
Биламан.....	184
Ёмғирлар куйи.....	185
Илтижо.....	185
«Нединким...».....	186

Ҳолмуҳаммад ТОҒАЙМУРОД

Кўклам ишқи.....	187
Эврилиш.....	187
Юрагим.....	188
Эъзоз.....	189
Ишқ булбули.....	189
Шамолнинг пайғоми.....	190
Ёлғон ҳақида шеър.....	190

Нилуфар УМАРОВА

Дуогўй ёмғир.....	191
Кузи боелар.....	191
Нурлар табассуми.....	192
«Рўмолимни олиб силкитсам...».....	192
Бўшлиқ.....	193
«Тўрт ёним тор...».....	193
Белписиз одам.....	193

Кузатиш.....	194
«Деразамни чертиб...».....	194

Гўзал БЕГИМ

«Намчил шовуллайди...».....	195
Патқалам.....	196
«Овозинг – Бахт...».....	196
«Кел...».....	197
Оралиқ.....	197

Шукур ЖАББОР

Барзах эшиги.....	198
Ушгурнома.....	200

Маърифат МИНГЪОЕВА

Келмасанг.....	201
Ўн саккиз баҳорим.....	201
Пинҳона сирсиз.....	202
«Сизни кўриб...».....	202
Кафтингизга.....	202
«Тоғлар бағри...».....	203
Шодликка етган юрак.....	203
«Куз...».....	204

Зебунисо ТУРКОН

«Бир шоир...».....	205
«Сезмадингиз...».....	205
Дарахт.....	206
«Сиз келсангиз...».....	206
Тун.....	206
«Тунлари йиғлади...».....	207
«Ой билан...».....	207

Нурж аҳон АВАЗОВА

Тақдир бу.....	208
«Бу ёлғон...».....	208
Тухфа.....	209
«Ҳаёт...».....	209
Жавобсиз севги.....	209
Чорлов.....	210

Мунож от АБДУЛЛАЕВА

«Шу бугун қафасдан...»	211
«Кеча дард мени ёндирди...»	211
«Икки томчи сув...»	212
«Дилим қони билан...»	212
«Гулдан безор бўлган...»	213
«Бағрингдан неларни юлиб...»	213

Одинабону ҚУЛМУРОВА

Айиқ полвон	215
Эчкига насиҳат	215
Қорбобо	215
Туйда	216
Болалик	216

Зарифа АБДУЛҚОДИР

«Элинг улуғ...»	217
Совуқлар ханжарин сочар кўксимга	218

НАСР

Юсуф СИДДИҚ

Эврилиш	220
---------------	-----

Парда ИСМОИЛОВ

Хушфёъл бўлсанг, хуш ёқасан	228
Қурбақа қарздор бўлди	231

Қамчибек КЕНЖА

Кўнгил кўчалари	232
-----------------------	-----

Фарид УСМОН

Бировнинг нараси	244
------------------------	-----

Гозия РАҲМОН

Ошиқ дунё	250
-----------------	-----

Омина ТОЖИБОЕВА

Олмос сир	253
-----------------	-----

Ҳабиб СИДДИҚ

Мустақил фикр	266
Амриқолик қўшниларим	269

Сафар КАТТАБОЕВ

Ориятли дайди	272
---------------------	-----

Жумакул ҚУРБОН

Вафодор	284
Гавҳар	286

Восит АҲМАД

Жинни	292
-------------	-----

Саидвафо БОБОЕВ

Тунги ташириф	298
---------------------	-----

Акбар РУСТАМОВ

Рамазон туниси	306
----------------------	-----

ТАРЖИМА

Аъзам ОБИД

Kristofer Merril

Нафосат	310
Сўзлар	310
Шафқат	311

Fernando Rendon

«Бир лаҳзада...»	312
------------------------	-----

Шермурод СУБҲОН

Tug'rul Tanyol

Денгиз кечаси	314
---------------------	-----

Sunay Oqin

Булут	315
Чумчуқ ва мушук	315

Адабий-бадий нашр

СЎЗ ТАШРИФИ

Баёз

Тузувчи ва
нашрга тайёрловчи: Ҳабиб Абдуназар

Муҳаррир	Баҳром Рўзимуҳаммад
Бадий муҳаррир	Иброҳим Жўраев
Мусаҳҳиҳ	Райҳон Яхшибоева
Саҳифаловчи	Улугбек Саидов

«Тамaddon» нашриёти, 100029. Тошкент шаҳри, Навоий кўчаси, 30.

Тел.: (8371) 244-42-65. Факс: (8371) 244-42-54.

Босишга рухсат этилди 03.09.2010. Бичими 84x108 ¹/₃₂
Шартли босма табағи 21. 54-буйртма .Адади 500 нусха.

Баҳоси келишилган нарҳда.

«Ирак Yo‘li Poligraf» МЧЖ босмахонасида босилди.
Тошкент шаҳри, И.Мўминов кўчаси 9-уй.